

SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (veliki senat)

z dne 17. septembra 2007*

V zadevi T-201/04,

Microsoft Corp., s sedežem v Redmondu, Washington (Združene države), ki ga zastopata J.-F. Bellis, odvetnik, in I. Forrester, QC,

tožeča stranka,

ob sodelovanju

The Computing Technology Industry Association, Inc., s sedežem v Oakbrook Terraceu, Illinois (Združene države), ki ga zastopajo G. van Gerven, T. Franchoo, odvetnika, in B. Kilpatrick, solicitor,

DMDsecure.com BV, s sedežem v Amsterdamu (Nizozemska),

MPS Broadband AB, s sedežem v Stockholmu (Švedska),

Pace Micro Technology plc, s sedežem v Shipleyju, West Yorkshire (Združeno kraljestvo),

* Jezik postopka: angleščina.

Quantel Ltd, s sedežem v Newburyju, Berkshire (Združeno kraljestvo),

Tandberg Television Ltd, s sedežem v Southamptonu, Hampshire (Združeno kraljestvo),

ki jih zastopa J. Bourgeois, odvetnik,

Association for Competitive Technology, Inc., s sedežem v Washingtonu, DC (Združene države), ki ga zastopajo L. Ruessmann, P. Hecker, odvetnika, in K. Bacon, barrister,

TeamSystem SpA, s sedežem v Pesaru (Italija),

Mamut ASA, s sedežem v Oslu (Norveška),

ki ju zastopa G. Berrisch, odvetnik,

Exor AB, s sedežem v Uppsali (Švedska), ki ga zastopajo S. Martínez Lage, H. Brokelmann in R. Allendesalazar Corcho, odvetniki,

intervenienti,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki so jo sprva zastopali R. Wainwright, F. Castillo de la Torre, P. Hellström in A. Whelan, zastopniki, nato F. Castillo de la Torre, P. Hellström in A. Whelan,

tožena stranka,

ob sodelovanju

Software & Information Industry Association, s sedežem v Washingtonu, DC, ki ga zastopajo J. Flynn, QC, C. Simpson, T. Vinje, solicitors, D. Paemen, N. Dodoo in M. Dolmans, odvetniki,

Free Software Foundation Europe eV, s sedežem v Hamburgu (Nemčija), ki ga zastopa C. Piana, odvetnik,

Audiobanner.com, s sedežem v Los Angelesu, Kalifornija (Združene države), ki ga zastopa L. Alvizar Ceballos, odvetnik,

European Committee for Interoperable Systems (ECIS), s sedežem v Bruslju (Belgija), ki ga zastopajo D. Paemen, N. Dodoo, M. Dolmans, odvetniki, in J. Flynn, QC,

intervenienti,

zaradi predloga za razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2007/53/ES z dne 24. marca 2004 v zvezi s postopkom na podlagi člena 82 [ES] in člena 54 Sporazuma EGP proti Microsoft Corp. (Zadeva COMP/C-3/37.792 – Microsoft) (UL 2007, L 32, str. 23) ali, podredno, zaradi predloga za odpravo ali zmanjšanje globe, ki je bila s to odločbo naložena tožeči stranki,

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (veliki senat),

v sestavi B. Vesterdorf, predsednik, M. Jaeger, J. Pirrung, R. García-Valdecasas, sodniki, V. Tiili, sodnica, J. Azizi, J. D. Cooke, A. W. H. Meij, N. J. Forwood, sodniki, M. E. Martins Ribeiro, I. Wiszniewska-Białecka, sodnici, V. Vadapalas, sodnik, in I. Labucka, sodnica,

sodni tajnik: E. Coulon,

na podlagi pisnega postopka in obravnav z dne 24., 25., 26., 27. in 28. aprila 2006

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

- 1 Microsoft Corp., družba s sedežem v Redmondu, Washington (Združene države) načrtuje, razvija in trži obsežno ponudbo proizvodov programske opreme za različne vrste računalniških naprav. Ti proizvodi programske opreme vključujejo predvsem operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike (v nadaljevanju: odjemalski osebni računalniki), operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin in pretočne multimedijske predvajalnike. Microsoft zagotavlja tudi tehnično pomoč za svoje različne proizvode.
- 2 G. Green, podpredsednik Sun Microsystems, Inc. (v nadaljevanju: Sun), družbe s sedežem v Palu Altu, Kalifornija (Združene države), ki ponuja predvsem strežnike in operacijske sisteme za strežnike, je 15. septembra 1998 g. Maritzu, podpredsedniku Microsofta, poslal naslednji dopis:

„Pišem vam s prošnjo, da bi Microsoft [Sunu] posredoval vse potrebne informacije, da bi [Sun] zagotavljal podporo v izvornem načinu za predmete COM v sistemu Solaris.

Prosim tudi, da bi Microsoft [Sunu] posredoval vse potrebne informacije, da bi [Sun] zagotavljal podporo v izvornem načinu za celoten nabor tehnologije Active Directory v sistemu Solaris.

Mislim, da je v interesu sektorja, da aplikacije, razvite za izvajanje v sistemu Solaris, lahko pregledno komunicirajo prek predmetov COM in/ali imeniške storitve Active Directory z operacijskimi sistemi Windows in/ali programsko opremo, ki temelji na sistemu Windows.

Mislim, da bi Microsoft moral vključiti referenčno izvedbo in potrebne informacije, da bi predmeti COM in celoten nabor tehnologij Active Directory popolnoma združljivo delovali v sistemu Solaris brez uporabe obratnega inženirstva. Zdi se mi potrebno, da se ta informacija posreduje za vse predmete COM in tudi za celoten nabor tehnologij Active Directory, ki so zdaj na trgu. Prav tako se mi zdi potrebno, da se ta informacija posreduje brez nerazumne zamude in redno za predmete COM in tehnologije Active Directory, ki bodo v prihodnosti dani na trg.“

- 3 Ta dopis se bo v nadaljevanju navajal kot „dopis z dne 15. septembra 1998“.
- 4 G. Maritz je z dopisom z dne 6. oktobra 1998 odgovoril na dopis z dne 15. septembra 1998. V njem je zapisal:

„Hvala za vaše zanimanje za delo s sistemom Windows. Imamo skupne stranke, ki uporabljajo naše proizvode, in zdi se mi čudovito, da se zanimate za odprtje vašega sistema, da bi bil interoperabilen s sistemom Windows. Microsoft je vedno menil, da je dobro pomagati razvijalcem programske opreme, vključno z [njegovimi] konkurenti, pri razvijanju čim boljših proizvodov in interoperabilnosti za [njegovo] računalniško okolje.

Mogoče ne veste, da so informacije o načinu, kako interoperirati s COM in tehnologijami Active Directory, za katere ste zaprosili, že objavljene ter na voljo vam in vsem drugim svetovnim razvijalcem programske opreme s proizvodom ‚Microsoft Developer Network (MSDN) Universal‘. MSDN vsebuje popolne informacije o storitvah in vmesnikih računalniškega okolja Windows ter je čudovit vir informacij za razvijalce, ki jih zanima pisanje za sistem Windows ali interoperiranje s tem sistemom. [Sun] ima sedaj 32 aktivnih licenc za naročnino na ‚MSDN Universal‘. Poleg tega predvidevam, da boste, kot je vaša družba že storila v preteklosti, poslali veliko udeležencev na našo konferenco ‚Professional Developers‘, ki bo od 11. do 15. oktobra 1998 v Denverju. To bo dodatna priložnost za pridobitev tehničnih informacij, za katere ste zaprosili, da bi lahko delali z našimi sistemskimi tehnologijami. Nekateri od 23 uslužbencev [Suna], ki so se udeležili lanske konference, bi vam lahko posredovali komentarje o kakovosti in natančnosti informacij, o katerih se je razpravljalo na konferenci ‚Professional Developers‘.

Prav gotovo boste veseli dejstva, da že obstaja referenčna izvedba predmetov COM v sistemu Solaris. Ta izvedba predmetov COM v sistemu Solaris je popolnoma podprt binarni proizvod, ki ga lahko dobite pri Microsoftu. Licenco za izvorno kodo predmetov COM lahko dobite pri drugih virih, med katerimi je Software AG [...].

Imeniške storitve Active Directory ne nameravamo ‚prilagoditi‘ [...] sistemu Solaris. Vendar so za zadovoljitev skupnih strank na voljo številne metode s spremenljivimi ravni funkcionalnosti za interoperiranje z imeniško storitvijo Active Directory. Za dostop do imeniške storitve Active Directory sistema Windows NT Server iz sistema Solaris lahko na primer uporabite standardni protokol LDAP.

Če boste po udeležbi [na konferenci ‚Professional Developers‘] in preučitvi javnih informacij v MSDN potrebovali kakšno dodatno pomoč, so v naši skupini ‚Developer

Relations‘ na voljo ‚Account Managers‘, ki so pripravljene pomagati razvijalcem, ki potrebujejo dodatno pomoč glede Microsoftovih računalniških okolij. Marshalla Goldberga, ki je Lead Program Manager, sem prosil, naj vam bo na voljo, če ga boste potrebovali [...]“

- 5 Maritzov dopis z dne 6. oktobra 1998 se bo v nadaljevanju navajal kot „dopis z dne 6. oktobra 1998“.
- 6 Sun je 10. decembra 1998 pri Komisiji vložil pritožbo na podlagi člena 3 Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prva uredba o izvajanju členov [81 ES] in [82 ES] (UL 1962, 13, str. 204).
- 7 Sun je v pritožbi Microsoftu očital, da mu ta ni razkril informacij in tehnologije, potrebnih za interoperabilnost njegovih operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin z operacijskim sistemom Windows za odjemalske osebne računalnike.
- 8 Komisija je 2. avgusta 2000 na Microsoft naslovila prvo obvestilo o nasprotovanju (v nadaljevanju: prvo obvestilo o nasprotovanju). To obvestilo je zadevalo predvsem vprašanje interoperabilnosti med operacijskim sistemom Windows za odjemalske osebne računalnike in operacijskimi sistemi drugih ponudnikov (interoperabilnost odjemalec–strežnik).
- 9 Microsoft je na prvo obvestilo o nasprotovanju odgovoril 17. novembra 2000.

- 10 Medtem je Komisija februarja 2000 po uradni dolžnosti sprožila preiskavo, ki je zadevala predvsem Microsoftovo generacijo Windows 2000 operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike in strežnike delovnih skupin ter vključitev Microsoftovega multimedijskega predvajalnika Windows Media Player v operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike. Operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike iz ponudbe Windows 2000 je bil namenjen profesionalni uporabi in se je imenoval „Windows 2000 Professional“. Operacijski sistemi za strežnike v tej ponudbi so bili v naslednjih treh različicah: Windows 2000 Server, Windows 2000 Advanced Server in Windows 2000 Datacenter Server.
- 11 Ta preiskava se je končala, ko je Komisija 29. avgusta 2001 na Microsoft naslovila drugo obvestilo o nasprotovanju (v nadaljevanju: drugo obvestilo o nasprotovanju). Komisija je v njem ponovila predhodne očitke glede interoperabilnosti odjemalac–strežnik. Poleg tega je postavila nekatera vprašanja v zvezi z interoperabilnostjo med strežniki delovnih skupin (interoperabilnost strežnik–strežnik). Komisija je nazadnje postavila nekaj vprašanj v zvezi z vključitvijo multimedijskega predvajalnika Windows Media Player v operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike.
- 12 Microsoft je na drugo obvestilo o nasprotovanju odgovoril 16. novembra 2001.
- 13 Microsoft je decembra 2001 Komisiji poslal poročilo z rezultati in analizo raziskave, ki jo je opravil Mercer Management Consulting (v nadaljevanju: Mercer).
- 14 Komisija je od aprila do junija 2003 opravila obsežno raziskavo trga, tako da je poslala vrsto zahtev za informacije več družbam in združenjem na podlagi člena 11 Uredbe št. 17 (v nadaljevanju: raziskava trga iz leta 2003).

- 15 Komisija je 6. avgusta 2003 na Microsoft naslovila tretje obvestilo o nasprotovanju, s katerim je po svojem mnenju dopolnila predhodni obvestili in navedla nameravane korektivne ukrepe (v nadaljevanju: tretje obvestilo o nasprotovanju).
- 16 Microsoft je z dopisom z dne 17. oktobra 2003 odgovoril na tretje obvestilo o nasprotovanju.
- 17 Microsoft je 31. oktobra 2003 Komisiji poslal poročilo z rezultati in analizo dveh dodatnih raziskav, ki ju je opravil Mercer.
- 18 Komisija je 12., 13. in 14. novembra 2003 organizirala zaslihanje.
- 19 Microsoft je 1. decembra 2003 predložil dodatne pripombe o tretjem obvestilu o nasprotovanju.
- 20 Komisija je 24. marca 2004 sprejela Odločbo 2007/53/ES v zvezi s postopkom na podlagi člena 82 Pogodbe [ES] in člena 54 Sporazuma EGP proti Microsoft Corp. (Zadeva COMP/C-3/37.792 – Microsoft) (UL 2007, L 32, str. 23, v nadaljevanju: izpodbijana odločba).

Izpodbijana odločba

- 21 Komisija v izpodbijani odločbi ugotavlja, da je Microsoft kršil člen 82 ES in člen 54 Sporazuma o evropskem gospodarskem prostoru (EGP) zaradi dveh zlorab prevladujočega položaja.
- 22 Komisija je najprej opredelila tri ločene svetovne trge proizvodov in menila, da je imel Microsoft prevladujoč položaj na dveh od teh trgov. Nato je opredelila dve zlorabi s strani Microsofta. Zato je Microsoftu naložila plačilo globe in nekatere korektivne ukrepe.

I – Zadevni trgi proizvodov in geografski trg

- 23 Izpodbijana odločba opredeljuje tri ločene trge proizvodov, ki združujejo operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike (uvodne izjave od 324 do 342), operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin (uvodne izjave od 343 do 401) in pretočne multimedijske predvajalnike (uvodne izjave od 402 do 425).
- 24 Prvi trg, opredeljen v izpodbijani odločbi, je trg operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike. Operacijski sistemi so v njej opredeljeni kot „sistemska programska oprema“, ki nadzira osnovne funkcije računalnika ter uporabniku omogoča uporabo tega računalnika in zagon aplikacij (uvodna izjava 37). Odjemalski osebni računalniki so večfunkcijski računalniki, ki se razvijajo za istočasno uporabo s strani ene osebe in se lahko povežejo v omrežje (uvodna izjava 45).

- 25 Kar zadeva drugi trg, so v izpodbijani odločbi operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin opredeljeni kot operacijski sistemi, ki se razvijajo in tržijo za celovito zagotavljanje storitev „osnovne infrastrukture“ razmeroma omejenemu številu odjemalskih osebnih računalnikov, povezanih v majhno ali srednje veliko omrežje (uvodni izjavi 53 in 345).
- 26 V izpodbijani odločbi so opredeljene predvsem tri vrste storitev, in sicer, prvič, skupna uporaba datotek, shranjenih na strežnikih, drugič, skupna uporaba tiskalnikov, in tretjič, upravljanje uporabnikov in skupin uporabnikov, se pravi upravljanje načinov dostopa zainteresiranih oseb do omrežnih storitev (uvodni izjavi 53 in 345). Zadnjenavedena vrsta storitev pomeni zlasti zagotavljanje varnega dostopa do omrežnih virov in njihove varne uporabe, med drugim najprej z avtentifikacijo uporabnikov in nato s preverjanjem njihove pooblaščenosti za izvedbo določenega dejanja (uvodna izjava 54). V izpodbijani odločbi je natančneje navedeno, da se za zagotavljanje učinkovitega shranjevanja in iskanja podatkov o upravljanju uporabnikov in skupin uporabnikov operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin običajno opirajo na tehnologije „imeniških storitev“ (uvodna izjava 55). Imeniška storitev, vključena v Microsoftov operacijski sistem Windows 2000 Server, se imenuje „Active Directory“ (uvodna izjava 149).
- 27 V skladu z izpodbijano odločbo so tri zgoraj navedene vrste storitev tesno povezane znotraj operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Na splošno se lahko štejejo za „enotno storitev“, vendar se obravnavajo z dveh različnih vidikov, in sicer po eni strani z vidika uporabnika (datotečne in tiskalniške storitve) in po drugi strani z vidika skrbnika omrežja (storitve upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov) (uvodna izjava 56). V izpodbijani odločbi so te različne storitve opredeljene kot „storitve delovne skupine“.
- 28 Tretji trg, opredeljen v izpodbijani odločbi, je trg pretočnih multimedijskih predvajalnikov. Multimedijski predvajalniki so opredeljeni kot proizvod programske opreme,

ki lahko predvaja zvočne in slikovne vsebine v digitalnem formatu, to je dekodira ustrezne podatke in jih prevede v navodila za strojno opremo (na primer zvočnike ali zaslon) (uvodna izjava 60). Pretočni multimedijski predvajalniki omogočajo predvajanje zvočnih in slikovnih vsebin, ki se pretakajo po internetu (uvodna izjava 63).

- ²⁹ Komisija v zvezi z zadevnim geografskim trgom v izpodbijani odločbi ugotavlja, kot je navedeno v točki 22 zgoraj, da dosega svetovne razsežnosti na vsakem od treh opredeljenih trgov proizvodov (uvodna izjava 427).

II – *Prevladujoči položaj*

- ³⁰ Komisija v izpodbijani odločbi meni, da ima Microsoft prevladujoč položaj na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike vsaj od leta 1996, na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin pa od leta 2002 (uvodne izjave od 429 do 541).

- ³¹ Glede trga operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike se Komisija pri sklepanju v bistvu opira na naslednja dejstva:

— tržni deleži Microsofta so večji od 90 % (uvodne izjave od 430 do 435);

- Microsoftova tržna moč je „bila trajno stabilna in neprekinjena“ (uvodna izjava 436);

- obstajajo velike ovire za vstop na ta trg zaradi posrednih učinkov omrežja (uvodne izjave od 448 do 464);

- ti posredni učinki omrežja izvirajo po eni strani iz tega, da potrošniki želijo računalniško okolje, v katerem lahko uporabljajo veliko aplikacij, in po drugi strani iz tega, da razvijalci programske opreme razvijajo aplikacije za operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike, ki so pri potrošnikih najbolj priljubljeni (uvodni izjavi 449 in 450).

³² Komisija v uvodni izjavi 472 pojasnjuje, da ima ta prevladujoči položaj „izjemne lastnosti“, ker je sistem Windows ne samo prevladujoči proizvod na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, ampak je poleg tega „dejanski standard“ za te sisteme.

³³ Komisija v zvezi s trgom operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin v bistvu navaja naslednja dejstva:

- Microsoftov tržni delež je ob previdni oceni vsaj 60 % (uvodne izjave od 473 do 499);

- položaj treh glavnih Microsoftovih konkurentov na tem trgu je naslednji: Novell ima s svojo programsko opremo NetWare tržni delež od 10 do 25 %, prodajalci proizvodov Linux imajo tržni delež od 5 do 15 % in prodajalci proizvodov UNIX tržni delež od 5 do 15 % (uvodne izjave 503, 507 in 512);

- za trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin so značilne velike ovire za vstop na trg, predvsem zaradi učinkov omrežja in Microsoftove zavrtnitve razkritja informacij o interoperabilnosti (uvodne izjave od 515 do 525);

- obstajajo tesne poslovne in tehnološke povezave med zadnjenavedenim trgom in trgom operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike (uvodne izjave od 526 do 540).

³⁴ Linux je „odprt“ operacijski sistem, ki se distribuira prek licence „GNU GPL (General Public Licence)“. Natančno povedano, je samo programska baza, imenovana „jedro“, ki izvaja omejeno število storitev, značilnih za operacijski sistem. Vendar se lahko poveže z drugo programsko opremo v „operacijski sistem Linux“ (uvodna izjava 87). Linux se uporablja predvsem kot baza za operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin (uvodna izjava 101). Tako je na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin prisoten s programom Samba, ki se prav tako distribuira prek licence „GNU GPL“ (uvodni izjavi 506 in 598).

³⁵ Izraz „UNIX“ označuje določeno število operacijskih sistemov z določenimi skupnimi značilnostmi (uvodna izjava 42). Sun je razvil operacijski sistem za strežnike delovnih skupin, ki temelji na sistemu UNIX in se imenuje „Solaris“ (uvodna izjava 97).

III – Zloraba prevladujočega položaja

A – Zavrnitev posredovanja informacij o interoperabilnosti in dovoljenja za njihovo uporabo

- 36 Prva zloraba, ki se očita Microsoftu, je ta, da je konkurentom zavrnil posredovanje „informacij o interoperabilnosti“ in s tem ni dovolil njihove uporabe za razvoj in distribucijo konkurenčnih proizvodov na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin v obdobju od oktobra 1998 do datuma vročitve izpodbijane odločbe (člen 2(a) izpodbijane odločbe). To ravnanje je opisano v uvodnih izjavah od 546 do 791.
- 37 V skladu z izpodbijano odločbo so „informacije o interoperabilnosti“ „izčrpne in pravilne informacije o vseh protokolih, [izvedenih] v operacijskem sistemu Windows za strežnike delovnih skupin, ki jih strežniki delovnih skupin Windows uporabljajo za storitve skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter storitve upravljanja uporabnikov in skupin [uporabnikov], vključno s storitvami krmilnika domene Windows, imeniško storitvijo Active Directory in storitvijo „Group Policy““ (člen 1(1) izpodbijane odločbe).
- 38 „Omrežja Windows za delovne skupine“ so opredeljena kot „skupina[-e] odjemalskih osebnih računalnikov [na katerih je nameščen operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike] in strežnikov [na katerih je nameščen operacijski sistem Windows za strežnike delovnih skupin], ki so med seboj povezani prek računalniškega omrežja“ (člen 1(7) izpodbijane odločbe).

- 39 „Protokoli“ so opredeljeni kot „celota pravil medsebojne povezanosti in interakcije med različnimi operacijskimi sistemi Windows za strežnike delovnih skupin in operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike, ki so nameščeni na različnih računalnikih v omrežju Windows za delovne skupine“ (člen 1(2) izpodbijane odločbe).
- 40 Komisija v izpodbijani odločbi poudarja, da se zadevna zavrnitev ne nanaša na elemente Microsoftove „izvirne kode“, ampak samo na specifikacije zadevnih protokolov, to je podroben opis tistega, kar se pričakuje od zadevne programske opreme, v nasprotju z „izvedbo“ (za namene te sodbe imenovana tudi „realizacija“ ali „uveljavitev“), ki pomeni izvedbo kode na računalniku (uvodni izjavi 24 in 569). Predvsem pojasnjuje, da „Microsoftu ne namerava odrediti, naj dovoli tretjim osebam kopiranje sistema Windows“ (uvodna izjava 572).
- 41 Poleg tega Komisija meni, da je Microsoftova zavrnitev Sunove prošnje del splošnega vzorca ravnanja (uvodne izjave od 573 do 577). Trdi tudi, da ravnanje, ki se očita Microsoftu, pomeni prekinitev prejšnjih višjih ravni posredovanja informacij (uvodne izjave od 578 do 584), povzroča nevarnost odprave konkurence na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin (uvodne izjave od 585 do 692) ter negativno vpliva na tehnični razvoj in blaginjo potrošnikov (uvodne izjave od 693 do 708).
- 42 Nazadnje Komisija zavrača Microsoftove trditve, da je njegova zavrnitev objektivno utemeljena (uvodne izjave od 709 do 778).

B – Vezana prodaja operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player

- 43 Druga zloraba, ki se očita Microsoftu, je, da je slednji v obdobju od maja 1999 do datuma vročitve izpodbijane odločbe razpoložljivost operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike pogojeval s sočasno pridobitvijo programa Windows Media Player [člen 2(b) izpodbijane odločbe]. To ravnanje je opisano v uvodnih izjavah od 792 do 989.
- 44 Komisija v izpodbijani odločbi meni, da navedeno ravnanje izpolnjuje potrebne pogoje za ugotovitev vezane prodaje, ki pomeni zlorabo v smislu člena 82 ES (uvodne izjave od 794 do 954). Prvič, v zvezi s tem ponavlja, da ima Microsoft prevladujoč položaj na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike (uvodna izjava 799). Drugič, meni, da sta pretočni multimedijski predvajalnik in operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike ločena proizvoda (uvodne izjave od 800 do 825). Tretjič, trdi, da Microsoft potrošnikom ne omogoča nakupa sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player (uvodne izjave od 826 do 834). Četrtrič, trdi, da zadevna vezana prodaja omejuje konkurenco na trgu multimedijskih predvajalnikov (uvodne izjave od 835 do 954).
- 45 Končno, Komisija zavrača Microsoftove trditve, da po eni strani zadevna vezana prodaja pomeni povečanje učinkovitosti, s čimer bi se lahko izravnali protikonkurenčni učinki, ki jih je ugotovila v izpodbijani odločbi (uvodne izjave od 955 do 970), po drugi strani pa, da nima nobene koristi od „protikonkurenčne“ vezane prodaje (uvodne izjave od 971 do 977).

IV – *Globa in korektivni ukrepi*

⁴⁶ Obe zlorabi, opredeljeni v izpodbijani odločbi, se kaznujeta z globo v višini 497.196.304 EUR (člen 3 izpodbijane odločbe).

⁴⁷ Poleg tega mora Microsoft v skladu s členom 4, prvi pododstavek, izpodbijane odločbe odpraviti zlorabi, ugotovljeni v členu 2, v skladu s členoma 5 in 6 iste odločbe. Microsoft se mora vzdržati tudi vsakršnega ravnanja, katerega cilj ali učinek je enak ali podoben cilju ali učinku navedenih zlorab (člen 4, drugi pododstavek, izpodbijane odločbe).

⁴⁸ V členu 5 izpodbijane odločbe je kot ukrep za odpravo zavrnitve, ki pomeni zlorabo, navedene v členu 2(a) te odločbe, Microsoftu naloženo naslednje:

„(a) Microsoft [...] v roku 120 dni od vročitve [izpodbijane odločbe] razkrije informacije o interoperabilnosti vsem podjetjem, ki želijo razvijati in distribuirati operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, ter tem podjetjem pod razumnimi in nediskriminatornimi pogoji dovoli uporabo informacij o interoperabilnosti za razvoj in distribucijo operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin;

(b) Microsoft [...] zagotovi, da se razkrite informacije o interoperabilnosti po potrebi in pravočasno posodablja;

- (c) Microsoft [...] v roku 120 dni od vročitve [izpodbijane odločbe] vzpostavi sistem ocenjevanja, ki omogoči zainteresiranim podjetjem, da se učinkovito informirajo o obsegu in pogojih uporabe informacij o interoperabilnosti; Microsoft [...] lahko postavlja razumne in nediskriminatorne pogoje, s katerimi se zagotovi, da je dostop do informacij o interoperabilnosti v tem okviru možen samo za namene ocene;

[...]“

- 49 V členu 6 izpodbijane odločbe je kot ukrep za odpravo vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, navedene v členu 2(b) te odločbe, Microsoftu predvsem naloženo, da v roku 90 dni od vročitve navedene odločbe ponudi popolnoma delujočo različico svojega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike, ki ne vsebuje predvajalnika Windows Media Player, pri čemer Microsoft ohrani pravico do ponujanja svojega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player.

- 50 Končno, v členu 7 izpodbijane odločbe je določeno:

„Microsoft v roku 30 dni od vročitve [izpodbijane odločbe] Komisiji predloži predlog o vzpostavitvi mehanizma, ki bo Komisiji pomagal pri nadziranju, ali Microsoft [...] ravna v skladu z [izpodbijano odločbo]. Ta mehanizem predvideva pooblaščenca, ki bo neodvisen od Microsofta [...]

Če bi Komisija menila, da mehanizem, ki ga je predlagal Microsoft [...], ni ustrezen, bi lahko tak mehanizem naložila z odločbo.“

Postopek zaradi kršitve ameriškega protimonopolnega prava

- 51 Microsoft je bil hkrati s preiskavo Komisije tudi predmet preiskave zaradi kršitve ameriške protimonopolne zakonodaje.
- 52 Združene države Amerike, 20 zveznih držav in Kolumbijsko okrožje (District of Columbia) so leta 1998 na podlagi Sherman Act vložili tožbo proti Microsoftu. Njihove pritožbe so zadevale Microsoftove ukrepe proti Netscapovemu spletnemu brskalniku „Netscape Navigator“ in Sunovi tehnologiji „Java“. Zadevne zvezne države so proti Microsoftu vložile tudi tožbe zaradi kršitve njihove protimonopolne zakonodaje.
- 53 Potem ko je United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit (v nadaljevanju: Court of Appeals), ki je obravnavalo Microsoftovo pritožbo zoper sodbo z dne 3. aprila 2000, ki jo je United States District Court for the District of Columbia (v nadaljevanju: District Court) izreklo 28. junija 2001, je Microsoft novembra 2001 z Ministrstvom za pravosodje Združenih držav in Attorneys General devetih zveznih držav sklenil poravnavo (v nadaljevanju: ameriška poravnava), v okviru katere je Microsoft sprejel dve vrsti obveznosti.
- 54 Prvič, Microsoft je pristal na to, da sestavi specifikacije komunikacijskih protokolov, ki jih uporabljajo operacijski sistemi Windows za strežnike, da bi „interoperirali“, to je, da bi jih naredil združljive z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike, in da tretjim osebam pod določenimi pogoji podeli licence za te specifikacije.
- 55 Drugič, ameriška poravnava določa, da mora Microsoft dovoliti proizvajalcem originalne opreme in končnim potrošnikom, da omogočijo ali onemogočijo dostop do

njegove vmesne programske opreme (middleware). Program Windows Media Player je eden od proizvodov, ki spada v navedeno kategorijo, kot je opredeljena v ameriški poravnavi. Namen teh določb je, da se zagotovi, da ponudniki vmesne opreme lahko razvijajo in distribuirajo proizvode, ki bodo pravilno delovali s sistemom Windows.

- 56 Te določbe so bile 1. novembra 2002 potrjene s sodbo District Court.
- 57 Court of Appeals, ki mu je zadevo predložila država Massachusetts, je 30. junija 2004 potrdilo sodbo District Court z dne 1. novembra 2002.
- 58 Na podlagi ameriške poravnave je bil avgusta 2002 vzpostavljen Microsoft Communications Protocol Program (Microsoftov program komunikacijskih protokolov, v nadaljevanju: MCPP).

Postopek

- 59 Microsoft je 7. junija 2004 vložil tožbo pri sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje.
- 60 Microsoft je na podlagi člena 242 ES z ločeno vlogo v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 25. junija 2004 vložil predlog za odložitev izvršitve člena 4, člena 5(a), (b) in (c) ter člena 6(a) izpodbijane odločbe.

61 S sklepom z dne 22. decembra 2004 v zadevi Microsoft proti Komisiji (T-201/04 R, ZOdl., str. II-4463) je predsednik Sodišča prve stopnje zavrnil ta predlog in pridržal odločitev o stroških.

62 S sklepom z dne 9. marca 2005 je predsednik četrtega senata Sodišča prve stopnje naslednjim združenjem in družbam dovolil intervencijo v sporu v podporo Microsoftovim predlogom:

— The Computing Technology Industry Association, Inc. (v nadaljevanju: CompTIA);

— DMDsecure.com BV, MPS Broadband AB, Pace Micro Technology plc, Quantel Ltd in Tandberg Television Ltd (v nadaljevanju: DMDsecure in drugi);

— Association for Competitive Technology, Inc. (v nadaljevanju: ACT);

— TeamSystem SpA in Mamut ASA;

— Exor AB.

63 Z istim sklepom je predsednik četrtega senata Sodišča prve stopnje naslednjim združenjem in družbam dovolil intervencijo v sporu v podporo predlogom Komisije:

— Software & Information Industry Association (v nadaljevanju: SIIA);

— Free Software Foundation Europe eV (v nadaljevanju: FSFE);

— Audiobanner.com pod trgovskim imenom VideoBanner;

— RealNetworks, Inc.

⁶⁴ Microsoft je v dopisih z dne 13. decembra 2004 ter 9. marca, 27. junija in 9. avgusta 2005 predlagal, naj se nekateri zaupni podatki v tožbi in odgovoru na tožbo, repliki, njegovih stališčih glede intervencijskih vlog in dupliki ne sporočijo intervenientom. Predložil je nezaupno različico teh različnih procesnih aktov. Navedeni procesni akti, poslani intervenientom iz točk 62 in 63 zgoraj, so bili omejeni na to nezaupno različico. Ti intervenienti niso podali ugovora v zvezi s tem vprašanjem.

⁶⁵ Intervenienti iz točk 62 in 63 zgoraj so predložili vsak svojo intervencijsko vlogo v predpisanem roku. Glavni stranki sta predložili stališča glede teh intervencijskih vlog 13. junija 2005.

⁶⁶ S sklepom z dne 28. aprila 2005 v zadevi Microsoft proti Komisiji (T-201/04, ZOdl., str. II-1491) je predsednik četrtega senata Sodišča prve stopnje dovolil European Committee for Interoperable Systems (ECIS) intervencijo v sporu v podporo predlogom Komisije. Ker je bil predlog za intervencijo tega združenja vložen po izteku roka iz člena 116(6) Poslovnika Sodišča prve stopnje, je bilo temu združenju dovoljeno samo, da na podlagi poročila za obravnavo, ki mu bo poslano, svoje stališče predstavi v ustnem postopku.

- 67 S sklepom občne seje z dne 11. maja 2005 je bila zadeva vrnjena razširjenemu četrtemu senatu Sodišča prve stopnje v ponovno odločanje.
- 68 S sklepom občne seje z dne 7. julija 2005 je bila zadeva vrnjena velikemu senatu Sodišča prve stopnje v ponovno odločanje in zaupana novemu sodniku poročevalcu.
- 69 S sklepom predsednika velikega senata Sodišča prve stopnje z dne 16. januarja 2006 je bil RealNetworks iz zadeve črtan kot intervenient v podporo predlogom Komisije.
- 70 Sodišče prve stopnje je 1. februarja 2006 stranke povabilo na neformalni sestanek s predsednikom velikega senata Sodišča prve stopnje in sodnikom poročevalcem, predvsem da bi se določile podrobnosti organizacije obravnave. Ta sestanek je bil na Sodišču prve stopnje 10. marca 2006.
- 71 Na podlagi poročila sodnika poročevalca je Sodišče prve stopnje (veliki senat) sklenilo, da začne ustni postopek, in v skladu s členom 64 Poslovnika pozvalo glavni stranki, naj predložita določene dokumente in odgovorita na vrsto vprašanj. Glavni stranki sta tem zahtevam zadostili v predpisanem roku.
- 72 Stranke so ustne navedbe in odgovore na vprašanja, ki jih je postavilo Sodišče prve stopnje, podale na obravnavi 24., 25., 26., 27. in 28. aprila 2006.

73 Sodišče prve stopnje je na obravnavi pozvalo Microsoft, naj mu pošlje kopije zahtev za informacije, ki jih je Komisija poslala v okviru raziskave trga iz leta 2003 v zvezi z vprašanjem multimedijskih predvajalnikov, in odgovore na te zahteve za informacije ter poročila z rezultati in analizo raziskav, ki jih je opravil Mercer (v nadaljevanju: poročila Mercer). Microsoft je vse te dokumente predložil v predpisanem roku.

74 Sodišče prve stopnje je z dopisom z dne 3. maja 2006 pozvalo Microsoft, naj predloži kopije drugih zahtev za informacije, ki jih je Komisija poslala v okviru raziskave trga iz leta 2003, in odgovorov na te zahteve. Microsoft je tej zahtevi zadostil v predpisanem roku.

75 Predsednik velikega senata Sodišča prve stopnje je s sklepom z dne 22. junija 2006 zaključil ustni postopek.

Predlogi strank

76 Microsoft predlaga Sodišču prve stopnje, naj:

— razglasi ničnost izpodbijane odločbe;

— podredno odpravi ali znatno zmanjša globo;

- Komisiji naloži plačilo stroškov;
- SIIA, FSFE in Audiobanner.com naloži plačilo stroškov v zvezi z intervencijo.

77 Komisija predlaga Sodišču prve stopnje, naj:

- zavrne tožbo;
- Microsoftu naloži plačilo stroškov.

78 CompTIA, ACT, TeamSystem in Mamut predlagajo Sodišču prve stopnje, naj:

- razglasi ničnost izpodbijane odločbe;
- Komisiji naloži plačilo stroškov.

79 DMDsecure in drugi predlagajo Sodišču prve stopnje, naj:

- razglasi ničnost člena 2(b), člena 4, člena 6(a) in člena 7 izpodbijane odločbe;

— Komisiji naloži plačilo stroškov.

80 Exor predlaga Sodišču prve stopnje, naj:

— razglasi ničnost člena 2, člena 4, člena 6(a) in člena 7 izpodbijane odločbe;

— Komisiji naloži plačilo stroškov.

81 SIIA, FSFE, Audiobanner.com in ECIS predlagajo Sodišču prve stopnje, naj:

— zavrne tožbo;

— Microsoftu naloži plačilo stroškov.

Pravo

82 Najprej je treba preučiti tožbene razloge v zvezi s predlogi za razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe in nato razloge v zvezi s predlogi za odpravo globe ali zmanjšanje njenega zneska.

I – Predlogi za razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe

- 83 Tožbeni razlogi, ki jih Microsoft navaja v podporo svojemu predlogu za razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe, se nanašajo na tri vprašanja, ki zadevajo, prvič, zavrnitev posredovanja informacij o interoperabilnosti in dovoljenja njihove uporabe, drugič, vezano prodajo operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player, in tretjič, obveznost imenovanja neodvisnega pooblaščenca, ki bo zagotavljal, da Microsoft ravna v skladu z izpodbijano odločbo.

A – Uvodna vprašanja

- 84 Komisija v svojih pisanjih postavlja nekatera vprašanja o obsegu nadzora sodišča Skupnosti in o dopustnosti vsebine več prilog k tožbi in repliki.

1. Obseg nadzora sodišča Skupnosti

- 85 Komisija trdi, da izpodbijana odločba temelji na določenem številu zapletenih tehničnih in gospodarskih presoj. Trdi, da lahko sodišča Skupnosti v skladu s sodno prakso izvajajo samo omejen nadzor nad takimi presojami (sodbi Sodišča z dne 21. novembra 1991 v zadevi Technische Universität München, C-269/90, Recueil, str. I-5469, točka 13, in z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točka 279; sodba Sodišča prve stopnje z dne 21. aprila 2005 v zadevi Holcim (Deutschland) proti Komisiji, T-28/03, ZOdl., str. II-1357, točke 95, 97 in 98).

- 86 Microsoft, ki kot primer navaja sodbo Sodišča prve stopnje z dne 6. julija 2000 v zadevi Volkswagen proti Komisiji (T-62/98, Recueil, str. II-2707, točka 43), odgovarja, da se sodišče Skupnosti ne zadržuje, da ne bi „skrbno preučilo upoštevnost odločb Komisije, in to celo v zapletenih zadevah“.
- 87 Sodišče prve stopnje opozarja na to, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da čeprav sodišče Skupnosti na splošno izvaja celovit nadzor nad tem, ali so pogoji za uporabo pravil o konkurenci izpolnjeni ali ne, se mora nadzor, ki ga izvaja nad zapletenimi gospodarskimi presojami Komisije, vseeno omejiti na preverjanje upoštevanja postopkovnih pravil in pravil glede obrazložitve ter pravilnosti ugotovljenega dejanskega stanja, neobstoja očitne napake pri presoji in zlorabe pooblastil (sodba Sodišča prve stopnje z dne 30. marca 2000 v zadevi Kish Glass proti Komisiji, T-65/96, Recueil, str. II-1885, točka 64, potrjena na podlagi pritožbe s sklepom Sodišča z dne 18. oktobra 2001 v zadevi Kish Glass proti Komisiji, C-241/00 P, Recueil, str. I-7759; glej v tem smislu v zvezi s členom 81 ES sodbi Sodišča z dne 11. julija 1985 v zadevi Remia in drugi proti Komisiji, 42/84, Recueil, str. 2545, točka 34, in z dne 17. novembra 1987 v združenih zadevah BAT in Reynolds proti Komisiji, 142/84 in 156/84, Recueil, str. 4487, točka 62).
- 88 Če je odločba Komisije rezultat zapletenih tehničnih presoj, so te praviloma prav tako predmet omejenega sodnega nadzora, kar pomeni, da sodišče Skupnosti s svojo presojo ne more nadomestiti presoje dejstev, ki jo je opravila Komisija (glej v zvezi z odločbo, sprejeto po zapletenih presojah na medicinsko-farmakološkem področju, sklep predsednika Sodišča z dne 11. aprila 2001 v zadevi Komisija proti Trenker, C-459/00 P(R), Recueil, str. I-2823, točki 82 in 83; glej v tem smislu tudi sodbo Sodišča z dne 21. januarja 1999 v zadevi Upjohn, C-120/97, Recueil, str. I-223, točka 34 in navedena sodna praksa ter sodbi Sodišča prve stopnje z dne 3. julija 2002 v zadevi A. Menarini proti Komisiji, T-179/00, Recueil, str. II-2879, točki 44 in 45, in z dne 11. septembra 2002 v zadevi Pfizer Animal Health proti Svetu, T-13/99, Recueil, str. II-3305, točka 323).

- 89 A čeprav sodišče Skupnosti Komisiji priznava območje proste presoje glede ekonomskih ali tehničnih zadev, to ne pomeni, da se mora vzdržati nadzora nad razlago takih podatkov, ki jo opravi Komisija. Sodišče Skupnosti mora zlasti preveriti ne samo vsebinsko točnost navedenih dokazov, njihovo zanesljivost in doslednost, ampak tudi, ali ti dokazi vsebujejo vse upoštevne podatke, ki jih je treba upoštevati pri presoji kompleksne situacije, in ali lahko utemeljijo iz njih izvedene sklepe (glej v tem smislu v zvezi z nadzorom koncentracij sodbo Sodišča z dne 15. februarja 2005 v zadevi Komisija proti Tetra Laval, C-12/03 P, ZOdl., str. I-987, točka 39).
- 90 Z vidika teh načel je treba preučiti različne tožbene razloge, ki jih Microsoft navaja v podporo svojemu predlogu za razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe.

2. Dopustnost vsebine nekaterih prilog

- 91 Komisija, ki jo v tej točki podpira SIIA, trdi, da Microsoft v več prilogah k tožbi in repliki navaja trditve, ki niso navedene v samem besedilu teh procesnih aktov. Navaja tudi, da se Microsoft večkrat na splošno sklicuje na poročila, priložena k njegovim pisanjem. Poleg tega Komisija kritizira dejstvo, da nekatera izvedenska mnenja, ki jih je predložil Microsoft, temeljijo na informacijah, do katerih nista imela dostopa niti Komisija niti Sodišče prve stopnje. Meni, da Sodišče prve stopnje ne more upoštevati zgoraj navedenih trditev, poročil in izvedenskih mnenj.
- 92 Microsoft trdi, da „upoštevni odlomki iz tožbe“ vsebujejo bistvene dejanske in pravne elemente, na katerih temelji tožba. Opozarja, da se v skladu s sodno prakso besedilo tožbe lahko podpre in dopolni z različnimi točkami s sklicevanjem na določene odlomke iz prilog (sklep Sodišča prve stopnje z dne 29. novembra 1993 v zadevi

Koelman proti Komisiji, T-56/92, Recueil, str. II-1267, točka 21). Poleg tega navaja, da je namenoma sprejel odločitev o omejitvi števila prilog, da dosje ne bi bil preobsežen, da mu ni treba predložiti vsakega od dokumentov, na katerega se sklicuje v opombah v prilogah, da ima Komisija kopije vseh dokumentov, predloženih med upravnim postopkom, in da ni mogoče nasprotovati pravici Microsofta, da posreduje informacije svojim izvedencem.

⁹³ Sodnik poročevalec je na neformalnem sestanku 10. marca 2006 (glej točko 70 zgoraj) Microsoft opozoril na dejstvo, da se zdi, da je v nekaterih prilogah k svojim pisanjem navedel trditve, ki niso izrecno navedene v samem besedilu navedenih pisanj, in ga zaskrbelo v zvezi s tem. Microsoft je odgovoril, kot je zapisano v zapisniku navedenega sestanka, da „Microsoft ne navaja trditve, ki ne bi bile izrecno predstavljene v tožbi ali repliki“.

⁹⁴ Sodišče prve stopnje opozarja, da morata biti na podlagi člena 21 Statuta Sodišča in člena 44(1)(c) Poslovnika Sodišča prve stopnje v vsaki tožbi navedena predmet spora in kratek povzetek tožbenih razlogov. V skladu z ustaljeno sodno prakso je za dopustnost tožbe nujno, da iz besedila tožbe izhajajo oziroma so vsaj povzeti bistveni dejanski in pravni elementi, na katerih tožba temelji. Čeprav je besedilo tožbe glede posebnih vprašanj lahko podprto in dopolnjeno s sklicevanjem na odlomke iz dokumentov, ki so ji priloženi, pa splošno sklicevanje na druga pisanja ne more nadomestiti pomanjkanja bistvenih elementov pravne utemeljitve, ki morajo biti na podlagi zgoraj navedenih določb zajeti v tožbi (sodba Sodišča z dne 31. marca 1992 v zadevi Komisija proti Danskim, C-52/90, Recueil, str. I-2187, točka 17; zgoraj v točki 92 naveden sklep Sodišča prve stopnje Koelman proti Komisiji, točka 21, in sklep z dne 21. maja 1999 v zadevi Asia Motor France in drugi proti Komisiji, T-154/98, Recueil, str. II-1703, točka 49). Poleg tega Sodišče prve stopnje ni dolžno v prilogah iskati ter prepoznavati razlogov in trditve, ki bi jih lahko štelo za podlago za tožbo, ker imajo priloge le dokazno in pomožno funkcijo (sodbi Sodišča prve stopnje z dne 7. novembra 1997 v zadevi Cipeke proti Komisiji, T-84/96, Recueil, str. II-2081, točka 34, in z dne 21. marca 2002 v zadevi Joynson proti Komisiji, T-231/99, Recueil, str. II-2085, točka 154).

95 Ta razlaga člena 21 Statuta Sodišča in člena 44(1)(c) Poslovnika Sodišča prve stopnje zadeva tudi pogoje dopustnosti replike, ki v skladu s členom 47(1) istega poslovnika dopolnjuje tožbo (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 20. aprila 1999 v združenih zadevah *Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji*, od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 in T-335/94, Recueil, str. II-931, točka 40, ki je v tej točki Sodišče na podlagi pritožbe ni razveljavilo s sodbo z dne 15. oktobra 2002 v združenih zadevah *Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, Recueil, str. I-8375).

96 V obravnavanem primeru je treba ugotoviti, da Microsoft v več dokumentih, priloženih k tožbi in repliki, navaja pravne in ekonomske argumente, s katerimi ne samo podpira ali dopolnjuje dejanske ali pravne elemente, ki so izrecno navedeni v besedilu teh procesnih aktov, ampak uvaja nove trditve.

97 Poleg tega Microsoft večkrat dopolnjuje besedilo tožbe in replike glede določenih točk s sklicevanjem na priložene dokumente. Vendar se nekatera od teh sklicevanj nanašajo na zadevni priloženi dokument samo na splošno, in torej Sodišču prve stopnje ne omogočajo, da natančno opredeli trditve, ki bi jih lahko štelo za dopolnitev tožbenih razlogov, navedenih v tožbi ali repliki.

98 Treba je navesti, da čeprav Komisija meni, da ni treba upoštevati trditve v teh različnih prilogah, vseeno komentira nekatere od njih v opombah, priloženih k svojim pisanjem.

99 V skladu s sodno prakso, navedeno v točkah 94 in 95 zgoraj, in izjavo, ki jo je Microsoft podal na neformalnem sestanku 10. marca 2006 (glej točko 93 zgoraj), bo Sodišče prve stopnje upoštevalo priloge iz točk od 96 do 98 zgoraj samo, če podpirajo ali dopolnjujejo tožbene razloge ali trditve, ki sta jih Microsoft ali Komisija izrecno navedla v svojih pisanjih, in če lahko Sodišče prve stopnje natančno ugotovi, kateri vsebovani elementi podpirajo ali dopolnjujejo navedene tožbene razloge ali trditve.

100 Glede kritik Komisije o tem, da Microsoft ni posredoval informacij, na katerih temeljijo nekatera izvedenska mnenja, priložena k njegovim pisanjem, je dovolj navesti, da mora Sodišče prve stopnje po potrebi presoditi, ali so trditve v navedenih mnenjih brez dokazne vrednosti. Če bi moralo Sodišče prve stopnje zaradi nedostopa do nekaterih informacij sklepati, da te trditve nimajo zadostne dokazne vrednosti, jih ne bo upoštevalo.

B – Vprašanje zavrnitve posredovanja informacij o interoperabilnosti in dovoljenja njihove uporabe

101 Microsoft v tem prvem vprašanju navaja tožbeni razlog, ki zadeva kršitev člena 82 ES. Ta tožbeni razlog ima tri dele. Microsoft v prvem delu trdi, da merila, na podlagi katerih je mogoče podjetje s prevladujočim položajem prisiliti k podelitvi licence, kot jih je natančno določilo sodišče Skupnosti, v obravnavanem primeru niso izpolnjena.

V drugem delu v bistvu trdi, da ga Sun ni zaprosil za dostop do „tehnologije“, za katero mu je Komisija odredila, da jo mora razkriti, in da dopisa z dne 6. oktobra 1998 nikakor ni mogoče razlagati tako, da vsebuje njegovo dejansko zavrnitev. Nazadnje v tretjem delu trdi, da Komisija ne upošteva pravilno obveznosti, ki so Skupnostim naložene s Sporazumom o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (TRIPS) z dne 15. aprila 1994 (Priloga 1 C k Sporazumu o ustanovitvi Svetovne trgovinske organizacije (STO) (v nadaljevanju: Sporazum TRIPS)).

1. Prvi del: merila, na podlagi katerih je mogoče podjetje s prevladujočim položajem prisiliti k podelitvi licence, kot jih je natančno določilo sodišče Skupnosti, v obravnavanem primeru niso izpolnjena.

a) Uvod

102 Prvič, treba je na splošno predstaviti stališča glavnih strank glede vprašanja zavrnitve posredovanja informacij o interoperabilnosti in dovoljenja njihove uporabe.

103 V skladu z izpodbijano odločbo je Microsoft zlorabil prevladujoči položaj, ki ga ima na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, prvič, z zavrnitvijo, da bi Sunu in drugim konkurenčnim podjetjem posredoval specifikacije protokolov, izvedenih v operacijskih sistemih Windows za strežnike delovnih skupin, ki jih strežniki, na katerih so nameščeni ti operacijski sistemi, uporabljajo za to, da omrežjem Windows za delovne skupine zagotavljajo storitve skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov, in drugič, z zavrnitvijo, da bi tem različnim podjetjem dovolil uporabo navedenih specifikacij za razvoj in trženje operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

- 104 Po mnenju Komisije so informacije, do katerih Microsoft zavrača dostop, informacije o interoperabilnosti v smislu Direktive Sveta 91/250/EGS z dne 14. maja 1991 o pravnem varstvu računalniških programov (UL L 122, str. 42). Predvsem trdi, da ta direktiva obravnava interoperabilnost dveh proizvodov programske opreme kot zmožnost teh proizvodov, da izmenjata informacije in vzajemno uporabita te informacije, in sicer zato, da se vsakemu od teh proizvodov programske opreme omogoči delovanje na vse predvidene načine (glej predvsem točko 256 prvega obvestila o nasprotovanju, točko 79 drugega obvestila o nasprotovanju in točko 143 tretjega obvestila o nasprotovanju). Komisija meni, da je pojem interoperabilnosti, ki ga zagovarja Microsoft, netočen (uvodne izjave od 749 do 763 izpodbijane odločbe).
- 105 Komisija na podlagi vrste dejanskih in tehničnih dejstev ugotavlja, da „pravilno delovanje omrežja delovne skupine Windows temelji na arhitekturi medsebojne povezanosti in interakcije odjemalec–strežnik in strežnik–strežnik, ki zagotavlja pregleden dostop do glavnih storitev strežnikov delovnih skupin (za Windows 2000/Windows 2003 se ta „arhitektura domene Windows“ lahko imenuje „arhitektura domene Active Directory“)“, in da je „skupna zmožnost biti del te arhitekture element združljivosti med odjemalci osebnih računalnikov, ki delujejo s programom Windows, in strežniki delovnih skupin, ki delujejo s programom Windows“ (uvodna izjava 182 izpodbijane odločbe). To združljivost opisuje kot „interoperabilnost z arhitekturo domene Windows“ (uvodna izjava 182 izpodbijane odločbe) in trdi, da je taka interoperabilnost „potrebna, da lahko prodajalci operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin preživijo na trgu“ (uvodna izjava 779 izpodbijane odločbe).
- 106 Poleg tega Komisija meni, da je nujno, da imajo Microsoftovi konkurenti dostop do informacij o interoperabilnosti z arhitekturo domene Windows, da bi lahko razvili operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, ki bi lahko dosegali tako stopnjo interoperabilnosti, ko se strežniki, na katerih so nameščeni, dodajo delovni skupini

Windows (uvodni izjavi 183 in 184 izpodbijane odločbe). Predvsem meni, da nobena od petih metod za zagotavljanje interoperabilnosti operacijskih sistemov, ki jih ponujajo različni distributerji, ki jih navaja Microsoft, ni zadostna nadomestna rešitev za razkritje navedenih informacij (uvodne izjave od 666 do 687 izpodbijane odločbe).

- 107 Komisija nazadnje trdi, da čeprav lahko podjetja praviloma prosto izbirajo poslovne partnerje, pa lahko v skladu s sodno prakso zavrnitev posredovanja informacij s strani podjetja s prevladujočim položajem v določenih okoliščinah pomeni zlorabo prevladujočega položaja v smislu člena 82 ES. Trdi, da v obravnavanem primeru obstaja več „izjemnih okoliščin“, zaradi katerih je mogoče sklepati, da ima Microsoftu očitana zavrnitev značaj zlorabe, in to celo v najstrožjem primeru – in torej najugodnejšem za Microsoft –, ko bi se ta zavrnitev štela za zavrnitev podelitve licence za pravice intelektualne lastnine tretjim osebam (uvodne izjave 190 in od 546 do 559 izpodbijane odločbe). Meni, da ima pravico upoštevati druge „izjemne okoliščine“ poleg tistih, ki jih je Sodišče opredelilo v sodbi z dne 6. aprila 1995 v združenih zadevah RTE in ITP proti Komisiji (C-241/91 P in C-242/91 P, Recueil, str. I-743, v nadaljevanju: sodba Magill) in ponovilo v sodbi z dne 29. aprila 2004 v zadevi IMS Health (C-418/01, Recueil, str. I-5039). Vsekakor naj bi bile zadnjenavedene izjemne okoliščine prisotne v obravnavanem primeru.

- 108 Microsoft od začetka upravnega postopka zagovarja stališče, da pojem interoperabilnosti, ki ga je v tej zadevi uporabila Komisija, ni v skladu s pojmom „polne interoperabilnosti“ iz Direktive 91/250 in ne ustreza načinu, kako podjetja v praksi organizirajo svoja računalniška omrežja (glej predvsem točke od 151 do 157 odgovora z dne 16. novembra 2001 na drugo obvestilo o nasprotovanju ter strani 29 in 30 odgovora z dne 17. oktobra 2003 na tretje obvestilo o nasprotovanju). Predvsem trdi, da „razvijalec operacijskih sistemov za strežnike doseže polno interoperabilnost, ko je mogoče dostopati do vseh funkcij njegovega programa iz operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike“ (točka 143

odgovora z dne 17. novembra 2000 na prvo obvestilo o nasprotovanju; glej v istem smislu tudi strani 29 in 63 odgovora z dne 17. oktobra 2003 na tretje obvestilo o nasprotovanju). Microsoft tako upošteva, če povzamemo izraz Komisije, „enosmerno“ opredelitev, medtem ko se Komisija opira na „dvosmerni odnos“ (uvodna izjava 758 izpodbijane odločbe).

- 109 Po Microsoftovem mnenju se lahko zgoraj navedena polna interoperabilnost doseže z razkritjem informacij o vmesnikih, ki jih že posreduje, zlasti prek svojega proizvoda, imenovanega „MSDN“, ali na konferencah, ki jih organizira za „Professional Developers“, ali z nekaterimi drugimi metodami, ki so na voljo na trgu (glej predvsem točke 12, od 57 do 63, od 73 do 83 in 147 odgovora z dne 17. novembra 2000 na prvo obvestilo o nasprotovanju; točke 6, 72, od 94 do 96, 148 in 149 odgovora z dne 16. novembra 2001 na drugo obvestilo o nasprotovanju; in stran 31 odgovora z dne 17. oktobra 2003 na tretje obvestilo o nasprotovanju).
- 110 Microsoft trdi, da pojem interoperabilnosti, ki ga uporablja Komisija, nasprotno pomeni, da operacijski sistemi njegovih konkurentov v vseh pogledih delujejo kot operacijski sistem Windows za strežnike. To je po Microsoftovem mnenju mogoče samo tako, da se navedenim konkurentom dovoli kloniranje njegovih proizvodov ali nekaterih njihovih značilnosti ter da se jim posredujejo informacije o notranjih mehanizmih njegovih proizvodov (glej predvsem točke 7, 20, 27, od 144 do 150 in od 154 do 169 odgovora z dne 17. novembra 2000 na prvo obvestilo o nasprotovanju; točke od 158 do 161 odgovora z dne 16. novembra 2001 na drugo obvestilo o nasprotovanju ter strani 10 in 20 odgovora z dne 17. oktobra 2003 na tretje obvestilo o nasprotovanju).
- 111 Microsoft meni, da bi vplivalo na prosto izvajanje njegovih pravic intelektualne lastnine in njegove spodbude za uvajanje inovacij, če bi bil prisiljen razkriti take informacije (glej predvsem točke 162, 163 in 176 odgovora z dne 16. novembra 2001 na drugo obvestilo o nasprotovanju ter strani 3, 10 in 11 odgovora z dne 17. oktobra 2003 na tretje obvestilo o nasprotovanju).

- 112 Microsoft nazadnje trdi, da je treba to zadevo presojati z vidika sodb Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj, ker je treba očitano mu zavrnitev analizirati kot zavrnitev podelitve licence za pravice intelektualne lastnine tretjim osebam in ker posledično izpodbijana odločba pomeni prisilno podeljevanje licenc. Trdi, da v obravnavanem primeru ni izpolnjeno nobeno od meril, ki jih je po njegovem mnenju Sodišče izčrpno sprejelo v svojih sodbah. Iz tega sklepa, da zadevne zavrnitve ni mogoče opredeliti kot zlorabo in da mu zato Komisija ne more odrediti razkritja informacij o interoperabilnosti. Podredno, Microsoft navaja sodbo Sodišča z dne 26. novembra 1998 v zadevi Bronner (C-7/97, Recueil, str. I-7791) in trdi, da merila, določena v tej sodbi, v obravnavanem primeru prav tako niso izpolnjena.
- 113 Drugič, treba je natančneje navesti, kako Microsoft razvija utemeljitev, ki jo navaja v prvem delu tožbenega razloga, in kako bo Sodišče prve stopnje preučilo navedeno utemeljitev.
- 114 Tako Microsoft, preden predstavi utemeljitev v ožjem pomenu (glej v nadaljevanju točko (d) prvega dela), navaja nekaj ugotovitev v zvezi z interoperabilnostjo, ki jih je mogoče povzeti na naslednji način. Prvič, Microsoft navaja obstoj petih metod za zagotavljanje interoperabilnosti operacijskih sistemov Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike na eni strani s konkurenčnimi operacijskimi sistemi za strežnike na drugi strani. Drugič, po eni strani kritizira stopnjo interoperabilnosti, ki jo je Komisija upoštevala v obravnavanem primeru – ko trdi, da Komisija v resnici namerava njegovim konkurentom dovoliti kloniranje njegovih proizvodov ali nekaterih njihovih značilnosti –, in po drugi strani obseg korektivnega ukrepa, določenega v členu 5 izpodbijane odločbe.
- 115 Microsoft poleg teh različnih ugotovitev navaja vrsto utemeljitev za dokaz, da so komunikacijski protokoli, ki jih mora razkriti svojim konkurentom na podlagi izpodbijane odločbe, inovativni na tehnološki ravni in da te protokole ali njihove specifikacije pokrivajo pravice intelektualne lastnine.

116 Utemeljitev v ožjem pomenu, ki jo Microsoft razvija v prvem delu tega tožbenega razloga, se lahko predstavi na naslednji način:

- to zadevo je treba presojati z vidika različnih okoliščin, ki jih je Sodišče sprejelo v sodbi Magill, navedeni v točki 107 zgoraj, in povzelo v sodbi IMS Health, navedeni v točki 107 zgoraj;

- okoliščine, na podlagi katerih je mogoče kot zlorabo opredeliti, če podjetje s prevladujočim položajem tretjim osebam zavrne podelitev licence za pravice intelektualne lastnine, so, prvič, ko je zadevni proizvod ali storitev nepogrešljiv za izvajanje določene dejavnosti, drugič, ko lahko zavrnitev izključi vsakršno konkurenco na sekundarnem trgu, tretjič, ko zavrnitev ovira pojavljanje novega proizvoda, za katerega obstaja potencialno povpraševanje potrošnikov, in četrtič, ko je zavrnitev objektivno neutemeljena;

- v obravnavanem primeru ni nobene od navedenih okoliščin;

- podredno, uporabljajo se merila, ki jih je Sodišče sprejelo v sodbi Bonner, navedeni v točki 112 zgoraj, in ki ustrezajo prvi, drugi in četrti zgoraj navedeni okoliščini, ki so opredeljene v sodbah Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj;

- nobeno od treh meril iz sodbe Bonner, navedene v točki 112 zgoraj, v obravnavanem primeru torej ni izpolnjeno.

- 117 Sodišče prve stopnje bo najprej preučilo Microsoftove trditve o različnih stopnjah interoperabilnosti in obsegu korektivnega ukrepa, določenega v členu 5 izpodbijane odločbe. Trditve, ki jih Microsoft navaja v zvezi z obstojem petih metod za zagotavljanje interoperabilnosti njegovih operacijskih sistemov z operacijskimi sistemi njegovih konkurentov, bodo analizirane v okviru preučitve domnevne nujnosti informacij o interoperabilnosti. Sodišče prve stopnje bo nato odločilo o Microsoftovih trditvah v zvezi s pravicami intelektualne lastnine, ki naj bi zajemale njegove komunikacijske protokole ali njihove specifikacije. Nazadnje bo presodilo utemeljitev v ožjem pomenu, ki jo Microsoft predstavlja v prvem delu tožbenega razloga, tako da bo najprej določilo okoliščine, z vidika katerih je treba analizirati Microsoftu očitano ravnanje, in nato, ali te okoliščine obstajajo v obravnavanem primeru.

b) Različne stopnje interoperabilnosti in obseg korektivnega ukrepa, določenega v členu 5 izpodbijane odločbe

Trditve strank

- 118 Microsoft v bistvu meni, da je pojem interoperabilnosti, na katerega se opira Komisija, ko sklepa, da zavrnitev posredovanja informacij o interoperabilnosti pomeni zlorabo prevladujočega položaja, in ko nalaga korektivni ukrep iz člena 5 izpodbijane odločbe, netočen.
- 119 Microsoft poudarja, da „interoperabilnost obstaja skozi kontinuum“ in da „ni absolutni standard“.

- 120 Navaja, da „je mogoče, da je minimalna raven interoperabilnosti potrebna za zagotavljanje učinkovite konkurence“, vendar meni, da take ravni ni težko doseči, in razkriva, da obstajajo različni načini za doseganje interoperabilnosti v smislu „imeti operacijske sisteme, ki jih ponujajo različni distributerji in ki skupaj delujejo pravilno“.
- 121 Microsoft meni, da Komisija v izpodbijani odločbi uporablja pojem interoperabilnosti, ki se popolnoma razlikuje od pojma, ki je določen v Direktivi 91/250 in ga v praksi podjetja uporabljajo za organizacijo svojih računalniških omrežij. Komisija naj bi namreč menila, da je mogoče, da operacijski sistem za strežnike Microsoftovega konkurenta „v vseh pogledih deluje“ kot operacijski sistem Windows za strežnike (se pravi, da doseže „popolno zamenljivost“ oziroma „plug replaceability“). Vendar naj bi bilo to mogoče doseči samo tako, da se Microsoftovim konkurentom dovoli kloniranje njegovih proizvodov ali njihovih značilnosti. Microsoft dodaja, da lahko dva operacijska sistema za strežnike interoperirata tako, da si izmenjujeta informacije ali opravljata storitve drug za drugega, ne da bi morala biti „popolnoma enaka“. Tako bi bilo treba pojem „interoperabilnost“ ločevati od pojmov „kloniranje“ ali „replikacija“.
- 122 Microsoft se v podporo svojim trditvam sklicuje na poročilo, ki sta ga pripravila računalniška izvedenca, in ga je priložil k odgovoru z dne 16. novembra 2001 na drugo obvestilo o nasprotovanju; v tem poročilu izvedenca pojasnjujeta pojma „tesna povezava“ in „ohlapna povezava“ ter navajata razloge, zakaj naj bi bilo prizadevanje za doseganje „tesnih povezav“ s proizvodi programske opreme različnih razvijalcev neuspešno (Priloga A.9.2 k tožbi). Ti razlogi naj bi bili tehnični in poslovni.
- 123 Microsoft navaja tudi, da je med upravnim postopkom predložil 50 izjav javnih in zasebnih podjetij, ki delujejo v vseh industrijskih sektorjih ter v različnih državah članicah. Ta podjetja naj bi v izjavah potrjevala, da obstaja visoka stopnja

interoperabilnosti operacijskih sistemov Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike na eni strani s konkurenčnimi operacijskimi sistemi za strežnike na drugi, in to zaradi uporabe metod, ki so že na voljo na trgu. Dodaja, da iz poročil Mercer izhaja, da podjetja operacijskih sistemov za strežnike ne izbirajo na podlagi premislekov glede njihove interoperabilnosti z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike.

124 Microsoft v repliki na začetku utemeljitve, s katero hoče dokazati, da so njegovi komunikacijski protokoli zaščiteni s pravicami intelektualne lastnine, in v odgovoru na eno od pisnih vprašanj, ki mu jih je postavilo Sodišče prve stopnje, navaja vrsto trditev v zvezi z obsegom korektivnega ukrepa, določenega v členu 5 izpodbijane odločbe. S temi trditvami postavlja tudi vprašanje stopnje interoperabilnosti, ki jo v obravnavanem primeru zahteva Komisija.

125 Microsoft tako v repliki trdi, da obstaja neskladnost med obsegom navedenega korektivnega ukrepa in „pojmom interoperabilnosti“, ki ga Komisija v izpodbijani odločbi uporablja za presojo upoštevnosti „alternativnih metod interoperabilnosti“. V odgovoru na eno od pisnih vprašanj Sodišča prve stopnje trdi, da je Komisija različno razlagala obseg obveznosti razkritja, določene v členu 5 izpodbijane odločbe.

126 Microsoft v zvezi s to zadnjo točko opozarja, da Komisija v uvodni izjavi 669 izpodbijane odločbe navaja, da „odprti industrijski standardi konkurentom ne omogočajo doseganja enake stopnje interoperabilnosti z arhitekturo domene Windows kot operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin“. Opozarja tudi, da Komisija v uvodni izjavi 679 izpodbijane odločbe ugotavlja, da „Novellov operacijski sistem za strežnike delovnih skupin ‚brez odjemalca‘ ne more v celoti uporabljati zmogljivosti odjemalskih osebnih računalnikov, ki delujejo s sistemom Windows, in

strežnikov delovnih skupin, ki delujejo s sistemom Windows, na enak način kot to lahko stori operacijski sistem [Windows] za strežnike delovnih skupin“. Microsoft iz teh ugotovitev sklepa, da je Komisija obravnavala interoperabilnost najprej kot možnost njegovih konkurentov doseči, da njihovi proizvodi delujejo popolnoma enako kot operacijski sistemi Windows za strežnike. Komisija naj bi tako razumela, da obstaja „skorajšnja enakost“ zadnjih navedenih sistemov in konkurenčnih operacijskih sistemov za strežnike.

127 Microsoft trdi, da bi moral za doseganje stopnje interoperabilnosti, ki jo tako priporoča Komisija (stopnja, ki jo Microsoft brez razlikovanja navaja kot „plug replacement“, „plug-replaceability“, „drop-in“, „funkcijski ekvivalent“ in „funkcijski klon“), razkriti veliko več informacij, kot je navedenih v členu 5 izpodbijane odločbe, in predvsem informacije o notranjih mehanizmih svojih operacijskih sistemov za strežnike (vključno z „algoritmi in pravili odločanja“).

128 Microsoft nadalje trdi, da je Komisija nato zagovarjala ozko razlago navedenega člena 5, ko je menila, da je v njem Microsoftu naloženo, naj konkurentom podeli licenco samo za komunikacijske protokole „on the wire“. Microsoft v podporo tej trditvi navaja dejstvo, da naj bi stranke, ki jim je bila takrat dovoljena intervencija v podporo predlogom Komisije, na obravnavi v postopku za izdajo začasne odredbe izjavile, da jih ne zanima pridobitev dostopa do informacij o notranjih mehanizmih operacijskih sistemov Windows za strežnike. Sklicuje se tudi na dejstvo, da naj bi Komisija v odgovoru na tožbo in dupliki potrdila, da njegovim konkurentom ne namerava omogočiti kloniranja storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter storitev upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov, ki jih zagotavljajo operacijski sistemi Windows za strežnike. Microsoft tako ugotavlja, da bo več tisoč strani specifikacij, ki jih je na podlagi izpodbijane odločbe poslal Komisiji, njegovim konkurentom vseeno omogočilo kopiranje nekaterih „značilnosti“ proizvodov, ki jih je razvil z lastnimi raziskovalnimi in razvojnimi prizadevanji. Tako naj bi tretje osebe, ker bodo imele dostop do protokola DRS (Directory Replication Service), lahko dosegle obratno inženirstvo na drugih delih operacijskih sistemov Windows za strežnike, ki uporabljajo Active Directory.

- 129 Končno, naj bi Komisija oktobra 2005 oziroma več mesecev po zaključku pisnega postopka v tej zadevi ponovno razlagala člen 5 izpodbijane odločbe tako, da bi informacije, ki jih mora razkriti Microsoft, njegovim konkurentom morale omogočiti razvijanje funkcijskih ekvivalentov operacijskih sistemov Windows za strežnike, oziroma z drugimi besedami sistemov, ki bi bili „popolnoma zamenljivi“ z zadnje-navedenimi sistemi. Microsoft ponovno trdi, da se mu s tako razlago člena 5 nalaga omogočanje dostopa do informacij o notranjih mehanizmih njegovih operacijskih sistemov Windows za strežnike.
- 130 Microsoft je na obravnavi dolgo obravnaval mehanizem „replikacija multimaster“ in v zvezi s tem navajal utemeljitve v istem smislu kot zgoraj navedene utemeljitve.
- 131 Microsoft je predvsem pojasnil, da je v preteklosti imeniške storitve izvajal samo en strežnik, ki je bil zelo velik in drag. Nasprotno pa zdaj te storitve izvajajo številni cenejši majhni strežniki, nameščeni na različnih mestih in povezani v celoto, ki jo je Microsoft na obravnavi ponazoril na različnih diapozitivih z „blue bubble“. Microsoft je trdil, da mora programska oprema, nameščena na strežnikih, ki so del tega „blue bubble“ in sodelujejo pri zagotavljanju imeniških storitev, imeti isto notranjo logiko, in to zato, da bi navedeni strežniki lahko delovali skupaj, kot da so en sam strežnik. Vsak od teh strežnikov bi namreč moral predvidevati, da se bodo na dano zahtevo drugi odzvali popolnoma enako. Microsoft je dodal, da so komunikacije med strežniki, ki delujejo z danim operacijskim sistemom znotraj „blue bubble“, zelo posebne.
- 132 Microsoft je tudi pojasnil, da mehanizem replikacije multimaster omogoča, da se vsaka sprememba podatkov na strežniku, ki deluje kot krmilnik domene in je znotraj „blue bubble“ (na primer sprememba uporabnikovega gesla), nato samodejno

„replicira“ na druge strežnike, ki imajo vlogo krmilnika domene in spadajo v isti „blue bubble“.

133 Microsoft je pojasnil, da je bil Novell prva družba, ki ji je uspelo razviti tak mehanizem, in to leta 1993. Vendar naj bi mehanizem, vključen v njegov operacijski sistem NetWare za strežnike, omogočal popolnoma usklajeno delovanje znotraj „blue bubble“ samo največ 150 krmilnikov domene, medtem ko naj bi mehanizem, ki ga uporablja Active Directory, vsebovan v sistemu Windows 2000 Server, omogočal hkratno delovanje več tisoč krmilnikov domene.

134 Microsoft je še vedno v zvezi z mehanizmom replikacije multimaster ponovil, da je bil cilj izpodbijane odločbe omogočiti njegovim konkurentom razvijanje operacijskih sistemov za strežnike, ki bi bili funkcijski ekvivalenti njegovih operacijskih sistemov Windows za strežnike. Namen te odločbe naj bi bil predvsem, da lahko strežniki, ki izvajajo imeniške storitve in na katerih je nameščen operacijski sistem za strežnike Microsoftovega konkurenta, zamenjajo znotraj „blue bubble“ obstoječe strežnike, na katerih je nameščen operacijski sistem Windows za strežnike, ki uporablja Active Directory. Vendar bi morali operacijski sistemi za strežnike Microsoftovih konkurentov za doseganje takega rezultata delovati popolnoma enako – in torej imeti isto notranjo logiko – kot operacijski sistemi Windows za strežnike, ki uporabljajo Active Directory. To bi bilo mogoče samo, če bi imeli njegovi konkurenti na voljo informacije o notranjih mehanizmih njegovih operacijskih sistemov za strežnike, vključno z nekaterimi algoritmi, in sicer informacije, ki presegajo zgolj informacije o interoperabilnosti v smislu izpodbijane odločbe.

135 Microsoft je dodal, da replikacija multimaster torej ne more delovati med strežniki, ki delujejo z operacijskimi sistemi različnih ponudnikov. Na primer, strežnik, na

katerem je nameščen Sunov operacijski sistem, ne bi mogel biti nameščen znotraj „blue bubble“, ki združuje strežnike, ki delujejo z operacijskim sistemom Novell ali uporabljajo Active Directory. Vendar je pojasnil, da lahko Active Directory, če se opira na standardne protokole, kot je protokol LDAP (Lightweight Directory Access Protocol), znotraj istega računalniškega omrežja deluje z imeniškimi storitvami, ki jih zagotavljajo operacijski sistemi za strežnike njegovih konkurentov. Nobene razlike ni, če obstaja interoperabilnost med dvema različnima strežnikoma ali med enim strežnikom in skupino strežnikov, združenih znotraj enega „blue bubble“.

136 Komisija zavrača Microsoftove trditve.

137 Uvodoma opozarja na opredelitev pojmov „informacije o interoperabilnosti“ in „protokoli“ v členu 1(1) in (2) izpodbijane odločbe. Pojasnjuje, da ta odločba zavezuje Microsoft, da posreduje tehnično dokumentacijo, in sicer „specifikacije“, ki podrobno opisujejo te protokole. Specifikacije naj bi navajale, „kako formatirati sporočila, kdaj jih izdajati, kako jih razlagati, kaj narediti z nepravilnimi sporočili itd.“ Komisija poudarja nujnost razlikovanja med to tehnično dokumentacijo in izvorno kodo Microsoftovih proizvodov. Pojasnjuje, da mora konkurent, ki bi želel razviti operacijski sistem za strežnike, ki bi „razumel“ Microsoftove protokole, svoj proizvod opremiti z izvorno kodo, ki izvaja specifikacije teh protokolov. Vendar dva programerja, ki bi uvedla iste specifikacije protokola, ne bi napisala iste izvorne kode, in delovanje njunih programov bi bilo različno (uvodne izjave 24, 25, 698 in od 719 do 722 izpodbijane odločbe). S tega vidika bi lahko protokole primerjali z jezikom, katerega skladnja in besedišče bi bile specifikacije, saj to, da se dve osebi naučita skladno in besedišče istega jezika, ne zagotavlja, da ga bosta tudi enako uporabljali. Komisija tudi pojasnjuje, da „dejstvo, da dva proizvoda zagotavljata svoje storitve z združljivimi protokoli, ne pove nič o tem, kako te storitve zagotavljata“.

138 Komisija trdi, da Microsoft zagovarja ozko razumevanje pojma interoperabilnosti, ki je nezdržljivo z Direktivo 91/250. Sklicuje se na uvodne izjave od 749 do 763 izpodbijane odločbe in poudarja, da Microsoft ne navaja nobene nove trditve v primerjavi s tistimi, ki jih je navedel že med upravnim postopkom. Komisija je na obravnavi pojasnila, da se je na to direktivo oprla ne samo, da bi dokazala pomen interoperabilnosti v sektorju programske opreme, ampak tudi, da bi presodila pojem interoperabilnosti.

139 Sicer Komisija priznava, da obstaja cela vrsta možnih stopenj interoperabilnosti osebnih računalnikov, ki delujejo s sistemom Windows, z operacijskimi sistemi za strežnike delovnih skupin ter da je „določena interoperabilnost“ z arhitekturo domene Windows že mogoča. Trdi, da ni *a priori* določila določene stopnje interoperabilnosti, ki je nujna za ohranjanje učinkovite konkurence na trgu, ampak je po preiskavi ugotovila, da je stopnja interoperabilnosti, ki bi jo konkurenti lahko dosegli z razpoložljivimi metodami, premajhna, da bi jim omogočila preživetje na trgu. Komisija, ki se sklicuje na del izpodbijane odločbe, v katerem ugotavlja, da je „interoperabilnost [...] ključni dejavnik pri sprejemanju Microsoftovih operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin“ (uvodne izjave od 637 do 665), pojasnjuje, da se je izkazalo, da navedene metode „ne omogočajo doseganja ravni interoperabilnosti, ki jo zahtevajo stranke, na ekonomsko upravičen način“.

140 Komisija v dupliki pojasnjuje, da v izpodbijani odločbi ni menila, da je Microsoftovim konkurentom treba nujno dovoliti reproduciranje „rešitev glede interoperabilnosti“, ki jih izvaja Microsoft. Pomembno bi bilo, da lahko dosežejo enakovredno stopnjo interoperabilnosti z lastnim prizadevanjem za inovacije.

141 Končno, Komisija poudarja, da v nasprotju z Microsoftovimi trditvami cilj izpodbijane odločbe ni, da bi operacijski sistemi za strežnike njegovih konkurentov lahko v vseh pogledih delovali kot operacijski sistem Windows za strežnike in da bi zato

njegovi konkurenti lahko klonirali značilnosti njegovih proizvodov. Cilj izpodbijane odločbe naj bi bil dejansko omogočiti navedenim konkurentom, da razvijejo proizvode, ki „[bi] delovali drugače, vendar [...] [bi] lahko razumeli sporočila, ki jih pošiljajo zadevni Microsoftovi proizvodi“. Dodaja, da informacije o interoperabilnosti, ki jih mora Microsoft razkriti svojim konkurentom na podlagi izpodbijane odločbe, tem ne bodo omogočile razviti proizvodov, ki bi bili popolnoma enaki Microsoftovim proizvodom.

142 Komisija je v zvezi s tem na obravnavi pojasnila, da je treba razlikovati med pojmom „funkcijski ekvivalent“ in „funkcijski klon“. Funkcijski ekvivalent naj namreč ne bi bil sistem, ki deluje popolnoma enako kot operacijski sistem Windows za strežnike delovnih skupin, ki jih nadomešča, ampak sistem, ki lahko ponudi ustrezen odgovor na določeno zahtevo pod istimi pogoji kot ta operacijski sistem Windows in doseže, da se odjemalski osebni računalnik ali strežnik, ki deluje s sistemom Windows, odzove na njegova sporočila enako, kot če bi ta prihajala od navedenega operacijskega sistema Windows.

143 Komisija trdi, da „tesna povezava“ in „ohlapna povezava“ nista jasno opredeljena tehnična pojma, zlasti ne pri programski opremi operacijskih sistemov. Nikakor se ne strinja, da so „informacije o tesno povezanem vmesniku“ iz poročila v Prilogi A.9.2 k tožbi inovativne.

144 Komisija v zvezi z izjavami strank, ki jih je Microsoft predložil med upravnim postopkom, opozarja, da jih je že komentirala v uvodnih izjavah 357, 358, od 440 do 444, 511, 513, 595, 602, 628 in 707 izpodbijane odločbe. Poudarja, da te izjave iz let 2000 in 2001 v glavnem zadevajo podjetja, ki so večinoma sprejela sistem Windows kot „standard“ za svoje omrežje delovne skupine. Komisija glede poročil Mercer trdi, da je že v uvodni izjavi 645 izpodbijane odločbe navedla, da naj bi podatki, analizirani v teh poročilih, dokazovali prav nasprotno od tega, kar trdi Microsoft.

145 Poleg tega Komisija zavrača Microsoftovo trditve, ki zadeva domnevno neskladnost med korektivnim ukrepom, določenim v členu 5 izpodbijane odločbe, in pojmom interoperabilnosti, uporabljenim v isti odločbi za presojo upoštevnosti „alternativnih metod interoperabilnosti“.

146 Komisija trdi, da je imela težave pri razumevanju pomena te trditve. V zvezi s tem navaja, da v odlomkih iz uvodnih izjav 669 in 679 izpodbijane odločbe, ki jih navaja Microsoft, nikakor ne zavrača nekaterih nadomestnih rešitev za razkritje informacij o interoperabilnosti z obrazložitvijo, da te rešitve ne omogočajo kloniranja Microsoftovih proizvodov – ali nekaterih njihovih značilnosti. V teh odlomkih naj bi samo ugotovila, da te rešitve „zagotavljajo nižjo stopnjo interoperabilnosti s prevladujočimi Microsoftovimi proizvodi (manjšo zmogljivost dostopa do funkcij teh proizvodov) kot Microsoftova ponudba“. Torej naj bi šlo za zmožnost „delati z“ okoljem Windows.

147 Komisija dodaja, da je iz uvodnih izjav od 568 do 572, 740 in od 749 do 763 izpodbijane odločbe jasno razvidno, da je njen namen samo razkritje specifikacij vmesnikov. Poleg tega meni, da Microsoft ne podpira pravno zadostno svoje trditve, da bi lahko tretje osebe, če bi imele dostop do nekaterih specifikacij njegovih komunikacijskih protokolov, izvedle obratno inženirstvo na drugih delih operacijskega sistema Windows za strežnike, ki uporabljajo Active Directory.

148 Komisija je na obravnavi izpodbijala utemeljenost Microsoftovih trditve, ki so se nanašale na mehanizem replikacije multimaster. Potrdila je, da je bil cilj izpodbijane odločbe predvsem, da se lahko strežniki, ki delujejo z operacijskim sistemom za strežnike delovnih skupin Microsoftovega konkurenta, vključijo v „blue bubble“, ki ga sestavljajo strežniki, na katerih je nameščen operacijski sistem Windows za strežnike delovnih skupin, in da naj bi se zato obveznost razkritja iz člena 5 izpodbijane odločbe nanašala tudi na informacije o komunikacijah med strežniki znotraj tega „blue bubble“. Vendar je zavrnila Microsoftovo trditve, da se lahko ta cilj doseže

samo tako, da Microsoft omogoči dostop do informacij o notranjih mehanizmih svojih proizvodov.

149 SIIA poudarja bistveno vlogo interoperabilnosti v sektorju programske opreme. Po njenem mnenju je nesporno, da potrošniki pripisujejo zelo velik pomen interoperabilnosti računalniških programov s skoraj monopolnimi proizvodi, kakršni so operacijski sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike. Navaja, da je v običajnih konkurenčnih razmerah v interesu razvijalcev programske opreme spodbujati interoperabilnost njihovih proizvodov s proizvodi svojih konkurentov ter razkrivati informacije o interoperabilnosti. Tako bi konkurirali na podlagi „običajnih“ dejavnikov, kot so cena in varnost proizvodov, hitrost obdelave zahtev ali inovativnost nekaterih funkcij. Nasprotno pa naj bi Microsoft na sosednjih trgih in z „učinkom vzvoda“ (leveraging) uporabljal skoraj monopolni položaj, ki ga ima na drugih trgih. Natančneje, Microsoft naj bi omejeval zmožnost svojih konkurentov, da dosežejo interoperabilnost z njegovimi skoraj monopolnimi proizvodi, s tem ko naj ne bi upošteval standardnih protokolov sektorja in bi vanje vnašal „manjše (in odvečne) dodatke“ ter nato zavračal posredovanje informacij o navedenih „razširjenih protokolih“ svojim konkurentom.

150 Poleg tega SIIA izpodbija Microsoftovo trditev, da je cilj izpodbijane odločbe omogočiti njegovim konkurentom razvijanje operacijskih sistemov za strežnike, ki bi v vseh pogledih delovali kot operacijski sistem Windows za strežnike. Po mnenju SIIA je cilj izpodbijane odločbe, da se operacijskim sistemom za strežnike delovnih skupin Microsoftovih konkurentov omogoči, da interoperirajo z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike delovnih skupin enako kot operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 151 Microsoft z različnimi trditvami, predstavljenimi v točkah od 118 do 135 zgoraj, postavlja dve glavni vprašanji, in sicer, prvič, vprašanje stopnje interoperabilnosti, ki jo je Komisija upoštevala v obravnavanem primeru, in drugič, vprašanje obsega korektivnega ukrepa, določenega v členu 5 izpodbijane odločbe.
- 152 Treba je ugotoviti, da sta ti dve vprašanji neločljivo povezani v tem smislu, da je, kot izhaja zlasti iz uvodne izjave 998 izpodbijane odločbe, namen tega korektivnega ukrepa Microsoftu naložiti, da razkrije Sunu in drugim konkurentom to, kar mu Komisija očita, da je zlorabno zavrnil razkriti. Obseg navedenega korektivnega ukrepa je treba zato določiti z vidika zlorabe, ki naj bi jo storil Microsoft in je odvisna predvsem od stopnje interoperabilnosti, ki jo Komisija predvideva v izpodbijani odločbi.
- 153 Da bi lahko odločili o teh vprašanjih, je treba uvodoma spomniti na vrsto dejanskih in tehničnih ugotovitev v izpodbijani odločbi. Komisija je namreč predvsem na podlagi preučitve načina organizacije omrežij Windows za delovne skupine in povezav med različnimi operacijskimi sistemi znotraj teh omrežij ocenila stopnjo interoperabilnosti, ki jo je zahtevala v obravnavanem primeru, in sklepala, da so informacije o interoperabilnosti nepogrešljive. Uvodoma je treba tudi pojasniti naravo informacij, ki jih zadeva izpodbijana odločba.

– Dejanske in tehnične ugotovitve

- 154 Komisija v uvodnih izjavah od 21 do 59, od 67 do 106 in od 144 do 184 izpodbijane odločbe izvaja vrsto dejanskih in tehničnih ugotovitev v zvezi z zadevnimi proizvodi in tehnologijami.

155 Takoj je treba spomniti, da Microsoft v bistvu ne izpodbija teh različnih ugotovitev. Te se sicer večinoma opirajo na Microsoftove izjave med upravnim postopkom, zlasti na izjave v odgovorih na tri obvestila o nasprotovanju, ter na dokumente in poročila, objavljene na njegovi spletni strani. Poleg tega tehnične predstavitve izvedencev strank na obravnavi, vključno z Microsoftovimi izvedenci, potrjujejo utemeljenost navedenih ugotovitev.

156 Na prvem mestu Komisija, potem ko je poudarila, da tehniki lahko uporabljajo izraz „interoperabilnost“ v različnih kontekstih in da ima lahko različne pomene, najprej navaja uvodne izjave 10, 11 in 12 Direktive 91/250 (uvodna izjava 32 izpodbijane odločbe).

157 V teh uvodnih izjavah je določeno:

„ker je funkcija računalniškega programa komuniciranje in delovanje skupaj z drugimi komponentami računalniškega sistema in z uporabniki ter se za ta namen zahteva logična in, kjer je to potrebno, tudi fizična medsebojna povezava in interakcija, ki dovoljuje, da vsi elementi programske in strojne opreme delujejo z drugo programsko in strojno opremo in z uporabniki na vse načine, za katere je bila namenjena;

ker so deli programa, ki zagotavljajo tako medsebojno povezavo in interakcijo med elementi programske in strojne opreme, na splošno znani kot ‚vmesniki‘;

ker je ta funkcijska medsebojna povezava in interakcija na splošno znana kot ‚interoperabilnost‘; ker se ta interoperabilnost lahko opredeli kot zmožnost izmenjati informacije in vzajemno uporabiti informacije, ki so bile izmenjane [...]“

158 Komisija nato navaja Microsoftov očitek, da je v obravnavanem primeru sprejela pojem interoperabilnost, ki presega to, kar je določeno v Direktivi 91/250. Natančneje pojasnjuje, da se Microsoft in Komisija vseeno strinjata, da je „interoperabilnost vprašanje stopnje in da različni proizvodi programske opreme nekega sistema ‚interoperirajo‘ (vsaj delno), ko lahko izmenjujejo informacije in vzajemno uporabljajo informacije, ki so bile izmenjane“ (uvodna izjava 33 izpodbijane odločbe).

159 Na drugem mestu Komisija opozarja, da zdaj v podjetjih in organizacijah računalniki vedno pogosteje delujejo v povezavi z drugimi računalniki znotraj omrežij. Pojasnjuje, da uporabniki odjemalskih osebnih računalnikov glede na posebna opravila, ki jih nameravajo izvesti, uporabljajo hkrati zmogljivosti svojega osebnega računalnika in zmogljivosti različnih vrst močnejših „večuporabniških“ računalnikov, in sicer strežnikov, do katerih posredno dostopajo prek tega odjemalskega osebnega računalnika (uvodna izjava 47 izpodbijane odločbe). Pojasnjuje tudi, da morajo biti za zagotavljanje preprostega in učinkovitega dostopa do različnih omrežnih virov aplikacije porazdeljene med več računalnikov, od katerih ima vsak različne komponente, ki interoperirajo, računalniki, povezani znotraj navedenega omrežja, pa morajo biti vgrajeni v dosleden „porazdeljen računalniški sistem“ (uvodna izjava 48 izpodbijane odločbe). Končno, Komisija trdi, da bi moral „v idealnih razmerah tak porazdeljeni sistem narediti zapletenost osnovne strojne in programske opreme ‚pregledno‘ (se pravi, nevidno) za uporabnika in porazdeljene aplikacije, tako da bi lahko zlahka našli pot skozi to zapletenost in dostopali do računalniških virov“ (uvodna izjava 48 izpodbijane odločbe).

- 160 Na tretjem mestu Komisija poudarja, da se ta zadeva osredotoča na storitve delovne skupine, in sicer storitve osnovne infrastrukture, ki jih pisarniški uslužbenci uporabljajo pri vsakdanjem delu (uvodna izjava 53 izpodbijane odločbe). Opredeljuje predvsem tri vrste storitev: prvič, skupno uporabo datotek, shranjenih na strežniku, drugič, skupno uporabo tiskalnikov, in tretjič, upravljanje uporabnikov in skupin uporabnikov. Pojasnjuje, da tretja vrsta storitev pomeni zlasti zagotavljanje varnega dostopa do omrežnih virov in njihove varne uporabe, med drugim najprej z avtentifikacijo uporabnikov in nato s preverjanjem njihove pooblaščenosti za izvedbo določenega dejanja (uvodna izjava 54 izpodbijane odločbe).
- 161 Poleg tega Komisija ugotavlja, da so te različne storitve tesno povezane med seboj in se lahko dejansko v veliki meri štejejo za „enotno storitev“, vendar se obravnavajo z dveh različnih vidikov, in sicer po eni strani z vidika uporabnika (datotečne in tiskalniške storitve) in po drugi strani z vidika skrbnika omrežja (storitve upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov) (uvodni izjavi 56 in 176 izpodbijane odločbe). Treba je spomniti, da Microsoft, čeprav v utemeljitvi glede odprave konkurence trdi, da je Komisija uporabila „umetno ozko“ razlago zadevnega trga proizvodov s tem, ko je vanj vključila samo tri zgoraj navedene vrste storitev (glej točke od 443 do 449 spodaj), vendar ne izpodbija obstoja takih povezav med navedenimi storitvami.
- 162 Z vidika teh elementov Komisija opredeljuje „operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin“ kot operacijske sisteme, ki se razvijajo in tržijo za celovito zagotavljanje storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter storitev upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov razmeroma omejenemu številu odjemalskih osebnih računalnikov, povezanih v majhno ali srednje veliko omrežje (uvodni izjavi 53 in 345 izpodbijane odločbe). Predvsem pojasnjuje, da se za zagotavljanje učinkovitega shranjevanja in iskanja podatkov o upravljanju uporabnikov in skupin uporabnikov ti operacijski sistemi običajno opirajo na tehnologije imeniških storitev (uvodna izjava 55 izpodbijane odločbe).

163 Na četrtem mestu Komisija preučuje, kako se interoperabilnost zagotavlja v omrežjih Windows za delovne skupine (uvodne izjave od 144 do 184 izpodbijane odločbe), in sicer „skupin[e] odjemalskih osebnih računalnikov [na katerih je nameščen operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike] in strežnikov [na katerih je nameščen operacijski sistem Windows za strežnike delovnih skupin], ki so med seboj povezani prek računalniškega omrežja“ (člen 1(7) izpodbijane odločbe).

164 V zvezi s tem se Komisija osredotoča na Microsoftove operacijske sisteme generacije Windows 2000 in razkriva, da so bistvene značilnosti teh sistemov podobne značilnostim sistemov, ki so jih nasledili (in sicer operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike Windows XP Home Edition in Windows XP Professional ter operacijskega sistema za strežnike Windows 2003 Server) (opomba 182 v izpodbijani odločbi).

165 Prvič, Komisija navaja vrsto ugotovitev v zvezi s storitvami upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov (uvodne izjave od 145 do 157 izpodbijane odločbe). Poudarja, da so znotraj omrežij Windows za delovne skupine „domene Windows“ v središču izvajanja teh storitev, in te domene opredeljuje kot „skrbniške enote“, prek katerih operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin upravljajo odjemalske osebne računalnike in strežnike delovnih skupin (uvodni izjavi 145 in 146 izpodbijane odločbe). Komisija predvsem pojasnjuje, da ima vsak „vir“ (računalnik, tiskalnik, uporabnik, aplikacija itd.) domene Windows svoj „račun domene“, ki opredeljuje njegovo identiteto za celotno domeno, in da znotraj iste domene Windows obstaja „enotna povezava na uporabnika“ v tem smislu, da uporabnika, ko se poveže z virom domene (običajno svojim odjemalskim osebnim računalnikom), „prepoznajo“ vsi drugi viri iste domene, zato mu ni treba znova vnesti svojega uporabniškega imena in gesla (uvodna izjava 146 izpodbijane odločbe).

166 Komisija poudarja pomen vloge, ki jo imajo znotraj domen Windows strežniki, opredeljeni kot „krmilniki domene“, v nasprotju z drugimi strežniki, in sicer „strežniki

člani“ (uvodna izjava 147 izpodbijane odločbe). Pojasnjuje, da so krmilniki domene zadolženi za shranjevanje računov domene in informacij o teh računih. Povedano drugače, zadnjenavedeni strežniki delujejo kot „telefonisti“ domene Windows (uvodna izjava 147 izpodbijane odločbe).

167 Komisija še posebej poudarja ključno vlogo imeniške storitve Active Directory in spremembe, ki jih je uvedba te „popolne imeniške storitve“ v operacijski sistem Windows 2000 Server povzročila pri načinu, kako so krmilniki domene povezani med seboj v domenah Windows 2000, in to v primerjavi s prejšnjimi operacijskimi sistemi Windows za strežnike, in sicer sistemi generacije Windows NT (uvodna izjava 149 izpodbijane odločbe).

168 V zvezi s tem pojasnjuje, da je operacijski sistem Windows NT 4.0 vseboval primarne in sekundarne krmilnike domene. V tem sistemu so bile lahko spremembe računov domene izvedene samo prek primarnega krmilnika domene ter so se nato redno in samodejno razširjale na vse sekundarne krmilnike domene. Nasprotno pa v domeni Windows 2000 vsi krmilniki domene delujejo kot „enakovredni“ (peers), tako da je mogoče vnesti spremembe računov domene na katerem koli od teh krmilnikov, ker se te spremembe nato samodejno prenesejo na druge krmilnike domene (uvodna izjava 150 izpodbijane odločbe). Te operacije se izvajajo z nekaterimi sinhronizacijskimi protokoli, ki se razlikujejo od protokolov, ki jih uporablja operacijski sistem Windows NT 4.0.

169 Po drugi strani Komisija trdi, da je nova značilnost domen Windows 2000 tudi to, da jih je mogoče organizirati hierarhično v „drevesa“ domen Windows 2000, povezana med seboj s samodejno vzpostavljenimi razmerji zaupanja, več „dreves“ pa je lahko

med seboj z razmerji zaupanja povezanih v „gozd“ (uvodna izjava 151 izpodbijane odločbe). Dodaja, da lahko krmilniki domene Windows 2000 delujejo kot „strežniki globalnega kataloga“, kar pomeni, da hranijo ne samo informacije o virih, ki so na voljo na domenah, ki jih krmilijo, ampak tudi „povzetek“ vseh virov, ki so na voljo v „gozdu“, in sicer „globalni katalog“. Pojasnjuje, da se podatki, shranjeni v globalnem katalogu, posodablajo prek različnih protokolov.

- 170 Poleg tega Komisija trdi, da je prehod s tehnologije Windows NT na tehnologijo Windows 2000 povzročil tudi spremembe v varnostni arhitekturi omrežij Windows za delovne skupine (uvodne izjave od 152 do 154 izpodbijane odločbe). Predvsem ugotavlja, da avtentifikacija v domenah Windows 2000 temelji na protokolu Kerberos in ne več na protokolu NTLM (NT LAN Manager), kar ima vrsto prednosti pri hitrosti povezav, vzajemni avtentifikaciji in upravljanju razmerij zaupanja. Navaja, da je „center za distribucijo ključev“ (Key Distribution Centre), predviden s protokolom Kerberos, „vgrajen v druge varnostne storitve Windows 2000, ki se izvajajo na krmilniku domene, in uporablja Active Directory domene kot varnostno podatkovno zbirko računov“ (uvodna izjava 153 izpodbijane odločbe). Komisija pojasnjuje, da protokol Kerberos, vgrajen v operacijska sistema Windows 2000 Professional in Windows 2000 Server, vseeno ni standardna različica, ki jo je razvil Massachusetts Institute of Technology (MIT), ampak različica, ki jo je Microsoft „razširil“ (uvodni izjavi 153 in 154 izpodbijane odločbe).

- 171 Končno, Komisija med drugimi spremembami, ki so posledica prehoda s tehnologije Windows NT na tehnologijo Windows 2000 in Active Directory, omenja dejstvo, da so določene funkcije vgrajene hkrati v operacijski sistem Windows 2000 Professional in operacijski sistem Windows 2000 Server, in to zaradi lažjega upravljanja odjemalskih osebnih računalnikov, ki delujejo s sistemom Windows, v domenah Windows (uvodne izjave od 155 do 157 izpodbijane odločbe). Poudarja, da so te funkcije – predvsem navaja funkciji „Group Policy“ in „Intellimirror“ – „znatno izboljšane“ ali samo na voljo v domeni Windows 2000, upravljani s krmilnikom domene Windows 2000,

ki uporablja Active Directory (uvodna izjava 156 izpodbijane odločbe). Opozarja, da je Microsoft pojasnil, da je bil „[Group Policy] funkcija sistema Windows 2000 [...], ki [je] skrbnikom [omogočala], da centralizirano upravljajo skupine uporabnikov, računalnikov, aplikacij in drugih omrežnih virov, namesto da vse te predmete upravljajo posamično“. Skupine so lahko opredeljene lokalno za dani računalnik ali za celotno domeno Windows. Komisija navaja, da funkcija Intellimirror, ki je na voljo samo v domeni Windows 2000, uporabnikom omogoča, da razpolagajo s svojim „delovnim okoljem“ (podatki, programska oprema itd.) z osebnimi parametri ne glede na to, ali so priključeni na omrežje ali ne in kje so priključeni na to omrežje (uvodna izjava 157 izpodbijane odločbe).

172 Drugič, Komisija navaja vrsto ugotovitev v zvezi s storitvami skupne uporabe datotek in tiskalnikov (uvodne izjave od 158 do 164 izpodbijane odločbe).

173 Predvsem opozarja, da sodobni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin podpirajo „porazdeljene datotečne sisteme“ in da je Microsoft konec devetdesetih let 20. stoletja na trg poslal tak sistem, imenovan „DFS“ (Distributed File System), in to kot dodatek, ki se lahko namesti na odjemalske osebne računalnike in strežnike, delujoče s sistemom Windows NT 4.0. Navaja, da je Windows 2000 prva generacija Microsoftovih proizvodov, ki zagotavlja podporo v „izvornem načinu“ za sistem DFS na odjemalskih osebnih računalnikih in strežnikih delovnih skupin (uvodne izjave od 161 do 163 izpodbijane odločbe).

174 Komisija tudi poudarja, da je DFS lahko znotraj sistema Windows 2000 nameščen samostojno ali na podlagi domene, vendar da je zadnjenavedeni način, ki ima določene prednosti pri „inteligentnem“ pridobivanju informacij DFS na odjemalskih osebnih računalnikih, na voljo samo v domenah Windows in je okrepljen zaradi prisotnosti krmilnikov domene, ki uporabljajo Active Directory (uvodna izjava 164 izpodbijane odločbe).

175 Tretjič, Komisija pojasnjuje, da je Microsoft razvil svoj nabor tehnologije za „porazdeljene datotečne sisteme“, ki vključuje tehnologiji COM (Component Object Model) in DCOM (Distributed Component Object Model) (uvodna izjava 166 izpodbijane odločbe). Pojasnjuje, da sta ti dve tehnologiji tesno povezani in da COM, ki je vgrajen v operacijske sisteme Windows za odjemalske osebne računalnike in tudi v operacijske sisteme Windows za strežnike delovnih skupin, povezuje ta dva operacijska sistema v skladno računalniško okolje za porazdeljene aplikacije (uvodna izjava 166 izpodbijane odločbe). Komisija poudarja, da je Microsoft v odgovoru na tretje obvestilo o nasprotovanju izjavil, da je „COM bistven za arhitekturo operacijskih sistemov Windows in [da] številni vmesniki v sistemu Windows torej temeljijo na COM“ (uvodna izjava 167 izpodbijane odločbe). Predvsem poudarja, da številne interakcije med odjemalskimi osebnimi računalniki in imenikom Active Directory v strežnikih, na katerih je nameščen operacijski sistem Windows za strežnike delovnih skupin, vključujejo COM/DCOM. Dodaja, da se protokol DCOM uporablja v komunikacijah odjemalec–strežnik, zaradi katerih strežniki, ki delujejo s sistemom Windows, zagotavljajo storitve avtentifikacije ali skupne uporabe datotek odjemalskim osebnim računalnikom, ki delujejo s sistemom Windows (uvodna izjava 167 izpodbijane odločbe).

176 Četrtrič, Komisija pojasnjuje, da Microsoft na različne načine spodbuja „naravno selitev“ od svojih operacijskih sistemov Windows NT k svojim operacijskim sistemom Windows 2000, in sicer pri strankah in razvijalcih programske opreme (uvodne izjave od 168 do 175 izpodbijane odločbe).

177 Komisija tako poudarja, da je v domeni Windows mogoče „nadgraditi“ računalnike, na katerih so nameščene stare različice sistema Windows, tako da se „preselijo“ na Windows 2000 brez uporabe imeniške storitve Active Directory. Vendar lahko stranke v celoti izkoriščajo prednosti nadgradnje samo, če v „izvornem načinu“ namestijo domeno Windows 2000, ki uporablja Active Directory, kar pomeni, da se vsi krmilniki domene zadevne domene „preselijo“ k sistemu Windows 2000 in Active Directory. Prav tako morajo biti strežniki delovnih skupin navedene domene, ki ne delujejo kot krmilniki domene, združljivi s sistemom Windows 2000 (kar predpostavlja zlasti, da izvajajo protokol Kerberos v različici, ki jo je Microsoft razširil).

Komisija pojasnjuje, da uporabnik, če je domena Windows 2000 nameščena v „izvornem načinu“ (se pravi, da se je glavni krmilnik domene „preselil“ k sistemu Windows 2000, vendar nekateri sekundarni krmilniki domene še vedno delujejo s sistemom Windows NT), ne more uporabljati vseh naprednih funkcij te domene. Predvsem se mora odpovedati bistvenemu delu dodatne prožnosti, ki jo Active Directory zagotavlja pri upravljanju skupin uporabnikov. Komisija pojasnjuje, da uporabnik, ko je enkrat svoj primarni krmilnik domene preklopil na „izvorni način“, ne more več kot krmilnik domene uporabljati strežnika, ki je interoperabilen samo z generacijo Windows NT 4.0 Microsoftovih proizvodov (vključno s strežniki delovnih skupin, na katerih so nameščeni drugi sistemi in ne Microsoftovi).

- 178 Komisija glede razvijalcev programske opreme ugotavlja, da jih Microsoft močno spodbuja k uporabi novih funkcij operacijskih sistemov Windows 2000, zlasti imeniške storitve Active Directory, in to predvsem prek certifikacijskih programov, ki jih je vzpostavil (uvodne izjave od 171 do 175 izpodbijane odločbe).
- 179 Petič, Komisija navaja vrsto ugotovitev (uvodne izjave od 176 do 184 izpodbijane odločbe).
- 180 Najprej ponavlja, da se storitve skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov v tehnologijah Windows uporabnikom odjemalskih osebnih računalnikov, ki delujejo s sistemom Windows, zagotavljajo kot „celota medsebojno povezanih storitev“. To trditev ponazarja s tem, da v domeni Windows 2000 „odjemalski strežnik SMB (Server Message Block) in strežnik, ki podpira [DFS], [DCOM], avtentifikacijo LDAP, [...] samodejno uporabljata [Microsoftov] Kerberos za avtentifikacijo“ (uvodna izjava 176 izpodbijane odločbe). Dodaja, da je poleg avtentifikacije avtorizacijski proces odvisen od zmožnosti ustvarjanja,

spreminjanja in razlaganja „seznamov za nadzor dostopa“ (ACL), kar pomeni komuniciranje med krmilniki domene domene (uvodna izjava 176 izpodbijane odločbe).

181 Komisija nato ugotavlja, da strežniki delovnih skupin, ki delujejo s sistemom Windows, za „pregledno“ zagotavljanje storitev uporabniku odjemalskega osebnega računalnika uporabljajo posebne dele programske kode, vgrajene v operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike (uvodna izjava 177 izpodbijane odločbe). V zvezi s tem predvsem poudarja, da je Microsoft izjavil, da ima „DFS lokalno komponento, ki [bi delovala], čeprav [bi] odjemalski osebni računalnik, ki uporablja Windows 2000 Professional, [deloval] samostojno,“ in da „Windows 2000 Professional vsebuje programsko kodo, ki jo je mogoče uporabiti za dostop do imenika Active Directory“ (uvodna izjava 177 izpodbijane odločbe). Komisija, ki povzema besede avtorja dela „Understanding Active Directory Services“ (Razumevanje storitev Active Directory), ki ga je objavil Microsoft Press, tudi trdi, da je „Active Directory v celoti vgrajen – pogosto ne da bi bil viden – v osebni računalnik [ki deluje s sistemom] Windows“ (uvodna izjava 177 izpodbijane odločbe).

182 Komisija poudarja, da medsebojne povezanosti in interakcije, ki zahtevata izvorno kodo operacijskega sistema Windows 2000 Professional, vseeno ni treba obravnavati samo z vidika odnosa med danim strežnikom delovnih skupin, ki deluje s sistemom Windows, in danim odjemalskim osebnim računalnikom, ki deluje s sistemom Windows. Trdi, da je pravilneje opisati to medsebojno povezanost in interakcijo z vidika interoperabilnosti znotraj računalniškega sistema, ki vključuje več odjemalskih osebnih računalnikov, ki delujejo s sistemom Windows, in več strežnikov delovnih skupin, ki delujejo s sistemom Windows, ki so med seboj povezani znotraj omrežja. Ugotavlja, da ima interoperabilnost znotraj takega računalniškega sistema tako dve neločljivo povezani komponenti, in sicer interoperabilnost odjemalec–strežnik in interoperabilnost strežnik–strežnik (uvodna izjava 178 izpodbijane odločbe).

- 183 Komisija v zvezi z zadnjo točko dodaja, da v številnih primerih obstaja „simetrija med medsebojnimi povezavami in interakcijami strežnik–strežnik na eni strani in medsebojnimi povezavami in interakcijami odjemalec–strežnik na drugi strani“ (uvodna izjava 179 izpodbijane odločbe). Kot primer navaja dejstvo, da je isti „programski vmesnik“ (API), „ADSI“ (Active Directory Service Interface) vgrajen hkrati v operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike Windows 2000 Professional in operacijski sistem za strežnike Windows 2000 Server za upravljanje dostopa do krmilnikov domene Active Directory. Drug primer, ki ga navaja Komisija, je, da se protokol Kerberos, kot ga je razširil Microsoft, v domeni Windows uporablja za avtentifikacijo med odjemalskim osebnim računalnikom, ki deluje s sistemom Windows, in strežnikom delovne skupine, ki deluje s sistemom Windows, ter tudi med več strežniki delovnih skupin, ki delujejo s sistemom Windows.
- 184 Komisija tudi opozarja, da lahko v nekaterih okoliščinah „strežniki opravijo poizvedbo pri drugih strežnikih v imenu odjemalskega osebnega računalnika“ (uvodna izjava 180 izpodbijane odločbe). V zvezi s tem navaja kot primer predvsem „delegacijo Kerberos“, funkcijo v operacijskem sistemu Windows 2000 Server, ki strežniku omogoča, da s tem, ko si izposodi identiteto odjemalskega osebnega računalnika, zahteva storitev od drugega strežnika v imenu tega odjemalskega osebnega računalnika. Tako se dovolj pogosto dogaja, da strežniki naslavljajo zahteve na druge strežnike, in torej delujejo kot odjemalski osebni računalniki (glej tudi opombo 51 v izpodbijani odločbi).
- 185 Komisija še dodaja, da se nekatere komunikacije odjemalec–strežnik vzpostavijo ob domnevi, da so se prej izvedle komunikacije strežnik–strežnik. V zvezi s tem predvsem omenja, da odjemalski osebni računalnik, ki deluje s sistemom Windows 2000 Professional, če opravi poizvedbo pri krmilniku domene v domeni Windows 2000, zahteva „določeno pripravljano usklajevanje med krmilniki domene, ki delujejo s sistemom Windows 2000 Server“ (uvodna izjava 181 izpodbijane odločbe). Po mnenju Komisije „[to] na primer zajema hkrati dejstvo, da imajo krmilniki domene celotno kopijo podatkov, shranjenih v imeniku Active Directory, ki se posodablja prek sinhronizacijskih protokolov, in dejstvo, da lahko strežniki globalnega kataloga shranjujejo informacije o računalnikih v gozdu, ki so zunaj njihove domene, in to zaradi različnih protokolov, povezanih z globalnim katalogom“ (uvodna izjava 181

izpodbijane odločbe). Komisija trdi, da je v takem položaju komunikacija strežnik–strežnik „logično povezana“ s komunikacijo odjemalec–strežnik, ker se izvede zaradi priprave zadnjenaavedene komunikacije.

186 Iz vseh zgornjih elementov – elementov, ki jih Microsoft ne izpodbija v temelju in katerih točnost je bila v veliki meri potrjena s tehničnimi predstavitvami na obravnavi – izhaja, kot Komisija upravičeno poudarja v uvodni izjavi 182 izpodbijane odločbe, da se omrežja Windows za delovne skupine opirajo na arhitekturo medsebojnih povezav in interakcij odjemalec–strežnik in strežnik–strežnik ter da ta arhitektura – ki jo Komisija opredeljuje kot „arhitekturo domene Windows“ – omogoča zagotavljanje „preglednega dostopa“ do glavnih storitev, ki jih zagotavljajo strežniki delovnih skupin.

187 Ti različni elementi dokazujejo tudi, kot je večkrat ugotovljeno v izpodbijani odločbi (glej zlasti uvodni izjavi 279 in 689), da so navedene medsebojne povezave in interakcije med seboj tesno povezane.

188 Povedano drugače, pravilno delovanje omrežij Windows za delovne skupine temelji tako na komunikacijskih protokolih odjemalec–strežnik – ki so po naravi hkrati vgrajeni v operacijske sisteme Windows za odjemalske osebne računalnike in operacijske sisteme Windows za strežnike delovnih skupin – kot na komunikacijskih protokolih strežnik–strežnik. Kot je Komisija pojasnila na obravnavi, se za številna opravila komunikacijski protokoli strežnik–strežnik dejansko zdijo kot „podaljški“ komunikacijskih protokolov odjemalec–strežnik. V nekaterih primerih strežnik deluje v odnosu do drugega strežnika kot odjemalski osebni računalnik (glej točko 184 zgoraj). Prav tako je treba opozoriti, da čeprav je res, da so nekateri komunikacijski protokoli

vgrajeni samo v operacijske sisteme Windows za strežnike delovnih skupin, vseeno ostaja dejstvo, da so s funkcijskega vidika povezani z odjemalskimi osebnimi računalniki. Komisija se glede tega, ne da bi ji Microsoft nasprotoval, sklicuje na protokole, povezane z globalnim katalogom, ter tudi na sinhronizacijske in replikacijske protokole med krmilniki domen.

189 Torej je treba sklepati, da Komisija upravičeno ugotavlja, da je „skupna zmožnost biti del [arhitekture domene Windows] element združljivosti odjemalskih osebnih računalnikov, ki delujejo s sistemom Windows, in strežnikov delovnih skupin, ki delujejo s sistemom Windows“ (uvodna izjava 182 izpodbijane odločbe).

190 Končno, treba se je zavedati pomembne vloge, ki jo imajo imeniške storitve na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Microsoft v repliki sam opozarja, da je na tem trgu „imeniška storitev temeljna konkurenčna značilnost, ki največ prispeva k uspehu določenih proizvodov“. Predvsem poudarja, da je „Active Directory [...] v središču operacijskih sistemov Windows za strežnike“, in to potem, ko trdi, da je „za storitve skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter storitve upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov pomembno natančno vedeti, kateri uporabnik je upravičen do dostopa do katerih omrežnih virov“.

191 Active Directory zapisuje vse informacije o predmetih omrežja in omogoča njegovo centralizirano upravljanje. V celoti ima vgrajene vse funkcije za upravljanje avtentifikacije uporabnikov in nadzor dostopa ter tako zagotavlja varnost informacij. Treba je tudi spomniti, da Active Directory uporablja mehanizem replikacije multimaster.

– Narava informacij, ki jih zadeva izpodbijana odločba

192 Prva zloraba, ki se očita Microsoftu, je, da je zavrnil, da bi konkurentom posredoval informacije o interoperabilnosti in dovolil njihovo uporabo za razvoj in distribucijo konkurenčnih proizvodov na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin v obdobju od oktobra 1998 do datuma vročitve izpodbijane odločbe (člen 2(a) izpodbijane odločbe).

193 Komisija je kot ukrep za odpravo te domnevne zavrnitve Microsoftu naložila (člen 5(a) izpodbijane odločbe) predvsem naslednje:

„Microsoft [...] v roku 120 dni od vročitve [izpodbijane odločbe] razkrije informacije o interoperabilnosti vsem podjetjem, ki želijo razvijati in distribuirati operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, ter tem podjetjem pod razumnimi in nediskriminatornimi pogoji dovoli uporabo informacij o interoperabilnosti za razvoj in distribucijo operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.“

194 Treba je spomniti, kako je Komisija opredelila in presodila glavne pojme, ki so pomembni v obravnavanem primeru.

195 Tako v členu 1(1) izpodbijane odločbe opredeljuje „informacije o interoperabilnosti“ kot „izčrpne in pravilne informacije o vseh protokolih, [izvedenih] v operacijskem sistemu Windows za strežnike delovnih skupin, ki jih strežniki delovnih

skupin Windows uporabljajo za to, da omrežju Windows zagotavljajo storitve skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanja uporabnikov in skupin [uporabnikov], vključno s storitvami krmilnika domene Windows, imeniško storitvijo Active Directory in storitvijo „Group Policy“.

196 Komisija predstavlja „protokole“ kot celoto pravil medsebojne povezanosti in interakcije med različnimi programskimi elementi znotraj omrežja (uvodna izjava 49 izpodbijane odločbe). Zlasti protokole, ki se obravnavajo v tej zadevi, opredeljuje kot „celoto pravil medsebojne povezanosti in interakcije med različnimi operacijskimi sistemi Windows za strežnike delovnih skupin in operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike, ki so nameščeni na različnih računalnikih v omrežju Windows za delovne skupine“ (člen 1(2) izpodbijane odločbe).

197 Treba je ugotoviti, da Microsoft ne nasprotuje temu, kako Komisija razume pojem „protokoli“. Nasprotno, v repliki sam opisuje protokole, kot da „računalnikom, ki so povezani prek omrežja, [omogočajo,] da izmenjajo informacije zaradi izpolnitve vnaprej določenih opravil“. Seveda v poročilu, ki ga je sestavil Madnick, eden od Microsoftovih izvedencev, in je priložen k Microsoftovim stališčem glede interencijskih vlog, razlikuje med dvema kategorijama komunikacijskih protokolov glede na to, ali so „preprosti“ ali „zapleteni“, in omenja protokol DRS kot del druge kategorije (Priloga I.3 (Madnick, „Response to Mr. Ronald S. Alepin’s Annex on Interoperability and the FSFE’s Submission“)). Vendar s tem razlikovanjem ne želi podvomiti v utemeljitev zgoraj navedene opredelitve, ampak samo ugotoviti, da zapleteni protokoli urejajo interakcije med različnimi podobnimi elementi omrežja, ki v tesnem sodelovanju zagotavljajo skupno storitev ter „razkrivajo“ podrobnejše in dragocenejše informacije kot preprosti protokoli.

198 Pojem „specifikacije“ ni opredeljen v izreku izpodbijane odločbe. Vendar ni sporno, da so specifikacije oblika podrobne tehnične dokumentacije, kar sicer ustreza običajnemu razumevanju tega pojma v računalniškem sektorju.

199 Komisija v uvodni izjavi 24 izpodbijane odločbe poudarja, da je treba razlikovati med pojmom „specifikacije“ in „izvedba“, tako da „[s]pecifikacija podrobno opisuje, kaj se pričakuje od proizvoda programske opreme, medtem ko je izvedba koda, ki se bo dejansko izvedla na računalniku“ (glej v istem smislu uvodno izjavo 570 izpodbijane odločbe). Povedano drugače, specifikacije opisujejo vmesnike, prek katerih lahko dani element računalniškega sistema uporabi drug element istega sistema. Predvsem zelo abstraktno opisujejo funkcije, ki so na voljo, in pravila, ki omogočajo priklic teh funkcij in njihovo prejetje.

200 Komisija v uvodni izjavi 571 izpodbijane odločbe pojasnjuje, da je mogoče posredovati specifikacije vmesnikov brez razkritja podrobnosti izvedbe. Pojasnjuje, da gre za običajno prakso v računalniškem sektorju, predvsem kadar se sprejmejo odprti standardi interoperabilnosti (glej v zvezi s tem tudi uvodno izjavo 34 izpodbijane odločbe). SIIA v intervencijski vlogi navaja trditve v istem smislu.

201 Več dejstev potrjuje utemeljenost teh različnih trditev. Po eni strani prakso, na katero se sklicuje Komisija, podpira vrsta primerov – ki jih Microsoft ne izpodbija –, navedenih v izpodbijani odločbi, in sicer predvsem specifikacije „POSIX 1“ (uvodni izjavi 42 in 88), specifikacije „Java“ (uvodna izjava 43), specifikacije protokola Kerberos, različica 5 (uvodna izjava 153), specifikacije protokola NFS (Network File System), ki ga je razvil Sun (uvodna izjava 159), in specifikacije „CORBA“, ki jih

je izdelal Object Management Group (uvodna izjava 165). Po drugi strani je treba spomniti, kot Komisija trdi v uvodni izjavi 571 izpodbijane odločbe, da v okviru MCPP, vzpostavljenega na podlagi ameriške poravnave, imetniki licenc nimajo dostopa do elementov Microsoftove izvirne kode, ampak do specifikacij zadevnih protokolov.

202 Microsoft sicer samo posredno izpodbija zgoraj navedeno razlikovanje med pojmom „specifikacije“ in „izvedba“ s tem, ko se v opombi 74 v tožbi samo na splošno sklicuje na mnenje, ki sta ga pripravila njegova izvedenca Madnick in Nichols ter ga je med upravnim postopkom poslal Komisiji in priložil k tožbi (Priloga A.12.2 k tožbi). Zaradi razlogov, predstavljenih v točkah 94 in 97 zgoraj, Sodišče prve stopnje meni, da tega mnenja ni mogoče upoštevati. Poleg tega je treba vsekakor ugotoviti, da sklepanje v tem mnenju temelji večinoma na napačni predpostavki, in sicer da stopnja interoperabilnosti, ki jo je Komisija uporabila v obravnavanem primeru, pomeni, da morajo biti Microsoftovi konkurenti sposobni reproducirati ali klonirati njegove proizvode ali nekatere njihove funkcije (uvodne izjave od 234 do 239 spodaj).

203 Poleg tega je treba poudariti, da Komisija v izpodbijani odločbi izrecno poudarja dejstvo, da se zavrnitev, ki se pripisuje Microsoftu in ki pomeni zlorabo, nanaša izključno na specifikacije določenih protokolov in ne na elemente izvirne kode (glej predvsem uvodne izjave od 568 do 572 izpodbijane odločbe).

204 Komisija v istem smislu večkrat poudarja, da nikakor ne namerava odrediti Microsoftu, naj take elemente razkrije svojim konkurentom. Tako v uvodni izjavi 999 izpodbijane odločbe pojasnjuje, da „izraz ‚specifikacije‘ pomeni, da Microsoft ni dolžan omogočiti dostopa do svoje izvedbe teh specifikacij, to je do svoje izvirne kode“. Prav tako v uvodni izjavi 1004 izpodbijane odločbe navaja, da odločba „ne obravnava Microsoftove obveznosti, da omogoči dostop do izvirne kode sistema

Windows, saj ta izvorna koda ni potrebna za razvoj interoperabilnih proizvodov“. V isti uvodni izjavi natančneje navaja, da „odredba za razkritje zadeva izključno specifikacije vmesnikov“.

205 Treba je opozoriti, da Lees, eden od Microsoftovih izvedencev, v mnenju „Innovation in Communication Protocols that Microsoft is ordered to license to its server operating system competitors“ (Inovacije v komunikacijskih protokolih, za katere mora Microsoft podeliti licenco svojim konkurentom [na trgu] operacijskih sistemov za strežnike) v Prilogi C.4 k repliki sam razlikuje med „protokoli, ki se uporabljajo za komunikacije med strežniki, in algoritmi/pravili odločanja, ki delujejo znotraj vsakega strežnika“, preden opozori, da je treba na podlagi člena 5 izpodbijane odločbe razkriti te protokole. Lees se v svojem mnenju osredotoči na protokol DRS, ki se uporablja za mehanizem replikacije multimaster, in pojasni, da je to eden od številnih komunikacijskih protokolov, do katerih mora Microsoft na podlagi izpodbijane odločbe omogočiti dostop svojim konkurentom.

206 Iz tega sledi, da so informacije, na katere se sklicuje izpodbijana odločba, podroben tehnični opis nekaterih pravil medsebojne povezanosti in interakcije, ki se uporabljajo znotraj omrežij Windows za delovne skupine za zagotavljanje storitev delovne skupine. Ta opis ne obsega načina, kako Microsoft izvaja navedena pravila, in sicer predvsem ne zajema notranje strukture ali izvorne kode njegovih proizvodov.

– Stopnja interoperabilnosti, ki jo Komisija uporablja v izpodbijani odločbi

207 Komisija je sprejela dvostopenjski pristop, da bi ugotovila, ali so zadevne informacije nepogrešljive. Najprej je preučila, kakšna je stopnja interoperabilnosti z arhitekturo

domene Windows, ki jo morajo doseči operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin, ki jih ponujajo Microsoftovi konkurenti, da bi lahko preživel na trgu. Nato je presodila, ali so informacije o interoperabilnosti, do katerih je Microsoft zavrnil dostop, nepogrešljive za doseganje te stopnje interoperabilnosti.

208 Sodišče prve stopnje bo v nadaljevanju preučilo stopnjo interoperabilnosti, ki jo je Komisija uporabila v izpodbijani odločbi. Vendar v tej fazi ne bo odločilo o vprašanju, ali je Komisija upravičeno sklepala, da lahko Microsoftovi konkurenti preživijo na trgu samo, če lahko njihovi proizvodi dosežejo to stopnjo interoperabilnosti. To vprašanje bo Sodišče skupaj z drugimi vidiki zgoraj navedenega sklepanja Komisije presodilo v okviru preučitve domnevne nujnosti zadevnih informacij (glej točke od 369 do 436 spodaj).

209 Najprej je treba na kratko povzeti trditve glavnih strank.

210 Microsoft se strinja s stališčem Komisije, da je „interoperabilnost vprašanje stopnje“ (uvodna izjava 33 izpodbijane odločbe).

211 Vendar meni, da je stopnja interoperabilnosti, ki jo Komisija zahteva v obravnavanem primeru, neustrezna, ker presega koncept „polne interoperabilnosti“ iz Direktive 91/250. Trdi, da ta koncept – ki ga opredeljuje tudi kot „interoperabilnost multivendor“ – predpostavlja samo, da lahko operacijski sistemi različnih razvijalcev skupaj „delujejo pravilno“.

- 212 Microsoft predvsem trdi, da Komisija v resnici hoče, da konkurenčni operacijski sistemi za strežnike v vseh pogledih delujejo kot operacijski sistem Windows za strežnike. Microsoft se v zvezi s tem sklicuje na izraze „plug replacement“, „plug-replaceability“, „drop-in“, „funkcijski ekvivalent“ in „funkcijski klon“. Trdi, da se taka stopnja interoperabilnosti lahko doseže samo tako, da se njegovim konkurentom dovoli kloniranje ali reproduciranje njegovih proizvodov (ali njihovih značilnosti) in da se tem konkurentom posredujejo vse informacije o notranjih mehanizmih njegovih proizvodov.
- 213 Končno, Microsoft trdi, da se interoperabilnost multivendor lahko doseže z metodami, ki so že na voljo na trgu.
- 214 Sodišče prve stopnje ugotavlja, da je zgoraj navedeno Microsoftovo stališče enako stališču, ki ga je zagovarjal med celotnim upravnim postopkom.
- 215 Tako je Microsoft v odgovoru z dne 17. novembra 2000 na prvo obvestilo o nasprotovanju trdil, da stopnja interoperabilnosti, ki jo domnevno zahteva Komisija, ni v skladu s pravom Skupnosti in ne obstaja na trgu. Microsoft, ki se sklicuje predvsem na uvodno izjavo 10 (v angleški in francoski različici) Direktive 91/250, trdi, da ima „razvijalec operacijskih sistemov za strežnike [...] polno interoperabilnost, ko je mogoče dostopati do vseh funkcij njegovega programa iz operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike“ (točka 143 odgovora; glej tudi uvodno izjavo 751 izpodbijane odločbe). Microsoft trdi, da Komisija nepravilno opredeljuje interoperabilnost preveč splošno, ko meni, da je za obstoj interoperabilnosti dveh proizvodov programske opreme potrebno pravilno delovanje vseh funkcij obeh proizvodov. To bi namreč pomenilo, da se zahteva „plug-replaceability“ ali kloniranje (točka 144 odgovora). Microsoft kritizira strinjanje Komisije s Sunovim stališčem, da bi moralo biti mogoče znotraj računalniškega omrežja nekega podjetja, sestavljena

iz odjemalskih osebnih računalnikov, ki delujejo s sistemom Windows, strežnik, ki deluje s sistemom Windows 2000, zamenjati s strežnikom, na katerem je nameščen operacijski sistem Solaris, ne da bi to povzročilo zmanjšanje funkcij, do katerih imajo dostop uporabniki (točki 145 in 162 odgovora). Po Microsoftovem mnenju za doseganje polne interoperabilnosti zadostuje, da razkrije vmesnike v operacijskih sistemih Windows za odjemalske osebne računalnike, ki jih razvijalci konkurenčnih operacijskih sistemov za strežnike potrebujejo, da bi funkcije teh sistemov dali na voljo uporabnikom odjemalskih osebnih računalnikov, ki delujejo s sistemom Windows.

216 Microsoft prav tako v odgovoru z dne 16. novembra 2001 na drugo obvestilo o nasprotovanju, v katerem v bistvu povzema isto utemeljitev, kot jo je predstavil v odgovoru na prvo obvestilo o nasprotovanju, trdi, da kritike Komisije temeljijo na „nepravilni opredelitvi interoperabilnosti“ (točke od 149 do 163 odgovora). V zvezi s tem ponavlja, da se z Direktivo 91/250 ne zahteva „plug-replaceability“, ampak polna interoperabilnost, in da razkritje informacij, ki ga že izvaja, zadostuje za doseganje take interoperabilnosti.

217 Microsoft v odgovoru z dne 17. novembra 2003 na tretje obvestilo o nasprotovanju v bistvu sprejema isto utemeljitev, ko ponavlja mnenje Komisije, da morajo njegovi konkurenti imeti dostop do vseh informacij, ki jih potrebujejo za izdelavo „kopije operacijskih sistemov Windows za strežnike“, in da interoperabilnost tako enači s kloniranjem (strani od 29 do 32 odgovora). Trdi, da „interoperabilnost zahteva razpoložljivost zadostnih informacij o vmesnikih v operacijskih sistemih Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike, da se omogoči delovanje proizvodov konkurentov s temi operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike na vse načine, na katere naj bi ti konkurenčni proizvodi delovali“ (stran 29 odgovora). Microsoft v istem smislu trdi, da „je od začetka priznaval, da lahko obstaja težava z vidika konkurenčnega prava, če njegovi konkurenti ne bi mogli razviti operacijskih sistemov za strežnike, katerih funkcije bi bile v celoti dostopne iz operacijskih sistemov Windows za odjemalske osebne računalnike“ (stran 63 odgovora). Trdi, da Komisija vseeno ni ugotovila obstoja take težave v nobenem od treh obvestil o nasprotovanju.

- 218 Komisija zagovarja stališče, da je pojem interoperabilnosti, ki ga je uporabila v izpodbijani odločbi, v skladu s pojmom iz Direktive 91/250. Predvsem zavrača Microsoftovo enosmerno razlago tega pojma.
- 219 Komisija priznava, da je določena interoperabilnost z arhitekturo domene Windows že mogoča, vendar trdi, da je preiskava, ki jo je opravila, pokazala, da je stopnja interoperabilnosti, ki jo je mogoče doseči z razpoložljivimi metodami, premajhna, da bi Microsoftovi konkurenti na trgu lahko preživel (opomba 712 v izpodbijani odločbi).
- 220 Trdi, da sta v omrežjih Windows za delovne skupine interoperabilnost odjemalec–strežnik in interoperabilnost strežnik–strežnik tesno povezani, in meni, da mora Microsoft za doseganje polne interoperabilnosti odjemalskega osebnega računalnika, ki deluje s sistemom Windows, in strežnika, ki deluje z operacijskim sistemom Microsoftovega konkurenta, omogočiti dostop do komunikacijskih protokolov odjemalec–strežnik in komunikacijskih protokolov strežnik–strežnik (uvodne izjave od 177 do 182 in 689 izpodbijane odločbe), vključno s tistimi, ki so „v celoti“ strežnik–strežnik, se pravi, da niso vgrajeni v odjemalski osebni računalnik, ampak so z njim „povezani s funkcijskega vidika“ (uvodne izjave 277, 567 in 690 izpodbijane odločbe).
- 221 Komisija zanika, da je cilj izpodbijane odločbe, da bi Microsoftovi konkurenti razvili proizvode, ki bi v vseh pogledih delovali kot operacijski sistem Windows za strežnike. Namen te odločbe naj bi bil namreč omogočiti „oblikovanje konkurenčnih proizvodov, ki bi delovali različno, vendar bi lahko razumeli sporočila, ki bi jih poslali zadevni Microsoftovi proizvodi“. Tako po mnenju Komisije Microsoftovi konkurenti zadevnih informacij o interoperabilnosti ne bodo uporabljali za razvijanje proizvodov, ki bi bili popolnoma enaki Microsoftovim, ampak izboljšanih proizvodov z „dodano vrednostjo“.

- 222 Prvič, Sodišče prve stopnje ugotavlja, da iz zgornjih ugotovitev izhaja, da se Microsoft in Komisija ne strinjata o tem, ali je pojem interoperabilnosti, uporabljen v izpodbijani odločbi, skladen s pojmom iz Direktive 91/250 ali ne.
- 223 V zvezi s tem je treba opozoriti, da Komisija v uvodnih izjavah od 749 do 763 izpodbijane odločbe podrobno pojasnjuje, zakaj je po njenem mnenju Microsoftova enosmerna razlaga pojma interoperabilnosti netočna.
- 224 Najprej je treba opozoriti, da Microsoft v svojih pisanjih ne navaja nobene trditve, ki bi lahko izpodbijala presojo Komisije v zvezi s tem. Ko se sklicuje na različne odlomke iz svojih odgovorov na drugo in tretje obvestilo o nasprotovanju, trdi samo, da „izpodbijana odločba sprejema pojem interoperabilnosti, ki se popolnoma razlikuje od pojma iz Direktive [91/250]“ (točka 95 tožbe).
- 225 Nato je treba ugotoviti, da je pojem interoperabilnosti, uporabljen v izpodbijani odločbi – ki pomeni, da se interoperabilnost dveh proizvodov programske opreme obravnava kot zmožnost teh proizvodov, da izmenjata informacije in vzajemno uporabita te informacije, in sicer zato da se vsakemu od navedenih proizvodov programske opreme omogoči, da deluje na vse predvidene načine –, v skladu s pojmom iz Direktive 91/250.
- 226 Kot Komisija pojasnjuje v uvodnih izjavah od 752 do 754, 759 in 760 izpodbijane odločbe, uvodna izjava 10 Direktive 91/250 – v angleški ali francoski različici – tako ni primerna za enosmerno razlago, ki jo zagovarja Microsoft. Prav nasprotno, kot Komisija upravičeno poudarja v uvodni izjavi 758 izpodbijane odločbe, je v navedeni uvodni izjavi jasno izraženo, da interoperabilnost po naravi vključuje dvosmerni

odnos, ko navaja, da „je funkcija računalniškega programa komuniciranje in delovanje skupaj z drugimi komponentami računalniškega sistema“. V istem smislu je treba poudariti, da je v uvodni izjavi 12 Direktive 91/250 interoperabilnost opredeljena kot „zmožnost izmenjati informacije in vzajemno uporabiti informacije, ki so bile izmenjane“.

227 Vsekakor je treba spomniti, da se v tej zadevi obravnava odločba, sprejeta na podlagi člena 82 ES, in sicer predpis višje stopnje od Direktive 91/250. V obravnavanem primeru se ne postavlja toliko vprašanje, ali je pojem interoperabilnosti, uporabljen v izpodbijani odločbi, v skladu s pojmom iz te direktive, kot vprašanje, ali je Komisija pravilno opredelila stopnjo interoperabilnosti, ki jo je treba doseči glede na cilje člena 82 ES.

228 Drugič, Sodišče prve stopnje poudarja, da je Komisija presodila stopnjo interoperabilnosti glede na to, kar je po njenem mnenju potrebno, da se razvijalcem operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, ki so konkurenčni Microsoftovim, omogoči preživeti na trgu (glej zlasti opombo 712 in uvodno izjavo 779 izpodbijane odločbe).

229 Pravilnosti tega pristopa ni mogoče izpodbijati. Člen 82 ES namreč zadeva ravnanje enega ali več gospodarskih subjektov, ki pomeni zlorabo položaja gospodarske moči, ki zadevnemu subjektu omogoča, da ovira ohranitev učinkovite konkurence na zadevnem trgu, tako da mu omogoča, da ravna v precejšnji meri neodvisno od svojih konkurentov, strank in končno tudi od potrošnikov (sodba Sodišča z dne 16. marca 2000 v združenih zadevah *Compagnie maritime belge transports* in drugi proti Komisiji, C-395/96 P in C-396/96 P, Recueil, str. I-1365, točka 34). Prav tako je treba spomniti, da čeprav ugotovitev obstoja prevladujočega položaja sama po sebi ne pomeni nobenega očitka zoper zadevno podjetje, ima to vseeno, ne glede na vzroke

za tak položaj, posebno odgovornost, da s svojim ravnanjem ne ogroža učinkovite in neizkrivljene konkurence na skupnem trgu (sodba Sodišča z dne 9. novembra 1983 v zadevi Michelin proti Komisiji, 322/81, Recueil, str. 3461, točka 57, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 7. oktobra 1999 v zadevi Irish Sugar proti Komisiji, T-228/97, Recueil, str. II-2969, točka 112). Vendar če je v obravnavanem primeru ugotovljeno, da obstoječa stopnja interoperabilnosti razvijalcem operacijskih sistemov za strežnike, ki so konkurenčni Microsoftovim, ne omogoča preživetja na trgu teh operacijskih sistemov, iz tega sledi, da je ohranitev učinkovite konkurence na tem trgu ovirana.

230 Iz izpodbijane odločbe izhaja, da je Komisija s tem, ko je sprejela ta pristop in se oprla na dejansko in tehnično analizo zadevnih proizvodov in tehnologij ter načina doseganja interoperabilnosti v omrežjih Windows za delovne skupine, menila, da morajo biti konkurenčni operacijski sistemi, da bi lahko bili ekonomsko konkurenčni operacijskim sistemom Windows za strežnike delovnih skupin, sposobni enakovredno interoperirati z arhitekturo domene Windows enako kot z operacijskimi sistemi Windows za strežnike delovnih skupin (glej v tem smislu uvodni izjavi 182 in 282 izpodbijane odločbe).

231 Interoperabilnost, ki jo Komisija tako uporablja, ima dve neločljivo povezani komponenti, in sicer interoperabilnost odjemalec–strežnik ter interoperabilnost strežnik–strežnik (uvodne izjave od 177 do 182 in 689 izpodbijane odločbe).

232 Komisija tudi meni, da če je operacijski sistem za strežnike delovnih skupin Microsoftovega konkurenta nameščen na strežniku znotraj omrežja Windows za delovne skupine, mora biti sposoben ne samo zagotavljati vse funkcije, ki jih vsebuje, odjemalskim osebnim računalnikom, ki uporabljajo sistem Windows, ampak tudi uporabljati vse funkcije, ki jih ponujajo navedeni odjemalski osebni strežniki.

233 Komisija z vidika teh različnih elementov predvsem meni, da mora strežnik, na katerem je nameščen operacijski sistem za strežnike delovnih skupin Microsoftovega konkurenta, delovati tudi kot krmilnik domene in ne samo kot strežnik član znotraj domene Windows, ki uporablja Active Directory, in posledično biti sposoben sodelovati v mehanizmu replikacije multimaster z drugimi krmilniki domene.

234 Sodišče prve stopnje v nasprotju z Microsoftovimi trditvami meni, da iz stopnje interoperabilnosti, ki jo uporablja Komisija, ni mogoče sklepati, da je v resnici namen Komisije, da konkurenčni operacijski sistemi za strežnike v vseh pogledih delujejo kot operacijski sistem Windows za strežnike, in posledično, da bi Microsoftovi konkurenti lahko klonirali ali reproducirali njegove proizvode ali določene značilnosti teh proizvodov.

235 Tako izražene Microsoftove trditve temeljijo na napačnem branju izpodbijane odločbe.

236 V zvezi s tem je treba spomniti, da je v skladu z uvodno izjavo 1003 izpodbijane odločbe njen cilj „zagotoviti, da Microsoftovi konkurenti razvijejo proizvode, ki interperirajo z arhitekturo domene Windows, izvorno vgrajeno v prevladujoči proizvod, to je operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike, in da so tako ekonomsko konkurenčni Microsoftovemu operacijskemu sistemu za strežnike delovnih skupin“.

237 Kot je Komisija podrobneje pojasnila na obravnavi, uresničitev tega cilja predpostavlja, da lahko konkurenčni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin sprejmejo določeno sporočilo operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne

računalnike ali strežnike delovnih skupin in dajo zahtevani odgovor na to sporočilo pod istimi pogoji kot operacijski sistem Windows za strežnike delovnih skupin ter da dosežejo, da se operacijski sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike delovnih skupin odzovejo na ta odgovor enako, kot če bi odgovor poslal operacijski sistem Windows za strežnike delovnih skupin.

238 Vendar se za izvedbo takih operacij ne zahteva, da operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin Microsoftovih konkurentov na notranji ravni delujejo popolnoma enako kot operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin.

239 Teh različnih ugotovitev ne izpodbijajo odlomki iz uvodnih izjav 669 in 679 izpodbijane odločbe, ki jih navaja Microsoft (glej točko 126 zgoraj). Komisija v prvem odlomku ugotavlja samo, da je stopnja interoperabilnosti z arhitekturo domene Windows, ki jo lahko dosežejo operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin Microsoftovih konkurentov z uporabo standardnih protokolov, nižja od stopnje, ki jo dosegajo operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin. Komisija v drugem odlomku trdi samo, da imajo operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin Microsoftovih konkurentov slabšo zmožnost dostopati do funkcij operacijskih sistemov Windows za odjemalske osebne računalnike ali strežnike delovnih skupin kot operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin.

240 V istem okviru je treba zavrniti Microsoftovo trditev, da je cilj izpodbijane odločbe, da bi njegovi konkurenti razvili popolnoma enake proizvode, kot so operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin. Kot bo podrobneje pojasnjeno v točkah od 653 do 658 spodaj ob preučitvi pojava novega proizvoda, je cilj Komisije odpraviti oviro, ki jo za Microsoftove konkurente predstavlja nezadostnost obstoječe

stopnje interoperabilnosti z arhitekturo domene Windows, in to zato, da se navedenim konkurentom omogoči, da ponudijo operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, ki se razlikujejo od Microsoftovih v pomembnih parametrih, kot so zlasti varnost, zanesljivost, hitrost izvedbe opravil ali inovativnost določenih funkcij.

241 Treba je tudi opozoriti, kot sicer Microsoft sam izrecno priznava v svojih pisanjih (glej na primer točki 14 in 48 replike), da njegovi konkurenti ne bodo mogli razviti proizvodov, ki so „kloni“ ali reprodukcije operacijskih sistemov Windows za strežnike delovnih skupin, če bodo imeli dostop do informacij o interoperabilnosti, ki jih zadeva izpodbijana odločba. Kot je pojasnjeno v točkah od 192 do 206 zgoraj, se te informacije ne nanašajo na elemente Microsoftove izvorne kode. Zlasti člen 5 izpodbijane odločbe Microsofta ne zavezuje, da svojim konkurentom razkrije podrobnosti izvedbe.

242 Kot je podrobneje pojasnjeno tudi v točki 658 spodaj, je treba ob preučitvi okoliščin v zvezi z novim proizvodom dodati, da naj ne bi bilo v interesu Microsoftovih konkurentov razvijati operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, ki so popolnoma enaki Microsoftovim.

243 Prav tako ni mogoče sprejeti Microsoftove trditve, da je iz izjav podjetij, ki jih je predložil med upravnim postopkom, razvidno, da že obstaja visoka stopnja interoperabilnosti med operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike na eni strani ter konkurenčnimi operacijskimi sistemi za strežnike na drugi strani, in to zaradi uporabe metod, ki so že na voljo na trgu.

244 V zvezi s tem zadostuje ugotovitev, da so bile zadevne izjave v celoti preučene že v izpodbijani odločbi (glej zlasti uvodne izjave 357, 358, od 440 do 444, 511, 513, 595, 598, 602, 628, 702 in 707) in da Microsoft ne navaja nobene konkretne trditve, na podlagi katere bi bilo mogoče ugotoviti, da je presoja teh izjav, ki jo je opravila Komisija, napačna. V bistvu, kot Komisija poudarja v uvodni izjavi 707 izpodbijane odločbe, se te izjave nanašajo na organizacije, ki so večinoma sprejele „rešitev Windows“ za svoje omrežje delovne skupine.

245 Microsoftov očitek, da je iz poročil Mercer razvidno, da podjetja operacijskih sistemov za strežnike ne izbirajo na podlagi premislekov o njihovi interoperabilnosti z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike, je netočen, kot bo podrobneje pojasnjeno v točkah od 401 do 412 spodaj.

– Obseg člena 5(a) izpodbijane odločbe

246 Člen 5(a) izpodbijane direktive zadeva izčrpne in pravilne informacije o vseh protokolih, ki so izvedeni v operacijskem sistemu Windows za strežnike delovnih skupin in jih strežniki, na katerih so nameščeni ti sistemi, uporabljajo za to, da omrežju Windows za delovne skupine zagotavljajo storitve delovne skupine.

247 Kot je razvidno iz tehničnih in dejanskih ugotovitev v točkah od 154 do 191 zgoraj, pravilno delovanje omrežij delovne skupine Windows temelji na arhitekturi medsebojne povezanosti in interakcije odjemalec–strežnik in strežnik–strežnik.

248 Komisija tako v uvodni izjavi 999 izpodbijane odločbe pojasnjuje, da obveznost razkritja, določena s to odločbo, „obsega hkrati neposredno medsebojno povezanost in interakcijo med strežnikom delovne skupine, ki deluje s sistemom Windows, in odjemalskim osebnim računalnikom, ki deluje s sistemom Windows, ter medsebojno povezanost in interakcijo med tema strojema, ki sta posredni in potekata prek enega ali več drugih strežnikov delovnih skupin, delujočih s sistemom Windows“.

249 Specifikacije, ki jih mora Microsoft pripraviti in razkriti svojim konkurentom, se nanašajo na komunikacijske protokole odjemalec–strežnik, ki so vgrajeni v operacijske sisteme Windows za odjemalske osebne računalnike in operacijske sisteme Windows za strežnike delovnih skupin, in tudi komunikacijske protokole strežnik–strežnik.

250 Treba je pojasniti, da morajo informacije, ki jih mora Microsoft razkriti svojim konkurentom na podlagi člena 5(a) izpodbijane odločbe, predvsem omogočiti, da imajo računalniki, na katerih so nameščeni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin njegovih konkurentov, znotraj domene Windows, ki uporablja Active Directory, vlogo strežnika člana ali krmilnika domene ter da posledično sodelujejo v mehanizmu replikacije multimaster. Korektivni ukrep, določen s to določbo, torej zadeva predvsem komunikacije med strežniki znotraj „blue bubble“.

251 Tako določeni obseg člena 5 izpodbijane odločbe izhaja iz vrste uvodnih izjav te odločbe, in sicer predvsem iz uvodnih izjav od 194 do 198, 206, 564 in 690.

252 Komisija tako v uvodnih izjavah od 194 do 198 izpodbijane odločbe med drugimi primeri informacij o interoperabilnosti, ki jih Microsoft noče razkriti Sunu in svojim

konkurentom, omenja določene informacije o mehanizmu replikacije, ki ga uporablja Active Directory.

253 Komisija v uvodni izjavi 206 izpodbijane odločbe izrecno zavrača Microsoftovo trditev v odgovoru z dne 16. novembra 2001 na drugo obvestilo o nasprotovanju, da „značilnosti replikacije in globalnega kataloga Active Directory ne zadevajo interoperabilnosti“. V zvezi s tem pojasnjuje, da „krmilnik domene v domeni Active Directory (izvirni način) replicira podatke, shranjene v imeniku Active Directory, s podatki, shranjenimi v imeniku Active Directory drugih krmilnikov domene, prek določenih sinhronizacijskih protokolov“. Trdi tudi, da se zaradi drugih protokolov, katerih specifikacije predstavljajo informacije o interoperabilnosti, podatki globalnega kataloga izmenjujejo med krmilniki domene v „gozdu“.

254 Uvodna izjava 564 izpodbijane odločbe, ki se nanaša na dejstvo, da je Microsoft „vztrajal pri zavrnitvi“, potem ko je prejel Sunovo pritožbo in tri obvestila o nasprotovanju, ki jih je sprejela Komisija, se prav tako sklicuje na uvodno izjavo 194 in naslednje.

255 Prav tako je treba poudariti, da Komisija v uvodni izjavi 690 izpodbijane odločbe pojasnjuje, da MCPP „ne obravnava širšega vprašanja, za katerega gre v obravnavanem primeru“, predvsem ker se ne nanaša na protokole, ki so sicer „v celoti“ strežnik–strežnik, vendar so s funkcijskega vidika povezani z odjemalskimi osebnimi računalniki, kot so „replikacijski protokoli med krmilniki domene in replikacijski protokoli, povezani z globalnim katalogom“.

256 Treba je dodati, da Microsoft v istem smislu razlaga obseg člena 5(a) izpodbijane odločbe. Tako v tožbi, da bi dokazal inovativnost komunikacijskih protokolov, za katere mora svojim konkurentom posredovati informacije, navaja prav mehanizem

replikacije multimaster, ki ga uporablja Active Directory (glej zlasti mnenje Campbell-Kelly „Commentary on Innovation in Active Directory“ v Prilogi A.20 k tožbi). V repliki se prav tako v ta namen opira zlasti na protokol DRS, ki ga Active Directory uporablja predvsem za izvajanje funkcij replikacije (glej zlasti Leesovo mnenje, navedeno v točki 205 zgoraj). Lees v tem mnenju zlasti pojasnjuje, da protokol DRS, ki ga je izdelal Microsoft, obsega vrsto novih značilnosti, in sicer „lahko hkrati kombinira posodobitve s številnih strežnikov; vgrajen je v standardni protokol Domain Naming Service (DNS) (za poimenovanje) in protokol Kerberos (za vzajemno avtentifikacijo), pošilja informacije, ki opisujejo, kako je dano podjetje strukturiralo svojo imeniško storitev, pošilja informacije o vlogi, ki jo imajo določeni strežniki pri upravljanju imeniške storitve, in samodejno sporoča posodobitve imenika med strežniki“. Lees pojasnjuje, da je protokol DRS samo eden od številnih komunikacijskih protokolov, ki jih mora Microsoft na podlagi izpodbijane odločbe razkriti svojim konkurentom. Navaja tudi naslednje protokole: Microsoft Remote Procedure Call (MSRPC), Network Authentication (Kerberos extensions), DFS in File Replication Service (FRS).

257 Nazadnje je treba spomniti, da zgoraj opredeljeni obseg člena 5 izpodbijane odločbe pokriva tudi to, kar je Sun zahteval v dopisu z dne 15. septembra 1998. Kot bo podrobneje pojasnjeno v točkah od 737 do 749 spodaj, se je Sunova prošnja nanašala predvsem na zmožnost, da njegov operacijski sistem za strežnike delovnih skupin Solaris deluje kot popolnoma združljiv krmilnik domen v omrežjih Windows za delovne skupine Windows 2000 ali kot strežnik član (predvsem kot datotečni ali tiskalniški strežnik), ki je popolnoma združljiv z arhitekturo domene Windows.

258 Poleg tega je treba kot neutemeljeno zavrniti Microsoftovo trditev, da obseg korektivnega ukrepa iz člena 5(a) izpodbijane odločbe ni skladen s „standardom interoperabilnosti“, ki ga Komisija uporablja za presojo upoštevnosti „alternativnih metod interoperabilnosti“ (glej točke od 125 do 129 zgoraj).

- 259 Ta trditev namreč temelji na napačnem prepričanju, da Komisija obravnava interoperabilnost kot zmožnost Microsoftovih konkurentov doseči, da njihovi operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin delujejo popolnoma enako kot operacijski sistemi Windows, in da želi navedenim konkurentom omogočiti kloniranje zadnje-navedenih sistemov (glej točke od 234 do 242 zgoraj).
- 260 Treba je dodati, da je v nasprotju z Microsoftovimi trditvami stališče, ki ga je Komisija zagovarjala v svojih pisanjih v zvezi s stopnjo interoperabilnosti, zahtevano v obravnavanem primeru, in obsegom korektivnega ukrepa iz člena 5(a) izpodbijane odločbe, popolnoma enako njenemu stališču v izpodbijani odločbi. Poleg tega se Microsoft ne more opirati na izjave, ki naj bi jih intervenienti podali na obravnavi v postopku za izdajo začasnih odredbe, da bi Komisiji pripisal neko razlago izpodbijane odločbe. Treba je še opozoriti, da se v skladu s sodno prakso zakonitost akta Skupnosti presoja glede na dejanske in pravne okoliščine, ki so obstajale, ko je bil akt sprejet (sodba Sodišča z dne 7. februarja 1979 v združenih zadevah Francija proti Komisiji, 15/76 in 16/76, Recueil, str. 321, točki 7 in 8, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 12. decembra 1996 v združenih zadevah Altmann in drugi proti Komisiji, T-177/94 in T-377/94, Recueil, str. II-2041, točka 119).
- 261 Nazadnje je treba kot neutemeljeno zavrnilo tudi utemeljitev v zvezi z mehanizmom replikacije multimaster in „blue bubble“, ki jo je Microsoft predstavil na obravnavi.
- 262 Microsoft poskuša s to utemeljitvijo dokazati, da cilja izpodbijane odločbe ni mogoče v celoti doseči, ne da bi svojim konkurentom razkril določene informacije o notranjih mehanizmih svojih operacijskih sistemov za strežnike in zlasti algoritmov, oziroma

informacije, ki presegajo informacije iz te odločbe. Microsoft opira svojo utemeljitev na trditev, da morajo ti različni operacijski sistemi imeti isto notranjo logiko, da bi bil krmilnik domene, delujoč s konkurenčnim operacijskim sistemom za strežnike delovnih skupin, lahko vgrajen v „blue bubble“, ki je sestavljen iz krmilnikov domene, na katerih je nameščen operacijski sistem Windows za strežnike delovnih skupin, ki uporablja Active Directory.

263 Prvič, treba je ugotoviti, da Microsoft ne dokazuje, da morajo njegovi operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin in operacijski sistemi za strežnike njegovih konkurentov obvezno imeti isto notranjo logiko, da lahko delujejo skupaj znotraj „blue bubble“.

264 Drugič, prav tako ni dokazano, da bi, čeprav bi se zahtevala taka enakost, to nujno pomenilo, da mora Microsoft svojim konkurentom sporočiti informacije o notranjih mehanizmih svojih proizvodov in zlasti algoritmih. V zvezi s tem je treba opozoriti, da v mnenju, priloženem k repliki, eden od Microsoftovih izvedencev, ko komentira protokol DRS, ki se uporablja za mehanizem replikacije multimaster, sam razlikuje med „protokoli, ki se uporabljajo za komunikacije med strežniki,“ in „algoritmi/pravili odločanja, ki delujejo znotraj vsakega strežnika“, preden navede, da je treba na podlagi člena 5 izpodbijane odločbe razkriti te protokole (glej točko 205 zgoraj).

265 Tretjič, kar zadeva algoritem „Intersite Topology“, ki ga je Microsoft posebej omenil na obravnavi, je popolnoma mogoče, kot je tudi Komisija pojasnila na obravnavi, da morajo biti konkurenti sami sposobni izvesti algoritem, ki doseže enak rezultat kot navedeni algoritem. Z drugimi besedami, Microsoftu ne bi bilo treba dati nobene informacije o izvedbi tega algoritma v svojih operacijskih sistemih za strežnike

delovnih skupin, ampak bi moral dati samo splošen opis navedenega algoritma ter konkurentom prepustiti, da sami razvijejo svojo izvedbo.

²⁶⁶ Iz zgornjega je treba sklepati, da ne obstaja nobena neskladnost med obsegom člena 5(a) izpodbijane odločbe in „standardom interoperabilnosti“, ki ga Komisija uporablja v tej odločbi.

c) Trditev, da so Microsoftovi komunikacijski protokoli zaščiteni s pravicami intelektualne lastnine

Trditve strank

²⁶⁷ Microsoft najprej navaja vrsto trditev kot dokaz, da so njegovi komunikacijski protokoli tehnološko inovativni. Zlasti pojasnjuje, da so pogosto razviti med izvajanjem posebnih opravil operacijskih sistemov za strežnike in tesno povezani z načinom izvajanja teh opravil. Podelitev licenc za te komunikacijske protokole bi torej nujno pomenila, da se konkurentom posredujejo informacije o notranjih značilnostih operacijskih sistemov za strežnike, s katerimi se navedeni komunikacijski protokoli uporabljajo. Microsoft dodaja, da je za razvoj in izboljšanje komunikacijskih protokolov potrebno veliko inženirjev in finančnih sredstev.

²⁶⁸ Microsoft posebej poudarja inovativnost imeniške storitve Active Directory, in to potem, ko je poudaril, da so imeniške storitve bistveni konkurenčni dejavnik na

trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. V zvezi s tem se sklicuje na obvestilo, ki ga je sestavil Campbell-Kelly, eden od Microsoftovih izvedencev, v katerem ta opisuje inovacije, ki naj bi jih predstavljal Active Directory, in predvsem „njegovo metodo replikacije v različnih strežnikih znotraj računalniškega omrežja“ (Priloga A.20 k tožbi). Sklicuje se tudi na mnenje, ki ga je pripravil Lees in je v Prilogi C.4 k repliki (glej točki 205 in 256 zgoraj), v katerem ta opisuje inovativne vidike, ki naj bi jih predstavljal eden od protokolov, ki jih uporablja Active Directory, in sicer protokol DRS, za katerega mora po njegovem mnenju na podlagi izpodbijane odločbe posredovati informacije svojim konkurentom. Končno, Microsoft se sklicuje na Prilogo C.8.1 k repliki, v kateri Hirst, eden od njegovih inženirjev, opisuje vrsto specifikacij o mehanizmu replikacije multimaster, ki jo uporablja Active Directory, in zanje trdi, da jih je moral sestaviti na podlagi izpodbijane odločbe.

269 Microsoft nato navaja številne trditve za dokaz, da so njegovi komunikacijski protokoli zaščiteni s pravicami intelektualne lastnine.

270 Prvič, trdi, da je inovativne vidike teh komunikacijskih protokolov mogoče patentirati. Trdi, da je zanje dobil več patentov v Evropi in Združenih državah in da je približno dvajset patentnih prijav še v postopku. Poleg tega se opira na mnenji, ki ju je sestavil Knauer, odvetnik, specializiran za patentno pravo (Priloga A.21 k tožbi in Priloga C.6 k repliki), in trdi, da člen 5 izpodbijane odločbe pomeni prisilno podeljevanje licenc patenta.

271 Drugič, Microsoft trdi, da so specifikacije komunikacijskih protokolov strežnik–strežnik, ki jih mora sestaviti in razkriti svojim konkurentom na podlagi izpodbijane odločbe, zaščitene z avtorsko pravico.

272 Microsoft v repliki preučuje vprašanje zaščite z avtorsko pravico z dveh različnih vidikov. Po eni strani se sklicuje na pojma „prisilna izdelava“ in „prisilna objava“, ko trdi, da ne bi razvil zadevnih specifikacij niti podelil licence zanje svojim konkurentom, če mu to ne bi bilo naloženo z izpodbijano odločbo. Po drugi strani s tem, ko se sklicuje na člen 4 Direktive 91/250, postavlja vprašanje „prilagoditve ali spremembe zaščiteneh del“. Predvsem trdi, da konkurent, ki bi uporabljal navedene specifikacije z namenom doseči, da bi njegov operacijski sistem interoperiral z deli operacijskih sistemov Windows za strežnike, ki zagotavljajo storitve delovne skupine, tako ne bi izdelal „drugačnega dela“.

273 Tretjič, Microsoft trdi, da so komunikacijski protokoli poslovna skrivnost visoke vrednosti. V zvezi s tem predvsem trdi, da razkriva svoje komunikacijske protokole odjemalec–strežnik samo z licenčnimi pogodbami, v katerih je določena obveznost zaupnosti in priznan njegov status lastnika te tehnologije. Poudarja, da so poslovne skrivnosti oblika industrijske lastnine in da njihovo zaščito ureja nacionalno pravo. Nazadnje zavrača misel, ki jo zagovarja Komisija, da podjetje utrpi manjšo škodo, če mora razkriti poslovno skrivnost, kot pa če mora dovoliti kršitve svojih patentov ali avtorskih pravic.

274 Microsoft iz zgornjih ugotovitev sklepa, da bi ga zahteva, da svojim konkurentom podeli licence za specifikacije svojih komunikacijskih protokolov, prikrajšala za dobiček od velikih naložb ter raziskovalnih in razvojnih prizadevanj, ki jih namenja za razvoj in izboljšanje komunikacijskih protokolov. Poleg tega bi to zmanjšalo spodbudo zanj in za njegove konkurente za vlaganje v komunikacijske protokole.

275 Komisija izpodbija različne trditve, predstavljene v točkah od 267 do 274 zgoraj.

276 Komisija najprej zavrača Microsoftove trditve, da naj bi bili zadevni komunikacijski protokoli inovativni in da naj bi podelitev licenc zanje pomenila posredovanje informacij o notranjih značilnostih njegovih operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Predvsem meni, da dokumenta, ki sta ju sestavila Lees (Priloga C.4 k repliki) in Hirst (Priloga C.8.1 k repliki), ne dokazujeta, da zadevne informacije vsebujejo „kakršne koli notranje vredne inovacije“. Sklicuje se na obvestili, ki ju je sestavil njegov svetovalec OTR (prilogi D.2 in D.3 k dupliki), v katerih ta komentira dokumenta Leesa in Hirsta ter pojasnjuje, zakaj zamisli in načela, na katerih temeljijo zadevni komunikacijski protokoli, niso novi.

277 Komisija nato zavrača Microsoftovo trditev, prvič, da so njegovi komunikacijski protokoli zaščiteni s pravicami intelektualne lastnine, in drugič, da izpodbijana odločba pomeni prisilno podeljevanje licenc.

278 Prvič, trdi, da Microsoft ne dokazuje, da so domnevne inovacije, ki jih predstavljajo zadevni komunikacijski protokoli, predmet patenta. Poleg tega naj bi več dejstev dokazovalo, da Microsoftova zavrnitev ni bila utemeljena z ugotovitvami glede zaščite njegovih patentov. V zvezi s tem predvsem opozarja, da je Microsoft šele ob koncu upravnega postopka oziroma nekaj tednov pred sprejetjem izpodbijane odločbe in ob vztrajanju Komisije opredelil patent (in sicer patent EP 0669020).

279 Drugič, Komisija zavrača trditve, ki jih je Microsoft predstavil v zvezi z avtorskimi pravicami. Predvsem trdi, da ne izključuje možnosti, da so specifikacije iz izpodbijane odločbe kot take zajete z avtorsko pravico. Vendar pojasnjuje, da to ne pomeni, da uporaba „tako dokumentiranih“ informacij pri njihovi izvedbi v operacijskem sistemu pomeni kršitev avtorske pravice. Izvedba specifikacije namreč ne bi bila

kopija, ampak jasno ločeno delo. Komisija poleg tega poudarja, da je vprašanje, ali so specifikacije zajete z avtorsko pravico, po naravi lahko popolnoma podredno, in opozarja, da je v središču te zadeve obveznost, naložena Microsoftu, da razkrije informacije in dovoli njihovo uporabo, kar nujno zahteva sestavitev nekega dokumenta. Končno, Komisija ugotavlja, da je Microsoft v repliki navedel dve novi trditvi v zvezi z vprašanjem avtorskih pravic (glej točko 272 zgoraj), in meni, da je treba ti dve trditvi razglasiti za nedopustni na podlagi člena 48(2) Poslovnika. Meni, da vsekakor nista utemeljeni.

280 Tretjič, Komisija priznava, da je Microsoft informacije, ki jih mora razkriti na podlagi izpodbijane odločbe, do zdaj prikrival pred svojimi konkurenti na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Nasprotno pa meni, da Microsoftovo enačenje teh „poslovnih skrivnosti“ in pravic intelektualne lastnine, „uvedenih z zakonom“, nikakor ni očitno. Komisija v zvezi s tem trdi, da se sodna praksa o prisilnem podeljevanju licenc kot taka ne uporablja za poslovne skrivnosti in da je varstvo teh skrivnosti v nacionalnem pravu običajno bolj omejeno kot varstvo avtorske pravice ali patentov. Trdi, da čeprav lahko obstaja domneva legitimnosti zavrnitve podelitve licence za neko pravico intelektualne lastnine, „uvedeno z zakonom“, pa je konkurenčnoppravna legitimnost zavrnitve razkritja skrivnosti, katere obstoj je odvisen samo od enostranske poslovne odločitve, bolj odvisna od dejanskega stanja zadeve in zlasti interesov, ki so v igri. V tej zadevi naj vrednost zadevne „skrivnosti“ ne bi bila v tem, da vključuje inovacijo, ampak v tem, da pripada prevladujočemu podjetju.

281 SIIA, ki v bistvu navaja iste trditve kot Komisija v zvezi s tem vprašanjem, trdi, da Microsoft ne dokazuje, da izpodbijana odločba vpliva na njegove pravice intelektualne lastnine in pomeni prisilno podeljevanje licenc.

282 FSFE trdi, da „tehnologija“, ki je Microsoft noče razkriti konkurentom, ni niti nova niti inovativna. Pojasnjuje, da namreč Microsoftov vodi tako politiko, da sprejme prej obstoječe protokole in nato vanje vnese manjše in nekoristne spremembe s ciljem preprečiti interoperabilnost. Sklicuje se predvsem na naslednje protokole: CIFS/SMB (Common Internet File System/Server Message Block), DCE/RPC (Distributed Computing Environment/Remote Procedure Call), Kerberos 5 in LDAP.

Presoja Sodišča prve stopnje

283 Čeprav so stranke v svojih pisanjih in na obravnavi na široko obravnavale vprašanje pravic intelektualne lastnine, ki naj bi zajemale Microsoftove komunikacijske protokole ali njihove specifikacije, Sodišče prve stopnje meni, da za rešitev te zadeve ni treba odločiti o tem vprašanju.

284 Microsoftove trditve, ki zadevajo domnevne pravice intelektualne lastnine, kot take namreč ne morejo vplivati na zakonitost izpodbijane odločbe. Komisija je, ne da bi sprejela stališče o utemeljenosti teh trditev, sprejela to odločbo na podlagi domneve, da je Microsoft v obravnavani zadevi lahko uveljavljal take pravice. Povedano drugače, izhajala je iz predpostavke, da je morda ravnanje, ki se obravnava v tej zadevi glede prvega vprašanja ne samo zavrnitev posredovanja proizvoda ali storitve, nepogrešljive za izvajanje določene dejavnosti, ampak tudi zavrnitev podelitve licence za pravice intelektualne lastnine tretji osebi; s tem je izbrala najstrožjo pravno rešitev, ki je posledično najugodnejša za Microsoft (glej točke od 312 do 336 spodaj). Komisija torej ni niti ugotovila niti izključila, da je ravnanje, ki se očita Microsoftu, zavrnitev podelitve licence in da korektivni ukrep, določen v členu 5 izpodbijane odločbe, pomeni prisilno podeljevanje licenc.

285 Komisija tako v uvodni izjavi 190 izpodbijane odločbe opozarja, da se je Microsoft med upravnim postopkom skliceval na obstoj pravic intelektualne lastnine in na to, da so zadevne informacije o interoperabilnosti poslovna skrivnost. Trdi, da ni izključeno, da se Microsoft lahko opira na te pravice, da bi Sunu preprečil, da v svojih proizvodih izvede zadevne specifikacije. Priznava tudi, da je mogoče, da te specifikacije vsebujejo inovacije in so poslovna skrivnost. Komisija na splošno ugotavlja, da ni mogoče izključiti, da naložitev Microsoftu, naj tretjim osebam razkrije informacije o interoperabilnosti in dovoli njihovo uporabo, vpliva na svobodno izvajanje njegovih pravic intelektualne lastnine. Zadnjo ugotovitev ponavlja v uvodni izjavi 546 izpodbijane odločbe. V opombi 249 v izpodbijani odločbi pojasnjuje, da „če ustrezne specifikacije niso dostopne, vsekakor ne more ugotoviti, koliko so Microsoftove trditve o njegovih pravicah intelektualne lastnine točne“.

286 Komisija poleg tega v uvodnih izjavah 1003 in 1004 izpodbijane odločbe, ko opisuje obseg ukrepa za očitano zavrnitev Microsoftu, ki pomeni zlorabo, poudarja, prvič, da se ta ukrep uporablja samo za specifikacije vmesnikov in ne za elemente izvorne kode, ter drugič, da pričakuje, da se Microsoftovim konkurentom dovoli izvesti razkrite specifikacije v njihovih operacijskih sistemih za strežnike delovnih skupin. Tako predvsem trdi, da „specifikacije prav tako ne bodo reproducirane, prilagojene, preurejene ali spremenjene, ampak jih bodo tretje osebe uporabljale za pripravo lastnih vmesnikov, skladnih s temi specifikacijami“ (uvodna izjava 1004 izpodbijane odločbe). Komisija sklepa, da „če bi se [z izpodbijano] odločbo od Microsofta zahtevalo, da se v celoti vzdrži uveljavljanja katere koli od svojih pravic intelektualne lastnine, bi se to v vsakem primeru upravičilo s potrebo po odpravi zlorabe“ (uvodna izjava 1004 izpodbijane odločbe).

287 Komisija v svojih pisanjih navaja trditve v istem smislu. Tako v dupliki kot „zavajajočo“ opredeljuje Microsoftovo trditev v repliki, da „[mu] je [z izpodbijano] odločbo naložena podelitev licence za vse pravice intelektualne lastnine, ki bi lahko bile

potrebne za izvedbo specifikacij v njegovih proizvodih“. V zvezi s tem najprej pojasnjuje, da „izpodbijana odločba zavezuje Microsoft k podelitvi pravice do uporabe specifikacij za razvoj interoperabilnih proizvodov“ in da jo, „čeprav [ta obveznost] lahko omejuje Microsoftovo možnost, da doseže polno spoštovanje nekaterih svojih [pravic intelektualne lastnine], upravičuje nujnost odprave kršitve“. Komisija poudarja, da „v [izpodbijani] odločbi ne sprejema stališča o tem, ali so Microsoftove [pravice intelektualne lastnine] prizadete ali ne“. Nato pojasnjuje, da iz tega vseeno ni mogoče sklepati, da je Microsoftova zavrnitev upravičena zaradi uveljavljanja pravic intelektualne lastnine ali da ta zadeva vključuje prisilno podeljevanje licenc. Niti spis niti tožba naj namreč ne bi vsebovala dokazov, da je tako in predvsem da „konkurenti potrebujejo licenco, ki jim daje dostop do določenih Microsoftovih [pravic intelektualne lastnine], da bi zagotovili interoperabilnost z arhitekturo domene Windows“.

288 Prav tako je treba poudariti, da je Komisija v odgovoru na eno od pisnih vprašanj, ki ji jih je postavilo Sodišče prve stopnje, potrdila, da v izpodbijani odločbi nikakor ni ugotovila, da informacije o interoperabilnosti niso zajete v patentu ali z avtorsko pravico ali pa da so zajete. Menila je, da ni treba odločiti o tem vprašanju, ker so „pogoji za ugotovitev obstoja zlorabe in naložitev korektivnega ukrepa [določenega v členu 5 izpodbijane odločbe] [...] vsekakor izpolnjeni, naj so informacije zaščitene s katerim koli patentom ali avtorsko pravico ali ne“.

289 Iz zgornjih ugotovitev izhaja, da je treba utemeljenost prvega dela tožbenega razloga presoјati ob domnevi, da so zadevni protokoli ali njihove specifikacije zajeti s pravicami intelektualne lastnine ali da so poslovna skrivnost in da je treba to skrivnost enačiti s pravicami intelektualne lastnine.

²⁹⁰ Iz tega sledi, da je treba v okviru tega dela rešiti osrednje vprašanje, ali so – kot trdi Komisija in Microsoft zanika – pogoji, na podlagi katerih je mogoče podjetje s prevladujočim položajem prisiliti v podelitev licence za pravice intelektualne lastnine, v obravnavanem primeru izpolnjeni.

d) Utemeljitev v ožjem pomenu, navedena v podporo prvemu delu tožbenega razloga

i) Okoliščine, z vidika katerih je treba analizirati očitano ravnanje

Trditve strank

²⁹¹ Microsoft, ki ga podpirata CompTIA in ACT, primarno trdi, da je treba prvo vprašanje presoјati z vidika meril, ki jih je Sodišče sprejelo v sodbi Magill, navedeni v točki 107 zgoraj, in povzelo v sodbi IMS Health, navedeni v točki 107 zgoraj.

²⁹² Microsoft v podporo tej trditvi najprej ponavlja, da člen 5 izpodbijane odločbe pomeni prisilno podeljevanje licenc za njegove komunikacijske protokole, ki naj bi bili tehnološko inovativni in zajeti s pravicami intelektualne lastnine.

293 Nato Microsoft razlaga utemeljitev Komisije, predstavljeno v točki 302 spodaj, kot da pomeni, da po njenem mnenju ne sme uporabljati zgoraj navedenih meril, če gre za „tehnološko vezano prodajo“. Vendar naj te utemeljitve ne bi podpirala zadeva, v kateri je bila izrečena sodba Sodišča prve stopnje z dne 6. oktobra 1994 v zadevi Tetra Pak proti Komisiji (T-83/91, Recueil, str. II-755), potrjena na podlagi pritožbe s sodbo Sodišča z dne 14. novembra 1996 v zadevi Tetra Pak proti Komisiji (C-333/94 P, Recueil, str. I-5951, v nadaljevanju: zadeva Tetra Pak II), na katero se sklicuje Komisija.

294 Nazadnje Microsoft zavrača trditve Komisije, da se okoliščine te zadeve domnevno razlikujejo od okoliščin v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba IMS Health, navedena v točki 107 zgoraj.

295 Prvič, Microsoft v zvezi s tem opozarja, da so bili v zadnjenavedeni zadevi vključeni veliki učinki omrežja in da se je prav zaradi takih učinkov struktura s 1860 moduli, ki jo je izdelal IMS Health, štela za industrijski standard. Dodaja, da Komisija v izpodbijani odločbi ni navedla utemeljitve, da je Microsoft s tem, ko je zavrnil, da bi „omogočil interoperabilnost“, škodil ciljem v splošnem interesu, opredeljenim v Direktivi 91/250. Vsekakor nejasni premisleki, ki temeljijo na splošnem interesu, ne morejo upravičiti tega, da se nekemu podjetju odredi podelitev licence. Končno, Microsoft trdi, da Direktiva 91/250 ne določa nobene pozitivne obveznosti razkritja informacij.

296 Drugič, Microsoft zavrača trditve Komisije, da je uporabil tržno moč, ki jo ima na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, da bi osvojil trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Trdi, da ni niti v izpodbijani odločbi niti v odgovoru na tožbo jasno navedeno, kakšno tržno moč naj bi uporabil niti kako naj bi se ta moč izvajala.

297 Tretjič, Microsoft meni, da je trditev Komisije, da je prekinil prejšnje ravni posredovanja informacij, pravno in dejansko napačna in da ne upošteva načel, določenih v sodbi Bronner, navedeni v točki 112 zgoraj. Trdi, da Sunu ali drugemu ponudniku konkurenčnih operacijskih sistemov ni nikoli podelil licence za specifikacije svojih komunikacijskih protokolov. Navaja, da je leta 1994 družbi AT&T podelil licenco za omrežno tehnologijo, da bi omogočil razvoj proizvoda, imenovanega „Advanced Server for UNIX (AS/U)“, in da so pomembni ponudniki sistema UNIX razvili določene proizvode, ki temeljijo na AS/U, med drugim tudi Sun sistem „PC NetLink“. Pojasnjuje, da kljub dogovoru, ki ga je leta 2001 sklenil z AT&T, da ne bo razširil licenčne pogodbe z vključitvijo novih tehnologij, „tehnologija AS/U“ in proizvodi, ki temeljijo na njej, ostajajo na voljo. Meni, da ga dejstvo, da je pred več kot desetimi leti družbi AT&T podelil licenco za dano tehnologijo, ne more zavezovati, da za neomejen čas v prihodnosti podeljuje licence za vse tehnologije, povezane z navedeno tehnologijo, vključno s komunikacijskimi protokoli.

298 Četrtrič, Microsoft opozarja, da Komisija v uvodni izjavi 577 izpodbijane odločbe navaja, da je „Microsoftova zavrnitev, da Sunu posreduje informacije, del širšega ravnanja, katerega cilj je, da prodajalcem operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin ne razkrije določenih informacij o interoperabilnosti“. Meni, da ravnanje, ki se mu tako pripisuje, ustreza „nediskriminatornemu izvajanju politike, ki jo sprejemajo skoraj vse tehnološke družbe, da bi zaščitile rezultate svojih raziskovalnih in razvojnih prizadevanj“, in da tako ravnanje ne more biti „izjemna okoliščina“ v smislu sodb Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj.

299 Microsoft, ki ga podpirata CompTIA in ACT, podredno trdi, da bi se morala v primeru, ko bi se štelo, da v tej zadevi ni v igri nobena pravica intelektualne lastnine, uporabiti merila, ki jih je Sodišče sprejelo v sodbi Bronner, navedeni v točki 112 zgoraj, in ustrezajo prvemu, drugemu in četrtemu merilu iz sodbe IMS Health, navedene v točki 107 zgoraj, kot so predstavljena v točki 116 zgoraj.

- 300 Končno, Microsoft, CompTIA in ACT trdijo, da v obravnavanem primeru ni izpolnjeno nobeno od štirih meril iz sodbe IMS Health, navedene v točki 107 zgoraj, in posledično tudi nobeno od treh meril iz sodbe Bronner, navedene v točki 112 zgoraj.
- 301 Komisija, ki jo podpirata SIIA in FSFE, primarno trdi, da se to vprašanje, tudi če bi se moralo šteti, da je zadevna zavrnitev upravičena zaradi izvajanja pravic intelektualne lastnine in da izpodbijana odločba pomeni prisilno podeljevanje licenc, ne bi smelo avtomatično presojati z vidika meril, določenih s „sodno prakso IMS Health“.
- 302 Komisija v zvezi s tem najprej trdi, da se „pravilo izjemnih okoliščin“, določeno s sodno prakso, ne more uporabljati „kot tako in brez drugega pojasnila“ za zavrnitev razkritja poslovnih skrivnosti, katere posledica je, da se ustvari „tehnološka povezava“ med ločenim proizvodom in prevladujočim proizvodom.
- 303 Komisija nato trdi, da sodba IMS Health, navedena v točki 107 zgoraj, ne določa izčrpnega seznama izjemnih okoliščin. Trdi, da je Sodišče v tej sodbi in v sodbi Magill, navedeni v točki 107 zgoraj, navedlo pogoje, v katerih je mogoče sprejeti odločbo, s katero se določi prisilno podeljevanje licenc, ob upoštevanju posebnih okoliščin zadev, v katerih sta bili izrečeni ti sodbi. Tako naj bi Sodišče v sodbi IMS Health, navedeni v točki 107 zgoraj, določilo samo seznam meril, ki jih „je treba“ izpolniti. V resnici bi morala Komisija za ugotovitev, ali ima ravnanje podjetja s prevladujočim položajem, ki zavrača posredovanje informacij, značaj zlorabe, preučiti vse dejavnike v zvezi s to zavrnitvijo in zlasti posebno gospodarsko in zakonsko ozadje te zavrnitve.
- 304 Komisija nadalje našteva elemente, po katerih naj bi se okoliščine te zadeve razlikovale od zadeve, v kateri je bila izrečena sodba IMS Health, navedena v točki 107 zgoraj, in na podlagi katerih bi bilo mogoče sklepati, da Microsoftu očitana zavrnitev pomeni zlorabo prevladujočega položaja.

305 Prvič, Komisija opozarja, da je posebnost izpodbijane odločbe, da zadeva zavrnitev posredovanja informacij o interoperabilnosti v sektorju programske opreme. Cilj te odločbe naj bi bil, da se omogoči razvoj proizvodov, ki so združljivi z Microsoftovimi, medtem ko naj bi se sodna praksa, ki jih navaja Microsoft, nanašala na položaje, v katerih je moral biti „zaščiteni proizvod“ vgrajen v proizvode konkurentov zaradi razlogov, ki presegajo zagotavljanje zgolj združljivosti dveh ločenih proizvodov. Poleg tega naj se ta sodna praksa ne bi nanašala na posebna vprašanja, ki se postavljajo v sektorjih, v katerih so učinki omrežja splošno razširjeni. Komisija dodaja, da v nasprotju s sektorjem, ki se obravnava v tej zadevi, gospodarski sektorji, ki se obravnava v tej sodni praksi, niso bili „sektorji, v katerih je zakonodajalec jasno priznal koristnost združljivosti za družbo na splošno“. Komisija, ki se sklicuje na uvodne izjave od 745 do 763 izpodbijane odločbe, opozarja predvsem na pomen, ki ga je zakonodajalec pripisal interoperabilnosti, zlasti v okviru Direktive 91/250, in tudi na njegovo stališče, da je razkritje informacij za namene interoperabilnosti koristno za konkurenco in inovacije.

306 Drugič, Komisija se sklicuje na dejstvo, da to vprašanje zadeva ponudnika s prevladujočim položajem, ki uporablja svojo tržno moč na danem trgu, v tem primeru na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, da bi odpravil konkurenco na sosednjem trgu, in sicer na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, in „tako okrepil ovire za vstop na svoj prvotni trg in hkrati pridobil dodatno monopolno rento“. Ta položaj naj bi povečal škodo za potrošnike, ki izhajajo iz omejevanja razvoja novih proizvodov.

307 Tretjič, Komisija poudarja, da to vprašanje zadeva ponudnika s prevladujočim položajem, ki prekine prejšnje ravni posredovanja informacij (uvodne izjave od 578 do 584 izpodbijane odločbe). Trdi, da je Microsoft najprej vodil politiko razkrivanja informacij o interoperabilnosti, ne pa njihovega prikrivanja, kar je predvsem

olajševalo uvajanje njegovih operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin na trg in ga nikakor ni odvrčalo od inovacij. Vendar naj bi Microsoft, ko so bili njegovi „strežniški proizvodi“ zadostno uveljavljeni na trgu, spremenil pristop in se odločil, da izključi svoje konkurente z zavrnitvijo dostopa do navedenih informacij (uvodne izjave 587, 588, 637 in naslednje izpodbijane odločbe).

308 Komisija meni, da Microsoft ne more zanikati, da je prekinil prejšnje ravni posredovanja informacij. V zvezi s tem najprej trdi, da se je pogodba, sklenjena med Microsoftom in družbo AT&T, ki je tej omogočila razvoj AS/U, nanašala na razkritje ne samo informacij o interoperabilnosti, kakršne se obravnavajo v izpodbijani odločbi, ampak tudi dodatnih informacij. Komisija nato meni, da dejstvo, da je tehnologija AS/U še vedno na voljo, ni pomembno. Komisija, ki se sklicuje na uvodne izjave od 580 do 583 izpodbijane odločbe, glede tega trdi, da so informacije, razkrite „v okviru AS/U“, zdaj zastarele, saj je Microsoft spremenil ustrezne protokole v poznejših različicah sistema Windows. Končno, Komisija meni, da je Microsoftova trditev, da ga dejstvo, da je pred več kot desetimi leti družbi AT&T podelil licenco za dano tehnologijo, ne more zavezovati k podeljevanju licenc za vse tehnologije, povezane z navedeno tehnologijo, za neomejen čas v prihodnosti, nepomembna glede na pristop, sprejet v izpodbijani odločbi. Vprašanje prekinitve prejšnjih ravni posredovanja informacij naj bi se namreč v tej odločbi obravnavalo ne kot zloraba sama po sebi, ampak kot element presoje Microsoftu očitane zavrnitve posredovanja informacij (uvodna izjava 578 in naslednje izpodbijane odločbe).

309 Nazadnje, Komisija navaja, da ne trdi, da je dejstvo, da je zavrnitev podelitve licence za pravice intelektualne lastnine del splošnega ravnanja, samo po sebi zadostna „izjemna okoliščina“, da ta zavrnitev postane zloraba. Menila naj bi samo, da je dejstvo, da Sun ni edini konkurent, ki mu je Microsoft zavrnil dostop do informacij o interoperabilnosti, upoštevna okoliščina za presojo združljivosti Microsoftovega ravnanja s členom 82 ES.

- 310 Komisija glede Microsoftove podredne utemeljitve, da bi bilo treba to zadevo preučiti z vidika meril, določenih v sodbi Bronner, navedeni v točki 112 zgoraj, meni, da je ni mogoče sprejeti. Opozarja, da ta sodba zadeva dostop do infrastrukture, ki je zahtevala velike naložbe, in meni, da navedena sodba gotovo ni „ustrezna primerjava“, če bi bilo treba ugotoviti, da informacije, ki se obravnavajo v tej zadevi, niso zaščitene s pravicami intelektualne lastnine, ampak so samo popolnoma poljubne kombinacije sporočil.
- 311 Komisija, ki jo podpirata SIIA in FSFE, podredno trdi, da so celo ob domnevi, da je treba zakonitost izpodbijane odločbe v delu, ki zadeva prvo vprašanje, presojati z vidika meril, ki jih je Sodišče sprejelo v sodbi IMS Health, navedeni v točki 107 zgoraj, ta merila v obravnavanem primeru izpolnjena.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 312 Treba je spomniti, da Microsoft zagovarja trditev, da njemu očitana zavrnitev posredovanja informacij o interoperabilnosti ne more pomeniti zlorabe prevladujočega položaja v smislu člena 82 ES, ker so po eni strani te informacije zaščitene s pravicami intelektualne lastnine – oziroma so poslovna skrivnost – in ker po drugi strani pogoji iz sodne prakse, ki omogočajo prisiljenje nekega podjetja s prevladujočim položajem, da tretji osebi podeli licenco, v obravnavanem primeru niso izpolnjeni.
- 313 Prav tako je treba spomniti na mnenje Komisije, da ni treba odločiti o tem, ali je ravnanje, ki se pripisuje Microsoftu, zavrnitev podelitve licence za pravice intelektualne lastnine tretji osebi in ali poslovna skrivnost zasluži enako stopnjo varstva

kot navedene pravice, ker so v vsakem primeru stroga pravila, na podlagi katerih se taka zavrnitev lahko šteje za zlorabo prevladujočega položaja v smislu člena 82 ES, v obravnavanem primeru izpolnjena (glej točke od 284 do 288 zgoraj).

314 Čeprav se Microsoft in Komisija tako strinjata, da se ta zavrnitev lahko presoja z vidika 82 ES ob domnevi, da pomeni zavrnitev podelitve licence za pravice intelektualne lastnine, se pa ne strinjata o merilih iz sodne prakse, ki jih je treba uporabiti v takem primeru.

315 Microsoft se tako primarno sklicuje na merila, določena v sodbah Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj, in podredno na merila, določena v sodbi Bronner, navedeni v točki 112 zgoraj.

316 Komisija pa meni, da bi bila „avtomatična“ uporaba meril iz sodbe IMS Health, navedene v točki 107 zgoraj, v obravnavanem primeru „problematična“. Trdi, da mora za ugotovitev, ali ima taka zavrnitev značaj zlorabe, upoštevati vse posebne okoliščine v zvezi z navedeno zavrnitvijo, saj ni treba, da so nujno enake kot okoliščine, ki so bile opredeljene v sodbah Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj. Tako v uvodni izjavi 558 izpodbijane odločbe natančneje pojasnjuje, da „sodna praksa Sodišča [...] kaže, da mora Komisija analizirati vse okoliščine v zvezi z danim primerom zavrnitve posredovanja informacij in sprejeti odločitev na podlagi rezultatov te celovite preučitve“.

317 Komisija je na obravnavi, ko jo je Sodišče prve stopnje vprašalo o tem, potrdila, da je v izpodbijani odločbi sklepala, da ima Microsoftu očitano ravnanje tri značilnosti, na podlagi katerih ga je mogoče opredeliti kot zlorabo. Prva značilnost je, da

se informacije, ki jih Microsoft noče razkriti svojim konkurentom, nanašajo na interoperabilnost v sektorju programske opreme, čemur naj bi zakonodajalec Skupnosti pripisoval poseben pomen. Druga značilnost je, da naj bi Microsoft za odpravo konkurence na sosednjem trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin uporabil izjemno tržno moč, ki jo ima na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike. Tretja značilnost je, da naj bi tako ravnanje pomenilo prekinitev prejšnjih ravni posredovanja informacij.

318 Komisija trdi, da so v obravnavanem primeru vsekakor izpolnjena tudi merila, ki jih je Sodišče sprejelo v sodbah *Magill* in *IMS Health*, navedenih v točki 107 zgoraj.

319 Kot Komisija upravičeno poudarja v uvodni izjavi 547 izpodbijane odločbe, je treba glede teh različnih utemeljitev opozoriti, da čeprav lahko podjetja praviloma prosto izbirajo poslovne partnerje, pa lahko zavrnitev posredovanja informacij s strani podjetja s prevladujočim položajem v določenih okoliščinah in če ni objektivno utemeljena pomeni zlorabo prevladujočega položaja v smislu člena 82 ES.

320 Sodišče je tako sklepalo, da je družba s prevladujočim položajem na trgu surovin, ki je, da bi si te surovine pridržala za svojo proizvodnjo derivatov, zavrnila njihovo dobavo stranki, ki je bila tudi proizvajalec teh derivatov, in je ob tveganju, da bi odpravila vso konkurenco s strani te stranke, zlorabila svoj prevladujoči položaj v smislu člena 82 ES (sodba Sodišča z dne 6. marca 1974 v združenih zadevah *Istituto Chemioterapico Italiano* in *Commercial Solvents* proti Komisiji, 6/73 in 7/73, *Recueil*, str. 223; glej v zvezi z zavrnitvijo opravljanja storitve sodbo Sodišča z dne 3. oktobra 1985 v zadevi *CBEM*, 311/84, *Recueil*, str. 3261).

321 V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 5. oktobra 1988 v zadevi Volvo (238/87, Recueil, str. 6211), je bilo Sodišče, ki mu je bilo predloženo vprašanje za predhodno odločanje na podlagi člena 234 ES, vprašano, ali je treba dejstvo, da proizvajalec avtomobilov, imetnik pravice iz modela, ki zajema dele karoserije, zavrne podelitev licence za dobavo delov, ki vključujejo zaščiteni model, tretjim osebam, šteti za zlorabo prevladujočega položaja v smislu člena 82 ES. Sodišče je v sodbi poudarilo, da možnost lastnika zaščitenega modela, da tretjim osebam prepreči, da brez njegovega soglasja izdelujejo in prodajajo ali uvažajo proizvode, ki vključujejo model, pomeni sólo bistvo njegove izključne pravice. Sklepalo je (točka 8), da bi „obveznost, naložena lastniku zaščitenega modela, da tretjim osebam, tudi za primerno licenčnino, podeli licenco za dobavo proizvodov, ki vključujejo model, pomenila, da bi bil ta lastnik prikrajšan za bistvo svoje izključne pravice in da zavrnitev podelitve take licence sama po sebi ne more pomeniti zlorabe prevladujočega položaja“. Sodišče je vseeno dodalo, da je „lahko s členom [82 ES] lastniku modela za dele karoserije motornih vozil prepovedano izvajanje izključne pravice, če podjetje s prevladujočim položajem zagreši določene zlorabe, kot so poljubna zavrnitev dobave rezervnih delov neodvisnim serviserjem, določitev nepravičnih cen rezervnih delov ali odločitev, da ne bo več proizvajalo rezervnih delov za neki model, čeprav je v obtoku še veliko vozil tega modela, pod pogojem, da ta ravnanja lahko vplivajo na trgovino med državami članicami“ (točka 9).

322 Ko je Sodišče v sodbi Magill, navedeni v točki 107 zgoraj, odločalo na podlagi pritožbe, je moralo odločiti tudi o vprašanju zavrnitve prevladujočega podjetja, da tretji osebi podeli licenco za uporabo pravice intelektualne lastnine. Predmet zadeve, v kateri je bila izrečena ta sodba, je bila odločba Komisije, v kateri je ta menila, da so trije izdajatelji televizijskega programa zlorabili svoj prevladujoči položaj na trgu, ki so ga sestavljali njihovi tedenski programi, in na trgu televizijskih sporedov, v katerih so bili objavljeni ti programi, s tem ko so se sklicevali na svoje avtorske pravice do navedenih programov, da bi tretjim osebam preprečili objavljanje popolnih tedenskih sporedov programov različnih televizijskih kanalov. Komisija je zato tem izdajateljem televizijskega programa odredila, naj svoje vnaprej sestavljene tedenske programe pošiljajo drug drugemu in tretjim osebam na zahtevo in brez razlikovanja

ter naj tem osebam dovolijo reproduciranje svojih programov. Predvsem je pojasnila, da so morale biti licenčnine, ki so jih zahtevali ti izdajatelji, če bi se odločili, da bodo pošiljali te programe in dovolili njihovo reproduciranje na podlagi licenc, razumne.

323 Sodišče je v sodbi Magill, navedeni v točki 107 zgoraj (točka 49), ob sklicevanju na sodbo Volvo, navedeno v točki 321 zgoraj, izjavilo, da „izključna pravica do reproduciranja tvori del avtorjevih posebnih pravic in čeprav bi dodelitev licence zavrnilo podjetje s prevladujočim položajem, to samo po sebi ne more pomeniti zlorabe prevladujočega položaja“. Sodišče je še vedno ob sklicevanju na sodbo Volvo, navedeno v točki 321 zgoraj, vseeno pojasnilo, da „lahko imetnikovo izvajanje izključne pravice v izjemnih okoliščinah pomeni zlorabo“ (točka 50).

324 Sodišče je menilo, da so naslednje okoliščine pomembne za ugotovitev, da ima ravnanje, ki se je očitalo zadevnim izdajateljem televizijskega programa, značaj zlorabe. Prvič, izdajateljem očitana zavrnitev je zadevala proizvod, to je tedenske programe televizijskih kanalov, katerih pošiljanje je bilo nujno potrebno za izvajanje zadevne dejavnosti, to je izdajanje popolnega tedenskega sporeda televizijskih programov (točka 53). Drugič, ta zavrnitev je ovirala pojav novega proizvoda, to je popolnega tedenskega sporeda televizijskih programov, ki ga zgoraj navedeni izdajatelji televizijskega programa niso ponujali in za katerega je obstajalo potencialno povpraševanje potrošnikov, kar je pomenilo zlorabo v smislu člena 82, drugi pododstavek, točka (b), ES (točka 54). Tretjič, navedena zavrnitev ni bila utemeljena (točka 55). In končno, četrtič, ti izdajatelji televizijskega programa so si s svojim ravnanjem pridržali sekundarni trg, to je trg tedenskih televizijskih sporedov, in izključili vso konkurenco na njem (točka 56).

325 Sodišče je v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba Bronner, navedena v točki 112 zgoraj, in v kateri mu je bilo predloženo vprašanje za predhodno odločanje na podlagi člena 234 ES, moralo odločiti o tem, ali gre za zlorabo prevladujočega položaja

v smislu člena 82 ES, če tiskovna skupina, ki ima zelo velik delež na avstrijskem trgu dnevnikov in upravlja edini sistem dostave časopisov na dom na nacionalni ravni v Avstriji, zavrne izdajatelju konkurenčnega dnevnika dostop do navedenega sistema, razen če mu ta da ustrezno plačilo, ali da mu ta dostop dovoli samo, če od skupine kupi določene dodatne storitve.

326 Sodišče je v tej sodbi (točka 38) najprej opozorilo, da čeprav je v sodbah *Istituto Chemioterapico Italiano* in *Commercial Solvents* proti Komisiji ter CBEM, navedenih v točki 320 zgoraj, odločilo, da dejstvo, da podjetje s prevladujočim položajem na danem trgu zavrne, da bi podjetju, ki je njegov konkurent na sosednjem trgu, dobavilo surovine in opravilo storitve, ki so nepogrešljive za izvajanje dejavnosti zadnjenavedenega podjetja, pomeni zlorabo, je tako odločilo, ker bi tako ravnanje tega podjetja lahko odpravilo vsakršno konkurenco.

327 Sodišče je nato navedlo (točka 39), da je v uvodnih izjavah 49 in 50 sodbe *Magill*, navedene v točki 107 zgoraj, potrdilo, da zavrnitev imetnika pravice intelektualne lastnine, da podeli licenco, čeprav bi to storilo podjetje s prevladujočim položajem, sama po sebi ne more pomeniti zlorabe tega položaja, ampak da lahko imetnikovo izvajanje izključne pravice v izjemnih okoliščinah pomeni zlorabo.

328 Končno, Sodišče je opozorilo na izjemne okoliščine, ki jih je upoštevalo v sodbi *Magill*, navedeni v točki 107 zgoraj, preden je navedlo (točka 41):

„[č]eprav se ta sodna praksa o pravici intelektualne lastnine uporablja za izvajanje kakršne koli lastninske pravice, bi bilo še vedno treba, zato da bi se [ta] sodba [...] lahko učinkovito navajala za sklepanje o obstoju zlorabe v smislu člena [82 ES] v položaju, kakršen je predmet [...] vprašanja za predhodno odločanje, ne samo da

zavrnitev storitve dostave na dom lahko odpravi vsakršno konkurenco osebe, ki prosi za storitev, na trgu dnevnikov in ne more biti objektivno utemeljena, ampak tudi, da je storitev sama po sebi nepogrešljiva za izvajanje dejavnosti te osebe, tako da ne obstaja nobeno dejansko ali morebitno nadomestilo za navedeni sistem dostave na dom.“

329 Sodišče je v sodbi IMS Health, navedeni v točki 107 zgoraj, znova odločalo o pogojih, v katerih zavrnitev podjetja s prevladujočim položajem, da tretji osebi podeli licenco za uporabo proizvoda, zaščitenega s pravico intelektualne lastnine, lahko pomeni zlorabo v smislu člena 82 ES.

330 Sodišče je najprej ponovno potrdilo (točka 34), pri čemer se je sklicevalo na sodbo Volvo, navedeno v točki 321 zgoraj, in sodbo Magill, navedeno v točki 107 zgoraj, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso izključna pravica do reproduciranja del posebnih pravic imetnika pravice intelektualne lastnine, tako da zavrnitev licence, čeprav bi to storilo podjetje s prevladujočim položajem, sama po sebi ne more pomeniti zlorabe tega položaja. Prav tako je spomnilo (točka 35), da iz te sodne prakse izhaja, da lahko imetnikovo izvajanje izključne pravice v izjemnih okoliščinah pomeni zlorabo. Sodišče je nato, potem ko je spomnilo na izjemne okoliščine, ki jih je upoštevalo v sodbi Magill, navedeni v točki 107 zgoraj, izjavilo (točka 38), da iz navedene sodne prakse izhaja, da za to, da bi zavrnitev nekega podjetja, imetnika avtorske pravice, da omogoči dostop do proizvoda ali storitve, nepogrešljive za izvajanje določene dejavnosti, lahko opredelili kot zlorabo, zadostuje, da so izpolnjeni trije kumulativni pogoji, in sicer da taka zavrnitev ovira pojav novega proizvoda, za katerega obstaja potencialno povpraševanje potrošnikov, da je neutemeljena in da lahko izključi vsakršno konkurenco na sekundarnem trgu.

331 Iz zgoraj navedene sodne prakse izhaja, da dejstvo, da podjetje s prevladujočim položajem tretji osebi zavrne podelitev licence za uporabo proizvoda, ki ga zajema pravica intelektualne lastnine, samo po sebi ne more pomeniti zlorabe prevladujočega položaja v smislu člena 82 ES. Imetnikovo izvajanje izključne pravice intelektualne lastnine lahko samo v izjemnih okoliščinah pomeni tako zlorabo.

332 Iz te sodne prakse prav tako izhaja, da je treba kot izjemne okoliščine šteti predvsem naslednje okoliščine:

- prvič, zavrnitev zadeva proizvod ali storitev, ki je nepogrešljiva za izvajanje dane dejavnosti na sosednjem trgu;

- drugič, zavrnitev lahko izključi vsakršno učinkovito konkurenco na sosednjem trgu;

- tretjič, zavrnitev ovira pojav novega proizvoda, za katerega obstaja potencialno povpraševanje potrošnikov.

333 Ko se ugotovi obstoj take okoliščine, lahko zavrnitev imetnika s prevladujočim položajem, da podeli licenco, krši člen 82 ES, razen če je zavrnitev objektivno utemeljena.

334 Treba je opozoriti, da je okoliščina, v kateri zavrnitev ovira pojav novega proizvoda, za katerega obstaja potencialno povpraševanje potrošnikov, navedena samo v sodni praksi o izvajanju pravice intelektualne lastnine.

335 Končno, treba je dodati, da je za to, da se zavrnitev omogočanja dostopa do proizvoda ali storitve, nepogrešljive za izvajanje dane dejavnosti, lahko šteje za zlorabo, treba razlikovati med dvema trgovoma, in sicer med trgovom navedenega proizvoda ali storitve, na katerem ima podjetje, ki zavrača dostop, prevladujoči položaj, in sosednjim trgovom, na katerem se zadevni proizvod ali storitev uporablja za proizvodnjo drugega proizvoda ali opravljanje druge storitve. Treba je pojasniti, da dejstvo, da se nepogrešljivi proizvod ali storitev ne trži ločeno, ne izključuje takoj možnosti, da se opredeli ločeni trg (glej v tem smislu v točki 107 zgoraj navedeno sodbo IMS Health, točka 43). Sodišče je tako v točki 44 sodbe IMS Health, navedene v točki 107 zgoraj, navedlo, da zadostuje, da je mogoče opredeliti potencialni, celo hipotetični trg, in da je bilo tako, ker so bili proizvodi ali storitve nepogrešljivi za izvajanje dane dejavnosti in je zanje obstajalo dejansko povpraševanje podjetij, ki so nameravala izvajati to dejavnost. Sodišče je v naslednji točki sodbe sklenilo, da je odločilno, da je mogoče opredeliti dve različni fazi proizvodnje, ki sta povezani s tem, da je nabavni proizvod nujno potreben za dobavo prodajnega proizvoda.

336 Ob upoštevanju zgornjega Sodišče prve stopnje meni, da je treba najprej preučiti, ali v obravnavanem primeru obstajajo okoliščine, opredeljene v sodbah Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj, kot so opisane v točkah 332 in 333 zgoraj. Samo če bi Sodišče ugotovilo, da ena ali več od teh okoliščin manjka, bo presodilo posebne okoliščine, ki jih je navedla Komisija (glej točko 317 zgoraj).

ii) Nujnost informacij o interoperabilnosti

Trditve strank

- 337 Microsoft trdi, da informacije o interoperabilnosti, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi, niso nujne za izvajanje dejavnosti ponudnika operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Trdi, da dane tehnologije ni mogoče opredeliti kot nepogrešljive, če je za konkurente podjetja s prevladujočim položajem „ekonomsko upravičeno“, da razvijajo in tržijo svoje proizvode, ne da bi imeli dostop do te tehnologije.
- 338 Microsoft meni, da izpodbijana odločba vsebuje zmotno uporabo prava in napačno ugotovljeno dejansko stanje v tej točki.
- 339 Prvič, Microsoft trdi, da je zmotna uporaba prava v tem, da je Komisija uporabila neustrezno, izredno in absolutno merilo, da bi „ocenila, ali lahko obstaja konkurenca“. Microsoft, ki se sklicuje na uvodne izjave od 176 do 184 izpodbijane odločbe, trdi, da Komisija meni, da morajo biti operacijski sistemi za strežnike Microsoftovih konkurentov sposobni komunicirati z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike popolnoma enako kot operacijski sistemi Windows za strežnike. Vendar naj sodna praksa ne bi zahtevala, da se dovoli tak „optimalni dostop“ do trga.
- 340 Microsoft v repliki kritizira dejstvo, da je Komisija presojala zahtevano stopnjo interoperabilnosti glede na to, kaj je bilo potrebno, da se njegovim konkurentom omogoči preživetje na trgu. Trdi, da je pojem interoperabilnosti, ki ga je Komisija uporabila v uvodnih izjavah od 666 do 687 izpodbijane odločbe, nerazumen, ker

zahteva „skorajšnje enakost“ operacijskih sistemov Windows za strežnike in konkurenčnih operacijskih sistemov. Ob sklicevanju na odlomke iz uvodnih izjav od 669 do 679 izpodbijane odločbe, navedenih v točki 126 zgoraj, trdi, da če bi bilo treba uporabiti tak pojem, „bi bila vsaka tehnologija nepogrešljiva“. Microsoft dodaja, da edina utemeljitev, ki je v izpodbijani odločbi navedena v podporo trditvi, da je taka „raven“ interoperabilnosti nujno potrebna za preživetje konkurentov na trgu, temelji na tem, da bi dostop do zadevnih specifikacij tem konkurentom lahko omogočil, da preprečijo, da bi se morali uporabniki „identificirati dvakrat“ (uvodna izjava 183 izpodbijane odločbe). Meni, da je ta utemeljitev neustrezna, ker, prvič, številni prodajalci že ponujajo rešitve z „enkratno identifikacijo“, drugič, dejstvo, da se je treba identificirati dvakrat, je jasno alternativna rešitev (čeprav je nekoliko manj ugodna), in tretjič, korektivni ukrep iz člena 5 izpodbijane odločbe zelo presega to, kar je potrebno za rešitev tega manjšega problema.

341 Potem ko je Microsoft v repliki opozoril na trditve, navedene v točkah od 125 do 128 zgoraj, in ponovil, da korektivni ukrep, določen v členu 5 izpodbijane odločbe, njegovim konkurentom ne bo omogočil razvijanja proizvodov, ki bi bili „skoraj enaki“ operacijskim sistemom Windows za strežnike, je trdil, da Komisija ni dokazala obstoja vzročne zveze med „nerazpoložljivostjo“ specifikacij za njegove komunikacijske protokole in dejstvom, da njegovi konkurenti domnevno ne morejo preživeti na trgu.

342 Microsoft se v stališčih glede intervencijskih vlog ne strinja s tem, da akterji na trgu in potrošniki zahtevajo „popolno zamenljivost“, in trdi, da taka zahteva presega „merilo nujnosti“, ki ga je Sodišče določilo v sodbi Bronner, navedeni v točki 112 zgoraj, in sodbi IMS Health, navedeni v točki 107 zgoraj. Predvsem trdi, da njegovi konkurenti „ne potrebujejo imeniške storitve Active Directory“, ker imajo njihovi operacijski sistemi za strežnike na voljo svoje imeniške storitve, ki so sposobne zagotavljati storitve delovne skupine za operacijske sisteme Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike.

343 Drugič, Microsoft meni, da je v izpodbijani odločbi dejansko stanje napačno ugotovljeno, ker Komisija ni upoštevala, da je na trgu prisotnih več operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Trdi, da podjetja v Evropi še naprej ohranjajo različna računalniška omrežja, in sicer omrežja z operacijskimi sistemi, ki jih ponujajo različni distributerji.

344 Microsoft v zvezi s tem opozarja, da je med upravnim postopkom predložil poročila, v katerih so računalniški izvedenci opisali „načine zagotavljanja interoperabilnosti znotraj računalniških omrežij“. Dodaja, da odgovori na zahteve Komisije po informacijah potrjujejo, da je interoperabilnost različnih vrst operacijskih sistemov običajna v računalniških omrežjih v Evropi. Tako naj bi 47 % družb, ki so odgovorile na te zahteve po informacijah, navedlo, da uporabljajo operacijske sisteme za strežnike Microsoftovih konkurentov za zagotavljanje storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov operacijskim sistemom Windows za odjemalske osebne računalnike. Podobni dokazi naj bi obstajali za storitve upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov. Microsoft poleg tega ponavlja, da je iz poročil Mercer razvidno, da se podjetjem ne zdi, da jih pri izbiri operacijskih sistemov za strežnike ovirajo premisleki o interoperabilnosti.

345 Microsoft tudi trdi, da se interoperabilnost konkurenčnih operacijskih sistemov za strežnike in operacijskih sistemov Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike lahko zagotovi s petimi različnimi metodami. Vsaka od njih naj bi bila alternativna možnost za razkritje zadevnih komunikacijskih protokolov in bi tem različnim operacijskim sistemom omogočala, da „skupaj delujejo pravilno“. Microsoft zatrjuje, da čeprav je res, da „popolne zamenljivosti“, ki jo Komisija šteje za bistveno, ni mogoče doseči z uporabo teh različnih metod, te vseeno omogočajo, da se zlahka doseže „minimalna raven interoperabilnosti [...], potrebna za zagotavljanje učinkovite konkurence“.

346 Microsoft navaja naslednjih pet metod: prvič, uporaba standardnih komunikacijskih protokolov, kot sta protokola TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) in HTTP (Hyper Text Transfer Protocol); drugič, dodatek programske kode k operacijskemu sistemu Windows za odjemalske osebne računalnike ali strežnike, tako da se temu sistemu omogoči komunikacija s konkurenčnim operacijskim sistemom za strežnike z uporabo komunikacijskih protokolov, značilnih za ta operacijski sistem za strežnike; tretjič, dodatek programske kode h konkurenčnemu operacijskemu sistemu za strežnike, tako da se mu omogoči komunikacija z operacijskim sistemom Windows za odjemalske osebne računalnike ali strežnike z uporabo komunikacijskih protokolov, značilnih za operacijske sisteme Windows; četrtič, uporaba operacijskega sistema za strežnike kot „most“ med dvema različnima celotama komunikacijskih protokolov; petič, dodatek bloka programskih kod k vsem operacijskim sistemom za odjemalske osebne računalnike in strežnike nekega omrežja, tako da se omogoči zagotavljanje interoperabilnosti preko komuniciranja med različnimi bloki programskih kod. Microsoft v istem okviru Komisiji očita, da v izpodbijani odločbi ni dokazala, da je obratno inženirstvo njegovih komunikacijskih protokolov „tehnično ali ekonomsko nemogoče“.

347 Microsoft dodaja, da je iz dokazov, ki jih je Komisija zbrala med upravnim postopkom, razvidno, da zgoraj navedene metode v praksi delujejo za proizvode Linux in druge operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin. Poudarja, da so prodajalci proizvodov Linux še naprej pridobivali tržne deleže na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, ne da bi imeli dostop do specifikacij njegovih komunikacijskih protokolov. Microsoft, ki se sklicuje na dela D in E poročila, ki so ga pripravili Evans, Nichols in Padilla (Priloga C.11 k repliki), dodaja, da bodo ti proizvodi še naprej napredovali v škodo operacijskih sistemov Windows za strežnike. Pojasnjuje tudi, da je splošno znano, da je Linux resen Microsoftov konkurent in da deset največjih ponudnikov strežnikov, ki stanejo manj kot 25.000 ameriških dolarjev (USD), ponuja strežnike delovnih skupin, ki uporabljajo Linux.

348 CompTIA in ACT v bistvu navajata enake trditve kot Microsoft.

349 CompTIA kritizira predvsem to, da Komisija meni, da morajo konkurenčni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin doseči stopnjo interoperabilnosti z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike, ki je „tako dobra kot stopnja, ki jo dosega sam Microsoft“.

350 ACT, ki se sklicuje na trditve, ki jih je Microsoft v zvezi s tem predstavil v svojih pisanjih, trdi, da obstaja več metod za zagotavljanje zadostne interoperabilnosti med operacijskimi sistemi različnih ponudnikov. Poleg tega se boji, da način, kako Komisija razlaga merilo nujnosti, negativno vpliva na inovacije.

351 Komisija trdi, da je Microsoftovo razkritje informacij o interoperabilnosti njegovim konkurentom nujno, da se jim omogoči konkurenčnost na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin tudi v prihodnje.

352 Na prvem mestu, Komisija glede domnevne zmotne uporabe prava trdi, da Microsoftove trditve temeljijo na netočni predstavitvi njenega stališča in mešanju različnih vprašanj, analiziranih v izpodbijani odločbi. Pojasnjuje, da merilo nujnosti zahteva, da se po eni strani preuči, kakšna stopnja interoperabilnosti je potrebna, da subjekt ostane na trgu kot konkurent, ki je sposoben preživeti, in po drugi strani, ali so informacije, do katerih je dostop zavržen, edini ekonomsko upravičeni vir za doseganje te stopnje interoperabilnosti.

353 Potem ko je Komisija poudarila, da so informacije, ki jih Microsoft noče razkriti, „s funkcijskega vidika povezane z odjemalskimi osebnimi računalniki“, je pojasnila, da nujnost navedenih informacij izhaja po eni strani iz pomena interoperabilnosti z odjemalskimi osebnimi računalniki za operacijske sisteme za strežnike delovnih

skupin (uvodne izjave od 383 do 386 izpodbijane odločbe) in po drugi strani iz skorajšnjega monopola, ki ga ima Microsoft na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike.

354 Komisija tudi ugotavlja, da je merilo nujnosti, kot je opredeljeno v sodni praksi, analizirala v uvodnih izjavah od 666 do 686 izpodbijane odločbe in da je predvsem preučila, ali obstajajo druge rešitve poleg razkritja zadevnih informacij, da se podjetjem omogoči, da so ekonomsko konkurenčna Microsoftu na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

355 Po mnenju Komisije Microsoft meni, da sam obstoj neučinkovitih rešitev glede interoperabilnosti, ki omogočajo samo njegovim konkurentom, da dosežejo uveljavitev *de minimis* na trgu ali zaščitijo položaje *de minimis* na tem trgu, dokazuje, da merilo nujnosti ni izpolnjeno. Take trditve ni mogoče sprejeti, ker je treba navedeno merilo presojati v skladu s ciljem ohranitve učinkovite konkurenčne strukture, ki je koristna za potrošnike. Treba bi bilo namreč vedeti, ali so informacije, katerih razkritje je zavrnjeno, nujne za izvajanje dejavnosti na zadevnem trgu, in to „kot ekonomsko upravičena konkurenčna ovira in ne kot akter *de minimis*, ki je dejansko zapustil trg, da bi zasedel „nišo“.

356 Komisija v dupliki pojasnjuje, da zagovarja trditve, da prevladujoče podjetje nima pravice ogrožati učinkovite konkurence na sekundarnem trgu s tem, ko svojim konkurentom nezakonito zavrača dostop do „vhoda“, potrebnega za njihovo sposobnost preživetja. Dodaja, da je torej očitno, da če ne obstaja nobena nadomestna rešitev za zavrjnjeni „vhod“, ki bi konkurentom lahko omogočila izvajanje učinkovitega konkurenčnega pritiska na podjetje, ki prevladuje na sekundarnem trgu, je navedeni „vhod“ nujen za ohranitev učinkovite konkurence.

357 Komisija v dupliki tudi ponavlja, da obstaja celoten razpon različnih stopenj interoperabilnosti osebnih računalnikov, ki delujejo s sistemom Windows, z operacijskimi sistemi za strežnike delovnih skupin. Trdi, da ni *a priori* določila določene ravni stopnje interoperabilnosti, ki je nujna za ohranitev učinkovite konkurence na trgu, ampak je svoje ugotovitve na tem področju oprla na očitno nezadostnost alternativnih metod, ki so jih Microsoftovi konkurenti že uporabljali in ki „niso zagotavljale doseganja ravni interoperabilnosti, ki so jo zahtevale stranke, na ekonomsko upravičen način“. Ponovno zanika, da je upoštevala stopnjo interoperabilnosti, ki dosega „skorajšnjo enakost“, ki jo navaja Microsoft, in navaja svoje mnenje, da se Microsoftovim konkurentom ne sme dovoliti reproduciranja rešitev glede interoperabilnosti, ki jih je izvedel Microsoft, ampak jim omogočiti, da dosežejo „enakovredno stopnjo interoperabilnosti z lastnim prizadevanjem za inovacije“. Komisija nazadnje trdi, da v uvodnih izjavah od 590 do 692 izpodbijane odločbe preučuje „hude posledice“ omejene stopnje interoperabilnosti z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike za konkurente in stranke. Predvsem pojasnjuje, da je posledica Microsoftu očitane ravnanja postopno izrinjanje vseh njegovih konkurentov s trga operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, čeprav so nekateri od njih imeli na začetku na navedenem trgu veliko poslovno ali tehnološko prednost pred Microsoftom (uvodni izjavi 587 in 668 izpodbijane odločbe).

358 Na drugem mestu, Komisija zavrača trditve o domnevno napačno ugotovljenem dejanskem stanju.

359 Prvič, trdi, da ni dokazano, da so rešitve, ki so jih računalniški izvedenci predlagali v poročilih, ki jih je Microsoft predložil med upravnim postopkom, ekonomsko upravičene alternativne možnosti za razkritje informacij o interoperabilnosti.

- 360 Drugič, trditev, ki jo Microsoft izpeljuje iz odgovorov na zahteve Komisije po informacijah, naj ne bi bila pomembna, ker „pomeni, da zadostuje interoperabilnost z različnimi manj pomembnimi akterji ali da že obstaja določena interoperabilnost“. Microsoft naj bi v resnici ne upošteval, da so njegovi konkurenti vstopili na trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, preden je sam začel distribuirati to vrsto proizvodov. Dejstvo, da so zadevne informacije nujne, da se tem konkurentom omogoči, da še naprej predstavljajo ekonomsko upravičeno konkurenčno oviro za Microsoftove proizvode, naj bi povzročilo postopno izključitev navedenih konkurentov. Dejstvo, da se ta izključitev še ni končala, naj ne bi dokazovalo, da merilo nujnosti ni izpolnjeno, saj je pomembno vedeti, ali so informacije nujne za ohranitev položaja konkurenta, ki je sposoben preživeti na trgu.
- 361 Tretjič, Komisija glede petih alternativnih metod, ki omogočajo zagotavljanje interoperabilnosti operacijskih sistemov, ki jih ponujajo različni distributerji, ki jih navaja Microsoft, opozarja, da Microsoft ne izpodbija ugotovitev v zvezi s tem vprašanjem v izpodbijani odločbi, ampak samo trdi, da so te metode „izvedljive“ in da omogočajo njegovim proizvodom in proizvodom njegovih konkurentov, da „skupaj delujejo pravilno“.
- 362 Komisija opominja, da je v izpodbijani odločbi že preučila navedene metode in zlasti vprašanje, ali je obratno inženirstvo lahko alternativna rešitev za razkritje informacij o interoperabilnosti (uvodne izjave od 683 do 687 izpodbijane odločbe), in da je dokazala, da navedene metode niso „ekonomsko upravičene alternative“ za razkritje zadevnih informacij o interoperabilnosti.
- 363 Četrtrič, Komisija zavrača Microsoftovo trditev, da analizo v izpodbijani odločbi izpodbijata vstop Linuxa na trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin in njegova domnevna rast na tem trgu.

364 Najprej natančneje pojasnjuje, da številke, ki se nanašajo na Linux, „ne predstavljajo uveljavitve samo enega gospodarskega subjekta na trgu, ampak bolj prizadevanje določenega števila konkurenčnih prodajalcev, ki se opirajo na Linux (Red Hat, Novel/SuSE, IBM, Sun itd.)“. Tržni delež teh konkurenčnih prodajalcev naj bi bil zato „zelo majhen“.

365 Končno, Komisija kritizira ugotovitve v delu D poročila, ki so ga pripravili Evans, Nichols in Padilla, ki je v Prilogi C.11 k repliki, ko trdi, da:

— so, kot je navedeno predvsem v uvodnih izjavah od 487 do 490 izpodbijane odločbe, podatki International Data Corporation (IDC), ki so jih ti izvedenci uporabili za pripravo tega poročila, približni in torej sami po sebi niso primerni za presojo razvoja trga;

— to „*a fortiori*“ velja za popolnoma obrobne letne spremembe glede na splošni obseg trga“;

— nič ne dokazuje, da 6,75-odstotni tržni delež, ki naj bi ga Linux imel pri prodanih enotah in ga je Microsoft izračunal glede na ekstrapolacijski faktor za vse strežnike, velja za trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin;

— dva primera odgovorov na raziskavo trga iz leta 2003, ki ju navajajo izvedenci kot dokaz, da je v zvezi z Linuxom mogoče uporabiti rešitve glede interoperabilnosti, ki temeljijo na tehniki obratnega inženirstva, nista reprezentativna, ker sta samo

dva od samo treh subjektov od skupaj več stotih, ki so sodelovali v tej raziskavi trga, „uporabljala Linux/Samba v nezanemarljivi meri“;

- izvedenci ne ponujajo nobene informacije o tem, kako naj bi druge štiri metode, ki omogočajo zagotavljanje interoperabilnosti operacijskih sistemov, ki jih ponujajo različni distributerji in jih navaja Microsoft, lahko omogočale domnevno rast Linuxa na trgu v obdobju, upoštevanem za zlorabo, ki jo predstavlja zavrnitev posredovanja informacij.

366 Komisija kritizira tudi ugotovitve v delu E istega poročila. Trdi naslednje:

- v uvodnih izjavah od 605 do 610 izpodbijane odločbe je že zavrnila trditve, ki jih Microsoft opira na napovedi IDC in rezultate tretje raziskave, ki jo je opravil Mercer;
- IDC rad precenjuje napovedi tržnih deležev Linuxa za podkategoriji „upravljanje omrežja“ in „skupna uporaba datotek/tiskalnikov“;
- „selitev“ od operacijskega sistema Windows NT k operacijskemu sistemu Linux, omenjena v poročilu z dne 8. marca 2004, ki ga je pripravil Merrill Lynch (Priloga 7 k Prilogi C.11 k repliki), je lahko enkratni pojav, ker je sistem Windows NT „zastarel proizvod, ki ga Microsoft ne ponuja več“;

— poročilo z dne 25. maja 2004, ki ga je pripravil Yankee Group (Priloga 9 k Prilogi C.11 k repliki), zadeva operacijske sisteme za strežnike na splošno in ne operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, torej je večinoma nepomembno za to zadevo;

— poročilo z dne 27. maja 2004, ki ga je pripravil Forrester Research (Priloga 10 k Prilogi C.11 k repliki), večinoma ne zadeva operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin in vsebuje ugotovitve, ki nasprotujejo trditvi, ki jo zagovarja Microsoft, zlasti trditvi, da bo leta 2006 92 % vprašanih oseb uporabljalo Active Directory.

³⁶⁷ SIIA v bistvu navaja iste trditve kot Komisija. Poudarja, da je za konkurenco na podlagi prednosti v sektorju programske opreme bistveno, da so ponudniki operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin sposobni „pod enakimi pogoji“ doseči interoperabilnost s skoraj monopolnimi Microsoftovimi proizvodi. Trdi, da je za izvajanje učinkovite konkurence na trgu nujno, da imajo ti ponudniki dostop do zadevnih informacij o interoperabilnosti.

³⁶⁸ FSFE zavrača Microsoftove trditve, ki temeljijo na obstoju petih alternativnih metod, ki omogočajo zagotavljanje interoperabilnosti. Predvsem trdi, da „[s] tehničnega vidika vse te metode opisujejo realne scenarije“, a „izpuščajo bistveni dejavnik: avtentifikacijo“. V zvezi s tem pojasnjuje, da je Microsoft izvedel „tesno vezavo“ svojih operacijskih sistemov Windows za odjemalske osebne računalnike s svojimi „avtentifikacijskimi strežniki“, tako da je popolnoma nemogoče ločevati opravilo avtentifikacije od drugih opravil, ki jih izvajajo strežniki delovnih skupin, delujoči s sistemom Windows.

Presoja Sodišča prve stopnje

369 Kot je bilo navedeno že v točki 207 zgoraj, je Komisija sprejela dvostopenjski pristop, da bi ugotovila, ali so zadevne informacije nujne, tako da je najprej preučila, kakšno stopnjo interoperabilnosti z arhitekturo domene Windows bi morali doseči operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin, ki jih ponujajo Microsoftovi konkurenti, da bi lahko preživel na trgu, in nato presodila, ali so bile informacije o interoperabilnosti, ki jih Microsoft ni hotel razkriti, nujne za doseganje te stopnje interoperabilnosti.

370 Microsoft meni, da je to sklepanje pravno in dejansko nepravilno.

– Domnevna zmotna uporaba prava

371 Microsoftove trditve o zmotni uporabi prava s strani Komisije se nanašajo na prvi del njenega sklepanja.

372 Microsoft najprej kritizira stopnjo interoperabilnosti, ki jo je Komisija uporabila v obravnavanem primeru, ko v bistvu meni, da stališče Komisije zahteva, da morajo biti operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin njegovih konkurentov sposobni komunicirati z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike popolnoma enako kot operacijski sistemi Windows za strežnike. Ponavlja, da ta stopnja interoperabilnosti pomeni skorajšnjo enakost Microsoftovih operacijskih sistemov in operacijskih sistemov njegovih konkurentov.

373 Te trditve je treba zavriniti.

374 Sodišče prve stopnje v zvezi s tem opominja, da je že v točkah od 207 do 245 zgoraj navedlo, kakšno stopnjo interoperabilnosti je Komisija uporabila v izpodbijani odločbi. Predvsem je opozorilo, da je Komisija menila, da morajo biti konkurenčni operacijski sistemi, da bi lahko bili ekonomsko konkurenčni operacijskim sistemom Windows za strežnike delovnih skupin, sposobni interoperirati z arhitekturo domene Windows enako kot temi sistemi Windows (glej točko 230 zgoraj). Pojasnilo je, da ima interoperabilnost, kot jo je razumela Komisija, dve neločljivo povezani komponenti, in sicer interoperabilnost odjemalec–strežnik in interoperabilnost strežnik–strežnik, ter da predvsem pomeni, da lahko strežnik, na katerem je nameščen operacijski sistem za strežnike delovnih skupin Microsoftovega konkurenta, deluje kot krmilnik domene znotraj domene Windows, ki uporablja Active Directory, in da mora posledično biti sposoben sodelovati v mehanizmu replikacije multimaster z drugimi krmilniki domene (glej točki 231 in 233 zgoraj).

375 Sodišče prve stopnje je že ugotovilo, da v nasprotju z Microsoftovimi trditvami namen Komisije z uporabo take stopnje interoperabilnosti nikakor ni, da bi konkurenčni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin v vseh pogledih delovali kot operacijski sistem Windows za strežnike delovnih skupin in da bi posledično njegovi konkurenti lahko razvijali operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, ki bi bili enaki ali pa „skoraj enaki“ Microsoftovim (glej točke od 234 do 242 zgoraj).

376 Microsoft nato kritizira dejstvo, da je Komisija presodila zahtevano stopnjo interoperabilnosti glede na to, kar je po njenem mnenju potrebno, da se razvijalcem konkurenčnih operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin omogoči preživetje na trgu.

- 377 V zvezi s tem je dovolj ugotoviti, da je Sodišče prve stopnje v točki 229 zgoraj že potrdilo pravilnost pristopa, ki ga je tako sprejela Komisija.
- 378 Končno, Microsoft trdi, da ni treba, da operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin njegovih konkurentov dosegajo stopnjo interoperabilnosti, ki jo je uporabila Komisija, da bi ti konkurenti lahko preživel na trgu.
- 379 Treba je poudariti, da analiza tega vprašanja, ki jo je Komisija opravila v izpodbijani odločbi, temelji na zapletenih gospodarskih presojah in da je zato lahko samo predmet omejenega nadzora Sodišča prve stopnje (glej točko 87 zgoraj).
- 380 Vendar Microsoft, kot izhaja iz zgoraj predstavljenih ugotovitev, ne dokazuje, da je navedena analiza očitno napačna.
- 381 V zvezi s tem je treba na prvem mestu poudariti, da Microsoft ne dokazuje, da je ugotovitev Komisije, da ima „interoperabilnost z operacijskim sistemom za odjemalske osebne računalnike [...] precejšen konkurenčni pomen na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin“ (uvodna izjava 586 izpodbijane odločbe), očitno napačna.
- 382 Prav nasprotno, več dejstev potrjuje pravilnost te ugotovitve.

383 Kot izhaja predvsem iz tehničnih pojasnil o zadevnih proizvodih v uvodnih izjavah od 21 do 59 izpodbijane odločbe in pojasnil izvedencev strank na obravnavi, se je treba zavedati, da računalniški programi niso namenjeni za izolirano delovanje, ampak so zasnovani za komuniciranje in delovanje z drugimi računalniškimi programi in strojno opremo, zlasti z omrežnimi okolji (glej tudi v točki 157 zgoraj uvodno izjavo 10 Direktive 91/250).

384 Prav tako je treba poudariti, da je znotraj računalniških omrežij, vzpostavljenih v organizacijah, nujnost možnosti skupnega delovanja posebej velika pri operacijskih sistemih za odjemalske osebne računalnike na eni strani in operacijskih sistemih za strežnike delovnih skupin na drugi strani. Kot Komisija poudarja v uvodni izjavi 383 izpodbijane odločbe in kot je ugotovljeno že v točki 161 zgoraj, so namreč storitve skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov tesno povezane z uporabo odjemalskih osebnih računalnikov in se uporabnikom odjemalskih osebnih računalnikov zagotavljajo kot celota medsebojno povezanih opravil. Kot so izvedenci strank pojasnili na obravnavi, znotraj računalniških omrežij odnose med strežniki delovnih skupin in odjemalskimi osebnimi računalniki „spodbujajo“ ali „povzročajo“ dejanja ali zahteve uporabnikov odjemalskih osebnih računalnikov, kot so zlasti vnos imena in gesla, oblikovanje datoteke ali zahteva za tiskanje dokumenta. Komisija v istem smislu v uvodni izjavi 532 izpodbijane odločbe upravičeno ugotavlja, da so „[o]djemalski osebni računalniki in strežniki delovnih skupin [...] jedra v računalniškem omrežju in [...] torej fizično medsebojno povezani“. Končno, treba je spomniti, da je ena od bistvenih funkcij operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin prav upravljanje odjemalskih osebnih računalnikov.

385 Treba je dodati, kot je navedeno v uvodnih izjavah od 383 do 386 izpodbijane odločbe, da nekateri rezultati raziskav, ki jih je opravil Mercer, potrjujejo pomen interoperabilnosti operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin z operacijskimi sistemi za odjemalske osebne računalnike. Poleg rezultatov druge in tretje raziskave,

ki ju je opravil Mercer in zadevata predvsem interoperabilnost z odjemalskimi osebnimi računalniki, ki delujejo z operacijskim sistemom Windows, in bosta preučeni v točkah od 401 do 412 spodaj, je treba opozoriti, da je iz prve raziskave, ki jo je opravil Mercer, razvidno, da je preprostost, s katero je proizvod mogoče vključiti v obstoječe računalniško okolje ali okolje, ki je načrtovano v prihodnosti, eden od glavnih dejavnikov, ki jih vodje oddelkov za informacijsko tehnologijo upoštevajo pri odločanju o nakupu računalniških proizvodov. Treba je tudi ugotoviti, da je iz primerjave nekaterih rezultatov te raziskave z nekaterimi rezultati tretje raziskave, ki jo je opravil Mercer, razvidno, da je pomen interoperabilnosti z operacijskimi sistemi za odjemalske osebne računalnike večji pri operacijskih sistemih za strežnike delovnih skupin kot pri drugih vrstah proizvodov za strežnike (uvodna izjava 386 izpodbijane odločbe).

386 Na drugem mestu Sodišče prve stopnje meni, da je interoperabilnost operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin z operacijskimi sistemi za odjemalske osebne računalnike toliko pomembnejša pri operacijskih sistemih Windows za odjemalske osebne računalnike.

387 Treba je namreč opozoriti, da ima prevladujoči položaj, ki ga ima Microsoft na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, kot Komisija navaja v uvodnih izjavah 429 in 472 izpodbijane odločbe, „izjemne značilnosti“, ker so predvsem njegovi tržni deleži na tem trgu večji od 90 % (uvodne izjave od 430 do 435 izpodbijane odločbe), in je sistem Windows „dejanski standard“ za te operacijske sisteme.

388 Ker je tako operacijski sistem Windows prisoten na skoraj vseh odjemalskih osebnih računalnikih, nameščenih v organizacijah, se konkurenčni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin ne morejo več ekonomsko upravičeno tržiti, če niso sposobni doseči visoke stopnje interoperabilnosti s tem sistemom.

389 Na tretjem mestu, Sodišče prve stopnje opozarja, da je v skladu z izpodbijano odločbo pomembno, da operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin Microsoftovih konkurentov lahko interoperirajo ne samo z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike, ampak tudi širše z arhitekturo domene Windows.

390 Komisija predvsem meni, da morajo konkurenčni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin, da bi se lahko ekonomsko upravičeno tržili, biti sposobni sodelovati v arhitekturi domene Windows – ki je „arhitektura“ medsebojnih povezav in interakcij odjemalec–strežnik in strežnik–strežnik, ki so medsebojno tesno povezane (glej točke od 179 do 189 zgoraj) – enako kot operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin. To predvsem pomeni, da strežnik, na katerem je nameščen operacijski sistem za strežnike delovnih skupin Microsoftovega konkurenta, lahko deluje kot krmilnik domene znotraj domene Windows, ki uporablja Active Directory, in je zato sposoben sodelovati v mehanizmu replikacije multimaster z drugimi krmilniki domene.

391 Treba je ugotoviti, da Microsoft ne dokazuje, da je ta presoja očitno napačna.

392 Prvič, v zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Komisija ob upoštevanju zelo tesnih in privilegiranih tehnoloških povezav, ki jih je Microsoft vzpostavil med svojimi operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike na eni strani in svojimi operacijskimi sistemi Windows za strežnike delovnih skupin na drugi strani, in prisotnosti sistema Windows na skoraj vseh odjemalskih osebnih računalnikih v organizacijah, v uvodni izjavi 697 izpodbijane odločbe upravičeno ugotovila, da je Microsoft lahko vsilil arhitekturo domene Windows kot „dejanski standard v sektorju računalništva omrežij delovnih skupin“ (glej v tem smislu uvodno izjavo 779 izpodbijane odločbe, v kateri Komisija navaja predvsem, da Microsoftu skoraj monopolni položaj,

ki ga ima že več let na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, omogoča, da „v velikem obsegu in neodvisno od svojih konkurentov določi skladna komunikacijska pravila, ki bodo urejala dejanski standard za interoperabilnost v omrežjih delovnih skupin“).

³⁹³ Drugič, kot je Komisija navedla v uvodni izjavi 637 izpodbijane odločbe, različni viri podatkov, kot so Microsoftova poslovna dokumentacija, poročila analitikov in podatki, zbrani v okviru raziskave trga iz leta 2003 in raziskav, ki jih je opravil Mercer, dokazujejo, da je interoperabilnost z okoljem Windows dejavnik, ki ima ključno vlogo pri sprejemanju operacijskih sistemov Windows za strežnike delovnih skupin.

³⁹⁴ Komisija tako v uvodnih izjavah od 638 do 641 izpodbijane odločbe navaja različne podatke, ki dokazujejo, da Microsoft za trgovino sistematično uporablja interoperabilnost z okoljem Windows kot bistveni prodajni argument za svoje operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin. Microsoft teh dejstev ne izpodbija.

³⁹⁵ Komisija v uvodnih izjavah od 642 do 646 izpodbijane odločbe navaja nekatere rezultate raziskave trga iz leta 2003 za dokaz, da ima interoperabilnost z okoljem Windows pomembno vlogo pri odločitvah vprašanih organizacij o nakupu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

³⁹⁶ Treba je opozoriti, da Microsoft v tožbi trdi samo, da organizacije operacijskih sistemov za strežnike ne izbirajo glede na premisleke o njihovi interoperabilnosti z operacijskimi sistemi Windows, s tem ko se na splošno sklicuje na nekatere

dokumente, priložene k navedeni tožbi (Priloga A.12.1 k tožbi (Matthews, „The Commission’s Case on Microsoft’s Interoperability: An Examination of the Survey Evidence“) in Priloga A.22 k tožbi (Evans, Nichols in Padilla, „The Commission Has Failed to Address Major Flaws in the Design, Conduct, and Analyses of Its Article 11 Inquiries“)). Zaradi razlogov, predstavljenih v točkah od 94 do 99 zgoraj, Sodišče prve stopnje teh dveh prilog ne more upoštevati.

³⁹⁷ Vsekakor je treba ugotoviti, da zgoraj navedeni rezultati raziskave trga iz leta 2003 potrjujejo pravilnost trditve Komisije.

³⁹⁸ Komisija je tako v tej raziskavi vprašane subjekte predvsem prosila, naj povedo, ali so že vzpostavili (ali so se že odločili, da vzpostavijo) Active Directory v večini domen Windows v svojem računalniškem omrežju (vprašanje 15). Subjekte, ki so na to vprašanje odgovorili pritrdilno, to je 61 subjektov od 102, je tudi prosila, naj na seznamu dejavnikov označijo tiste, ki so imeli pomembno vlogo pri njihovi odločitvi, da sprejmejo Active Directory (vprašanje 16). Od teh 61 subjektov jih je 52 (oziroma približno 85,2 %) kot tak dejavnik navedlo, da „Active Directory ponuja boljšo integracijo z delovnimi postajami Windows, vključno z aplikacijami, ki se uporabljajo na odjemalskih osebnih računalnikih ali so vključene v odjemalske osebne računalnike (na primer Outlook, Office), kot konkurenčne imeniške storitve“ ali da „Active Directory zahtevajo aplikacije, ki se uporabljajo v [njihovi] organizaciji“ (vprašanje 16). Samo 17 subjektov (oziroma približno 27,9 %) pa je navedlo, da je bil eden od naslednjih dejavnikov pomemben pri njihovi odločitvi, da sprejmejo Active Directory: „Active Directory ponuja boljšo integracijo z internetnimi storitvami kot konkurenčne imeniške storitve“, „Active Directory je zrelejši proizvod od konkurenčnih imeniških storitev“ in „Active Directory ponuja boljšo skladnost s standardi imeniških storitev in boljšo kakovost izvajanja teh standardov kot konkurenčne imeniške storitve“.

399 Prav tako je treba spomniti, da so bili subjekti, ki jih je zadevala raziskava trga iz leta 2003, vprašani tudi, ali za zagotavljanje storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov uporabljajo predvsem strežnike, ki delujejo s sistemom Windows (vprašanje 13). Če so odgovorili pritrdilno, so morali natančneje navesti, ali so nekateri dejavniki v zvezi z interoperabilnostjo, navedeni v istem vprašanju, imeli pomembno vlogo pri njihovi odločitvi, da uporabijo take strežnike. Od 77 subjektov, ki so odgovorili na navedeno vprašanje, jih je 58 (oziroma približno 75,3 %) navedlo najmanj enega od zadevnih dejavnikov.

400 Treba je spomniti, da Microsoft v opombi 101 v tožbi in opombi 68 v repliki, ko se samo na splošno sklicuje na sklepanje v nekaterih prilogah (Priloga A.22 k tožbi in del A Priloge C.13 k repliki (Evans, Nichols in Padilla, „Response to the Commission’s Annex B.6 Regarding Its Article 11 Inquiries“)), trdi, da je bilo več vprašanj, ki jih je Komisija postavila v raziskavi trga iz leta 2003, „zgrešenih“ ali „pristranskih“. Sodišče prve stopnje meni, da te trditve ni mogoče upoštevati. Poleg tega, da takega splošnega sklicevanja na priloge ni mogoče sprejeti zaradi razlogov, predstavljenih v točkah od 94 do 99 zgoraj, je namreč treba ugotoviti, da je Microsoftova trditev notranje protislovna, ker v odlomkih iz njegovih pisanj, na katere se navezujejo navedene opombe, v podporo svoji trditvi navaja zlasti nekatere rezultate raziskave trga iz leta 2003.

401 Poleg tega je treba ugotoviti, da v nasprotju z Microsoftovo trditvijo rezultati druge in tretje raziskave, ki ju je opravil Mercer, vodijo do enakih sklepov kot raziskava trga iz leta 2003, kar zadeva pomen interoperabilnosti z operacijskimi sistemi Windows za potrošnike.

402 Mercer je tako v drugi raziskavi, v kateri je navedel iste dejavnike v zvezi z interoperabilnostjo, kot so navedeni v vprašanju 13 raziskave trga iz leta 2003 (glej točko 399 zgoraj), zaprosil več vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo, katerih organizacije

uporabljajo predvsem operacijske sisteme Windows za zagotavljanje storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov, naj navedejo, ali je eden ali več teh dejavnikov imelo pomembno vlogo pri njihovi odločitvi, da sprejmejo te operacijske sisteme, in naj navedene dejavnike ocenijo na lestvici od 1 (malo pomemben) do 5 (zelo pomemben). Od 134 zadevnih vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo jih je 99 (oziroma približno 73,9 %) navedlo, da je vsaj eden od teh dejavnikov imel tako vlogo. Poleg tega je treba ugotoviti, da je 91 vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo (oziroma približno 67,9 %) dodelilo oceno 4 ali 5 najmanj enemu od navedenih dejavnikov.

403 Vprašani vodje oddelkov za informacijsko tehnologijo so bili v isti raziskavi tudi zaproseni, naj vlogo, ki jo ima 21 različnih dejavnikov pri njihovi odločitvi o nakupu operacijskih sistemov za izvajanje storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov ocenijo na lestvici od 0 (nepomemben) do 5 (zelo pomemben). Dejavniki „interoperabilnost z delovnimi postajami (Windows)“ je bil s povprečno oceno 3,78 na četrtem mestu za dejavniki „zanesljivost/razpoložljivost“ (povprečna ocena 4,01), „razpoložljive zmogljivosti in razpoložljivost pomoči (notranje ali zunanje)“ (povprečna ocena 3,93) ter „varnost“ (povprečna ocena 3,80).

404 Glede rezultatov druge raziskave, ki jo je opravil Mercer, je treba tudi opozoriti, da so zadevni vodje oddelkov za informacijsko tehnologijo, ki so bili zaproseni, naj ocenijo vlogo 18 dejavnikov pri odločanju o nakupu imeniških storitev, dejavniku „interoperabilnost z delovnimi postajami (Windows)“ podelili povprečno oceno 3,94 (prvo mesto).

405 Glede tretje raziskave, ki jo je opravil Mercer, je treba ugotoviti, da so bili vodje oddelkov za informacijsko tehnologijo zaproseni, naj ocenijo vlogo, ki jo ima trinajst različnih dejavnikov pri njihovi odločitvi o nakupu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin in naj te dejavnike ocenijo na lestvici od 0 (nepomemben) do 5 (zelo pomemben). V odgovoru na to prošnjo je dejavnik „interoperabilnost z delovnimi

postajami Windows“ dobil povprečno oceno 4,25. Čeprav je res, da je bil navedeni dejavnik razvrščen šele na drugo mesto med dejavnikoma „zanesljivost/razpoložljivost operacijskega sistema za strežnike“ (povprečna ocena 4,47) in „celovita varnost v operacijskem sistemu za strežnike“ (povprečna ocena 4,04), ostaja dejstvo, da dobljeni rezultati dokazujejo, da odločitve kupcev operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin večinoma narekujejo premisleki o interoperabilnosti z odjemalskimi osebni računalniki, ki delujejo s sistemom Windows.

406 Res je, da so bili v tretji raziskavi, ki jo je opravil Mercer, vodje oddelkov za informacijsko tehnologijo tudi zaproseni, naj ocenijo relativni pomen vsakega od trinajstih dejavnikov iz prejšnje točke, in da je na tej podlagi razlika med dejavnikoma „zanesljivost/razpoložljivost operacijskega sistema za strežnike“ (na prvem mestu s 34 %) in „interoperabilnost z delovnimi postajami Windows “ (na drugem mestu z 9 %) veliko večja. Vendar je treba te rezultate relativizirati, saj je interoperabilnost, kot Komisija pojasnjuje v uvodnih izjavah 643 in 659 izpodbijane odločbe, dejavnik, ki vpliva na druge dejavnike, ki jih kupci upoštevajo pri izbiri operacijskega sistema za strežnike delovnih skupin. Kupci imajo tako lahko občutek, da ima operacijski sistem za strežnike delovnih skupin Microsoftovega konkurenta pomanjkljivosti glede varnosti ali hitrosti izvajanja opravil, čeprav so te pomanjkljivosti v resnici posledica pomanjkljive interoperabilnosti z operacijskimi sistemi Windows (glej v zvezi s tem primera, ki ju Komisija navaja v opombi 786 v izpodbijani odločbi). Navedeni kupci zato radi podcenjujejo pomen interoperabilnosti.

407 Treba je dodati, da so rezultati tretje raziskave, ki jo je opravil Mercer, pomembni tudi zato, ker dokazujejo, da očitna in naraščajoča prednost, ki jo ima Microsoft pred svojimi konkurenti na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin (glej v zvezi s tem preučitev okoliščine odprave konkurence v točkah od 479 do 620

zgoraj), ni toliko posledica odličnosti njegovih proizvodov pač pa prednosti, ki jo ima Microsoft glede interoperabilnosti.

408 Tako je treba spomniti, da so bili zadevni vodje oddelkov za informacijsko tehnologijo zaproseni, naj ne samo ocenijo relativni pomen trinajstih različnih dejavnikov pri svoji odločitvi o nakupu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin (glej točko 406 zgoraj), ampak tudi za vsakega od teh dejavnikov ocenijo uspešnost sistemov Linux, NetWare, UNIX in Windows.

409 Sistem Windows je dobil najslabšo povprečno oceno (3,63) za dejavnik „zanesljivost/razpoložljivost operacijskega sistema za strežnike“, čeprav so vprašani vodje oddelkov za informacijsko tehnologijo ta dejavnik uvrstili na prvo mesto (s 34 %). Sistemi UNIX so bili z veliko prednostjo uvrščeni na prvo mesto (povprečna ocena 4,55), sledili so jim sistemi Linux (povprečna ocena 4,10) in NetWare (povprečna ocena 4,01).

410 Sistem Windows je prav tako dobil najnižjo povprečno oceno za uspešnost za dejavnik „celovita varnost v operacijskem sistemu za strežnike“ (povprečna ocena 3,14), kar je daleč za sistemi UNIX (povprečna ocena 4,09), NetWare (povprečna ocena 3,82) in Linux (povprečna ocena 3,73), čeprav ima ta dejavnik zelo pomembno vlogo pri odločanju organizacij o nakupu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin (glej točko 405 zgoraj). Ti rezultati so toliko zgovornejši, ker kupci, kot je navedeno v točki 406 zgoraj, radi povezujejo nastale težave z varnostjo, čeprav so le-te v resnici posledica pomanjkljive interoperabilnosti s sistemi Windows.

- 411 Nasprotno pa je presenetljiva ugotovitev, da je sistem Windows za uspešnost dejavnika „interoperabilnost z delovnimi postajami Windows“ dobil najvišjo povprečno oceno (povprečna ocena 4,87) med vsemi povprečnimi ocenami, ki so bile dodeljene zadevnim različnim operacijskim sistemom za strežnike za vsakega od trinajstih dejavnikov, ki jih je upošteval Mercer. Poleg tega je prav pri tem dejavniku razlika med Microsoftom in operacijskimi sistemi njegovih konkurentov največja, saj je NetWare dobil povprečno oceno 3,78, Linux povprečno oceno 3,43 in UNIX povprečno oceno 3,29.
- 412 Še vedno v istem smislu je treba spomniti, kot je Komisija zelo upravičeno navedla v uvodni izjavi 662 izpodbijane odločbe, da če se vse povprečne ocene uspešnosti, dodeljene sistemom Linux, NetWare, UNIX in Windows za vsakega od zadevnih trinajstih dejavnikov, ponderirajo z odstotnim deležem „relativnega vpliva“, dodeljenega vsakemu od teh dejavnikov, in če se nato seštejejo tako ponderirane ocene, dobijo najvišji rezultat sistemi UNIX, ki jim najprej sledijo sistemi Windows ter nato s precej izenačenima rezultatoma, ki nista veliko slabša od rezultata sistemov Windows, sistemi Linux in NetWare.
- 413 Tretjič, Sodišče prve stopnje opozarja, da Komisija v uvodni izjavi 183 izpodbijane odločbe trdi, da „[č]e se strežnik delovne skupine [ki ne deluje s sistemom Windows] doda omrežju Windows za delovne skupine, bo stopnja interoperabilnosti z arhitekturo domene Windows, ki jo je ta strežnik sposoben doseči, vplivala na učinkovitost njegovega zagotavljanja storitev uporabnikom omrežja“.
- 414 Treba je ugotoviti, da več elementov izpodbijane odločbe potrjuje pravilnost te trditve. V tej odločbi je namreč opisana vrsta težav, s katerimi se srečujejo operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin Microsoftovih konkurentov, ker ne morejo interoperirati z arhitekturo domene Windows enako intenzivno kot operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin.

415 Prvi primer, ki ga navaja Komisija, je, da bi se moral uporabnik, če strežnik delovnih skupin ne interoperira zadostno z „varnostno arhitekturo“ omrežja Windows za delovne skupine, povezati dvakrat, če bi hotel imeti dostop hkrati do „virov, ki temeljijo na sistemu Windows,“ in „virov, ki jih ponujajo strežniki delovnih skupin [ki uporabljajo konkurenčne operacijske sisteme]“ (uvodna izjava 183 izpodbijane odločbe). Microsoft v svojih pisanjih ne zanika resničnosti te težave, ampak jo poskuša samo minimalizirati (glej točko 340 zgoraj). Vendar je treba ugotoviti, da je eden od Microsoftovih izvedencev na obravnavi poudaril tveganja, ki jih večje število uporabniških imen in gesel pomeni za varnost omrežja, ter slabosti z vidika učinkovitosti in produktivnosti, ki so povezane s tem, da morajo uporabniki vnesti več uporabniških imen in gesel.

416 Drugi primer je naveden v uvodni izjavi 196 izpodbijane odločbe. Komisija je v tej uvodni izjavi navedla Microsoftovo izjavo iz odgovora z dne 16. novembra 2001 na drugo obvestilo o nasprotovanju, da „obstaja več možnosti upravljanja [skupin uporabnikov], če je odjemalski osebni računalnik [na katerem je nameščen] Windows 2000 Professional povezan s strežnikom [ki deluje s sistemom] Windows 2000 z imeniško storitvijo Active Directory, kot če deluje samostojno ali je del domene ali sfere „non-Windows 2000““.

417 Komisija v uvodni izjavi 240 izpodbijane odločbe navaja, da Microsoft več kot leto po tem, ko je na trg poslal Windows 2000, svojim konkurentom še vedno ni razkril posodobljene različice specifikacij protokola CIFS/SMB. V opombi 319 upravičeno pojasnjuje, da tudi Microsoftovo razkritje teh informacij ne bi zadostovalo za zagotovitev „pravilnega upravljanja datotečnih storitev“.

418 Treba je navesti tudi premisleke, ki jih je Komisija zelo upravičeno izrazila glede vmesnika ADSI, ki ga je Microsoft razvil, da bi prodajalcem programske opreme omogočil dostop do protokola LDAP, na katerega se opira Active Directory (uvodne

izjave od 243 do 250 izpodbijane odločbe). Predvsem se je treba sklicevati na omejitve „ponudnika ADSI“, ki ga je razvil Novell (uvodna izjava 250 izpodbijane odločbe).

419 Komisija v uvodnih izjavah od 251 do 266 izpodbijane odločbe pojasnjuje, da je Microsoft „lastniško“ razširil standardni protokol Kerberos in da se operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin, ki izvajajo „nerazširjeno“ različico tega varnostnega protokola, srečujejo s težavami pri avtorizaciji, če delujejo v okolju Windows (glej tudi opombo 786 v izpodbijani odločbi). Glede tega protokola Kerberos, kot ga je Microsoft spremenil, je treba spomniti, da ima njegova uporaba prednosti zlasti pri hitrosti povezav in učinkovitosti (glej uvodno izjavo 152 izpodbijane odločbe in točko 170 zgoraj).

420 Komisija v uvodnih izjavah od 283 do 287 izpodbijane odločbe upravičeno pojasnjuje, da „orodja za sinhronizacijo imenikov“, na katera se sklicuje Microsoft, imeniškimi storitvam, ki jih zagotavljajo sistemi njegovih konkurentov, omogočajo izvajanje samo omejene sinhronizacije z imeniško storitvijo Active Directory. Predvsem poudarja, da ta orodja „sinhronizirajo samo omejen del informacij v imeniku“ in da ne „odpravljajo potrebe po ločenem upravljanju uporabnikov, dovoljenj, članstva v skupinah in varnostnih politik za strežnike delovnih skupin [ki uporabljajo sistem] Windows in strežnike delovnih skupin [ki uporabljajo konkurenčne operacijske sisteme]“ (uvodna izjava 285 izpodbijane odločbe).

421 Iz vseh zgornjih ugotovitev izhaja, da Microsoft ni dokazal, da je Komisija storila očitno napako s tem, ko je menila, da morajo biti operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin Microsoftovih konkurentov sposobni interoperirati z arhitekturo domene Windows enako kot operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin, da se lahko ekonomsko upravičeno tržijo na trgu.

422 Iz teh premislekov je treba sklepati tudi, da je učinek neobstoja takšne interoperabilnosti z arhitekturo domene Windows okrepitev konkurenčnega položaja Microsofta na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, zlasti ker potrošnike spodbuja k uporabi Microsoftovega operacijskega sistema za strežnike delovnih skupin namesto operacijskih sistemov njegovih konkurentov, čeprav imajo zadnjena-vedeni sistemi značilnosti, ki jim potrošniki pripisujejo velik pomen.

– Domnevno napačno ugotovljeno dejansko stanje

423 Trditve, ki jih Microsoft izvaja iz dejstva, da je Komisija domnevno napačno ugotovila dejansko stanje, so dveh vrst.

424 Prvič, Microsoft navaja, da tezo Komisije izpodbija po eni strani dejstvo o prisotnosti več operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin na trgu in raznovrstnosti računalniških omrežij znotraj podjetij v Evropi ter po drugi strani dejstvo, da so prodajalci proizvodov Linux, ne da bi imeli dostop do zadevnih informacij o interoperabilnosti, pred časom vstopili na trg in še naprej pridobivali tržne deleže na njem.

425 Sodišče prve stopnje glede prve od trditev iz prejšnje točke meni, da ne zadostuje za izpodbijanje pravilnosti teze Komisije.

- 426 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da imajo v nasprotju z Microsoftovo trditvijo premisleki o interoperabilnosti ključno vlogo pri odločanju o nakupu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin (glej točke od 381 do 412 zgoraj).
- 427 Prav tako je treba poudariti, da je iz tretje raziskave, ki jo je opravil Mercer, razvidno, da je dejavnik „interoperabilnost z delovnimi postajami Windows“ tisti, pri katerem je razlika med Microsoftovim operacijskim sistemom za strežnike delovnih skupin in operacijskimi sistemi njegovih konkurentov največja (glej točko 411 zgoraj).
- 428 Nato je treba spomniti, kot bo podrobneje predstavljeno v točkah od 569 do 582 spodaj, da so bili Microsoftovi konkurenti, razen prodajalcev proizvodov Linux, že več let prisotni na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, preden je Microsoft začel razvijati in distribuirati take sisteme. Čeprav je res, da so bili na dan sprejetja izpodbijane odločbe njegovi konkurenti še vedno prisotni na trgu, ostaja dejstvo, da se je njihov tržni delež zelo zmanjševal hkrati s hitro rastjo Microsoftovega tržnega deleža, in to kljub temu, da so nekateri od njih, zlasti Novell, imeli veliko tehnološko prednost pred Microsoftom. Dejstvo, da je odprava konkurence postopna in ne takojšnja, nikakor ne izpodbija trditve Komisije, da so zadevne informacije nepogrešljive.
- 429 Kot je Komisija navedla v odgovoru na eno od pisnih vprašanj Sodišča prve stopnje, je namreč dejstvo, da so Microsoftovi konkurenti lahko še naprej prodajali operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin v letih pred sprejetjem izpodbijane odločbe, mogoče delno pojasniti s tem, da je v tistem obdobju v organizacijah še obstajala nezanemarljiva nameščena baza odjemalskih osebnih računalnikov, ki so uporabljali operacijski sistem Windows iz ponudbe proizvodov pred ponudbo Windows 2000 (glej uvodne izjave od 441 do 444 izpodbijane odločbe). Na primer, iz tabele v uvodni izjavi 446 izpodbijane odločbe je razvidno, da je bilo v letu 2001 podeljenih še veliko

novih licenc za operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike Windows 98, Windows Millennium Edition (Windows Me) in Windows NT. Za Microsoftove konkurente so se posebno hude težave z interoperabilnostjo pojavile prav z operacijskimi sistemi iz ponudbe Windows 2000 (glej točke od 571 do 573 spodaj). V tistem obdobju je še vedno obstajala tudi nezanemarljiva nameščena baza strežnikov delovnih skupin, ki so uporabljali operacijske sisteme Windows NT, in ti so povzročali manj težav z interoperabilnostjo kot sistemi, ki so jih nasledili. Glede tega se je treba zavedati, da organizacije spreminjajo svoja omrežja strežnikov delovnih skupin samo enkrat v večletnem obdobju, in še to samo postopno (glej uvodno izjavo 590 izpodbijane odločbe).

430 Zavrniti je treba tudi drugo trditev iz točke 424 zgoraj, ki temelji na vstopu proizvodov Linux na trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin in njihovi rasti na tem trgu.

431 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, kot Komisija pojasnjuje v uvodnih izjavah 487 in 488 izpodbijane odločbe in kot bo natančneje navedeno v točkah 502 in 553 spodaj, da podatki IDC, na katere se opira Microsoft, ko opisuje razvoj položaja proizvodov Linux na trgu, vsebujejo nekatere pomanjkljivosti. Ti podatki namreč izvirajo iz baze podatkov, ki jo je ta organizacija vzpostavila z opredelitvijo osmih glavnih kategorij opravil (ali „delovnih obremenitev“), ki jih strežniki izvajajo znotraj organizacij, in razlikovanjem med več „podkategorijami“ znotraj teh glavnih kategorij. Dve podkategoriji opravil, ki so najbližje opravilom delovne skupine, obravnavanim v izpodbijani odločbi, in sicer skupna uporaba datotek in tiskalnikov ter upravljanje uporabnikov in skupin uporabnikov, se imenujeta „skupna uporaba datotek/tiskalnikov“ in „upravljanje omrežij“ (uvodna izjava 486 izpodbijane odločbe). Vendar opravila, ki spadajo v zgoraj navedeni podkategoriji, ne ustrezajo popolnoma storitvam, ki predstavljajo trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Še več, nekatera od teh opravil zahtevajo manjšo stopnjo interoperabilnosti odjemalskih

osebnih računalnikov in strežnikov kot opravila delovne skupine, ki jih je upoštevala Komisija, in je zato za ta opravila bolj kot za zadnjenavedena opravila verjetno, da jih izvajajo operacijski sistemi Microsoftovih konkurentov.

432 Nato je treba ugotoviti, da je bila rast proizvodov Linux na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin zgolj skromna v nekajletnem obdobju pred sprejetjem izpodbijane odločbe. Kadar se ti proizvodi Linux uporabljajo v povezavi s programsko opremo Samba (razvito ob uporabi tehnike obratnega inženirstva), lahko dosežejo določeno stopnjo interoperabilnosti z operacijskimi sistemi Windows. Vendar se je ta stopnja interoperabilnosti zelo znižala po tem, ko je bila na trg poslana generacija Windows 2000. Tako je oktobra 2003 – oziroma več mesecev po tem, ko je Microsoft začel tržiti operacijski sistem za strežnike Windows 2003 Server, ki je nasledil sistem Windows 2000 Server – stopnja interoperabilnosti, ki jo je proizvodom Linux uspelo doseči, tem proizvodom omogočila samo, da so delovali kot strežniki člani znotraj domene, ki je uporabljala Active Directory (glej uvodni izjavi 296 in 297 izpodbijane odločbe).

433 Končno, glede predvidene rasti proizvodov Linux na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin je treba spomniti, kot bo podrobneje predstavljeno v točkah od 595 do 605 spodaj, da je ta rast manjša, kot trdi Microsoft, in da se ne bo zgodila v škodo Microsoftovih sistemov, ampak predvsem Novellovih sistemov in sistemov prodajalcev proizvodov UNIX.

434 Drugič, Microsoft trdi, da Komisija ni upoštevala, da poleg metode razkritja zadevnih informacij več metod omogoča zagotavljanje zadostne interoperabilnosti operacijskih sistemov različnih ponudnikov.

435 V zvezi s tem zadostuje ugotovitev, da je Microsoft sam v svojih pisanjih in odgovoru na vprašanje, ki mu je bilo postavljeno na obravnavi, priznal, da nobena od metod ali rešitev, ki jih priporoča, ne omogoča doseganja visoke stopnje interoperabilnosti, ki jo Komisija upravičeno zahteva v obravnavanem primeru.

436 Iz vseh zgornjih ugotovitev izhaja, da Microsoft ni dokazal, da v obravnavanem primeru ne obstaja okoliščina, da so informacije o interoperabilnosti nujne.

iii) Odprava konkurence

Trditve strank

437 Microsoft trdi, da njemu očitana zavrnitev ne more izključiti vse konkurence na sekundarnem trgu, in sicer v obravnavanem primeru na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

438 Prvič, Microsoft v podporo tej trditvi trdi, da je Komisija v obravnavani zadevi uporabila pravno napačno merilo.

439 Microsoft v zvezi s tem opozarja, da se Komisija v uvodni izjavi 589 izpodbijane odločbe sklicuje samo na „nevarnost“ odprave konkurence na trgu. Vendar naj bi Sodišče v zadevah, ki zadevajo prisilno podeljevanje licenc za pravice intelektualne

lastnine, vedno preverilo, ali zadevna zavrnitev „lahko odpravi vsakršno konkurenco“, in v zvezi s tem zahtevalo „nekaj blizu gotovosti“. Komisija bi torej morala uporabiti strožje merilo, in sicer merilo „velike verjetnosti“ odprave učinkovite konkurence. Microsoft trdi, da v nasprotju s tem, kar trdi Komisija, izrazi „nevarnost“, „možnost“ in „verjetnost“ nimajo istega pomena.

440 Microsoft dodaja, da v izpodbijani odločbi sklicevanje na sodbi Istituto Chemioterapico Italiano in Commercial Solvents proti Komisiji in CBEM, navedeni v točki 320 zgoraj, ni pomembno. Zadevi, v katerih sta bili izrečeni ti sodbi, naj namreč ne bi zadevali zavrnitve podelitve licence za pravice intelektualne lastnine. Poleg tega je bila po Microsoftovem mnenju v vsaki od teh zadev možnost odprave konkurence zaradi neobstoja alternativnega vira nabave neposredna in resnična.

441 Drugič, Microsoft trdi, da ugotovljeno dejansko stanje na trgu izpodbija trditev Komisije, da bi bila konkurenca na trgu operacijskih sistemov za strežnike lahko odpravljena zaradi njegove zavrnitve, da svojim konkurentom razkrije svoje komunikacijske protokole. V zvezi s tem ponavlja, prvič, da je običajno, da podjetja v Evropi razpolagajo z raznovrstnimi računalniškimi okolji, sestavljenimi iz operacijskih sistemov Windows za odjemalske osebne računalnike in strežnike delovnih skupin ter konkurenčnih operacijskih sistemov za strežnike, ter drugič, da iz poročil Mercer izhaja, da poslovne stranke sprejemajo odločitve o nakupu operacijskih sistemov za strežnike glede na vrsto meril, kot so zanesljivost, nadgradljivost in združljivost aplikacij, in menijo, da interoperabilnost z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike ni odločilno merilo.

442 Microsoft tudi ugotavlja, da šest let po domnevni zavrnitvi na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin še vedno obstajajo številni konkurenti, in sicer zlasti IBM, Novell, Red Hat in Sun, ter več distributerjev proizvodov Linux. Ponavlja,

da je Linux pred kratkim vstopil na trg in hitro raste ter da ni sporno, da so proizvodi Linux, sami ali v povezavi s proizvodi Samba ali Novellovo programsko opremo za strežnike Nterprise, neposredno konkurenčni operacijskim sistemom Windows za strežnike pri izvajanju širokega nabora opravil, med katerimi je zagotavljanje storitev delovne skupine operacijskim sistemom Windows za odjemalske osebne računalnike. Poleg tega Microsoft opozarja, da je IDC, ki se predstavlja kot prva svetovna svetovalna in študijska skupina na trgih informacijske tehnologije in telekomunikacij, menil, da ne obstaja nevarnost odprave konkurence. Iz napovedi IDC naj bi bilo razvidno, da bo v obdobju 2003–2008 Microsoftov tržni delež na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, ki se uporabljajo na strežnikih, ki stanejo manj kot 25.000 USD, ostal skoraj nespremenjen, medtem ko se bo Linuxov tržni delež podvojil.

443 Tretjič, Microsoft kritizira „umetno ozko“ opredelitev drugega trga proizvodov, ki jo je uporabila Komisija.

444 Po Microsoftovem mnenju je namreč „konkurenca z operacijskimi sistemi Windows za strežnike [...] še močnejša“, če se v navedeni opredelitvi upoštevajo tudi druga opravila poleg zagotavljanja storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter storitev upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov, ki so jih operacijski sistemi Windows za strežnike sposobni izvajati.

445 Microsoft v zvezi s tem opozarja, da Komisija ne zanika, da osnovna različica njegovega operacijskega sistema Windows Server 2003 omogoča izvajanje širokega nabora opravil, med katerimi jih veliko ne spada na drugi trg proizvodov, kot je opredeljen v izpodbijani odločbi. Pojasnjuje, da v skladu s pristopom Komisije isti operacijski sistem Windows za strežnike spada na zadevni trg, ko zagotavlja datotečne in tiskalniške storitve operacijskim sistemom Windows za odjemalske osebne računalnike, in je izključen s tega trga, ko zagotavlja storitve „proxy“ ali „požarni zid“ istim operacijskim sistemom.

446 Microsoft meni, da se Komisija ne more opirati na dejstvo, da njegov operacijski sistem Windows Server 2003 obstaja v več različicah, ki se zaračunavajo po različnih cenah, da bi trdila, da osnovna različica tega sistema spada na drug trg in ne na trg drugih različic istega sistema. V zvezi s tem navaja, da „dražje“ različice navedenega sistema zagotavljajo iste storitve delovne skupine kot njegova osnovna različica.

447 Microsoft v repliki nekoliko širše pojasnjuje očitek o napačni opredelitvi drugega trga proizvodov. Najprej pojasnjuje, da ima na trgu operacijskih sistemov za strežnike na splošno približno 30-odstotni tržni delež. Nato navaja, da „[n]ihče v sektorju ne uporablja izraza ‚strežnik delovne skupine‘ v smislu, ki ga Komisija uporablja za opredelitev [tega trga proizvodov]“, in da ko se „opazovalci iz sektorja“ občasno sklicujejo na „strežnike delovnih skupin“, na splošno mednje vključujejo strežnike, ki izvajajo širok nabor opravil, vključno s „spletnimi, podatkovnimi in aplikacijskimi strežniki“. Nazadnje trdi, da nobeden od glavnih ponudnikov strežnikov, ki so prisotni na trgu, ne prodaja strežnikov delovnih skupin, ki so omejeni na izvajanje opravil, ki jih je opredelila Komisija.

448 Poleg tega Microsoft zavrača pojasnila, ki jih Komisija navaja v odgovoru na tožbo, da bi utemeljila svojo opredelitev trga. V zvezi s tem najprej opozarja, da „ponudniki ne zaračunavajo različnih cen različnim osebam za isto izdajo operacijskega sistema za strežnike glede na način, kako ga bodo uporabljale“. Nato zanika, da bi bili operacijski sistemi za strežnike, ki jih Komisija šteje za operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, „optimizirani“ za zagotavljanje storitev delovne skupine. Iz podatkov IDC, ki jih je Komisija uporabila za izračun tržnih deležev, tako izhaja, da razen Novellovega sistema NetWare „ti operacijski sistemi potrebujejo več časa za opravila, ki niso opravila delovne skupine, kot za opravila delovne skupine“. Končno, Microsoft trdi, da naj bi bil „[s]trošek spremembe [...] v številnih primerih nič en [in] zanemarljiv v drugih“.

449 Microsoft se poleg tega na splošno sklicuje na poročili, ki so ju pripravili Evans, Nichols in Padilla ter sta v Prilogi A.23 k tožbi in Prilogi C.12 k repliki.

450 Četrtrič, Microsoft v repliki kritizira metodologijo, ki jo je Komisija uporabila za izračun tržnih deležev gospodarskih subjektov na drugem trgu proizvodov, pri katerem je upoštevala samo čas, ki ga operacijski sistemi za strežnike porabijo za izvajanje opravil delovne skupine, in prodajo operacijskih sistemov za strežnike, ki stanejo manj kot 25.000 USD. Absurdna posledica tega naj bi bila, da se „en izvod operacijskega sistema obravnava, kot da je hkrati znotraj trga in zunaj njega glede na opravila, ki jih izvaja v danem trenutku“, in da naj ne bi dajal nobene „upoštevne informacije o prevladujočem položaju“.

451 CompTIA najprej trdi, da je Komisija uporabila pravno napačno merilo, ko je ugotavljala, ali Microsoftu očitana zavrnitev povzroča samo „nevarnost odprave vsakršne učinkovite konkurence“, medtem ko bi morala preveriti, ali bi ta zavrnitev morda odpravila vso konkurenco na sekundarnem trgu. CompTIA nato trdi, da dokazi v spisu ne dokazujejo, da bi navedena zavrnitev lahko imela take posledice. Predvsem poudarja Linuxov „naraščajoč uspeh“.

452 ACT poudarja zelo tesno povezavo med merilom nujnosti in merilom odprave konkurence. Predvsem trdi, da je izpodbijana odločba protislovnna, saj po eni strani priznava, da imajo 40 % trga operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin konkurenti, ki so sposobni ponujati nadomestne proizvode, ne da bi imeli dostop do informacij o interoperabilnosti, in po drugi strani navaja, da na tem trgu zaradi nujnosti navedenih informacij ni mogoča nikakršna konkurenca brez takega dostopa.

- 453 Poleg tega ACT nasprotuje trditvi Komisije, da naj ne bi bilo treba upoštevati konkurence „akterjev *de minimis*“. Kritizira tudi dejstvo, da se Komisija opira samo na „nevarnost“ odprave konkurence, in poudarja, da se Linuxov položaj na trgu samo še krepi.
- 454 Komisija trdi, da lahko zadevna zavrnitev odpravi vsakršno učinkovito konkurenco na sekundarnem trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.
- 455 Na prvem mestu Komisija v podporo tej trditvi najprej zatrjuje, da dokazi, analizirani v uvodnih izjavah od 585 do 692 izpodbijane odločbe, jasno dokazujejo, da se bo ta nevarnost „zelo verjetno lahko uresničila v bližnji prihodnosti“. Ob sklicevanju na uvodno izjavo 700 te odločbe pojasnjuje, da če se Microsoftovo ravnanje ne bo omejilo, obstaja velika nevarnost, da bodo proizvodi njegovih konkurentov omejeni na „niše“ ali sploh ne bodo donosni.
- 456 Komisija meni, da zadevi, v katerih sta bili izrečeni sodbi Istituto Chemioterapico Italiano in Commercial Solvents proti Komisiji in CBEM, navedeni v točki 320 zgoraj, ponujata dragocene podatke za presojo Microsoftovega ravnanja z vidika člena 82 ES, čeprav se ti zadevi ne nanašata na zavrnitev podelitve licence za pravice intelektualne lastnine. V tem okviru trdi, da imajo izrazi „nevarnost“, „možnost“ in „verjetnost“, ki jih Sodišče uporablja v sodni praksi o zavrnitvah posredovanja informacij, ki pomenijo zlorabo, isti pomen.
- 457 Komisija trdi, da večina Microsoftovih utemeljitev temelji na napačni predpostavki, da je treba ugotoviti, da je bila konkurenca že odpravljena ali vsaj da je njena odprava skorajšnja. Opozarja, da je v izpodbijani odločbi dokazala, da „stopnja

interoperabilnosti, ki se lahko doseže z Microsoftovimi razkritji, ni dovolj, da bi konkurentom omogočila preživeti na trgu“ (opomba 712 v izpodbijani odločbi). Microsoft naj ne bi dokazal, da ta sklep vsebuje očitno napako pri presoji.

458 Na drugem mestu Komisija obravnava trditve, ki jih Microsoft navaja glede na ugotovljeno dejansko stanje na trgu.

459 Najprej navaja, da je „nevarnost odprave vsakršne konkurence obstajala že leta 1998, enako kot obstaja danes“, razlika je samo v tem, da je „ta odprava konkurence zdaj bližje kot leta 1998“.

460 Nato nasprotuje skleptom, ki jih Microsoft izpeljuje iz poročil Mercer, in opozarja, da ta dokazujejo, da stranke izberejo sistem Windows kot operacijski sistem za strežnike delovnih skupin zaradi Microsoftove „neupravičene prednosti“ pri interoperabilnosti, in to čeprav sistem Windows „zaostaja za“ drugimi proizvodi v več značilnostih, ki jim stranke pripisujejo velik pomen.

461 Komisija glede Microsoftove trditve, ki zadeva rast proizvodov Linux, meni, da ta nikakor ni dokazana, in se sklicuje na uvodni izjavi 506 in 632 izpodbijane odločbe, v katerih naj bi bilo jasno dokazano, da je bila „prejšnja rast Linuxa *de minimis*“. Dodaja, da je razvidno iz zadnjih dveh raziskav, ki ju je opravil Mercer, da ima Linux samo zelo majhen tržni delež na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, in sicer petodstotni.

- 462 Komisija glede napovedi IDC ponavlja, da so pretirane in temeljijo na nepopolnih podatkih (glej točki 365 in 366 zgoraj). Dodaja, da v resnici iz podatkov IDC izhaja, da je Microsoft hitro dosegel prevladujoči položaj na zadevnem trgu, da še naprej povečuje svoj tržni delež in da se srečuje z vedno bolj razdrobljeno skupino akterjev, ki zasedajo točno določene niše.
- 463 Na tretjem mestu Komisija zavrača Microsoftove kritike njene opredelitve drugega trga proizvodov.
- 464 Komisija opominja, da je za to opredelitev najprej določila „seznam bistvenih storitev delovne skupine, ki zelo ustrezajo posebnim potrebam strank“. Šlo naj bi za ključne storitve, ki jih stranke upoštevajo, ko kupujejo operacijski sistem za strežnike delovnih skupin. Pojasnjuje, da je svojo analizo oprla na različne dokaze, med katerimi so informacije, zbrane v raziskavi trga iz leta 2003 (uvodne izjave od 349 do 352 izpodbijane odločbe), „statistično ujemanje“ med uporabo danega operacijskega sistema za izvajanje enega od bistvenih opravil delovne skupine in njegovo uporabo za izvajanje drugih bistvenih opravil (uvodna izjava 353 izpodbijane odločbe) ter Microsoftov opis in določitev cen njegovih proizvodov (uvodne izjave od 359 do 382 izpodbijane odločbe).
- 465 Komisija trdi, da so operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin „optimizirani“ za zagotavljanje storitev delovne skupine in da ima način njihovega zagotavljanja teh storitev odločilno vlogo pri odločitvi za nakup teh sistemov. Dodaja, da dejstvo, da se strežniki delovnih skupin včasih uporabljajo za zagotavljanje delovanja neke aplikacije, ne vpliva na to, da se ti strežniki „začasno“ izključijo s trga ali da se na ta trg „začasno“ vključijo strežniki podjetij, ki so „optimizirani“ za upravljanje poslovnih aplikacij.

466 Komisija v odgovoru na Microsoftovo trditev, da se njegovi operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin lahko uporabljajo za zagotavljanje storitev proxy ali požarnega zida, ob sklicevanju na uvodno izjavo 58 izpodbijane odločbe navaja, da ta opravila izvajajo posebni „periferni strežniki“. Ti strežniki torej ne morejo izvajati konkurenčnega pritiska na Microsoft na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

467 Komisija v dupliki najprej trdi, da je terminologija, ki jo uporablja za imenovanje trga proizvodov, nepomembna, kar zadeva vprašanje, ali je ta trg pravilno opredelila. V preostalem naj bi se izraz „operacijski sistem za strežnike delovnih skupin“ v sektorju uporabljal za opredelitev „vrste proizvodov, na katere se nanaša [izpodbijana] odločba“.

468 Komisija nato zavrača Microsoftove kritike njenih pojasnil v odgovoru na tožbo (glej točko 448 zgoraj).

469 Prvič, v zvezi s tem trdi, da v nasprotju z Microsoftovo trditvijo Microsoft in njegovi konkurenti „zaračunavajo strankam različne cene za isti operacijski sistem glede na način, kako ga bodo uporabljale“. Cene naj bi se namreč spreminjale glede na število odjemalskih osebnih računalnikov, ki imajo dostop do zadevnega strežnika. Dodaja, da prodajalci operacijskih sistemov za strežnike ponujajo več različnih izdaj – in to po različnih cenah – sistemov, ki so del iste „družine“. Splošneje trdi, da „Microsoft podeljuje strankam licence za operacijske sisteme Windows za strežnike delovnih skupin in [da] praviloma ni nobenega razloga, da jih Microsoft ne bi mogel razlikovati glede na uporabo“.

- 470 Drugič, Komisija trdi, da Microsoftova trditev, da operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin „porabijo veliko več časa za opravila, ki niso opravila delovne skupine, kot za opravila delovne skupine“, temelji na podatkih IDC, obdelanih po neustrezni metodi.
- 471 Tretjič, Komisija se v odgovoru na Microsoftovo trditev, da naj bi bil „[s]trošek spremembe [...] v številnih primerih ničen“, sklicuje na uvodne izjave od 334 do 341 in od 388 do 400 izpodbijane odločbe, ki dokazujejo, da ne obstaja zamenljivost ponudbe za operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike in operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin.
- 472 Poleg tega Komisija v dupliki poudarja, da Microsoft ne zanika, da je interoperabilnost z odjemalskimi osebnimi računalniki – in zlasti s tistimi računalniki, ki delujejo s sistemom Windows – posebno pomembna za izvajanje opravil delovne skupine s strani operacijskega sistema za strežnike. Trdi, da Microsoftova zavrnitev razkritja informacij o interoperabilnosti precej vpliva na zmožnost njegovih konkurentov izpolniti pričakovanja potrošnikov glede izvajanja teh opravil, in torej spreminja pogoje konkurence operacijskih sistemov za strežnike, prodanih za izvajanje teh opravil, v primerjavi z operacijskimi sistemi, namenjenimi za izvajanje drugih opravil. Po mnenju Komisije „to ostaja res kljub domnevi [...], da so za Microsoft in vsakega od njegovih konkurentov različne izdaje njihovih operacijskih sistemov za strežnike, ki so zdaj na trgu, enako sposobne [...] izvajati hkrati opravila strežnika delovne skupine in nekatera druga opravila ‚nižjega cenovnega razreda‘ (aplikacije, ki niso kritične, kot elektronska pošta itd.)“.
- 473 Komisija dodaja, da je „[n]a področju ponudbe očitno, da če se za to analizo priznajo [po eni strani] zahteve strank pri povpraševanju po storitvah delovne skupine (ki jih Microsoft ne izpodbija) in [po drugi strani] Microsoftova trditev, da imajo različne

izdaje operacijskih sistemov za strežnike vsakega prodajalca enake zmogljivosti, kar zadeva opravila delovne skupine, bodo ista izkrivljanja trga, ki izrinjajo Microsoftove konkurente iz prodaje operacijskih sistemov za strežnike za opravila delovne skupine, preprečevala zamenljivost ponudbe z (novim) vstopom zadevnih ‚družin‘ operacijskih sistemov na podlagi njihovih izdaj ‚višjega cenovnega razreda‘“.

474 Končno, Komisija se sklicuje na Prilogo B.11 k odgovoru na tožbo in Prilogo D.12 k dupliki, v katerih komentira stališča v Prilogi A.23 k tožbi in Prilogi C.12 k repliki.

475 Na četrtem mestu Komisija zavrača Microsoftove kritike metode, ki jo je uporabila za izračun tržnih deležev. Najprej ugotavlja, da za njeno presojo ni bistveno, da je Microsoft že z zlorabo, ki se mu očita, pridobil prevladujoči položaj na zadevnem sekundarnem trgu; kar je bistveno, je obstoj nevarnosti odprave konkurence na tem trgu. Nato navaja, da navedena metoda omogoča „izdelavo dovolj zanesljivega prikaza neravnovesja sil na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin“. Poleg tega trdi, da ni upoštevala časa, ki ga dani strežnik porabi za različna opravila, ampak je za podjetja, ki so sodelovala v raziskavi trga iz leta 2003 ter odgovorila na drugo in tretjo raziskavo, ki ju je opravil Mercer, preučila delež opravil delovne skupine, ki jih izvedejo strežniki različnih ponudnikov. Niti iz te raziskave trga niti iz obeh raziskav, ki ju je opravil Mercer, naj ne bi bilo razvidno, da je Microsoftov tržni delež manjši od 60 % za katero koli od opravil delovne skupine.

476 Komisija dodaja, da „uporaba ‚filtrov‘, ki jih je opredelil Microsoft, omogoča uporabo podatkov [IDC] kot približka prodaje izdaj različnih prodajalcev, opredeljenih kot operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin“. Trdi, da „če je učinek

Microsoftovega izključujočega ravnanja, da ločuje prodajo operacijskih sistemov za strežnike, kupljenih predvsem zaradi opravil delovne skupine, od prodaje sistemov, kupljenih predvsem zaradi drugih opravil, si je na podlagi filtra ‚delovna obremenitev‘ mogoče predstavljati relativno moč Microsofta v prodaji, ki je namenjena predvsem za opravila delovne skupine“. Čeprav se uporablja samo „filter 25.000 USD“ brez razlikovanja glede na delovno obremenitev, naj bi vsekakor delež sistema Windows dosegal 65 % po količini in 61 % po prometu (uvodna izjava 491 izpodbijane odločbe).

⁴⁷⁷ SIIA trdi, da ob upoštevanju nujnosti informacij o interoperabilnosti zadevna zavr-nitev po svoji naravi lahko odpravi konkurenco na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Predvsem poudarja, da se je Microsoftov tržni delež na tem trgu precej in hitro povečal v obdobju, ko je dal na trg operacijski sistem Windows 2000 Server. Prav tako meni, da Microsoftove trditve, ki zadevajo domnevno rast proizvodov Linux na trgu, niso utemeljene.

⁴⁷⁸ FSFE trdi, da proizvodi Linux ne predstavljajo konkurenčne nevarnosti na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

Presoja Sodišča prve stopnje

⁴⁷⁹ Sodišče prve stopnje bo v naslednjem vrstnem redu preučilo štiri kategorije uteme-ljitev, ki jih Microsoft navaja v podporo svoji trditvi, da okoliščina v zvezi z odpravo konkurence v obravnavanem primeru ne obstaja: prvič, opredelitev zadevnega trga

proizvodov, drugič, metodologija, uporabljena za izračun tržnih deležev, tretjič, uporabljeno merilo, in četrtič, presoja podatkov o trgu in konkurenčnega položaja.

– Opredelitev zadevnega trga proizvodov

480 Utemeljitev, ki jih Microsoft navaja glede opredelitve trga proizvodov, zadevajo drugega od treh trgov, ki jih je Komisija opredelila v izpodbijani odločbi (glej točke 23 in od 25 do 27 zgoraj), in sicer trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Komisija opisuje te sisteme kot sisteme, ki se razvijajo in tržijo za celovito zagotavljanje storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter storitev upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov razmeroma omejenemu številu odjemalskih osebnih računalnikov, povezanih v majhno ali srednje veliko omrežje (uvodni izjavi 53 in 345 izpodbijane odločbe).

481 Microsoft v bistvu meni, da je Komisija ta drugi trg opredelila preozko, saj je vanj vključila samo operacijske sisteme za strežnike, ki se uporabljajo za zagotavljanje storitev, navedenih v prejšnji točki, in sicer storitev, imenovanih „storitve delovne skupine“. Microsoftov cilj, ko izpodbija opredelitev Komisije, je v bistvu dokazati, da je razvoj trga drugačen od razvoja, opisanega v uvodnih izjavah od 590 do 636 izpodbijane odločbe, in ne predstavlja odprave celotne konkurence.

482 Najprej je treba poudariti, da je lahko opredelitev trga proizvodov, če vključuje zahtevne gospodarske presoje Komisije, predmet samo omejenega nadzora sodišča Skupnosti (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 6. junija 2002 v zadevi Airtours proti Komisiji, T-342/99, Recueil, str. II-2585, točka 26). Vendar

se to sodišče ne more vzdržati nadzora nad razlago podatkov ekonomske narave, ki jo opravi Komisija. V zvezi s tem mora preveriti, ali je Komisija svojo presojo oprla na dokaze, ki so točni, zanesljivi in dosledni, vsebujejo vse upoštevne podatke, ki jih je treba upoštevati pri presoji zapletene situacije, in lahko utemeljijo iz njih izvedene sklepe (glej v tem smislu zgoraj v točki 89 navedeno sodbo Komisija proti Tetra Laval, točka 39).

483 Poleg tega je treba ugotoviti, da Microsoft v bistvu po eni strani samo ponavlja utemeljitve, ki jih je predstavil že med upravnim postopkom in jih je Komisija izrecno zavrnila v izpodbijani odločbi, ne da bi navedel, zakaj je presoja Komisije napačna, po drugi strani pa se na splošno sklicuje na poročili v Prilogi A.23 k tožbi in Prilogi C.12 k repliki. Zaradi razlogov, predstavljenih v točkah od 94 do 99 zgoraj, bo Sodišče prve stopnje ti poročili upoštevalo samo, če podpirata ali dopolnjujeta tožbene razloge ali trditve, ki jih Microsoft izrecno navaja v svojih pisanjih.

484 Komisija je za sporno opredelitev trga proizvodov upoštevala zamenljivost proizvodov na strani povpraševanja na eni strani in na strani ponudbe na drugi strani. V zvezi s tem je treba spomniti, kot izhaja iz Obvestila Komisije o opredelitvi upoštevne trga za namene konkurenčnega prava Skupnosti (UL 1997, C 372, str. 5, točka 7), da „[u]poštevni trg proizvodov obsega vse tiste proizvode in/ali storitve, ki jih potrošnik smatra za zamenljive ali nadomestljive glede na lastnosti proizvodov, njihove cene in namen uporabe“. Treba je tudi spomniti, kot je navedeno v točki 20 istega obvestila, da se zamenljivost ponudbe lahko upošteva tudi pri opredelitvi zadevnega trga v okoliščinah, v katerih so učinki te zamenljivosti enakovredni zamenljivosti povpraševanja glede učinkovitosti in takojšnosti. To pomeni, da so ponudniki ob majhnih in stalnih spremembah relativnih cen sposobni preiti na proizvodnjo in

trženje upoštevnih proizvodov v kratkem času brez znatnih dodatnih stroškov ali tveganja.

485 Takoj je treba poudariti, da opredelitev drugega trga nikakor ne temelji na zamisli, da naj bi obstajala ločena kategorija operacijskih sistemov za strežnike, ki izvajajo izključno opravila skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanje uporabnikov in skupin uporabnikov. Prav nasprotno, Komisija v izpodbijani odločbi večkrat izrecno priznava, da se operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin lahko uporabljajo tudi za izvajanje drugih opravil in zlasti lahko podpirajo aplikacije, ki niso „kritične“ (glej predvsem uvodne izjave 59, 355, 356 in 379 izpodbijane odločbe). V uvodni izjavi 59 izpodbijane odločbe pojasnjuje, da so aplikacije, ki niso „kritične“, aplikacije, katerih nepravilno delovanje „bo imelo posledice za dejavnost nekaterih uporabnikov [vendar] ne bo postavilo pod vprašaj celotne dejavnosti organizacije“. V zvezi s tem se sklicuje predvsem na zagotavljanje podpore za storitve interne elektronske pošte. Kot bo podrobneje pojasnjeno v nadaljevanju, se opredelitev, ki jo je uporabila Komisija, dejansko opira na ugotovitev, da je zmožnost operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, da skupaj zagotavljajo storitve skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov, ne da bi to vplivalo na druga opravila, ki so jih sposobni izvajati, bistvena značilnost teh sistemov in da se ti sistemi razvijajo, tržijo, kupujejo in prodajajo predvsem zaradi zagotavljanja navedenih storitev.

486 Na prvem mestu Komisija glede zamenljivosti povpraševanj v uvodni izjavi 387 izpodbijane odločbe sklepa, da „ne obstajajo proizvodi, ki [...] bi lahko na operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin izvajali take konkurenčne pritiske, da bi jih bilo mogoče vključiti na isti zadevni trg proizvodov“.

- 487 Prvič, Komisija je pri oblikovanju tega sklepa ugotovila, da iz informacij, zbranih v okviru raziskave trga iz leta 2003, izhaja, da so strežniki delovnih skupin izvajali ločen nabor opravil, ki so bila medsebojno povezana in so jih zahtevali potrošniki (uvodne izjave od 348 do 358 izpodbijane odločbe).
- 488 Sodišče prve stopnje meni, da to ugotovitev potrjujejo podatki v spisu in da Microsoft ne navaja nobene trditve, ki bi jo lahko ovrgla.
- 489 Glede tega je treba poudariti, da je Komisija v zahtevi po informacijah z dne 4. junija 2003 zadevne organizacije vprašala, ali pri njih obstaja posebna vrsta strežnikov za zagotavljanje storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov (prvi del vprašanja 1). Od 85 organizacij, ki so odgovorile na to vprašanje, jih je 70 (oziroma približno 82,3 %) navedlo, da je tako.
- 490 Komisija je organizacije vprašala tudi, ali menijo, da navedene storitve sestavljajo „nabor opravil strežnika, ki ‚gredo skupaj‘“ (drugi del vprašanja 1). Od 83 organizacij, ki so odgovorile na to vprašanje, jih je 51 (oziroma približno 61,4 %) odgovorilo pritrdilno.
- 491 Te rezultate pojasnjuje zlasti dejstvo, da so te storitve osnovne storitve, ki jih uporabniki odjemalskih osebnih računalnikov uporabljajo pri vsakodnevni dejavnosti. Na primer, subjekt I 06, ki utemeljuje svoj pritrdilni odgovor na oba dela zgoraj navedenega vprašanja 1, opredeljuje strežnike, ki zagotavljajo storitve delovne skupine, kot „strežnike infrastrukture“ in navedene storitve kot „standardne storitve za delovne postaje“. V zvezi s tem navaja, da „[v]sak uporabnik mora biti identificiran/avtentificiran; ustvarja/spreminja datoteke, jih tiska, jih izmenjuje/deli“. Druge

organizacije se v istem smislu sklicujejo na navedene strežnike kot na „izvajalce storitev infrastrukture“ (glej odgovor subjektov I 13 in I 30).

492 V zvezi s tem je tudi pomembno spomniti, kot opozarja Komisija v uvodni izjavi 352 izpodbijane odločbe, da več organizacij v utemeljitvi svojega pritrdilnega odgovora na oba dela zgoraj navedenega vprašanja 1 poudarja, da je nujno imeti „enkratno identifikacijo“ uporabnikov, ki želijo dostopati do omrežnih virov, ali enotno mesto za upravljanje omrežja (glej predvsem odgovore subjektov I 30, I 46-16, I 46-37 in družbe Inditex). Druge organizacije navajajo premisleke o stroških in predvsem trdijo, da omogoča uporaba istega operacijskega sistema za zagotavljanje storitve delovne skupine zniževanje stroškov upravljanja (glej zlasti odgovore subjekta I 49-19 in družbe Inditex).

493 Res je, da je Komisija v opis „opravil delovne skupine“ v zahtevi za informacije z dne 4. junija 2003 vključila tudi „zagotavljanje podpore za storitve interne elektronske pošte in storitve sodelovanja ter za druge aplikacije, ki niso „kritične“, in da so številne vprašane organizacije sprejele to vključitev. Prav tako je res, da je v odgovoru na vprašanje 2 v istem zahtevku za informacije 62 organizacij od 85 (oziroma približno 72,9 %) navedlo, da cenijo prožnost, ki jo ponuja operacijski sistem za strežnike delovnih skupin, ki je sposoben poleg storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov podpirati aplikacije, ki niso „kritične“.

494 Vendar samo iz teh ugotovitev ni mogoče sklepati, da je Komisija drugi trg proizvodov opredelila preozko.

495

Po eni strani je namreč treba te ugotovitve podrobneje predstaviti. Tako je treba poudariti, da je več vprašanih organizacij na vprašanje 1 v zahtevku za informacije z dne 4. junija 2003 pojasnilo, da se pri njih storitve interne elektronske pošte ali sodelovanja izvajajo na posebnih strežnikih, in razlikovalo te storitve od drugih storitev delovne skupine, ki jih je navedla Komisija (glej zlasti odgovore subjektov I 09-1, I 11, I 22, I 37, I 53, I 46-13, I 46-15, I 59 in I 72 ter družb Danish Crown, Spardat in Stork Food & Dairy Systems). Na primer, subjekt I 37 je kljub mnenju, da opravila delovne skupine, ki jih je opredelila Komisija, sestavljajo nabor medsebojno povezanih opravil strežnika, navedel, da „[datotečne/tiskalniške storitve] in [storitve] upravljanja delovnih postaj gredo skupaj“, medtem ko „[storitve] interne elektronske pošte spadajo v drug nabor strežnikov“. Subjekt I 46-15 je v istem smislu pojasnil, da ima „strežnik, ki zagotavlja samo storitve skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanja delovnih postaj“.

496

Po drugi strani, kot Komisija navaja v uvodnih izjavah 353 in 354 izpodbijane odločbe in poudarja v odgovoru na eno od pisnih vprašanj, ki jih je postavilo Sodišče prve stopnje, iz raziskave trga iz leta 2003 izhaja tudi, da organizacije, kadar uporabljajo dani operacijski sistem za zagotavljanje storitev skupne uporabe datotek ali tiskalnikov, običajno uporabljajo isti operacijski sistem za zagotavljanje storitev upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov. V zvezi s tem je treba poudariti, da Microsoft ne izpodbija ugotovitev v opombah 436 in 438 v izpodbijani odločbi o „korelacijskih koeficientih“, ki jih je Komisija izračunala na podlagi odgovorov na vprašanje 5 v zahtevi za informacije z dne 16. aprila 2003. Komisija v teh opombah pojasnjuje, da je „korelacijski koeficient“ med deležem delovne obremenitve sistema NetWare ali sistema Windows za eno od storitev delovne skupine, in sicer skupno uporabo datotek, tiskanje ter upravljanje uporabnikov in skupin uporabnikov, in deležem delovne obremenitve istega sistema za drugo od teh storitev posebno visok. Nasprotno pa je dosti nižji „korelacijski koeficient“ med deležem delovne obremenitve sistema NetWare ali sistema Windows za eno od storitev delovne skupine ter deležem delovne obremenitve istega sistema za drugo vrsto storitev, zlasti podpiranje storitev interne elektronske pošte in drugih aplikacij, ki niso „kritične“. Komisija dodaja, da je mogoče enako sklepati tudi iz nekaterih rezultatov druge in tretje

raziskave, ki ju je opravil Mercer. Povedano drugače, iz teh dokazov, ki jih Microsoft ne izpodbija, je razvidno, da je na istem strežniku pogostejša kombinacija storitev delovne skupine, ki jih je upoštevala Komisija, kot kombinacija ene od teh storitev in storitve druge vrste.

497 Zato čeprav je točno, da uporabniki pripisujejo poseben pomen možnosti uporabe operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin za izvajanje določenih opravil, ki niso „kritična“, poleg storitev delovne skupine, to v ničemer ne vpliva na ugotovitev, da obstaja ločeno povpraševanje po operacijskih sistemih za strežnike, ki zagotavljajo zadnjenavedene storitve. Ker je res, da tri zadevne kategorije storitev določajo izbiro povpraševanja, ni tako pomembno, da so operacijski sistemi za strežnike, ki spadajo na zadevni trg, sposobni izvajati določena dodatna opravila.

498 Treba je dodati, kot je navedeno v uvodnih izjavah 357, 358 in 628 izpodbijane odločbe, da izjave strank, ki jih je Microsoft predložil med upravnim postopkom, potrjujejo pravilnost analize Komisije.

499 Iz teh izjav namreč izhaja, kot Microsoft večkrat poudarja v svojih pisanjih, da organizacije pogosto uporabljajo heterogena računalniška omrežja – to je omrežja, v katerih se uporabljajo operacijski sistemi za strežnike in odjemalske osebne računalnike različnih proizvajalcev – pa vendar za izvajanje različnih vrst opravil uporabljajo razne vrste strežnikov. Iz navedenih izjav zlasti izhaja, da storitve delovne skupine, kot jih je opredelila Komisija, običajno zagotavljajo druge vrste strežnikov in ne tiste vrste, ki podpirajo „kritične“ aplikacije. Tako je iz opisa računalniškega

okolja teh organizacij razvidno, da storitve delovne skupine običajno zagotavljajo strežniki nižjega cenovnega razreda, na katerih je nameščen sistem Windows ali NetWare, medtem ko aplikacije, ki so „kritične“, delujejo na dražjih in pomembnejših strežnikih, na katerih je nameščen operacijski sistem UNIX, ali na „osrednjih računalnikih“.

500 Na primer, pomembna kemijska in farmacevtska skupina navaja, da „kritične“ aplikacije, ki jih uporablja za izplačilo osebnih prejemkov svojim zaposlenim in notranje bančne transakcije, delujejo na „osrednjih računalnikih“. Dodaja, da druge „kritične“ aplikacije, ki se uporabljajo predvsem za administrativno in tehnično upravljanje nekaterih njenih oddelkov, podpirajo strežniki, ki delujejo s sistemom UNIX. Nasprotno pa opravila, ki niso „kritična“, in predvsem opravila skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov znotraj te skupine izvajajo ločeni strežniki, na katerih so nameščeni predvsem operacijski sistemi Windows. V istem smislu velika letalska družba pojasnjuje, da aplikacije, ki jih uporablja predvsem za načrtovanje letov in storitve rezervacij, podpirajo strežniki, ki delujejo s sistemom UNIX, medtem ko aplikacije, ki niso „kritične“, podpirajo strežniki, ki delujejo s sistemom Windows. Drug pomemben primer je bančna skupina, ki navaja, da uporablja strežnike, ki delujejo s sistemom UNIX, za bistvene finančne aplikacije, strežnike, ki delujejo s sistemom Solaris, za druge finančne aplikacije in aplikacije, ki jih razvija interno, in strežnike, ki delujejo s sistemom Windows NT, za zagotavljanje „funkcij infrastrukture, kot so storitve domene (zlasti identifikacija in avtorizacija) ter datotečne in tiskalniške storitve“.

501 Treba je spomniti, kot je navedeno predvsem v uvodnih izjavah 58 in 346 izpodbijane odločbe, da se strežniki nižjega cenovnega razreda ne uporabljajo za zagotavljanje storitev delovne skupine. Nekateri od teh strežnikov so namreč nameščeni „na robu“ omrežij in namenjeni za izvajanje posebnih opravil, kot so opravila internetnega strežnika, internetnega predpomnjenja in opravila požarnega zidu.

502 Končno, Microsoftove trditve, da iz podatkov IDC izhaja, da razen Novellovega sistema NetWare operacijski sistemi, ki jih Komisija opredeljuje kot „operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin“, porabijo veliko manj časa za izvajanje opravil delovne skupine kot za izvajanje drugih opravil, ni mogoče sprejeti. Ta trditev temelji na podatkih IDC, ki naj bi dokazovali, da samo 24 % prodaje strežnikov vseh cenovnih razredov, na katerih je nameščen operacijski sistem Windows, zadeva opravila „datotek“, „tiskanja“ in „upravljanja omrežja“ (glej opombo 93 v repliki). Kot izhaja predvsem iz uvodnih izjav 487 in 488 izpodbijane odločbe in bo podrobneje predstavljeno v točki 553 spodaj, ima metodologija, ki jo je IDC uporabil za izračun tržnih deležev, določene pomanjkljivosti. Čeprav bi bilo treba sklepati, da zgoraj navedena opravila ustrezajo storitvam delovne skupine, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi, naj bi odstotni delež, izračunan na podlagi podatkov IDC, vsekakor predstavljal samo Microsoftov delež prodaje vseh različic operacijskih sistemov za strežnike, ki zadeva trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. V nasprotju z Microsoftovo trditvijo namreč zadevni odstotni delež ni omejen na operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin.

503 Drugič, Komisija, ki se je oprla predvsem na Microsoftov opis njegovih proizvodov, je ugotovila, da so operacijski sistemi za strežnike „optimizirani“ glede na opravila, ki jih morajo izvajati (uvodne izjave od 359 do 368 izpodbijane odločbe).

504 Sodišče prve stopnje meni, da podatki v spisu potrjujejo pravilnost te ugotovitve.

505 Tako je iz informacij, ki jih je Microsoft objavil na svoji spletni strani, za operacijske sisteme za strežnike iz ponudbe Windows 2000 razvidno, da se ti tržijo v treh različicah, in sicer Windows 2000 Server, Windows 2000 Advanced Server in

Windows 2000 Datacenter Server, in da je vsaka od teh različic namenjena izpolnjevanju posebnih zahtev uporabnikov glede opravil.

- 506 Microsoft opisuje Windows 2000 Server kot „najosnovnejšo“ različico operacijskih sistemov za strežnike Windows 2000 in kot „rešitev, prilagojeno strežnikom delovnih skupin, za opravila datotek, tiskanja in komuniciranja“ (uvodna izjava 361 izpodbijane odločbe). Pojasnjuje, da Windows 2000 Server „podpira od enega do štiri procesorje in do štiri [gigabajte (Gb)]“ (uvodna izjava 364 izpodbijane odločbe).
- 507 Microsoft predstavlja Windows 2000 Advanced Server kot „idealni operacijski sistem za bistvene poslovne aplikacije in aplikacije elektronskega poslovanja, ki zahtevajo večje delovne obremenitve in prednostne procese“ (uvodna izjava 362 izpodbijane odločbe). Pojasnjuje, da Windows 2000 Advanced Server ne samo vsebuje vse funkcije, ki jih ponuja Windows 2000 Server, ampak ima poleg tega „dodatne značilnosti na področju razširljivosti in zanesljivosti, kot je ‚clustering‘, ki zagotavlja delovanje kritičnih aplikacij v najzahtevnejših primerih“ (uvodna izjava 362 izpodbijane odločbe). Microsoft tudi navaja, da Windows 2000 Advanced Server „podpira od enega do osem procesorjev in do osem Gb“ (uvodna izjava 364 izpodbijane odločbe).
- 508 Končno, Microsoft predstavlja Windows 2000 Datacenter Server kot sistem, ki ponuja „maksimalno zanesljivost in razpoložljivost“ in je „idealni operacijski sistem za podpiranje kritične baze podatkov in programske opreme za načrtovanje virov podjetja“ (uvodna izjava 363 izpodbijane odločbe). Pojasnjuje, da je Windows 2000 Datacenter Server „namenjen podjetjem, ki potrebujejo zelo zanesljive gonilnike naprav in programsko opremo višjega cenovnega razreda“, ter da „podpira od 1 do 32 procesorjev in do 64 Gb“ (uvodni izjavi 363 in 364 izpodbijane odločbe).

- 509 Treba je spomniti, da Microsoft podobno predstavlja več različic operacijskega sistema za strežnike delovnih skupin iz ponudbe, ki je nasledila ponudbo Windows 2000, in sicer Windows Server 2003 Standard Edition, Windows Server 2003 Enterprise Edition, Windows Server 2003 Datacenter Edition in Windows Server 2003 Web Edition.
- 510 Microsoft tako opisuje Windows Server 2003 Standard Edition kot „idealni večnamenski omrežni operacijski sistem za vsakodnevne potrebe organizacij vseh velikosti, vendar predvsem majhnih podjetij in delovnih skupin“, ki „[omogoča] inteligentno skupno uporabo datotek in tiskalnikov [ter ponuja] varno internetno povezljivost, vzpostavitev centralnega upravljanja delovnih postaj in internetne rešitve, ki omogočajo stike med zaposlenimi, partnerji in strankami“ (uvodna izjava 365 izpodbijane odločbe).
- 511 Microsoft glede različice Windows Server 2003 Enterprise Edition pojasnjuje, da ta sistem poleg funkcij Windows Server 2003 Standard Edition ponuja „značilnosti zanesljivosti, ki se zahtevajo za ‚kritične‘ poslovne aplikacije“ (uvodna izjava 366 izpodbijane odločbe).
- 512 Microsoft glede Windows Server 2003 Datacenter Edition navaja, da je ta operacijski sistem „razvit za kritične aplikacije, ki zahtevajo najvišjo raven razširljivosti, razpoložljivosti in zanesljivosti“ (uvodna izjava 366 izpodbijane odločbe).
- 513 Microsoft opisuje Windows Server 2003 Web Edition kot sistem, ki je „namenjen za oblikovanje in gostovanje internetnih aplikacij, strani in storitev“ in je „razvit posebej za zadovoljevanje potreb posebnih internetnih storitev“ (uvodna izjava 367 izpodbijane odločbe). Microsoft poudarja, da se ta sistem „lahko uporablja samo za name-

stitev internetnih strani, mest, aplikacij in storitev“ (uvodna izjava 367 izpodbijane odločbe).

514 Torej iz zgornjega izhaja, da Microsoft sam predstavlja več različic svojih operacijskih sistemov za strežnike, kot da so namenjene za zadovoljevanje različnih zahtev uporabnikov glede opravil. Iz teh podatkov je tudi razvidno, da te različice niso namenjene delovanju na isti računalniški strojni opremi.

515 Poleg tega je treba poudariti, da so proizvodi drugih prodajalcev operacijskih sistemov za strežnike prav tako „optimizirani“ za zagotavljanje storitev delovne skupine. To velja predvsem za proizvode podjetja Red Hat, katerega operacijska sistema Red Hat Enterprise Linux ES in Red Hat Enterprise Linux AS sta jasno namenjena zadovoljevanju različnih zahtev uporabnikov. Kot Komisija navaja v opombi 463 v izpodbijani odločbi, to podjetje na svoji spletni strani opisuje sistem Red Hat Enterprise Linux ES, kot da je „popolnoma prilagojen za omrežne, datotečne, tiskalniške in poštne storitve, internetni strežnik in posebne poslovne aplikacije ali pakete programske opreme“. Nasprotno pa Red Hat predstavlja svoj sistem Red Hat Enterprise Linux AS, kot da je namenjen za „kritične sisteme višjega cenovnega razreda“ in kot „optimalno rešitev za velike oddelčne strežnike in strežnike podatkovnih centrov“. To je v skladu z ugotovitvijo, da so operacijski sistemi, ki so nameščeni na strežnikih višjega cenovnega razreda, namenjeni izvajanju „kritičnih“ opravil, zato morajo biti zanesljivejši in imeti več funkcij kot operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin (uvodni izjavi 57 in 346 izpodbijane odločbe).

516 Tretjič, Komisija se je oprla na „Microsoftovo cenovno strategijo“ in zlasti na to, da je Microsoft zaračunaval različne cene za raznovrstne različice svojih operacijskih sistemov za strežnike (uvodne izjave od 369 do 382 izpodbijane odločbe).

517 Glede tega je treba najprej ugotoviti, da iz navedb v uvodnih izjavah od 370 do 373 izpodbijane odločbe, ki jih Microsoft ne izpodbija, izhaja, da obstajajo velike razlike med cenami raznovrstnih različic Microsoftovih operacijskih sistemov za strežnike, in to za ponudbi Windows 2000 Server in Windows Server 2003.

518 Tako je na podlagi 25 „licenc za odjemalski dostop“ oziroma „Client Access Licenses (CAL)“ prodajna cena sistema Windows 2000 Advanced Server 2,22-krat višja od prodajne cene sistema Windows 2000 Server. Prodajna cena sistema Windows 2000 Datacenter Server pa je 5,55-krat višja od prodajne cene Windows 2000 Server (na podlagi 25 CAL).

519 Prav tako je na podlagi 25 CAL prodajna cena sistema Windows Server 2003 Enterprise Edition 2,22-krat višja od prodajne cene Windows Server 2003 Standard Edition. Prodajna cena sistema Windows Server 2003 Datacenter Edition je 5,55-krat višja od prodajne cene sistema Windows Server 2003 Standard Edition (na podlagi 25 CAL). Sistem Windows Server 2003 Web Edition, ki se lahko uporablja samo za izvajanje točno določenih opravil (glej točko 513 zgoraj), se prodaja po veliko nižji ceni kot sistem Windows Server 2003 Standard Edition.

520 Nato je treba poudariti, da Komisija v nasprotju s tem, kar se zdi, da trdi Microsoft (glej točko 446 zgoraj), samo iz tega, da Microsoft zaračunava različne cene za raznovrstne različice svojega operacijskega sistema za strežnike, ne sklepa, da navedene različice spadajo na ločene trge proizvodov. Komisija glede zamenljivosti povpraševanja upošteva ne samo ta element, ampak in predvsem tudi dejstvo, da so te različice namenjene za zadovoljevanje posebnih zahtev uporabnikov.

521 Poleg tega se Microsoft ne more opirati na dejstvo, da „dražje“ različice njegovih proizvodov iz ponudbe Windows Server 2003, to je Windows Server 2003 Enterprise Edition in Windows Server 2003 Datacenter Edition, omogočajo izvajanje istih opravil delovne skupine kot sistem Windows Server 2003 Standard Edition. Čeprav to drži, še vedno ostaja dejstvo, da sta prva dva navedena operacijska sistema namenjena zadovoljevanju drugih zahtev kot tretji sistem in da je malo verjetno, da bo uporabnik, ki želi samo zagotavljanje storitev delovne skupine, kupil sistem, ki je precej dražji od sistema Windows Server 2003 Standard Edition.

522 Kot Komisija upravičeno opozarja v uvodni izjavi 376 izpodbijane odločbe, se Microsoft strinja s tem stališčem, ko v svoji poslovni dokumentaciji v zvezi s sistemi iz ponudbe Windows 2000 Server navaja:

„[T]rije proizvodi iz družine – Windows 2000 Server, [Windows 2000] Advanced Server in [Windows 2000] Datacenter Server – vam omogočajo, da prilagodite svoje naložbe, tako da dobite raven razpoložljivosti sistema, ki ustreza vašim različnim poslovnim transakcijam, ne da bi morali plačati preveč za transakcije, ki ne zahtevajo najdaljšega časa delovanja.“

523 Microsoft se v istem okviru ne more opirati na to, da operacijski sistem Windows Server 2003 Standard Edition omogoča tudi izvajanje opravil, ki niso opravila delovne skupine. Ta trditev namreč ne upošteva, da Microsoft za ta operacijski sistem zaračunava različne cene glede na to, ali se bo uporabljal za zagotavljanje storitev delovne skupine ali drugih vrst storitev. Kot je pojasnjeno v uvodnih izjavah 84 in 380 izpodbijane odločbe, cene, ki jih je Microsoft določil za operacijski sistem Windows Server 2003 Standard Edition, vključujejo licenčnino za posamezni strežnik, na katerem je sistem nameščen, in licenčnino (CAL) za posamezni odjemalski osebni računalnik, ki mu ta strežnik zagotavlja storitve delovne skupine. Vendar pa uporabnik ne more pridobiti CAL, če želi ta operacijski sistem uporabljati za izvajanje

„neavtentificiranih“ opravil, kot so storitve požarnega zidu, proxy ali predpomnjenja. Te ugotovitve poleg tega kažejo, da je Microsoftova trditev, da „ponudniki ne zaračunavajo različnih cen različnim osebam za isto izdajo operacijskega sistema za strežnike glede na način, kako ga bodo uporabljale“, netočna.

524 Četrtrič, Komisija je nazadnje poudarila, da ni treba, da operacijski sistemi za strežnike, ki niso operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin, interoperirajo tako popolno z odjemalskimi osebni računalniki znotraj organizacij kot zadnjenavedeni sistemi (uvodne izjave 346 in od 383 do 386 izpodbijane odločbe).

525 V zvezi s tem je dovolj navesti, da je bilo že v točki 385 zgoraj ugotovljeno, da je Komisija upravičeno tako presodila. Microsoft nikakor ne izpodbija te presoje.

526 Iz navedenih ugotovitev izhaja, da Microsoft ni dokazal, da bi bila napačna ugotovitev Komisije, ki pravi, da na ravni povpraševanja ne obstajajo proizvodi, ki lahko na operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin izvajajo take konkurenčne pritiske, da jih je mogoče vključiti na isti zadevni trg proizvodov (uvodna izjava 387 izpodbijane odločbe).

527 Na drugem mestu, Komisija je to vprašanje zamenljivosti ponudbe analizirala v uvodnih izjavah od 388 do 400 izpodbijane odločbe.

- 528 Komisija v zvezi s tem meni, da „drugi prodajalci operacijskih sistemov, predvsem prodajalci operacijskih sistemov za strežnike, ne morejo preusmeriti svojih proizvodnih in distribucijskih sredstev k operacijskim sistemom za strežnike delovnih skupin, ne da bi jim bilo treba nositi stroške in prevzeti dodatna velika tveganja, v dovolj kratkem roku, da bi bili premisleki o zamenljivosti ponudbe pomembni v tej zadevi“ (uvodna izjava 399 izpodbijane odločbe). Predvsem zavrača trditev, ki jo je Microsoft predstavil v odgovoru z dne 16. novembra 2001 na drugo obvestilo o nasprotovanju, da obstaja „skoraj sočasna zamenjava pri ponudbi“, tako da bi bilo dovolj „onemogočiti“ „bolj zapletene funkcije“, vključene v operacijske sisteme za strežnike višjega cenovnega razreda, da bi dobili proizvod, enakovreden operacijskemu sistemu za strežnike delovnih skupin.
- 529 Treba je ugotoviti, da Microsoft v svojih pisanjih ne navaja nobene konkretne trditve, na podlagi katere bi bilo mogoče podvomiti v analizo, ki jo je Komisija opravila v zgoraj navedenih uvodnih izjavah izpodbijane odločbe. V repliki je samo na splošno trdil, da je „[s]trošek spremembe v številnih primerih ničen“ in „zanemarljiv v drugih“, ne da bi podrobneje pojasnil, ali namerava tako izpodbijati ugotovitve Komisije glede nezamenljivosti ponudbe.
- 530 V teh okoliščinah je treba sklepati, da Microsoft ni dokazal, da je Komisija očitno nepravilno sklepala o nezamenljivosti ponudbe v obravnavanem primeru.
- 531 Iz zgornjega je treba sklepati, da je Komisija upravičeno opredelila drugi trg proizvodov kot trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

532 Te ugotovitve ne more ovreči Microsoftova trditev, da „[n]ihče v sektorju ne uporablja izraza ‚strežnik delovne skupine‘ v smislu, ki ga je Komisija uporabila za opredelitev [tega trga proizvodov]“. Namreč, po eni strani, kot Komisija zelo upravičeno poudarja, terminologija, ki jo uporablja za opredelitev trga, ni pomembna za ugotovitev, ali je pravilno opredelila ta trg. Po drugi strani Microsoftova trditev nikakor ne temelji na dejstvih, ker je iz spisa razvidno, da se izraza „strežnik delovnih skupin“ in „operacijski sistem za strežnike delovnih skupin“ v sektorju uporabljata za opredelitev vrste proizvodov, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi. Tako Sun v pritožbi z dne 10. decembra 1998 izrecno pojasnjuje, da se ta nanaša na Microsoftovo ravnanje „v sektorju operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin“. V istem smislu je treba spomniti, da Microsoft v poslovni dokumentaciji sam predstavlja svoj operacijski sistem Windows 2000 Server kot „rešitev, prilagojeno strežnikom delovnih skupin, za opravila datotek, tiskanja in komuniciranja“ (glej točko 506 zgoraj).

– Metodologija, uporabljena za izračun tržnih deležev

533 Microsoft očita Komisiji, da je uporabila neustrezno metodologijo za izračun tržnih deležev različnih gospodarskih subjektov na drugem trgu proizvodov. Predvsem trdi, da ta metodologija ne daje nobene „upoštevne informacije o prevladujočem položaju“.

534 Sodišče prve stopnje zaradi razlogov, ki bodo predstavljeni spodaj, meni, da Microsoft ni dokazal, da metodologija, ki jo je uporabila Komisija, vsebuje očitno napako pri presoji.

- 535 Komisija v uvodnih izjavah od 473 do 490 izpodbijane odločbe podrobno pojasnjuje to metodologijo.
- 536 Komisija najprej navaja, da uporablja dve kategoriji „okvirnih vrednosti“ (proxies) za presojo položaja različnih gospodarskih subjektov na trgu, in sicer po eni strani ocene, ki jo je IDC pripravil na podlagi cenovnih razredov strojne opreme in razdelitve med različna opravila, ki jih izvajajo strežniki, in po drugi strani ocene tržnih deležev na podlagi rezultatov raziskave trga iz leta 2003 ter druge in tretje raziskave, ki ju je opravil Mercer (uvodna izjava 473 izpodbijane odločbe).
- 537 Takoj je treba poudariti, da ugotovitev v prejšnji točki dokazuje, da je Microsoftova trditev, da je Komisija za izračun tržnih deležev upoštevala samo čas, ki ga operacijski sistemi za strežnike porabijo za izvajanje opravil delovne skupine, in prodajo operacijskih sistemov za strežnike, ki stanejo manj kot 25.000 USD, očitno netočna. Microsoft ne navaja, da je Komisija upoštevala tudi podatke iz drugih virov in ne samo podatke IDC. Kot bo navedeno v točki 556 spodaj, se tržni deleži, določeni ob uporabi drugih podatkov, na splošno ujemajo s tržnimi deleži, določenimi na podlagi podatkov IDC.
- 538 Nato Komisija pojasnjuje, da je treba tržne deleže oceniti ob upoštevanju števila prodanih enot proizvoda in tudi prometa, ustvarjenega s prodajo programske opreme skupaj s strojno opremo (uvodne izjave od 474 do 477 izpodbijane odločbe).
- 539 Končno, Komisija glede podatkov IDC meni, da jih je treba prilagoditi z uporabo dveh „filtrov“ (uvodne izjave od 478 do 489 izpodbijane odločbe). Po eni strani upošteva samo strežnike, katerih prodajna cena je nižja od 25.000 USD oziroma 25.000 EUR,

ob upoštevanju, da je bil v zadevnem obdobju, kot je razvidno iz opombe 6 v izpodbijani odločbi, 1 EUR na splošno vreden enako kot 1 USD. Po drugi strani upošteva samo nekatere od kategorij opravil, ki jih je opredelil IDC.

540 Microsoftov očitek se nanaša na uporabo teh dveh filtrov.

541 Microsoft glede prvega filtra v besedilu replike samo zelo na splošno izpodbija njegovo upoštevnost. V Prilogi C.12 k repliki nekoliko širše pojasnjuje svoje utemeljitve, ko po eni strani trdi, da raziskava trga iz leta 2003 – nekatere njene rezultate je Komisija uporabila za utemeljitev uporabe navedenega filtra – obravnava „ravnanje posebne skupine strank“, in ko po drugi strani kritizira dejstvo, da Komisija upošteva prodajno ceno strežnikov in ne prodajne cene operacijskih sistemov. Glede druge točke poudarja, da lahko isti operacijski sistem za strežnike delovnih skupin deluje na strežnikih, ki se prodajajo po zelo različnih cenah, in zlasti na strežnikih, ki stanejo več kot 25.000 USD.

542 Teh trditev ni mogoče sprejeti.

543 Najprej, subjekti, ki jih je Komisija spraševala v raziskavi trga iz leta 2003, ne predstavljajo „posebne skupine strank“. Kot je navedeno v uvodni izjavi 8 izpodbijane odločbe, so ti subjekti družbe, ki jih je Komisija izbrala naključno ter imajo sedeže v različnih državah članicah, so različno velike in delujejo v različnih gospodarskih sektorjih.

544 Nato je treba spomniti, kot je Komisija pojasnila v odgovoru na eno od pisnih vprašanj Sodišča prve stopnje, da cenovna omejitev 25.000 USD oziroma 25.000 EUR zadeva „skupno ceno sistema (to je strojne in programske opreme)“. Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija upravičeno upoštevala prodajno ceno strojne opreme skupaj s programsko opremo, da bi ocenila tržne deleže gospodarskih subjektov na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Kot je ugotovljeno v uvodnih izjavah 69 in 474 izpodbijane odločbe, več ponudnikov, med katerimi so Sun in večina ponudnikov proizvajalcev UNIX, namreč razvija in trži hkrati operacijske sisteme za strežnike in strojno opremo. Poleg tega je treba ugotoviti, da je Microsoft med upravnim postopkom sam priporočil pristop, ki ga je nato sprejela Komisija (uvodna izjava 476 izpodbijane odločbe).

545 Končno, treba je ugotoviti, da je Komisija upravičeno upoštevala cenovno omejitev 25.000 USD oziroma 25.000 EUR, ki ustreza najvišji prodajni ceni strežnikov iz prve od treh kategorij strežnikov, glede na katere IDC deli trg za namene svoje analize (uvodna izjava 480 izpodbijane odločbe). Iz rezultatov raziskave trga iz leta 2003 namreč izhaja, da operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin običajno delujejo na razmeroma poceni strežnikih v nasprotju s „kritičnimi“ aplikacijami, ki jih podpirajo strežniki višjega cenovnega razreda.

546 Komisija je tako v tej raziskavi sodelujoče organizacije zlasti prosila, naj navedejo ceno, ki so jo pripravljene plačati za strežnik delovne skupine (vprašanje 3 v zahtevi po informacijah z dne 4. junija 2003). Od 85 organizacij, ki so odgovorile na to vprašanje, jih je 83 (oziroma približno 97,6 %) navedlo, da ne bi plačale več kot 25.000 USD.

547 Komisija je v zahtevi za informacije z dne 16. aprila 2003 organizacijam postavila tudi določena vprašanja o njihovih preteklih in načrtovanih nakupih strežnikov,

namenjenih za zagotavljanje datotečnih in tiskalniških storitev (vprašanji 8 in 9). Iz odgovorov na ti vprašanji je razvidno, da je od 8236 strežnikov, ki so jih organizacije kupile za ta namen, 8001 (oziroma približno 97,1 %) stal manj kot 25.000 EUR in da bo od 2695 načrtovanih nakupov takih strežnikov 2683 (oziroma približno 99,6 %) stalo manj kot 25.000 EUR (uvodna izjava 479 izpodbijane odločbe).

548 Microsoft glede drugega filtra v repliki samo ugotavlja, da je absurdna posledica uporabe tega filtra, da se „neki izvod operacijskega sistema obravnava, kot da je hkrati znotraj trga in zunaj njega glede na opravila, ki jih izvaja v danem trenutku“. V Prilogi C.12 k repliki dodaja, da „velik del prodaje, (umetno) izključene s trga [zaradi uporabe tega filtra], skoraj gotovo ustreza prodaji izdaj [operacijskih sistemov za strežnike], ki spadajo na izbrani trg Komisije [in sicer trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin]“.

549 Tudi teh trditev ni mogoče sprejeti.

550 Treba je namreč ugotoviti ne le, da je Komisija popolnoma upravičeno uporabila ta drugi filter, ampak tudi, da Microsoft zelo napihuje posledice njegove uporabe.

551 V zvezi s tem je treba spomniti, zakaj je Komisija menila, da je treba uporabiti navedeni filter. Kot izhaja iz uvodne izjave 482 izpodbijane odločbe, je razlog v tem, da vsi operacijski sistemi, nameščeni na strežnikih, ki stanejo manj kot 25.000 USD oziroma 25.000 EUR, niso sistemi, ki zagotavljajo storitve delovne skupine. Predvsem so nekateri od teh sistemov namenjeni izključno za izvajanje posebnih opravil, ki so zunaj omrežij delovnih skupin ali na njihovem robu, kot so internetne storitve ali storitve

požarnega zidu. To na primer velja za sistem Windows Server 2003 Web Edition, katerega licenčni pogoji prepovedujejo njegovo uporabo za zagotavljanje storitev delovne skupine in ki je običajno nameščen na strežnikih, katerih cena je nižja od 25.000 USD oziroma 25.000 EUR.

552 Komisija je zato upravičeno menila, da je treba relativizirati podatke IDC o prodaji strežnikov, ki stanejo manj kot 25.000 USD oziroma 25.000 EUR, tudi ob upoštevanju različnih vrst opravil, ki jih ti strežniki izvajajo (uvodna izjava 483 izpodbijane odločbe). Zato je uporabila podatke IDC v bazi podatkov, imenovani „IDC Server Workloads 2003 Model“. Gre za podatke, zbrane pri potrošnikih, ki jih je IDC prosil, naj navedejo opravila (ali „delovne obremenitve“), ki jih izvajajo strežniki v njihovih organizacijah. Kot je bilo že pojasnjeno v točki 431 zgoraj, je IDC opredelil osem glavnih kategorij opravil in znotraj njih razlikoval več podkategorij. Komisija je uporabila podkategoriji, imenovani „skupna uporaba datotek/tiskalnikov“ in „upravljanje omrežja“, ki sta bili najbližje storitvam „skupne uporabe datotek in tiskalnikov“ ter „upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov“, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi (uvodna izjava 486 izpodbijane odločbe).

553 Seveda opravila, ki spadajo v zgoraj navedeni podkategoriji, ne ustrezajo popolnoma storitvam, ki sestavljajo trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Komisija se je tega sicer popolnoma zavedala, kot je razvidno iz primerov, ki jih navaja v uvodnih izjavah 487 in 488 izpodbijane odločbe in ki predvsem dokazujejo, da se nekatera opravila, ki se izvajajo na strežnikih višjega cenovnega razreda, lahko dodelijo v eno ali drugo od navedenih podkategorij, čeprav je jasno, da ne predstavljajo opravil delovne skupine.

554 Vendar prav kombinacija obeh filtrov, ki ju Microsoft kritizira, omogoča zmanjšanje te težave glede usklajenosti opravil, ki jih je opredelil IDC, z opravili, ki jih je upoštevala Komisija.

555 Vsekakor je treba ugotoviti, da tržni deleži, dobljeni ob uporabi samo prvega filtra, niso precej drugačni od tržnih deležev, dobljenih ob uporabi obeh filtrov. Tako je Microsoftov tržni delež v letu 2002, izračunan na podlagi vseh strežnikov, prodanih po ceni, nižji od 25.000 USD, 64,9-odstoten po prodanih enotah in 61-odstoten po prometu (uvodna izjava 491 izpodbijane odločbe). Če se za iste strežnike upoštevatata samo podkategoriji „skupna uporaba datotek/tiskalnikov“ in „upravljanje omrežja“, so Microsoftovi tržni deleži naslednji: 66,4-odstotni po prodanih enotah (65,7-odstotni po prometu) za prvo podkategorijo in 66,7-odstotni po prodanih enotah (65,2-odstotni po prometu) za drugo podkategorijo (uvodna izjava 493 izpodbijane odločbe).

556 Bolj na splošno se zdi, kot je ugotovljeno v uvodni izjavi 473 izpodbijane odločbe, da se odstotni deleži, dobljeni ob uporabi podatkov IDC in obeh filtrov, na splošno ujemajo z odstotnimi deleži, dobljenimi na podlagi rezultatov raziskave trga iz leta 2003 ter druge in tretje raziskave, ki ju je opravil Mercer (glej na primer uvodne izjave 495, 497 in 498 izpodbijane odločbe). Tu je treba poudariti, da je bila Komisija vsakič previdna pri oceni. Tako je za Microsoft upoštevala najnižji tržni delež, in sicer „najmanj 60-odstotni“ (uvodna izjava 499 izpodbijane odločbe).

557 Iz zgornjega je treba sklepati, da Microsoft ne dokazuje, da metodologija, ki jo je Komisija uporabila za izračun tržnih deležev, vsebuje očitno napako pri presoji, niti da je zato treba ocene tržnih deležev v uvodnih izjavah od 491 do 513 izpodbijane odločbe šteti za očitno nepravilne.

558 Treba je dodati, da se je Komisija oprla samo na tržne deleže, ki jih ima Microsoft na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, da bi ugotovila njegov prevladujoči položaj na tem trgu. Upoštevala je namreč tudi, da obstajajo ovire za

vstop na ta trg (uvodne izjave od 515 do 525 izpodbijane odločbe), predvsem zaradi obstoja učinkov omrežja in ovir za interoperabilnost, ter tudi tesne poslovne in tehnološke povezave med navedenim trgom in trgom operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike (uvodne izjave od 526 do 540 izpodbijane odločbe).

559 Končno, treba je spomniti, da Komisija v izpodbijani odločbi glede zadevne zavrnitve, ki pomeni zlorabo, Microsoftu očita, da je z „učinkom vzvoda“ (leveraging) uporabil skoraj monopolni položaj na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, da bi vplival na trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin (uvodne izjave 533, 538, 539, od 764 do 778, 1063, 1065 in 1069). Povedano drugače, vzrok zlorabe, ki naj bi jo storil Microsoft, je njegov prevladujoči položaj na prvem trgu proizvodov (uvodni izjavi 567 in 787 izpodbijane odločbe). Tudi če bi Komisija nepravilno menila, da ima Microsoft prevladujoči položaj na drugem trgu (glej zlasti uvodne izjave od 491 do 541, 781 in 788 izpodbijane odločbe), to samo po sebi ne bi moglo biti dovolj za ugotovitev, da je Komisija nepravilno sklepala o obstoju zlorabe prevladujočega položaja, ki naj bi jo storil Microsoft.

– Uporabljeno merilo

560 Komisija je v izpodbijani odločbi preučila, ali zadevna zavrnitev „lahko“ odpravi konkurenco na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin (uvodne izjave 585, 589, 610, 622, 626, 631, 636, 653, 691, 692, 712, 725, 781, 992 in 1070). Microsoft meni, da to merilo ni dovolj strogo, saj sodna praksa o izvajanju pravice intelektualne lastnine zahteva od Komisije dokaz, da zavrnitev podelitve licence tretji osebi „lahko odpravi vsakršno konkurenco“, ali povedano drugače, da obstaja „velika verjetnost“, da bo navedena zavrnitev privedla do takega rezultata.

561 Sodišče prve stopnje meni, da je Microsoftov očitek v celoti terminološki in brezpredmeten. Izraza „nevarnost odprave konkurence“ in „lahko odpravi vsakršno konkurenco“ sodišče Skupnosti namreč brez razlikovanja uporablja za izražanje iste ideje, in sicer da se člen 82 ES ne uporablja samo od trenutka, ko konkurenca na trgu ne obstaja več ali skoraj ne obstaja več. Če bi morala Komisija počakati, da so konkurenti odpravljeni s trga ali da je taka odprava dovolj blizu, preden bi lahko posredovala na podlagi te določbe, bi bilo to očitno v nasprotju s ciljem te določbe, ki je ohraniti neizkrivljeno konkurenco na skupnem trgu in zlasti zaščititi konkurenco, ki še obstaja na zadevnem trgu.

562 Komisija je v obravnavanem primeru toliko bolj upravičeno uporabila člen 82 ES, preden bi bila konkurenca na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin v celoti odpravljena, saj so za ta trg značilni veliki učinki omrežja in bi bilo zato težko vzpostaviti prejšnje stanje (uvodne izjave od 515 do 522 in 533 izpodbijane odločbe).

563 Treba je dodati, da ni treba dokazati odprave vsakršne konkurence na trgu. Za ugotovitev kršitve člena 82 ES je namreč treba, da zadevna zavrnitev lahko odpravi ali bi lahko odpravila vsakršno učinkovito konkurenco na trgu. V zvezi s tem je treba pojasniti, da dejstvo, da konkurenti podjetja s prevladujočim položajem ostajajo zanemarljivo prisotni v nekaterih „nišah“ trga, ne more zadostovati za sklepanje o obstoju take konkurence.

564 Končno, treba je spomniti, da mora Komisija dokazati, da zadevna zavrnitev posredovanja informacij lahko povzroči odpravo vsakršne učinkovite konkurence. Kot je bilo navedeno že v točki 482 zgoraj, mora Komisija svojo presojo opreti na dokaze,

ki so točni, zanesljivi in dosledni, vsebujejo vse upoštevne podatke, ki jih je treba upoštevati pri presoji zapletene situacije, in lahko utemeljijo iz njih izvedene sklepe.

– Presoja podatkov o trgu in konkurenčnega položaja

⁵⁶⁵ Sodišče prve stopnje ugotavlja, da Komisija v izpodbijani sodbi hkrati analizira dejstvo, da so informacije o interoperabilnosti nujne, in dejstvo, da zadevna zavrnitev lahko odpravi konkurenco (uvodne izjave od 585 do 692 izpodbijane odločbe). Njena analiza ima štiri dele. Prvič, Komisija preučuje razvoj trga operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin (uvodne izjave od 590 do 636 izpodbijane odločbe). Drugič, ugotavlja, da je interoperabilnost dejavnik, ki ima odločilno vlogo pri sprejemanju operacijskih sistemov Windows za strežnike delovnih skupin (uvodne izjave od 637 do 665 izpodbijane odločbe). Tretjič, trdi, da ne obstajajo nadomestne rešitve za Microsoftovo razkritje informacij o interoperabilnosti (uvodne izjave od 666 do 687 izpodbijane odločbe). Četrto, izraža nekaj pripomb o MCPP (uvodne izjave od 688 do 691 izpodbijane odločbe).

⁵⁶⁶ Trditve, ki jih Microsoft navaja v podporo temu očitku, se nanašajo predvsem na prvi del zgoraj navedene analize Komisije. Microsoft v bistvu trdi, da podatki o trgu izpodbijajo trditve Komisije, da se bi konkurenca na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin lahko odpravila zaradi zadevne zavrnitve.

⁵⁶⁷ Komisija je v tem prvem delu najprej preučila razvoj tržnih deležev Microsofta in njegovih konkurentov na drugem trgu proizvodov. V bistvu je ugotovila, da se je

Microsoftov tržni delež hitro in pomembno povečal ter da se še povečuje, in to predvsem v škodo Novella. Komisija je nato opozorila, da je tržni delež prodajalcev proizvodov UNIX zelo majhen. Končno, menila je, da je prisotnost proizvodov Linux na trgu zelo omejena, da niso dosegli nobenega napredka na tem trgu v nekajletnem obdobju pred sprejetjem izpodbijane odločbe in da nekatere napovedi o njihovi prihodnji rasti niso mogle ovreči njene ugotovitve o odpravi učinkovite konkurence na trgu.

568 Sodišče prve stopnje meni, da te različne ugotovitve potrjujejo podatki v spisu in da jih Microsoftove trditve ne morejo ovreči.

569 Prvič, iz spisa je namreč razvidno, da je Microsoft sprva ponujal samo operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike in da je na trg operacijskih sistemov za strežnike vstopil šele pozneje (glej predvsem točko 47 odgovora z dne 17. novembra 2000 na prvo obvestilo o nasprotovanju). Šele v začetku devetdesetih let 20. stoletja je začel razvijati operacijski sistem za strežnike – prvi sistem, imenovan „Windows NT 3.5 Server“, je tržil julija 1992 – in šele s proizvodom, imenovanim „Windows NT 4.0“, ki ga je dal na trg julija 1996, je prvič dosegel pravi poslovni uspeh (glej predvsem točko 50 odgovora z dne 17. novembra 2000 na prvo obvestilo o nasprotovanju ter točki 50 in 56 tožbe).

570 Iz podatkov IDC, kot so predstavljeni v uvodni izjavi 591 izpodbijane odločbe, je razvidno, da je na trgu operacijskih sistemov, nameščenih na strežnikih, ki stanejo manj kot 25.000 USD, Microsoftov tržni delež po številu prodanih enot s 25,4 % (24,5 % po prometu) v letu 1996 narasel na 64,9 % (61 % po prometu) v letu 2002, torej se je v samo šestih letih povečal za skoraj 40 %.

- 571 Prav tako izhaja iz podatkov IDC, navedenih v uvodni izjavi 592 izpodbijane odločbe, da se je Microsoftov tržni delež nenehno povečeval, odkar je na trg poslal generacijo operacijskih sistemov Windows 2000. Vendar, kot Komisija upravičeno večkrat ugotavlja v izpodbijani odločbi (glej predvsem uvodne izjave od 578 do 584, 588 in 613), so se prav z operacijskimi sistemi iz te ponudbe proizvodov za Microsoftove konkurente pojavile posebno hude težave glede interoperabilnosti.
- 572 Tako je na primer proizvod programske opreme „NDS za NT“, ki ga je Novell razvil z uporabo tehnik obratnega inženirstva, olajšal interoperabilnost z operacijskimi sistemi za strežnike delovnih skupin Microsoftovih konkurentov in arhitekturo domene Windows, v obravnavanem primeru Windows NT. Ta proizvod je lahko bil nameščen na krmilniku domene Windows NT in je odjemalcem omogočal uporabo Novellovega NDS (Novell Directory Service, prej imenovan eDirectory) za upravljanje različnih vidikov domene Windows NT. Ker Microsoft Novellu ni posredoval nekaterih informacij, NDS za NT ne more delovati z operacijskim sistemom Windows 2000 Server (glej uvodno izjavo 301 izpodbijane odločbe).
- 573 Drug primer je proizvod „AS/U“, ki ga je AT&T razvil v devetdesetih letih 20. stoletja, tako da je uporabil nekatere elemente izvirne kode Windows, za katero je Microsoft privolil, da mu jo razkrije v okviru licence. Zaradi tega proizvoda je strežnik, na katerem je bil nameščen sistem UNIX, lahko deloval kot primarni krmilnik domene v domeni Windows NT (glej uvodno izjavo 211 izpodbijane odločbe). Prav tako je Sun na podlagi izvirne kode AS/U, ki mu jo je AT&T razkril v okviru licence, razvil proizvod „PC NetLink“, ki je podoben AS/U. Če je ta proizvod nameščen na strežniku, ki deluje z operacijskim sistemom Solaris, temu strežniku omogoča, da po eni strani „kupcem sistema Windows 3.X/95/98/NT zagotavlja pregledne datotečne, tiskalniške, imeniške in varnostne storitve Windows NT“ „v izvornem načinu“, ne da bi bilo treba uporabnikom namestiti dodatno programsko opremo na svoje odjemalske osebne računalnike, in po drugi strani deluje kot primarni krmilnik domene ali kot

sekundarni krmilnik domene v domeni Windows NT (glej uvodno izjavo 213 izpodbijane odločbe). Microsoft in AT&T sta se leta 2001 odločila, da ne bosta razširila licenčne pogodbe na nekatere nove tehnologije na področju operacijskih sistemov za strežnike. Microsoft tako AT&T ni posredoval potrebnih elementov izvorne kode za sisteme, ki so nasledili njegove sisteme Windows NT 4.0. Zato je bil PC NetLink sposoben delovati samo z odjemalskimi osebnimi računalniki, na katerih je bil nameščen sistem Windows NT, predvsem ni deloval s sistemi Windows 2000 in je postopoma postal nezanimiv.

574 V istem okviru je treba omeniti različne spremembe, ki so bile posledica prehoda s tehnologije Windows NT na tehnologijo Windows 2000 in Active Directory (glej točke od 167 do 171 zgoraj).

575 Drugič, iz spisa je razvidno, da hkrati z zgoraj opisanim razvojem Microsoftovega položaja Novell ni nehal nazadovati na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin in je v samo nekaj letih postal sekundarni akter. Ko je Microsoft vstopil na trg operacijskih sistemov za strežnike, je bil vodilni proizvod za zagotavljanje storitev delovne skupine Novellov sistem NetWare (glej točko 56 tožbe), ki je bil na tem trgu prisoten od sredine osemdesetih let.

576 Tako iz podatkov IDC, navedenih v uvodni izjavi 593 izpodbijane odločbe, izhaja, da je tržni delež sistema NetWare ob upoštevanju podkategorije „skupna uporaba datotek/tiskalnikov“ in strežnikov, ki stanejo manj kot 25.000 USD, padel po prodanih enotah s 33,3 % v letu 2000 na 23,6 % v letu 2002 in po prometu s 31,5 % v letu 2000 na 22,4 % v letu 2002.

- 577 Novellovo nazadovanje potrjujejo izjave tržnih analitikov in tudi samega Microsofta (glej uvodno izjavo 596 izpodbijane odločbe).
- 578 Mercer v poročilu, ki vsebuje analizo rezultatov njegove tretje raziskave, prav tako izrecno navaja, da so številne organizacije zmanjšale uporabo sistema NetWare. Mercer predvsem poudarja, da „[k]o so organizacije vprašali o uporabi vsakega od operacijskih sistemov za strežnike za funkcije strežnika delovne skupine v zadnjih petih letih, število organizacij, ki so zmanjšale uporabo sistema NetWare, presega število tistih, ki so jo povečale, v razmerju skoraj sedem proti ena“ (glej stran 25 in tabelo 16 v poročilu).
- 579 Poleg tega, kot Komisija upravičeno poudarja v uvodnih izjavah 594 in 595 izpodbijane odločbe, nekateri rezultati raziskave trga iz leta 2003 in nekatere izjave strank, ki jih je Microsoft predložil med upravnim postopkom, jasno dokazujejo usmeritev organizacij, da zamenjujejo sistem NetWare s sistemom Windows 2000 Server. Obstaja pa zelo malo primerov „selitve“ od sistema Windows k sistemu NetWare (glej uvodni izjavi 594 in 632 izpodbijane odločbe).
- 580 Tretjič, podatki v spisu glede drugih Microsoftovih konkurentov dokazujejo, da so ti lahko ohranili le zelo obrobni položaj na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.
- 581 Tako je najprej za prodajalce sistemov UNIX (med katerimi je Sun) iz podatkov IDC, navedenih v uvodni izjavi 508 izpodbijane odločbe, razvidno, da je njihov skupni tržni delež leta 2002 ob upoštevanju podkategorije „skupna uporaba datotek/tiskalnikov“

in strežnikov, ki stanejo manj kot 25.000 USD, znašal po količini prodanih enot samo 4,6 % in po prometu 7,4 %. Za podkategorijo „upravljanje omrežja“ ustrezni podatki kažejo 6,4 % po količini prodanih enot in 10,8 % po prometu.

582 V zvezi s tem je treba spomniti, da iz rezultatov raziskave trga iz leta 2003 in izjav strank, ki jih je predložil Microsoft, izhaja, da se sistemi UNIX ne uporabljajo za izvajanje opravil delovne skupine, ampak predvsem za podpiranje „kritičnih“ aplikacij, zagotavljanje internetnih storitev in storitev požarnega zidu ter nekaj tudi za delovanje interne elektronske pošte (glej uvodne izjave od 509 do 511 izpodbijane odločbe).

583 Nadalje, iz podatkov IDC, rezultatov raziskave trga iz leta 2003 in izjav Microsoftovih strank glede proizvodov Linux izhaja, da je v nasprotju z Microsoftovimi trditvami na dan sprejetja izpodbijane odločbe bila prisotnost teh proizvodov na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin samo obrobna.

584 Tako je razvidno iz podatkov IDC, povzetih v uvodni izjavi 599 izpodbijane odločbe, da se je skupni tržni delež prodajalcev proizvodov Linux po količini prodanih enot za podkategorijo „skupna uporaba datotek/tiskalnikov“ in strežnike, ki stanejo manj kot 25.000 USD, s 5,1 % v letu 2000 zmanjšal na 4,8 % v letu 2002. Po prometu je ta skupni delež v istem obdobju ostal 3,9-odstotni.

585 Za podkategorijo „upravljanje omrežja“ in strežnike, ki stanejo manj kot 25.000 USD, se je skupni delež prodajalcev proizvodov Linux po količini prodanih enot glede na podatke IDC, navedene v opombi 728 v izpodbijani odločbi (glej uvodno izjavo 505

izpodbijane odločbe), z 10,1 % v letu 2000 povečal na 13,4 % v letu 2002 (in z 8 % na 10,8 % v istem obdobju po prometu). Vendar je treba to povečanje relativizirati, ker kot Komisija opozarja v uvodni izjavi 488 izpodbijane odločbe in zgoraj navedeni opombi v izpodbijani odločbi, ta podkategorija obsega storitve, ki niso storitve delovne skupine v smislu izpodbijane odločbe. IDC je navedeno podkategorijo opisal, kot da obsega „naslednje omrežne aplikacije: imeniške storitve, varnost/avtentifikacijo, prenos podatkov/datotek prek omrežja, komunikacije in prenos podatkov/datotek prek sistema“ (uvodna izjava 488 izpodbijane odločbe). Uporabniki, ki jih je spraševal IDC, bi lahko zaradi takega opisa v to podkategorijo vključili nekatera opravila, ki ne spadajo vanjo niti ne spadajo na zadevni trg proizvodov in ki jih običajno izvajajo sistemi Linux ali UNIX. Na primer, navedeni opis je mogoče razlagati tako, da pokriva opravila „na robu omrežij“, kot sta opravilo požarnega zidu, ki se ga lahko poveže z „varnostjo“, in opravilo usmerjanja, ki se ga lahko poveže s „prenosom podatkov/datotek prek omrežja“. Kot je navedeno predvsem v uvodnih izjavah 58, 346, 482, 600 in 601 izpodbijane odločbe, to vrsto opravil na strežnikih nižjega cenovnega razreda običajno izvajajo sistemi Linux. Zato je po podatkih IDC o podkategoriji „upravljanje omrežja“ prodaja sistemov Linux na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin precejšnja.

586 Res je, da Komisija v uvodni izjavi 487 izpodbijane odločbe poudarja, da so podatki IDC o podkategoriji „skupna uporaba datotek/tiskalnikov“ prav tako nepopolni, zlasti ker strežniki višjega cenovnega razreda, ki izvajajo „kritične“ aplikacije, lahko natisnejo nekatere dokumente, na primer račune, in tako lahko vprašani uporabniki sklepajo, da ti strežniki izvajajo opravila, ki spadajo v navedeno podkategorijo, čeprav je očitno, da niso strežniki delovnih skupin. Vendar uporaba filtra 25.000 USD oziroma 25.000 EUR omogoča zmanjšanje takšne netočnosti (glej uvodno izjavo 489 izpodbijane odločbe, v kateri Komisija pojasnjuje, da je cena „osrednjih računalnikov“, ki tiskajo račune, običajno višja od navedenega zneska). Podatki IDC so torej nepopolni za podkategorijo „upravljanje omrežja“ in tudi za podkategorijo „skupna uporaba datotek/tiskalnikov“.

587 Treba je spomniti, da rezultati raziskave trga iz leta 2003 ne vsebujejo takih pomanjkljivosti, kot so navedene v prejšnji točki. Navedeni rezultati potrjujejo, da je bila prisotnost sistema Linux na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin samo obrobna. Tako je Komisija v zahtevi za informacije z dne 16. aprila 2003 zadevne organizacije vprašala, ali uporabljajo strežnike, ki delujejo s sistemom Linux v povezavi s programsko opremo Samba, za izvajanje opravil delovne skupine (vprašanje 25). Od 102 organizacij, ki so sodelovale v tej raziskavi, jih je samo 19 uporabljalo take strežnike za izvajanje opravil delovne skupine, in to v večini primerov v zelo omejenem obsegu (uvodna izjava 506 izpodbijane odločbe). Tako so za izvajanje opravil skupne uporabe datotek in tiskalnikov od skupno več kot 1.200.000 odjemalskih osebnih računalnikov, ki jih je pokrila raziskava trga iz leta 2003, manj kot 70.000 (in sicer manj kot 5,8 %) odjemalskih osebnih računalnikov oskrbovali strežniki, ki so delovali s sistemom Linux v povezavi s programsko opremo Samba (uvodni izjavi 506 in 599 izpodbijane odločbe).

588 V istem smislu je treba prav tako spomniti, kot Komisija pojasnjuje v odgovoru na tožbo (točka 140), da druga raziskava, ki jo je opravil Mercer, kaže, da imajo proizvođači Linux skupni tržni delež 4,8 % pri opravljenih skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter 5,2 % pri opravljenih upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov, tretja raziskava, ki jo je opravil Mercer, pa kaže, da imajo isti proizvođači tržni delež 5,4 % pri opravljenih skupne uporabe datotek in tiskalnikov in 4,5 % pri opravljenih upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov.

589 V resnici rezultati raziskave trga iz leta 2003 dokazujejo, da se proizvođači Linux po zgledu sistema UNIX običajno uporabljajo za izvajanje opravil, ki niso opravila delovne skupine, in sicer predvsem za zagotavljanje internetnih storitev in storitev požarnega zidu ter podpiranje „kritičnih“ aplikacij (glej uvodni izjavi 600 in 601 izpodbijane odločbe, v katerih so komentirani odgovori na vprašanji 5 in 6 v zahtevi za informacije z dne 16. aprila 2003).

- 590 Treba je dodati, da to ugotovitev potrjujejo izjave strank, ki jih je Microsoft predložil med upravnim postopkom, kot Komisija upravičeno poudarja v uvodni izjavi 602 izpodbijane odločbe.
- 591 Treba je dodati, da prisotnost prodajalcev proizvodov Linux na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin poleg tega, da ni v ničemer primerljiva s prisotnostjo, ki jo je Microsoft uspel doseči v samo nekaj letih, ni nastala v škodo Microsoftu, ampak v škodo Novella in prodajalcev proizvodov UNIX. V zvezi s tem je treba opozoriti, kot Komisija pojasnjuje v dupliki (točka 104), da je med subjekti, ki jih je Mercer spraševal v tretji raziskavi in so v zadnjih petih letih povečali uporabo sistemov Linux za izvajanje opravil delovne skupine, 67 % subjektov zmanjšalo uporabo sistemov NetWare ali UNIX, medtem ko jih je samo 14 % zmanjšalo uporabo sistemov Windows. Poleg tega, kot je upravičeno ugotovljeno v uvodni izjavi 632 izpodbijane odločbe, je raziskava trga iz leta 2003 razkrila samo dva primera „selitve“ od sistemov Windows k sistemom Linux, kar zadeva izvajanje opravil delovne skupine.
- 592 Nasprotno trditve, ki jih Microsoft navaja v Prilogi C.11 k repliki, nikakor niso verodostojne, zlasti ob upoštevanju stalnega povečevanja njegovega tržnega deleža na zadevnem trgu proizvodov v celotnem obdobju, ki ga pokriva zadevna zavrnitev, ki pomeni zlorabo.
- 593 Zgoraj navedeni podatki potrjujejo, da je posledica navedene zavrnitve v tem, da so proizvodi Microsoftovih konkurentov omejeni na obrobne položaje in so postali celo nedonosni. Morebitni obstoj obrobne konkurence med gospodarskimi subjekti na trgu torej ne more ovreči trditve Komisije o nevarnosti odprave vsakršne učinkovite konkurence na tem trgu.

594 Ob upoštevanju podatkov, navedenih v točkah od 583 do 593 zgoraj, Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija v uvodni izjavi 603 izpodbijane odločbe upravičeno navedla, da prodajalci proizvodov Linux ne pomenijo resne grožnje za Microsoft na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

595 Microsoft glede proizvodov Linux vseeno trdi, da se bo njihova prisotnost na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin v prihodnosti še povečevala. To trditev predstavlja v Prilogi A.19 k tožbi in Prilogi C.11 k repliki. Komisija podrobno odgovarja na to trditev v Prilogi B.10 k odgovoru na tožbo in Prilogi D.11 k dupliki.

596 Microsoft se v podporo navedeni trditvi najprej sklicuje na nekatere rezultate tretje raziskave, ki jo je opravil Mercer.

597 Mercer je v tej raziskavi vprašal vodje oddelkov za informacijsko tehnologijo, katerih organizacije so že uporabljale operacijske sisteme Linux za izvajanje opravil delovne skupine, ali načrtujejo povečanje te uporabe v prihodnjih petih letih. Kot je razvidno iz tabele 19 v poročilu Mercer, v kateri so analizirani rezultati navedene raziskave, je od 70 vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo, ki jih je to vprašanje zadevalo, 53 vodij odgovorilo pritrdilno.

598 Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija v uvodni izjavi 605 izpodbijane odločbe upravičeno menila, da ta podatek ni prepričljiv. Po eni strani je namreč treba ugotoviti, da teh 53 vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo predstavlja samo približno 17,9 % od 296 vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo, ki so sodelovali v tretji raziskavi, ki jo je opravil Mercer, saj je 226 vodij navedlo, da njihova

organizacija ne uporablja sistemov Linux za zagotavljanje storitev delovne skupine. Po drugi strani teh 53 vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo ni kvantificiralo nameravane večje uporabe sistemov Linux za izvajanje opravil delovne skupine, niti ni pojasnilo, ali naj bi bilo to povečanje v škodo sistemov Windows.

599 Poleg tega je treba spomniti, da je iz tabele 18 v istem poročilu Mercer razvidno mnenje 58 vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo, da sistemi Linux v prihodnjih petih letih ne bodo postali „ekonomsko upravičeni“ za izvajanje opravil delovne skupine.

600 Res je, da iz iste tabele izhaja, da je 60 % vprašanih vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo navedlo načrt njihove organizacije, da bo v prihodnjih petih letih sprejela sisteme Linux za zagotavljanje storitev delovne skupine. Vendar, kot Komisija upravičeno poudarja v uvodni izjavi 606 izpodbijane odločbe, navedeni vodje niso bili pozvani, naj kvantificirajo to sprejetje niti naj pojasnijo, ali bo tako sprejetje škodilo sistemom Windows.

601 Nadalje Microsoft navaja nekatere napovedi, ki jih je pripravil IDC in ki naj bi dokazovale, da se bo tržni delež sistemov Linux podvojil med letoma 2003 in 2008.

602 V zvezi s tem je treba po eni strani spomniti, da podatki IDC vsebujejo določene pomanjkljivosti, ker podkategorije, ki jih je uporabil IDC, vključujejo opravila, ki so zunaj trga operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi. Napovedi rasti, ki jih je pripravil IDC, je torej treba podrobneje predstaviti.

603 Po drugi strani, kot Komisija upravičeno poudarja v uvodni izjavi 609 izpodbijane odločbe, se glede na te napovedi omejena rast, ki naj bi jo na trgu dosegli sistemi Linux, ne bo zgodila v škodo sistemov Windows, ampak v škodo konkurenčnih sistemov, zlasti sistema NetWare. V tem okviru je treba ugotoviti, da je Novell aprila 2003 napovedal, da se bo od leta 2005 njegov operacijski sistem „NetWare 7.0“ tržil v dveh različicah, in sicer različici, ki bo temeljila na tradicionalnem računalniškem okolju NetWare, in različici, ki bo temeljila na operacijskem sistemu Linux (glej uvodno izjavo 95 izpodbijane odločbe).

604 Končno, Microsoft v Prilogi A.19 k tožbi in Prilogi C.11 k repliki navaja stališče, ki so ga izrazili nekateri „opazovalci iz sektorja“. Sklicuje se predvsem na določene odlomke iz poročila z dne 8. marca 2004, ki ga je pripravil Merrill Lynch (Priloga 7 k Prilogi C.11 k repliki) in vsebuje rezultate raziskave, ki jo je ta opravil pri 50 vodjih oddelkov za informacijsko tehnologijo. Poudarja, da je polovica teh vodij načrtovala povečanje uporabe sistemov Linux znotraj svoje organizacije in da je od te polovice 34 % vodij načrtovalo, da bodo tako zamenjali sistem Windows NT za izvajanje opravil skupne uporabe datotek in tiskalnikov.

605 Ta trditev ni prepričljiva. Pomeni namreč samo, da je 17 % vprašanih vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo nameravalo zamenjati sistem Windows NT s sistemi Linux za izvajanje opravil, navedenih v prejšnji točki, brez kakršnega koli pojasnila o obsegu te zamenjave. Ob upoštevanju dejstva, da je bila v času, ko je Merrill Lynch opravil raziskavo, tehnologija Windows NT že „zastarela“ (glej uvodno izjavo 583 izpodbijane odločbe), je v resnici zelo verjetno, da je bila nameščena baza strežnikov, ki delujejo s tem sistemom, razmeroma omejena in da bi zato morala biti zgoraj navedena „selitev“ zelo majhna. Poleg tega je treba spomniti, da so operacijski sistemi za strežnike Microsoftovih konkurentov lahko dosegli višjo stopnjo interoperabilnosti s sistemi generacije Windows NT kot s sistemi poznejših generacij, ki jih je proizvajal Microsoft. Kot Komisija poudarja v presoji okoliščine v zvezi z nujnostjo

zadevnih informacij (glej točko 366 zgoraj), je „selitev“, navedena v poročilu, ki ga je pripravil Merrill Lynch, enkratni pojav in torej ne more postaviti pod vprašaj ugotovitev Komisije o nevarnosti odprave konkurence.

606 Komisija je nato, še vedno v prvem delu svoje analize (in sicer v delu o razvoju trga operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin), ugotovila, da tehnologije Windows 2000 in zlasti Active Directory „hitro [zasedajo] vedno večji prostor na trgu“ (uvodne izjave od 613 do 618 in 781 izpodbijane odločbe). Dodala je, da je „interoperabilnost z značilnostmi sistema Windows 2000 težja za operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin [Microsoftovih konkurentov], kot je bila za podobne tehnologije v sistemu Windows NT, ker je Microsoft prekinil ravni razkritja informacij o interoperabilnosti,“ preden je sklepala, da „sprejetje [novih značilnosti domene Windows, ki so značilne za Windows 2000] prispeva k omejitvi strank na enotno rešitev Windows za njihova omrežja delovnih skupin“ (uvodna izjava 613 izpodbijane odločbe).

607 Sodišče prve stopnje meni, da več podatkov v spisu potrjuje pravilnost teh ugotovitev.

608 Tako je IDC v biltenu novembra 2001 izjavil, da „[z]a veliko večino uporabnikov ni vprašanje v tem, ali bodo izvedli imeniške storitve za podpiranje [sistema] Windows 2000 Server in prihodnjih operacijskih sistemov Windows za strežnike, ampak kdaj jih bodo izvedli,“ in da bodo „uporabniki sistema Windows 2000 večinoma izbrali imeniško storitev Active Directory“ (uvodna izjava 614 izpodbijane odločbe).

- 609 Kot ugotavlja Komisija v uvodni izjavi 616 izpodbijane odločbe, prav tako izhaja iz raziskave, ki jo je Evans Data Corporation opravil leta 2002, da je 50,3 % razvijalcev internih aplikacij, ki so bili vprašani, za katere imeniške storitve so bili razvite njihove aplikacije, navedlo Active Directory.
- 610 Nekateri rezultati raziskave trga iz leta 2003 potrjujejo tudi ogromno zanimanje, ki ga vzbuja Active Directory. Tako je Komisija v zahtevi za informacije z dne 16. aprila 2003 zadevne subjekte vprašala, ali so že vzpostavili (ali so se že odločili, da vzpostavijo) Active Directory v večini domen Windows v svojem računalniškem omrežju (vprašanje 15). Od 102 subjektov, ki jih je zadevala ta raziskava, jih je 61 pritrdilno odgovorilo na to vprašanje.
- 611 To zanimanje je razvidno tudi iz nekaterih rezultatov druge raziskave, ki jo je opravil Mercer, kot Komisija ugotavlja v uvodni izjavi 618 izpodbijane odločbe.
- 612 Poleg tega je bilo že v točkah od 571 do 574 zgoraj navedeno, da je interoperabilnost, ki jo konkurenčni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin lahko dosežejo s proizvodi generacije Windows 2000, veliko manjša od interoperabilnosti, ki so jo lahko dosegli s sistemi prejšnje generacije.
- 613 Končno, Komisija je prvi del analize končala tako, da je zavrnila tri kategorije utemeljitev, ki jih je Microsoft navedel med upravnim postopkom, da bi izpodbijal nevarnost odprave konkurence, ki jo je ugotovila Komisija. Microsoft, ki se je skliceval na

določene izjave svojih konkurentov, je navedel, da so računalniška omrežja znotraj podjetij različna, in trdil, da obstajajo nadomestne rešitve za sistem Windows.

- 614 Microsoft se v svojih pisanjih sklicuje na izjave svojih strank, ki jih je predložil med upravnim postopkom, in ponavlja trditev, da so omrežja znotraj podjetij različna.
- 615 V zvezi s tem je treba spomniti, da je bilo že v točkah od 498 do 500 zgoraj ugotovljeno, da te izjave potrjujejo, da so, kar zadeva strežnike delovnih skupin, računalniška omrežja njegovih strank sestavljena predvsem iz sistemov Windows.
- 616 Microsoft v svojih pisanjih navaja tudi dejstvo, da poslovne stranke sprejemajo odločitve o nakupu operacijskih sistemov za strežnike glede na vrsto meril in da pri tem vprašanje interoperabilnosti operacijskih sistemov Windows za odjemalske osebne računalnike ni odločilni dejavnik. Kot je bilo dokazano že v točki 426 zgoraj, je ta trditev netočna.
- 617 Microsoftovo trditev, da šest let po domnevni zavrnitvi še vedno obstajajo številni konkurenti na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin (glej točko 442 zgoraj), je treba zavrniti zaradi razlogov, predstavljenih v točki 429 zgoraj.

618 Iz vsega zgoraj navedenega izhaja, da Komisija ni storila očitne napake pri presoji, ko je sklepala, da razvoj trga razkriva nevarnost odprave konkurence na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

619 Komisija je toliko bolj utemeljeno sklepala, da obstaja nevarnost odprave konkurence na tem trgu, ker ima ta določene značilnosti, ki lahko organizacije, ki so že sprejele sistem Windows za svoje strežnike delovnih skupin, odvrne od tega, da se v prihodnosti preselijo h konkurenčnim operacijskim sistemom. Kot je Komisija upravičeno pojasnila v uvodni izjavi 523 izpodbijane odločbe, iz nekaterih rezultatov tretje raziskave, ki jo je opravil Mercer, izhaja, da je „uveljavljen sloves preizkušene tehnologije“ pomemben dejavnik za veliko večino vprašanih vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo. Ob sprejetju izpodbijane odločbe je imel Microsoft na podlagi previdne ocene najmanj 60-odstotni tržni delež na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin (uvodna izjava 499 izpodbijane odločbe). V istem smislu je treba spomniti, da nekateri rezultati iste raziskave dokazujejo tudi, da je dejavnik „razpoložljive zmogljivosti in strošek/razpoložljivost pomoči (notranje ali zunanje)“ pomemben za večino vodij oddelkov za informacijsko tehnologijo. Kot Komisija povsem upravičeno pojasnjuje v uvodni izjavi 520 izpodbijane odločbe, „[t] o pomeni, da lažje kot je najti tehnike, usposobljene za upravljanje danega operacijskega sistema za strežnike delovnih skupin, prej se stranke odločijo za nakup“ in „[p]osledično je za tehnike lažje (in bolj so pripravljene) pridobiti veščine, povezane z operacijskim sistemom [za strežnike delovnih skupin], ki je bolj priljubljen med strankami“. Vendar je posledica zelo velikega tržnega deleža, ki ga ima Microsoft na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, da je zelo veliko tehnikov usposobljenih za operacijske sisteme Windows.

620 Zato je treba skleniti, da v obravnavanem primeru obstaja okoliščina, da zadevna zavrnitev lahko odpravi konkurenco.

iv) Nov proizvod

Trditve strank

- ⁶²¹ Microsoft, ki navaja točki 48 in 49 sodbe IMS Health, navedene v točki 107 zgoraj, trdi, da ni dokazano, da je zavrnitev, ki se mu očita, preprečila pojav novega proizvoda, za katerega obstaja nezadovoljeno povpraševanje potrošnikov.
- ⁶²² Microsoft v zvezi s tem opozarja, da po eni strani že trži operacijske sisteme za strežnike, ki izvajajo zadevne komunikacijske protokole, in da po drugi strani njegovi konkurenti tržijo svoje operacijske sisteme za strežnike, ki uporabljajo komunikacijske protokole, izbrane za zagotavljanje storitev delovne skupine.
- ⁶²³ Poleg tega Microsoft, ki se sklicuje na uvodno izjavo 669 izpodbijane odločbe, ponovno trdi, da je namen izpodbijane odločbe, da se njegovim konkurentom omogoči doseči, da njihovi proizvodi delujejo popolnoma enako kot operacijski sistemi Windows za strežnike. Ponavlja, da Komisija želi, da njegovi konkurenti uporabijo njegove komunikacijske protokole za razvoj operacijskih sistemov za strežnike, ki so neposredni konkurenti njegovih proizvodov, tako da „posnemajo“ njihove značilnosti.
- ⁶²⁴ Microsoft tudi trdi, da v izpodbijani odločbi ni opredeljen noben nov proizvod, ki naj bi ga njegovi konkurenti razvili z uporabo njegovih komunikacijskih protokolov, niti

ni dokazan obstoj povpraševanja po takem proizvodu. Komisija naj bi samo trdila, da bi Microsoftovi konkurenti „lahko uporabljali posredovane informacije za razvijanje naprednih funkcij svojih proizvodov“ (uvodna izjava 695 izpodbijane odločbe).

625 Microsoft ugotavlja, da niti dopis z dne 15. septembra 1998 niti Sunova pritožba z dne 10. decembra 1998 ne vsebujeta niti najmanjše navedbe, da je Sun nameraval uporabiti „Microsoftovo tehnologijo“ za razvoj drugega proizvoda in ne za operacijski sistem za strežnike delovnih skupin.

626 Microsoft izpodbija trditev Komisije, da je za opredelitev proizvoda kot novega dovolj, da vsebuje bistvene elemente, ki so posledica lastnih prizadevanj licenčojemalca. Po njegovem mnenju se namreč „[d]odatek značilnosti iz konkurentovih proizvodov težko obravnava kot razvoj novega proizvoda“.

627 Microsoft nasprotuje tudi trditvi Komisije, da je njemu očitana zavrnitev „zavrnitev dovoljenja nadaljnjih inovacij“ (glej točko 632 spodaj). Izpodbija pravilnost ugotovitev v uvodni izjavi 696 izpodbijane odločbe, ko trdi, da Novell ni nikoli uporabil AS/U in da je bila prodaja operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin Suna in „več drugih prodajalcev“, ki so pridobili licenco za AS/U, vedno skromna. V resnici lahko po Microsoftovem mnenju prisilno podeljevanje licenc, določeno z izpodbijano odločbo, zmanjša število njegovih inovacij, saj bo imel manjšo spodbudo za razvoj dane tehnologije, če jo mora dajati na voljo svojim konkurentom.

628 Končno, Microsoft zanika, da zadevna zavrnitev škodi potrošnikom. Trdi, da se poročilo Mercer, ki ga navaja Komisija (glej točko 635 spodaj), nanaša na proizvode, ki so zdaj na trgu, in da torej ni pomembno za vprašanje, ali je navedena zavrnitev

preprečila pojav novih proizvodov, za katere naj bi obstajalo nezadovoljeno povpraševanje potrošnikov. Še več, nobeno poročilo Mercer naj ne bi dokazovalo, da Microsoft „zaostaja za“ svojimi konkurenti. Komisija naj bi predvsem ne omenila, da so operacijski sistemi Windows za strežnike dobili boljše ocene kot sistemi NetWare in Linux za deset od trinajstih dejavnikov in kot sistemi UNIX za devet od trinajstih dejavnikov. Microsoft tudi opozarja, da med upravnim postopkom nobena stranka ni trdila, da je bila prisiljena uporabiti operacijske sisteme Windows za strežnike zaradi njegove domnevne zavrnitve razkritja informacij o interoperabilnosti konkurentom.

629 CompTIA trdi, da Komisija v izpodbijani odločbi ni dokazala, da je Microsoftu očitana zavrnitev preprečila pojav novega proizvoda.

630 Komisija zavrača Microsoftovo trditev, da zadevna zavrnitev ni preprečila pojava novega proizvoda, za katerega obstaja nezadovoljeno povpraševanje potrošnikov.

631 Na prvem mestu Komisija v zvezi s tem opozarja, da iz točke 49 sodbe IMS Health, navedene v točki 107 zgoraj, izhaja, da je „nov proizvod“ proizvod, ki v bistvu ni omejen na reproduciranje proizvodov, ki jih na trgu že ponuja imetnik avtorske pravice. Zato naj bi bilo dovolj, da zadevni proizvod vsebuje bistvene elemente, ki so posledica prizadevanj licencojemalca. Komisija, ki opozarja, da je Microsoft dolžan razkriti samo specifikacije svojih vmesnikov in ne njihove izvedbe, trdi, da se njegovi konkurenti ne bodo omejili na reproduciranje njegovih proizvodov in da pravzaprav tega ne bodo sposobni narediti. Trdi, da bodo informacije o interoperabilnosti uporabili za stalno trženje izboljšanih proizvodov, „s tem ko bodo nudili dodano vrednost v primerjavi s svojimi prejšnjimi proizvodi in prejšnjo Microsoftovo

ponudbo“, namesto da bi bili odpravljeni s trga zaradi Microsoftove zavrnitve, da bi razkril te informacije (uvodna izjava 695 izpodbijane odločbe). Dodaja, da nobena značilnost Microsoftovih proizvodov in zlasti noben del njegove programske kode ne bo vključen v druge operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin.

632 Na drugem mestu Komisija poudarja, da se v izpodbijani odločbi ni omejila samo na analizo merila novega proizvoda, kot je opredeljen v sodbi IMS Health, navedeni v točki 107 zgoraj. To merilo naj bi namreč preučila z vidika prepovedi zlorabe, ki je omejevanje tehničnega razvoja na škodo potrošnikov, določene v členu 82, drugi pododstavek, točka (b), ES. Tako naj bi posebej skrbno preverila, da je Microsoftu očitana zavrnitev „zavrnitev dovoljenja nadaljnjih inovacij“, torej razvoja novih proizvodov, in ne samo zavrnitev dovoljenja reproduciranja.

633 Prvič, Komisija v podporo tem trditvam navaja, da je preučila ravnanje Microsoftovih konkurentov v preteklosti, ko jim je ta posredoval informacije o interoperabilnosti ali nekaterim od njih nenamerno dovolil, da uporabijo „obhodne poti“ (uvodna izjava 696 izpodbijane odločbe). Komisija v zvezi s kritikami, ki jih je Microsoft izrazil o tem vprašanju (glej točko 627 zgoraj), pojasnjuje, da se Novell, ker ni „prodajalec sistemov UNIX“, ni zanimal za „izvedbe, ki temeljijo na sistemu UNIX“, kot je AS/U. Dodaja, da so Sun in drugi prodajalci sistemov UNIX predlagali inovativne proizvode, ki uporabljajo AS/U, za doseganje interoperabilnosti s sistemi Windows, ki bi lahko zadovoljili povpraševanje potrošnikov, če Microsoft ne bi zavrnil posredovanja informacij o interoperabilnosti.

634 Drugič, poudarja, da je v uvodni izjavi 698 izpodbijane odločbe ugotovila, da so možne številne različne izvedbe iste specifikacije.

635 Tretjič, Komisija, ki se sklicuje na uvodno izjavo 699 izpodbijane odločbe, trdi, da je iz rezultatov tretje raziskave, ki jo je opravil Mercer, razvidno, da se kljub dejstvu, da „Microsoft zaostaja za svojimi konkurenti“ pri več značilnostih, ki so pomembne za potrošnike operacijskih sistemov za strežnike, potrošniki zadovoljijo z Microsoftovimi proizvodi „zaradi ovire, ki jo pomanjkljiva interoperabilnost predstavlja za sprejetje alternativnih rešitev“. Pojasnjuje, da je Microsoft ocenjen bolje kot njegovi konkurenti samo, če je interoperabilnost s sistemom Windows upoštevni dejavnik in če se drugotnim dejavnikom pripiše enak pomen kot pomembnim dejavnikom. Komisija se v zvezi z Microsoftovo trditvijo, da naj se ne bi nobena stranka pritožila, da je morala zaradi zadevne zavrnitve sprejeti operacijski sistem Windows, sklicuje na uvodne izjave od 702 do 708 izpodbijane odločbe.

636 Četrtrič, Komisija navaja, da Microsoftovi konkurenti raziskujejo in razvijajo proizvode, vendar potrebujejo dostop do Microsoftovih protokolov, da bi omogočili organizacijam, ki uporabljajo odjemalske osebne računalnike in strežnike delovnih skupin, ki delujejo s sistemom Windows, da izkoristijo njihovo inovacijo brez oškodovanja zaradi pomanjkljive interoperabilnosti. Pojasnjuje, da „[z]avrnitev sama po sebi ne vpliva neposredno na zmožnost konkurentov, da uvajajo novosti, ampak bolj na zmožnost potrošnikov, da izkoristijo to inovacijo, in zmožnost konkurentov, da imajo dobiček od svoje inovacije – in torej dolgoročno na njihove spodbude za uvajanje inovacij“.

637 Končno, petič, Komisija trdi, da trditve, ki jih Microsoft navaja v zvezi z lastnimi spodbudami za inovacije, niso pomembne za presojo vprašanja posledic zadevne zlorabe za spodbude njegovih konkurentov za uvajanje inovacij.

638 Na tretjem mestu Komisija trdi, da Microsoftova trditev, da merilo novega proizvoda v obravnavani zadevi ni izpolnjeno, temelji na napačni razlagi sodne prakse.

639 Prvič, Komisija v zvezi s tem trdi, da to merilo ne zahteva konkretnega dokaza, da bo proizvod licencojemalca pritegnil stranke, ki ne kupujejo proizvodov, ki jih ponuja obstoječi prevladujoči ponudnik. Sodišče naj bi v sodbi IMS Health, navedeni v točki 107 zgoraj, analizo osredotočilo na obstoj razlik med proizvodi, ki lahko vplivajo na izbiro potrošnikov, ali povedano drugače, na vprašanje, ali obstaja „potencialno povpraševanje“ po novem proizvodu. Pri tem poudarja, da se merilo novega proizvoda ne nanaša samo na omejitve proizvodnje. Komisija v dupliki trdi, da bodo načrtovani novi proizvodi očitno zadovoljili potencialno povpraševanje in da bodo temeljili na operacijskih sistemih, ki jih zdaj tržijo Microsoftovi konkurenti in imajo značilnosti, ki jih potrošniki pogosto cenijo bolj kot ustrezne značilnosti Microsoftovih operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

640 Drugič, Komisija meni, da se Microsoft ne more opreti na to, da se izpodbijana odločba osredotoča na zmožnost njegovih konkurentov, da prilagodijo svoje „obstoječe proizvode“. Pomembno naj bi bilo namreč vprašanje, ali se bodo navedeni konkurenti v bistvu omejili na reproduciranje obstoječih proizvodov, ki jih je razvil imetnik pravice intelektualne lastnine. Komisija v zvezi s tem poudarja, da bodo proizvodi Microsoftovih konkurentov izvajali isti nabor protokolov kot operacijski sistemi Windows za strežnike delovnih skupin, vendar se bodo zelo razlikovali po uspešnosti, varnosti in funkcijah.

641 Tretjič, Komisija trdi, da sodna praksa ne izključuje, da bodo prihodnji proizvodi licencojemalca konkurenčni proizvodom imetnika pravice intelektualne lastnine, kot naj bi dokazovalo dejansko stanje v zadevah, v katerih sta bili izrečeni sodbi Magill in IMS Health, navedeni v točki 107 zgoraj.

642 SIIA trdi, da zadevna zavrnitev preprečuje pojav „novih in inovativnih operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin [ki jih ni proizvedel] Microsoft in ki zadovoljujejo potrebe strank glede interoperabilnosti“. Pojasnjuje, da bodo Microsoftovi

konkurenti zaradi informacij o interoperabilnosti lahko ponudili ne samo proizvode, ki bodo vsebovali „izboljšane funkcije zmogljivosti“, ampak tudi in predvsem interoperabilne proizvode. Poleg tega SIIA poudarja, da naj Microsoftovi konkurenti ne bi imeli nobene konkurenčne prednosti, če bi samo „kopirali [njegove] proizvode“, in da naj poleg tega ne bi bili sposobni kopirati, če bi imeli dostop do informacij, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi.

Presoja Sodišča prve stopnje

⁶⁴³ Treba je poudariti, da je treba dejstvo, da očitano ravnanje preprečuje pojav novega proizvoda na trgu, upoštevati v okviru člena 82, drugi pododstavek, točka (b), ES, ki prepoveduje zlorabo, ki pomeni „omejevanje proizvodnje, trgov ali tehničnega razvoja na škodo potrošnikov“.

⁶⁴⁴ Sodišče je tako v točki 54 sodbe Magill, navedene v točki 107 zgoraj, odločilo, da je treba zavrnitev zadevnih izdajateljev televizijskega programa opredeliti kot zlorabo v smislu te določbe, ker je zavrnitev ovirala pojav novega proizvoda, ki ga ti izdajatelji niso ponujali in za katerega je obstajalo potencialno povpraševanje potrošnikov.

⁶⁴⁵ Iz odločbe, ki je bila predmet zadeve, v kateri je bila izrečena ta sodba, izhaja, da je Komisija predvsem menila, da so ti izdajatelji televizijskega programa z zavrnitvijo omejevali proizvodnjo ali trge v škodo potrošnikov (glej točko 23, prvi pododstavek, Odločba Komisije 89/205/EGS z dne 21. decembra 1988 v zvezi s postopkom iz člena [82 ES] (IV/31.851, Magill TV Guide proti ITP, BBC in RTE) (UL 1989, L 78, str. 43)). Komisija je namreč ugotovila, da je navedena zavrnitev izdajateljem preprečevala pripravo in objavo splošnega tedenskega sporeda za potrošnike na Irskem in

Severnem Irskem, to je vrsto sporeda, ki v tistem obdobju ni bil na voljo na tistem geografskem trgu. Čeprav so zadevni izdajatelji televizijskega programa objavljali vsak svoj tedenski televizijski spored, je bil ta vseeno namenjen izključno njihovim programom. Pri ugotavljanju, da so ti izdajatelji televizijskega sporeda zlorabili prevladujoči položaj, je Komisija vztrajala pri škodi, ki jo je povzročal neobstoje splošnega tedenskega televizijskega sporeda na irskem in severnoirskem trgu potrošnikom, ki niso imeli druge možnosti, če so želeli biti obveščeni o ponudbi programov v prihodnjem tednu, kot da so kupili tedenske sporede vsakega kanala in v njih sami poiskali podatke za primerjavo.

⁶⁴⁶ Sodišče je v sodbi IMS Health, navedeni v točki 107 zgoraj, ko je presoјalo okoliščino v zvezi s pojavom novega proizvoda, tudi to postavilo v okvir škode, storjene interesom potrošnikov. Tako je v točki 48 te sodbe ob sklicevanju na točko 62 sklepnih predlogov generalnega pravobranilca A. Tizzana v tem primeru (Recueil, str. I-5042) poudarilo povezavo te okoliščine s premislekom, da pri uravnoteženju interesa varstva pravice intelektualne lastnine in svobode gospodarske pobude imetnika te pravice na eni strani z interesom varstva svobodne konkurence na drugi strani zadnjenavedeni interes lahko prevlada, samo če zavrnitev podelitve licence ovira razvoj sekundarnega trga v škodo potrošnikov.

⁶⁴⁷ Treba je spomniti, da okoliščina v zvezi s pojavom novega proizvoda, kot je določena v sodbah Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj, ne more biti edini parameter, na podlagi katerega je mogoče ugotoviti, ali zavrnitev podelitve licence za pravico intelektualne lastnine lahko škodi potrošnikom v smislu člena 82, drugi pododstavek, točka (b), ES. Kot izhaja iz besedila te določbe, lahko taka škoda nastane ne samo zaradi omejevanja proizvodnje ali trgov, ampak tudi zaradi omejevanja tehničnega razvoja.

- 648 Komisija je v izpodbijani odločbi odločila prav o zadnjenavedenem primeru. Tako je menila, da Microsoftu očitana zavrnitev omejuje tehnični razvoj v škodo potrošnikov v smislu člena 82, drugi pododstavek, točka (b), ES (uvodne izjave od 693 do 701 in 782 izpodbijane odločbe), in zavrnila Microsoftovo trditev, da ni dokazano, da je navedena zavrnitev povzročila škodo potrošnikom (uvodne izjave od 702 do 708 izpodbijane odločbe).
- 649 Sodišče prve stopnje meni, da ugotovitve Komisije v uvodnih izjavah, navedenih v prejšnji točki, niso očitno nepravilne.
- 650 Prvič, Komisija je tako v uvodni izjavi 694 izpodbijane odločbe upravičeno opozorila, da je „[z]aradi neobstoja interoperabilnosti, ki so jo konkurenčni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin sposobni doseči z arhitekturo domene Windows, vedno večje število potrošnikov omejeno na enotno rešitev Windows, kar zadeva operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin“.
- 651 V zvezi s tem je treba spomniti, da je bilo že v točkah od 371 do 422 zgoraj pojasnjeno, da Microsoftu očitana zavrnitev preprečuje njegovim konkurentom razvoj operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, ki bi bili sposobni doseči zadostno stopnjo interoperabilnosti z arhitekturo domene Windows, kar je povzročilo, da so se potrošniki pri odločanju o nakupu operacijskega sistema za strežnike delovnih skupin usmerili k Microsoftovim proizvodom. Prav tako je bilo v točkah od 606 do 611 zgoraj poudarjeno, da je iz več podatkov v spisu razvidno, da organizacije vedno pogosteje sprejemajo tehnologije iz ponudbe Windows 2000, zlasti Active Directory. Ker se pojavljajo hujše težave glede interoperabilnosti z operacijskimi sistemi za strežnike delovnih skupin, ki spadajo v to ponudbo proizvodov, kot z operacijskimi

sistemi prejšnje generacije (glej točke od 571 do 574 zgoraj in uvodne izjave od 578 do 584, 588 in 613 izpodbijane odločbe), naraščajoče sprejemanje navedenih sistemov samo še krepi učinek „omejenosti“, predstavljen v prejšnji točki.

- 652 Tako določena omejitev izbire potrošnikov je toliko bolj škodljiva zanje, ker so po njihovem mnenju, kot je bilo poudarjeno že v točkah od 407 do 412 zgoraj, konkurenčni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin boljši od operacijskih sistemov Windows za strežnike delovnih skupin glede vrste značilnosti, ki jim pripisujejo velik pomen, kot sta „zanesljivost/razpoložljivost sistema“ in „celovita varnost v operacijskem sistemu za strežnike“.
- 653 Drugič, Komisija je upravičeno menila, da naj bi umetna prednost glede interoperabilnosti, ki si jo je Microsoft pridržal z zavrnitvijo, njegove konkurente odvrčala od tega, da razvijajo in dajejo na trg operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, ki imajo inovativne značilnosti, in to predvsem v škodo potrošnikov (glej v tem smislu uvodno izjavo 694 izpodbijane odločbe). Posledica te zavrnitve je namreč, da so ti konkurenti v slabšem položaju kot Microsoft, kar zadeva odlike njihovih proizvodov, zlasti ob upoštevanju parametrov, kot so varnost, zanesljivost, preprostost uporabe ali hitrost izvajanja opravil (uvodna izjava 699 izpodbijane odločbe).
- 654 Ugotovitev Komisije, da „če bi imeli Microsoftovi konkurenti dostop do informacij o interoperabilnosti, ki jih [ta] noče posredovati, bi jih lahko uporabili, da bi dali napredne funkcije svojih proizvodov na voljo v okviru omrežja odnosov interoperabilnosti, na katerem temelji arhitektura domene Windows“ (uvodna izjava 695 izpodbijane odločbe), je potrjena z ravnanjem teh konkurentov v preteklosti, ko so imeli dostop do nekaterih informacij o Microsoftovih proizvodih. Oba primera, ki ju Komisija navaja v uvodni izjavi 696 izpodbijane odločbe, in sicer proizvoda, imenovana „PC NetLink“ in „NDS za NT“, povesta veliko o tem. PC NetLink je programska

oprema, ki jo je Sun razvil na podlagi AS/U, tega pa je AT&T razvil z uporabo nekaterih elementov Microsoftove izvorne kode, ki mu jih je Microsoft v devetdesetih letih posredoval v okviru licence (uvodne izjave od 211 do 213 izpodbijane odločbe). Iz dokumenta, ki ga je Microsoft posredoval med upravnim postopkom, je razvidno, da je Sun inovativne značilnosti in dodano vrednost, ki jo je PC NetLink prinašal omrežjem Windows za delovne skupine, poudarjal kot prodajni argument tega proizvoda (opomba 840 v izpodbijani odločbi). Prav tako je Novell v poslovni dokumentaciji poudarjal nove značilnosti, ki jih je NDS za NT – proizvod programske opreme, ki ga je razvil z uporabo tehnik obratnega inženirstva – prinašal v arhitekturo domene Windows, v tem primeru Windows NT (opomba 841 v izpodbijani odločbi).

655 Treba je spomniti, da je Komisija tu poudarila obstoj „velikih možnosti diferenciacije in inovacij, ki presegajo razvijanje specifikacij vmesnikov“ (uvodna izjava 698 izpodbijane odločbe). Povedano drugače, razvijalci programske opreme lahko isto specifikacijo izvedejo na številne različne in inovativne načine.

656 Izpodbijana odločba tako temelji na ideji, da bodo Microsoftovi konkurenti po odstranitvi ovire, ki jo zanje predstavlja nezadostnost obstoječe stopnje interoperabilnosti z arhitekturo domene Windows, lahko ponujali operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, ki bodo ne samo reprodukcija sistemov Windows, že prisotnih na trgu, ampak se bodo razlikovali od teh sistemov po parametrih, ki se potrošnikom zdijo pomembni (glej v tem smislu uvodno izjavo 699 izpodbijane odločbe).

657 V zvezi s tem je treba spomniti, da Microsoftovi konkurenti ne bi mogli klonirati ali reproducirati njegovih proizvodov, če bi imeli dostop samo do informacij o interoperabilnosti, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi. Poleg tega, da Microsoft sam

v svojih pisanjih priznava, da naj korektivni ukrep iz člena 5 te odločbe ne bi omogočal doseganja takega rezultata (glej točko 241 zgoraj), je treba ponoviti, da zadevne informacije ne obsegajo podrobnosti izvedbe ali drugih elementov Microsoftove izvirne kode (glej točke od 194 do 206 zgoraj). Prav tako je treba spomniti, da so protokoli, katerih specifikacije mora Microsoft razkriti na podlagi izpodbijane odločbe, samo zelo majhen del vseh protokolov, ki so izvedeni v operacijskih sistemih Windows za strežnike delovnih skupin.

658 Treba je dodati, da naj ne bi bilo v interesu Microsoftovih konkurentov, če bi samo reproducirali operacijske sisteme Windows za strežnike delovnih skupin. Ko bodo zaradi informacij, ki jim bodo posredovane, sposobni razviti sisteme, ki bodo dovolj interoperabilni z arhitekturo domene Windows, ne bodo imeli druge izbire, če bodo hoteli imeti konkurenčno prednost pred Microsoftom in ostati dobičkonosni na trgu, kot da naredijo svoje proizvode tako, da se bodo od Microsoftovih razlikovali po nekaterih parametrih in značilnostih. V zvezi s tem se je treba zavedati, kot Komisija pojasnjuje v uvodnih izjavah od 719 do 721 izpodbijane odločbe, da je izvedba specifikacij težka naloga, ki zahteva visoke finančne naložbe in veliko časa.

659 Končno, glede Microsoftove trditve, da bo imel manjšo spodbudo za razvoj dane tehnologije, če jo bo moral dajati na voljo svojim konkurentom (glej točko 627 zgoraj), je dovolj ugotovitev, da ta trditev ni pomembna za preučitev okoliščine v zvezi z novim proizvodom, v okviru katere je treba presoditi vpliv zadevne zavrtnitve na spodbude Microsoftovim konkurentom za uvajanje inovacij in ne vprašanje Microsoftovih spodbud za uvajanje inovacij. Zadnjenavedeno vprašanje je treba presoditi v okviru preučitve okoliščine v zvezi z neobstojem objektivne utemeljenosti.

- 660 Tretjič, Komisija je prav tako upravičeno kot neutemeljeno zavrnila trditev, ki jo je Microsoft izrazil med upravnim postopkom, in sicer da ni dokazano, da je njemu očitana zavrnitev škodovala potrošnikom (uvodne izjave od 702 do 708 izpodbijane odločbe).
- 661 Najprej, kot je bilo poudarjeno že v točkah od 407 do 412 zgoraj, izhaja iz rezultatov tretje raziskave, ki jo je opravil Mercer, da so konkurenčni operacijski sistemi za strežnike delovnih skupin po mnenju potrošnikov boljši od operacijskih sistemov Windows za strežnike delovnih skupin glede vrste značilnosti, ki jim pripisujejo velik pomen, kar je v nasprotju z Microsoftovo trditvijo.
- 662 Nadalje, Microsoft se ne more opirati na to, da med upravnim postopkom potrošniki niso nikoli trdili, da so bili prisiljeni sprejeti operacijski sistem Windows za strežnike delovnih skupin zaradi njegove zavrnitve, da bi svojim konkurentom razkril informacije o interoperabilnosti. V zvezi s tem je dovolj ugotoviti, da Microsoft ne nasprotuje ugotovitvam Komisije v uvodnih izjavah 705 in 706 izpodbijane odločbe. Tako Komisija v uvodni izjavi 705 izpodbijane odločbe poudarja, da so razvijalci dodatne programske opreme, ki mora biti interoperabilna z Microsoftovimi sistemi, „odvisni od Microsoftovega razkritja informacij o interoperabilnosti“ in da „potrošniki ne vedo vedno točno, kaj Microsoft razkriva ali ne razkriva prodajalcem operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin“. Komisija v uvodni izjavi 706 izpodbijane odločbe pojasnjuje, da „[č]e morajo potrošniki izbirati med tem, da prenašajo težave zaradi interoperabilnosti, zaradi katerih je potek njihovih dejavnosti zapletenejši, neučinkovit ali dražji, in tem, da izberejo enotno okolje Windows, bodo raje izbrali zadnjo možnost“, in da „[k]o se bodo prilagodili sistemu Windows, je malo verjetno, da bodo poročali o težavah zaradi interoperabilnosti svojih odjemalskih osebnih računalnikov s strežniki delovnih skupin“.

- 663 Poleg tega je treba spomniti, da iz Microsoftovih izjav o razkritjih na podlagi ameriške poravnave izhaja, da so razkritja posledično potrošnikom ponudila večjo izbiro (glej uvodno izjavo 703 izpodbijane odločbe).
- 664 Končno, treba je opozoriti, da se v skladu z ustaljeno sodno prakso člen 82 ES ne nanaša le na ravnanja, ki lahko potrošnikom povzročijo takojšnjo škodo, ampak tudi tista, ki jih oškodujejo tako, da ogrožajo učinkovito konkurenčno strukturo (sodba Sodišča z dne 13. februarja 1979 v zadevi Hoffmann-La Roche proti Komisiji, 85/76, Recueil, str. 461, točka 125, in zgoraj v točki 229 navedena sodba Irish Sugar proti Komisiji, točka 232). V obravnavanem primeru je Microsoft škodil učinkoviti konkurenčni strukturi na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin s tem, ko je na njem pridobil velik tržni delež.
- 665 Iz vseh zgornjih premislekov je treba sklepati, da ugotovitev Komisije, da Microsoftu očitana zavrnitev omejuje tehnični razvoj v škodo potrošnikov v smislu člena 82, drugi pododstavek, točka (b), ES, ni očitno napačna. Zato je treba sklepati, da okoliščina v zvezi s pojavom novega proizvoda obstaja v obravnavanem primeru.

v) Neobstoj objektivne utemeljitve

Trditve strank

- 666 Prvič, Microsoft trdi, da je njemu očitana zavrnitev objektivno utemeljena s pravicami intelektualne lastnine, ki jih ima za zadevno „tehnologijo“. Poudarja, da je veliko

vložil v razvoj svojih komunikacijskih protokolov in da je poslovni uspeh, ki so ga doživeli ti proizvodi, upravičena nagrada za te naložbe. Prav tako trdi, da je splošno priznано, da je zavrnitev podjetja, da svojim konkurentom posreduje dano tehnologijo, mogoče utemeljiti s tem, da ne želi, da ti navedeno tehnologijo uporabljajo za to, da mu bodo konkurirali.

⁶⁶⁷ Microsoft se v repliki sklicuje na to, da je tehnologija, ki jo mora razkriti svojim konkurentom, tajna in veliko vredna za licencojemalce ter da vsebuje pomembne inovacije.

⁶⁶⁸ V odgovoru na eno od pisnih vprašanj Sodišča prve stopnje dodaja, da je imel objektivni razlog, da ne podeli licence za navedeno tehnologijo „glede na škodo, ki naj bi nastala za spodbude za uvajanje inovacij, če bi Sun (ali drugi) uporabil to tehnologijo za razvoj funkcijskega ekvivalenta, ki bi konkuriral Microsoftovim proizvodom na istem trgu“.

⁶⁶⁹ Drugič, Microsoft trdi, da je Komisija zavrnila njegove trditve, ko je uporabila novo merilo, ki je pravno napačno in se precej oddaljuje od meril, ki se upoštevajo v sodni praksi. V uvodni izjavi 783 izpodbijane odločbe naj bi Komisija namreč menila, da bi zavrnitev posredovanja informacij, zaščitениh s pravicami intelektualne lastnine, pomenila kršitev člena 82 ES, če bi glede na vse skupaj pozitivni vpliv na inovacije v celotnem sektorju izravnal negativni vpliv na spodbude podjetja s prevladujočim položajem za uvajanje inovacij.

⁶⁷⁰ Microsoft meni, da bo uporaba takega „preizkusa izravnave“ povzročila, da bodo podjetja s prevladujočim položajem imela manj spodbud za vlaganja v raziskave

in razvoj, ker bodo morala rezultate svojih prizadevanj deliti s svojimi konkurenti. Trdi, da pravice intelektualne lastnine spodbujajo njihovega imetnika k nadaljnjim inovacijam ter hkrati spodbujajo konkurenčna podjetja, da razvijajo svoje dejavnosti na področju inovacij, da ne bi „zaostala“. Poleg tega kritizira dejstvo, da Komisija ne poskuša „kvantificirati“ negativnega vpliva, ki ga bo prisilno podeljevanje licenc, naloženo z izpodbijano odločbo, imelo na njegove konkurente, ki bodo raje počakali, da vidijo, kakšno tehnologijo bodo lahko imeli na voljo z licenco, kot da bi se trudili razviti svojo tehnologijo.

- 671 Microsoft kritizira tudi nejasnost in nepredvidljive posledice tega preizkusa, ko predvsem opozarja, da Komisija ne navaja nobenega podatka, na podlagi katerega bi lahko podjetja s prevladujočim položajem ocenila, ali „ohranitev [njihovih] spodbud za uvajanje inovacij lahko utemelji odločitev, da obdržijo [svojo] intelektualno lastnino za [lastno] uporabo“. Splošneje, izpodbijana odločba naj ne bi vsebovala nobenega pojasnila o tem, kako je bil navedeni preizkus uporabljen v obravnavanem primeru, niti o tem, kako naj bi se izvajal v prihodnosti.
- 672 Tretjič, Microsoft izpodbija upoštevnost sklicevanja Komisije na ameriško poravnavo in sporazum o poravnavi, sklenjen s Sunom (glej točko 687 spodaj).
- 673 Glede ameriške poravnave opozarja, da ga ta zavezuje k podelitvi licenc za komunikacijske protokole, izvedene v operacijskih sistemih Windows za odjemalske osebne računalnike, samo za njihovo izvedbo v programski opremi za strežnike. Nasprotno pa naj bi mu bilo z izpodbijano odločbo naloženo, naj podeli licence za svoje komunikacijske protokole „strežnik–strežnik“, da bi se ti lahko izvedli v neposredno konkurenčnih operacijskih sistemih za strežnike delovnih skupin. Prav tako ugotavlja, da so obveznosti, ki izhajajo iz ameriške poravnave, omejene na pet let in da ima družba več spodbud za razvijanje tehnologije, če po določenem obdobju lahko ponovno izključno uporablja izboljšave, ki jih je vnesla v to tehnologijo.

- 674 Microsoft glede sporazuma o poravnavi, sklenjenega s Sunom, poudarja, da je v njem določena vzajemna zaveza o delitvi tehnologije in pravic intelektualne lastnine pod pogoji, določenimi na pogajanjih, v omejenem obdobju šestih let. Nasprotno pa naj Microsoft na podlagi izpodbijane odločbe ne bi mogel svobodno izbirati licencoje-malcev, ki naj mu v zameno ne bi podelili nobene licence; licenčnine in druge pogoje v zvezi s podelitvijo licenc naj bi nadzorovala Komisija, obveznosti Microsofta v zvezi s prisilno podelitvijo licenc pa „[naj bi se podaljšale] za nedoločen čas“.
- 675 CompTIA najprej poudarja pomen inovacij za konkurenco v sektorju informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter nujnost, da je v tem sektorju na voljo „močan sistem varstva pravic intelektualne lastnine“. Predvsem trdi, da te pravice spodbujajo družbe k izboljševanju njihovih obstoječih proizvodov in dajanju novih na trg.
- 676 CompTIA, ki se sklicuje na uvodno izjavo 783 izpodbijane odločbe, nato trdi, da je Komisija v obravnavanem primeru uporabila novo merilo presoje, in meni, da to merilo ni v skladu s sodno prakso.
- 677 Na prvem mestu Komisija trdi, da je pravilno upoštevala utemeljitev, ki jo je predstavil Microsoft.
- 678 V zvezi s tem Komisija najprej opozarja na Microsoftovo priznanje v tožbi, da je navedel samo eno utemeljitev, in sicer dejstvo, da ima pravice intelektualne lastnine za zadevno „tehnologijo“. Meni, da take utemeljitve ni mogoče sprejeti, ko predvsem

ugotavlja, da je Sodišče v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba Magill, navedena v točki 107 zgoraj, in v kateri ni bilo dvoma, da je s sporno odločbo zadevnim družbam naloženo prisilno podeljevanje licenc za avtorsko pravico, menilo, da zadevna zavrnitev ni objektivno utemeljena. V tej točki jo podpira SIIA.

679 Komisija nato pojasnjuje, da je Microsoftovo utemeljitev razumela, kot da pomeni, da so bila dejstva v obravnavanem primeru in zlasti „verjetni učinek zahteve za posredovanje informacij na njegove spodbude za uvajanje inovacij“ tako izjemna, da ni mogla uporabiti rešitev iz sodne prakse.

680 V tem okviru opozarja, da je moral Microsoft dokazati, da je njemu očitana zloraba bila objektivno utemeljena. Predvsem meni, da je moral Microsoft vsaj dokazati, da bi po eni strani obveznost, ki mu je bila naložena, da razkrije informacije o interoperabilnosti, imela negativen vpliv na njegove spodbude za uvajanje inovacij, po drugi strani pa, da obstaja tveganje, da bi ta negativen vpliv prevladal nad „vsemi dejavniki, ki jih je opredelila Komisija in zaradi katerih bi to ravnanje sicer pomenilo zlorabo“. Vendar naj bi Microsoft v zvezi s tem navedel samo popolnoma teoretične in neutemeljene trditve.

681 Komisija tudi meni, da Microsoft zavrnitve ne more utemeljiti s tem, da je zadevna tehnologija tajna in veliko vredna ter da vsebuje pomembne inovacije. Poleg tega naj ta utemeljitev ne bi bila navedena v tožbi.

682 Na drugem mestu Komisija zanika, da je v obravnavanem primeru uporabila novo merilo presoje.

683 Prvič, Komisija v zvezi s tem zavrača Microsoftovo trditev, da je podjetje upravičeno zavrniti posredovanje dane tehnologije svojim konkurentom, če želi preprečiti, da bi jo ti lahko uporabili, da bi mu konkurirali. To trditev bi bilo mogoče po eni strani razlagati, kot da pomeni, da je zavrnitev podelitve licenc, čeprav so izpolnjena prva tri merila, ki jih je Sodišče določilo v sodbah Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj, zakonita, če nameravajo konkurenti licenco uporabiti za konkuriranje prevladujočemu podjetju. Vendar naj bi bila taka trditev očitno nepravilna. Navedeno trditev bi bilo po drugi strani mogoče razlagati, kot da pomeni, da se načela, določena v sodbi Magill, navedeni v točki 107 zgoraj, ne uporabljajo, ko se zadevna pravica intelektualne lastnine nanaša na tehnologijo. Vendar bi bilo poleg tega, da Microsoft nikakor ne pojasnjuje, kaj v tem okviru razume pod izrazom „tehnologija“, izjemno težko razlikovati med „tehnološkimi“ in „netehnološkimi“ pravicami intelektualne lastnine. Prav tako naj ne bi bilo gotovo, da zadevne informacije o interoperabilnosti predstavljajo tako tehnologijo, zlasti če so samo poljubni dogovori brez vsakršne inovativnosti.

684 Drugič, Komisija izpodbija Microsoftovo trditev, da njegovi konkurenti zaradi izpodbijane odločbe ne bodo več imeli spodbud za razvijanje svoje tehnologije. Trdi, da Microsoft ne izraža stališča o ugotovitvi v uvodni izjavi 697 izpodbijane odločbe, da konkurenti glede na skoraj monopolni položaj, ki ga ima Microsoft na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, niso sposobni razviti ekonomsko upravičenih alternativnih rešitev za njegove komunikacijske protokole.

685 Tretjič, Komisija poudarja, da Microsoft navaja samo svoje spodbude za uvajanje inovacij na področju razvoja protokolov, ne da bi navedel druge svoje proizvode. Sklicuje se na uvodno izjavo 724 izpodbijane odločbe in trdi, da je tak pristop napačen.

686 Četrtrič, Komisija trdi, da je Microsoft zamolčal dejstvo, da so zadevne informacije potrebne za interoperabilnost v smislu Direktive 91/250. Iz člena 6 te direktive naj bi izhajalo, da zakonodajalec Skupnosti meni, da je razkritje takih informacij koristno za inovacije.

687 Na tretjem mestu se Komisija sklicuje na nekatere izjave, ki jih je Microsoft podal med upravnim postopkom in tudi po sprejetju izpodbijane odločbe. Tako naj bi Microsoft med svojim zaslišanjem v odgovoru na vprašanje, ki so ga postavile službe Komisije, navedel, da ni ugotovil, da bi ameriška poravnava imela negativni vpliv na njegove spodbude za uvajanje inovacij. Prav tako naj bi Microsoft na tiskovni konferenci, ki jo je skupaj s Sunom imel po sklenitvi sporazuma o poravnavi s tem podjetjem, izjavil, da naj bi si družbi še naprej konkurirali in uvajali inovacije ter da naj „učinek sporazuma ne bi bil v manj, pač pa v več inovacijah“. Komisija meni, da Microsoftova trditev, ki temelji na dejstvu, da so v tem sporazumu o poravnavi določene vzajemne zaveze, ni pomembna. V zvezi s tem opozarja, da je Sun, ko je sklenil ta sporazum, že imel politiko razkrivanja upoštevnih protokolov celotnemu sektorju.

Presoja Sodišča prve stopnje

688 Uvodoma je treba spomniti, da čeprav Komisija nosi dokazno breme o obstoju okoliščin, ki pomenijo kršitev člena 82 ES, mora vseeno zadevno prevladujoče podjetje in ne Komisija, če je potrebno, in sicer pred koncem upravnega postopka, navesti morebitno objektivno utemeljitev ter v zvezi s tem podati trditve in dokaze. Če namerava Komisija skleniti, da obstaja zloraba prevladujočega položaja, mora nato dokazati, da trditve in dokazi, ki jih navaja navedeno podjetje, ne morejo prevladati in da zato predstavljene utemeljitve ni mogoče sprejeti.

689 V obravnavanem primeru, kot je ugotovljeno v uvodni izjavi 709 izpodbijane odločbe in kot je Microsoft izrecno potrdil v tožbi, je v utemeljitev svojega ravnanja navedel samo dejstvo, da je zadevna tehnologija zajeta s pravicami intelektualne lastnine. V tem okviru je pojasnil, da če bi moral tretjim osebam omogočiti dostop do te tehnologije, bi to „odpravilo prihodnje spodbude za vlaganje v razvoj intelektualne lastnine“ (uvodna izjava 709 izpodbijane odločbe). V repliki se je skliceval tudi na to, da je navedena tehnologija tajna in veliko vredna ter da vsebuje pomembne inovacije.

690 Sodišče prve stopnje meni, da samo dejstvo – ob domnevi, da je točno –, da so komunikacijski protokoli, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi, ali njihove specifikacije zajeti s pravicami intelektualne lastnine, ne more biti objektivna utemeljitev v smislu sodb Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj. Trditev, ki jo tako zagovarja Microsoft, je namreč nezdružljiva s smislom obstoja izjeme, ki se na tem področju v tej sodni praksi priznava v korist svobodne konkurence, tako da se izjema, določena s sodno prakso, ne bi nikoli mogla uporabiti, če bi lahko zgolj imetje pravic intelektualne lastnine samo po sebi pomenilo objektivno utemeljitev zavrnitve podelitve licence. Povedano drugače, zavrnitev podelitve licence za pravico intelektualne lastnine naj se nikoli ne bi mogla šteti za kršitev člena 82 ES, čeprav je Sodišče v sodbah Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj, odločilo prav nasprotno.

691 V zvezi s tem je treba poudariti, kot je bilo pojasnjeno v točkah 321, 323, 327 in 330 zgoraj, da sodišče Skupnosti meni, da je zmožnost imetnika pravice intelektualne lastnine, da to pravico izvaja samo v svojo korist, samo bistvo njegove izključne pravice. Zato zgolj zavrnitev podelitve licence tretji osebi, čeprav jo zavrne podjetje s prevladujočim položajem, sama po sebi ne more pomeniti zlorabe prevladujočega položaja v smislu člena 82 ES. Šele ko jo spremljajo izjemne okoliščine, kot so bile do zdaj določene s sodno prakso, je taka zavrnitev lahko opredeljena kot zloraba in je zato v javnem interesu ohranitve učinkovite konkurence na trgu dovoljeno poseganje v izključno pravico imetnika pravice intelektualne lastnine, tako da se ga zaveže

k podelitvi licenc tretjim osebam, ki poskušajo vstopiti na ta trg ali se na njem obdržati. V zvezi s tem je treba spomniti, da je bilo zgoraj ugotovljeno, da take izjemne okoliščine obstajajo v obravnavanem primeru.

692 Prav tako ni mogoče sprejeti utemeljitve, ki jo Microsoft navaja v repliki in temelji na tem, da naj bi bila zadevna tehnologija tajna in veliko vredna za licencojemalce ter da naj bi vsebovala pomembne inovacije.

693 Prvič, dejstvo, da je zadevna tehnologija tajna, je namreč posledica Microsoftove enostranske odločitve. Poleg tega se Microsoft ne more opirati na domnevno tajnost informacij o interoperabilnosti, ko trdi, da ga je mogoče zavezati k njihovemu razkritju, samo če obstajajo izjemne okoliščine, ki jih je Sodišče določilo v sodbah Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj, in hkrati utemeljevati svoje zavrnitve z isto domnevno tajnostjo navedenih informacij. Končno, z ničemer ni upravičeno, da tajna tehnologija uživa višjo stopnjo varstva kot na primer tehnologija, ki jo je moral njen izumitelj razkriti javnosti med postopkom izdaje licence.

694 Drugič, informacije o interoperabilnosti so od trenutka, ko je – kot v obravnavanem primeru – ugotovljena njihova nujnost, prav gotovo veliko vredne za konkurente, ki želijo imeti do njih dostop.

695 Tretjič, z dejstvom, da ima zadevno podjetje pravico intelektualne lastnine, je neločljivo povezano, da je predmet te pravice inovativen ali izviren. Patent namreč ne more obstajati brez inovacije niti ne more avtorska pravica obstajati brez izvirnega dela.

- 696 Poleg tega Sodišče prve stopnje poudarja, da se Komisija v izpodbijani odločbi ni omejila na zavrnitev Microsoftove utemeljitve, da zadevno tehnologijo zajemajo pravice intelektualne lastnine. Preučila je tudi utemeljitev, ki jo Microsoft opira na to, da če bi moral tretjim osebam omogočiti dostop do navedene tehnologije, bi to imelo negativni učinek na njegove spodbude za uvajanje inovacij (uvodni izjavi 709 in 712 izpodbijane odločbe).
- 697 Treba je ugotoviti, kot Komisija upravičeno trdi, da Microsoft, ki nosi prvotno dokazno breme v zvezi s tem (glej točko 688 zgoraj), ni zadostno dokazal, da bi razkritje informacij o interoperabilnosti imelo velik negativni učinek na njegove spodbude za uvajanje inovacij.
- 698 Microsoft je namreč v zvezi s tem navedel samo nejasne, splošne in teoretične trditve. Kot Komisija poudarja v uvodni izjavi 709 izpodbijane odločbe, je Microsoft v odgovoru z dne 17. oktobra 2003 na tretje obvestilo o nasprotovanju navedel samo, da bi „razkritje [...] odpravilo prihodnje spodbude za vlaganje v razvoj intelektualne lastnine“, ne da bi pojasnil, na katere tehnologije ali proizvode se sklicuje.
- 699 Microsoft v nekaterih odlomkih iz odgovora, navedenega v prejšnji točki, predvideva negativni učinek na svoje spodbude za uvajanje inovacij v zvezi s svojimi operacijskimi sistemi na splošno, in sicer tako za odjemalske osebne računalnike kot za strežnike.
- 700 V zvezi s tem je dovolj ugotoviti, da je Komisija v uvodnih izjavah od 713 do 729 izpodbijane odločbe zelo upravičeno zavrnila Microsoftove trditve v zvezi z bojznijo pred kloniranjem njegovih proizvodov. Predvsem je treba spomniti, da korektivni

ukrep, določen v členu 5 izpodbijane odločbe, ne omogoča in njegov cilj tudi ni omogočiti Microsoftovim konkurentom, da kopirajo njegove proizvode (glej točke od 198 do 206, od 240 do 242 in od 656 do 658 zgoraj).

701 Iz tega sledi, da ni bilo dokazano, da bo razkritje informacij, ki so predmet tega korektivnega ukrepa, znatno zmanjšalo – in še manj odpravilo – Microsoftove spodbude za uvajanje inovacij.

702 V tem okviru je treba ugotoviti, kot Komisija upravičeno ugotavlja v uvodnih izjavah od 730 do 734 izpodbijane odločbe, da je običajna praksa, da gospodarski subjekti v zadevnem sektorju tretjim osebam razkrijejo informacije, ki naj bi olajšale interoperabilnost z njihovimi proizvodi, in da je tudi Microsoft ravnal tako, dokler ni bil dovolj uveljavljen na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. To gospodarskim subjektom namreč omogoča, da naredijo svoje proizvode privlačnejše in torej povečajo njihovo vrednost. Nobena stranka v tej zadevi ni trdila, da so imela taka razkritja kakršen koli negativni učinek na spodbude teh gospodarskih subjektov za uvajanje inovacij.

703 Poleg tega je treba sklepati, da če razkritja na podlagi ameriške poravnave in MCPP v zvezi s protokoli strežnik–odjemalec niso imela negativnega učinka na Microsoftove spodbude za uvajanje inovacij (uvodna izjava 728 izpodbijane odločbe), ni nobenega očitnega razloga, da bi verjeli, da naj bi bile posledice drugačne pri razkritju protokolov strežnik–strežnik.

704 Končno, glede Microsoftove trditve, da je Komisija v izpodbijani odločbi zavrnila objektivno utemeljitev, ki jo je predstavil Microsoft, tako da je uporabila novo merilo presoje, je treba ugotoviti, da ta trditev temelji na napačnem branju te odločbe.

705 Ta trditev namreč temelji samo na povedi v uvodni izjavi 783 izpodbijane odločbe v delu te odločbe, ki vsebuje sklepno ugotovitev analize zadevne zavrnitve, ki jo je Komisija opravila v uvodnih izjavah od 560 do 778.

706 Ta poved se glasi:

„[T]emeljita analiza obsega zadevnih razkritij omogoča zaključek, da glede na vse skupaj pozitivni učinki na raven inovacij v celotnem sektorju (vključno z Microsoftom) prevladajo nad morebitnim negativnim vplivom, ki bi ga obveznost posredovanja zadevnih informacij imela na Microsoftove spodbude za uvajanje inovacij.“

707 Vendar je treba to poved brati v povezavi s povedjo, ki neposredno sledi v isti uvodni izjavi in po kateri „potreba po ohranitvi Microsoftovih spodbud za uvajanje inovacij ne more predstavljati objektivne utemeljitve, ki bi izravnala zgoraj opredeljene izjemne okoliščine“.

708 Povezati jo je treba tudi z uvodno izjavo 712 izpodbijane odločbe, v kateri Komisija predstavlja naslednje premisleke:

„Zgoraj je bilo ugotovljeno [...], da Microsoftova zavrnitev lahko odpravi konkurenco na zadevnem trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, in sicer zaradi dejstva, da je zavrtnjen vhod nujno potreben za nadaljevanje poslovne dejavnosti na tem trgu in da ima Microsoftova zavrnitev negativni vpliv na tehnični razvoj v škodo

potrošnikov. Ob upoštevanju teh izjemnih okoliščin samo dejstvo, da Microsoftova zavrnitev predstavlja zavrnitev podelitve licence za intelektualno lastnino, ne pomeni objektivne utemeljitve te zavrnitve. Torej je treba oceniti, ali trditve, ki jih Microsoft navaja v zvezi s svojimi spodbudami za uvajanje inovacij, prevladajo nad temi izjemnimi okoliščinami.“

709 Povedano drugače, Komisija je v skladu z načeli, določenimi s sodno prakso (glej točke od 331 do 333 zgoraj), potem ko je ugotovila, da v obravnavanem primeru obstajajo izjemne okoliščine, ki jih je Sodišče opredelilo v sodbah *Magill* in *IMS Health*, navedenih v točki 107 zgoraj, preučila, ali utemeljitev, ki jo je navedel Microsoft in temelji na domnevnem vplivu na njegove spodbude za uvajanje inovacij, lahko prevlada nad izjemnimi okoliščinami, vključno z okoliščino, da je zadevna zavrnitev omejevala tehnični razvoj v škodo potrošnikov v smislu člena 82, drugi pododstavek, točka (b), ES.

710 Komisija je v zvezi s tem prišla do negativnega zaključka, vendar ne potem, ko je izenačila negativni vpliv, ki bi ga lahko imela naložitev obveznosti posredovanja zadevnih informacij na Microsoftove spodbude za uvajanje inovacij, in pozitivni vpliv te obveznosti na inovacije v celotnem sektorju, ampak potem, ko je ovrgla Microsoftove trditve v zvezi z bojznijo pred kloniranjem njegovih proizvodov (uvodne izjave od 713 do 729 izpodbijane odločbe); ugotovila je, da je razkrivanje informacij o interoperabilnosti razširjena praksa v zadevni industriji (uvodne izjave od 730 do 735 izpodbijane odločbe), in navedla, da zaveza, ki jo je IBM leta 1984 sprejel do Komisije, ni bila bistveno drugačna od tega, kar je bilo Microsoftu odrejeno z izpodbijano odločbo (uvodne izjave od 736 do 742 izpodbijane odločbe), in da je njen pristop v skladu z Direktivo 91/250 (uvodne izjave od 743 do 763 izpodbijane odločbe).

711 Iz vseh zgornjih premislekov izhaja, da Microsoft ni dokazal obstoja nikakršne objektivne utemeljitve svoje zavrnitve razkritja zadevnih informacij o interoperabilnosti.

712 Ker so poleg tega v obravnavanem primeru obstajale izjemne okoliščine, ki jih je Sodišče opredelilo v sodbah Magill in IMS Health, navedenih v točki 107 zgoraj, je treba prvi del tožbenega razloga zavrnil kot v celoti neutemeljenega.

2. Drugi del: Sun Microsofta ni zaprosil za razkritje tehnologije, za katero mu Komisija nalaga, da jo razkrije

a) Trditve strank

713 Prvič, Microsoft trdi, da ga Sun ni prosil za dostop do informacij o interoperabilnosti v smislu izpodbijane odločbe.

714 Microsoft, ki se sklicuje na odlomek iz Sunove pritožbe, glede tega trdi, da se prošnja v dopisu z dne 15. septembra 1998 ni nanašala na „izčrpne in pravilne specifikacije“ njegovih komunikacijskih protokolov, ampak na podrobne informacije o notranjih značilnostih njegovih operacijskih sistemov Windows za strežnike.

715 Zato po Microsoftovem mnenju kljub domnevi, da je dopis z dne 6. oktobra 1998 mogoče razlagati, kot da vsebuje zavrnitev, *quod non*, ni mogoče trditi, da je zavrnil posredovanje tehnologije Sunu, za katero se mu v izpodbijani odločbi očita, da je ni razkril.

716 Microsoft dodaja, da mu „obseg Sunove prošnje ni mogel nakazati, da [ta] želi dobiti licenco [za njegove] komunikacijske protokole“.

717 Poleg tega Microsoft trdi, da se Sun v pritožbi nikakor ni skliceval na komunikacijske protokole.

718 Končno, Microsoft ugotavlja, da je Sun v dopisu z dne 15. septembra 1998 navedel svoje mnenje, da bi „Microsoft moral vključiti referenčno izvedbo in potrebne informacije za zagotovitev, da bi brez uporabe obratnega inženirstva predmeti COM in celoten nabor tehnologij Active Directory popolnoma združljivo delovali v sistemu Solaris“. Trdi, da bi dostop do take „tehnologije“ Sunu omogočil „posnemanje“ skoraj vseh funkcij operacijskega sistema Windows za strežnike. Dodaja, da se je Sunova prošnja nanašala na „tehnologijo, ki je bila še v razvoju“, ker sta bila Windows 2000 Server in Active Directory dana v promet šele decembra 1999.

719 Drugič, Microsoft trdi, da v dopisu z dne 6. oktobra 1998 ni izrazil „popolne zavrnitve“ Sunove prošnje, ampak je tega pozval, naj skupaj z njim preuči, „kako bi podjetji lahko izboljšali interoperabilnost svojih proizvodov v korist svojih skupnih strank“. Trdi tudi, da je v tem dopisu Sunu navedel več načinov za „doseganje interoperabilnosti“. Microsoft navaja uvodno izjavo 565 izpodbijane odločbe in dodaja, da Komisija ne more trditi, da so bile zadevne tehnologije tako zapletene, da ni bilo mogoče pričakovati, da bi Sun vedel, kaj potrebuje. V zvezi s tem poudarja, da je

Sun visoko specializiran distributer operacijskih sistemov za strežnike in da je bila vsekakor njegova naloga pojasniti svojo prošnjo.

720 Microsoft poleg tega trdi, da Sun ni sprejel njegovega povabila, in predvsem poudarja, da se Sun ni udeležil sestanka, ki je bil organiziran zaradi razprave o vprašanju interoperabilnosti njunih proizvodov.

721 Končno, Microsoft meni, da njegovo stališče, da ni zanesljivo, da bi zavrnil razkritje specifikacij svojih komunikacijskih protokolov, če bi ga za to prosil Sun ali „kdor koli drug“, ni v nasprotju z dejstvom, da zahteva razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe. Obstajala naj bi namreč velika razlika med „navzkrižnimi licenčnimi pogodbami, sklenjenimi z drugim pomembnim ponudnikom operacijskih sistemov“, in „obveznostjo, da v skladu z navodili javnega organa vsemu svetu posreduje tehnologijo, katere lastnik je“.

722 Tretjič, Microsoft trdi, da ga Sun ni prosil za licenco za njegove pravice intelektualne lastnine, da bi razvijal operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin na območju EGP. Meni, da zato nikakor ni bil zavezan upoštevati posebne odgovornosti, da ne ogroža dejanske in neizkrivljene konkurence, ki jo ima na podlagi člena 82 ES, ko je odgovoril na dopis z dne 15. septembra 1998.

723 Microsoft v tem okviru opozarja, da je Sun ameriška družba in da je bil dopis z dne 15. septembra 1998 poslan z njegovega sedeža v Združenih državah na sedež Microsofta, ki je tudi ameriška družba, v Združenih državah. Trdi, da ob upoštevanju

neobstoja kakršne koli povezave z EGP in dejstva, da v tem dopisu nikakor ni bilo navedeno, da je zadevna tehnologija potrebna za razvoj in distribucijo operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin na območju EGP, ni imel razloga, da bi mislil, da želi Sun pridobiti licenco za to območje.

724 Komisija zavrača vse utemeljitve, ki jih je navedel Microsoft.

725 Na prvem mestu, Komisija trdi, da je bila prošnja, ki jo je Sun izrazil v dopisu z dne 15. septembra 1998, „čepprav v nekaterih pogledih širša od področja uporabe [izpodbijane] odločbe“, dovolj jasna, da bi Microsoft lahko razumel, prvič, da želi Sun imeti dostop do informacij o interoperabilnosti, in drugič, da se nekatere od teh informacij nanašajo na značilnosti omrežij Windows za delovne skupine (arhitektura domene Active Directory), ki jih je Sun nujno potreboval za izvajanje ekonomsko upravičene konkurence na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.

726 Komisija trdi, da Microsoft napačno predstavlja Sunovo prošnjo, ko trdi, da se je nanašala na elemente izvorne kode in ne na informacije o vmesnikih. Opozarja, da je Sun v prošnji želel, da bi njegovi proizvodi lahko „pregledno komunicirali“ z okoljem Windows in da je Maritz v dopisu z dne 6. oktobra 1998 jasno navedel, da razume to prošnjo, kot da se nanaša na informacije o interoperabilnosti. Prav tako opozarja, da je Sun v pritožbi poudaril, da želi imeti dostop do „informacij o vmesnikih“.

727 Komisija, ki se sklicuje na uvodne izjave od 713 do 722 izpodbijane odločbe, dodaja, da dostop do informacij o interoperabilnosti Microsoftovim konkurentom ne bo omogočil „kloniranja“ ali „posnemanja“ funkcij operacijskih sistemov Windows za strežnike delovnih skupin.

- 728 Komisija meni, da je dejstvo, da Sun ni uporabil izraza „komunikacijski protokol“, brezpredmetno, ker sta prošnja za dostop do potrebnih informacij za zagotavljanje medsebojne povezanosti in interakcije s programsko opremo Windows ter prošnja za dostop do specifikacij protokolov „ena in ista stvar“.
- 729 Komisija tudi ugotavlja, da Microsoft v dopisu z dne 6. oktobra 1998 ni navedel dejstva, da se je Sunova prošnja nanašala na „tehnologijo, ki je bila še v razvoju“. Vsekakor take utemeljitve ni mogoče sprejeti, saj je bila prva različica beta sistema Windows 2000 Server na trgu že eno leto, ko je Sun Microsoftu poslal dopis z dne 15. septembra 1998.
- 730 Na drugem mestu Komisija trdi, da Microsoft ne more zanikati zavrnitve Sunove prošnje.
- 731 Prvič, v zvezi s tem opozarja, da je stališče, ki ga zagovarja Microsoft, v nasprotju z njegovim predlogom za razglasitev ničnosti člena 5 izpodbijane odločbe.
- 732 Drugič, Komisija, ki se sklicuje na uvodne izjave od 194 do 198 izpodbijane odločbe, trdi, da ji je Microsoft izrecno potrdil, da zavrača dostop do določenih informacij o interoperabilnosti. Dodaja, kot je pojasnjeno v uvodnih izjavah od 573 do 577 izpodbijane odločbe, da je ta zavrnitev del splošnega ravnanja. Prav tako naj bi Microsoft med postopkom za izdajo začasne odredbe navedel, da je navedena zavrnitev del njegovega „poslovnega modela“.

733 Tretjič, Komisija trdi, da dvomi, da bi Microsoft Sunu sporočil zahtevane informacije, če bi se Sun odločneje odzval na domnevni Microsoftov predlog za začetek razprave o interoperabilnosti. V zvezi s tem se sklicuje na nekatere izjave Microsoftovih poslovodij, povzete v uvodnih izjavah 576 in 778 izpodbijane odločbe. Komisija dodaja, da je malo verjetno, da je bil Microsoftov uslužbenec Goldberg, omenjen v dopisu z dne 6. oktobra 1998, pooblaščen za sprejemanje odločitev o teh zadevah. Prav tako trdi, da se je Sunov uslužbenec Terranova srečal z Goldbergom 25. novembra 1998 in da Microsoft ne pojasnjuje, zakaj je dejstvo, da je Terranova moral odpovedati drugo srečanje, napovedano za 8. marec 1999, preprečilo razpravo o interoperabilnosti. Končno, Komisija poudarja, da dnevni red zadnjenavedenega srečanja, kot ga je predlagal Goldberg, ni vseboval niti najmanjšega sklicevanja na upoštevne tehnologije, kot je Active Directory.

734 Na tretjem mestu Komisija meni, da ni pomembno, da se Sun v dopisu z dne 15. septembra 1998 ni izrecno skliceval na EGP. V zvezi s tem po eni strani navaja, da je zaradi svetovne razsežnosti zadevnega geografskega trga EGP nujno zajet v prošnji v tem dopisu, in po drugi strani poudarja, da je Sun 10. decembra 1998 vložil pritožbo pri Komisiji.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

735 Microsoft želi z utemeljitvijo v podporo drugemu delu edinega tožbenega razloga dokazati, da Komisija v izpodbijani odločbi ni upravičeno ugotovila, da je zlorabil svoj prevladujoči položaj s tem, ko je zavrnil razkritje informacij o interoperabilnosti, saj mu namreč ni mogoče očitati nobene dejanske zavrnitve. Microsoft v podporo tej trditvi v bistvu navaja izmenjavo dopisov s Sunom konec leta 1998. Njegova utemeljitev vsebuje tri glavne dele. Prvič, Microsoft trdi, da se Sunova prošnja

v dopisu z dne 15. septembra 1998 ni nanašala na informacije o interoperabilnosti, kot se obravnavajo v izpodbijani odločbi. Drugič, vsekakor zanika, da je v dopisu z dne 6. oktobra 1998 zavrnil to prošnjo. Tretjič, Microsoft trdi, da ga Sun v dopisu z dne 15. septembra 1998 ni prosil za licenco za pravice intelektualne lastnine, ki jih ima na območju EGP.

736 Vsak od teh delov bo analiziran ločeno.

Obseg Sunove prošnje

737 Najprej je treba spomniti na točno vsebino dopisa z dne 15. septembra 1998 in analizo, ki jo je Komisija opravila v izpodbijani odločbi.

738 Sun v tem dopisu z naslednjimi besedami opredeljuje informacije, za katere želi, da mu jih Microsoft posreduje:

— po eni strani vse potrebne informacije, da bo lahko zagotavljal podporo v izvornem načinu za „predmete COM“ v sistemu Solaris;

— po drugi strani vse potrebne informacije, da bo lahko zagotavljal podporo v izvornem načinu za celoten nabor tehnologije Active Directory v sistemu Solaris.

739 Sun v istem dopisu natančneje opredeljuje obseg zahtevanih informacij in tudi cilj, ki ga želi doseči s svojo prošnjo:

- aplikacije za izvajanje v sistemu Solaris, bi morale pregledno komunicirati prek predmetov COM in/ali imeniške storitve Active Directory z operacijskimi sistemi Windows in/ali programsko opremo, ki temelji na sistemih Windows;

- Microsoft bi moral vključiti referenčno izvedbo in potrebne informacije, da bi brez uporabe obratnega inženirstva „predmeti COM“ in celoten nabor tehnologij Active Directory popolnoma združljivo delovali v sistemu Solaris;

- informacije bi morale pokrivati vse „predmete COM“ in tudi celoten nabor tehnologij Active Directory, ki so zdaj na trgu;

- informacije bi morali posredovati brez nerazumne zamude in redno za „predmete COM“ in tehnologije Active Directory, ki bodo v prihodnosti na trgu.

740 Komisija v uvodni izjavi 186 izpodbijane odločbe razlaga drugi del prošnje, ki jo je Sun izrazil v dopisu z dne 15. septembra 1998 (glej točko 738, druga alineja, zgoraj), kot da pomeni „zmožnost, da Solaris deluje kot popolnoma združljiv krmilnik domene v omrežjih delovne skupine Windows 2000 ali kot strežnik član (zlasti kot datotečni ali tiskalniški strežnik), ki je popolnoma združljiv z arhitekturo domene

Active Directory (varnost, imeniška storitev)“. Dodaja, da je dejstvo, da se navedena prošnja nanaša hkrati na interoperabilnost odjemalec–strežnik in interoperabilnost strežnik–strežnik, v skladu s tem, da „arhitektura domene Windows“ tesno povezuje ti dve vrsti interoperabilnosti. Povedano drugače, po mnenju Komisije „Sunova prošnja zajema specifikacije protokolov, ki jih uporabljajo strežniki delovnih skupin [ki delujejo s sistemom] Windows za zagotavljanje storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter storitev upravljanja uporabnikov in skupin [uporabnikov] omrežjem Windows za delovne skupine“, kar obsega „hkrati neposredno medsebojno povezanost in interakcijo med strežnikom delovne skupine [ki deluje s sistemom] Windows in odjemalskim osebnim računalnikom [ki deluje s sistemom] Windows ter medsebojno povezanost in interakcijo med tema strojema, ki sta neposredni in potekata prek enega ali več strežnikov delovnih skupin [ki delujejo s sistemom] Windows“ (uvodna izjava 187 izpodbijane odločbe).

741 Komisija v uvodni izjavi 188 izpodbijane odločbe preučuje prvi del Sunove prošnje (glej točko 738, prva alineja, zgoraj). Poudarja, da je COM/DCOM tehnologija, ki „je v proizvodih Windows pomembna za zagotavljanje storitev skupne uporabe datotek in tiskalnikov ter upravljanja uporabnikov in skupin uporabnikov“, in meni, da se ta del Sunove prošnje in drugi del iste prošnje, ki zadeva Active Directory, prekrivata. Vendar v naslednji uvodni izjavi pojasnjuje, da „so edini elementi Sunove prošnje v zvezi s tehnologijo COM, pomembni za zavrnitev posredovanja informacij, ki se obravnava v [izpodbijani odločbi], elementi, ki jih zajema Sunova prošnja v zvezi z združljivostjo z imeniško storitvijo Active Directory“. To pojasnilo je treba primerjati z izjavo Komisije v uvodni izjavi 566 izpodbijane odločbe, da je po eni strani „edina zavrnitev, ki se obravnava v [tej] odločbi, Microsoftova zavrnitev posredovanja popolnih specifikacij za protokole, na katerih temelji arhitektura domene Windows, ki organizira način, kako strežniki delovnih skupin [ki delujejo s sistemom] Windows zagotavljajo storitve delovne skupine odjemalskim osebnim računalnikom [ki delujejo s sistemom] Windows“, in po drugi strani, da „dejstvo, da je Microsoft zavrnil tudi Sunovo prošnjo za spodbujanje prenosljivosti predmetov COM med računalniškimi okolji, ni del ravnanja, ki se upošteva v [navedeni] odločbi“.

742 Komisija v uvodni izjavi 190 izpodbijane odločbe dodaja, da je v Sunovi prošnji implicitno navedeno, da želi Sun imeti dostop do specifikacij za njihovo izvajanje v svojih proizvodih.

743 Komisija v uvodnih izjavah od 199 do 207 izpodbijane odločbe navaja vrsto premislekov za dokaz, da so informacije, do katerih Sun zahteva dostop v dopisu z dne 15. septembra 1998, povezane z interoperabilnostjo. V zvezi s tem, prvič, zavrača trditev, ki jo je Microsoft izrazil v odgovoru z dne 17. oktobra 2003 na tretje obvestilo o nasprotovanju, da je Sun želel, da Microsoft razvije različico imeniške storitve Active Directory, ki bi se lahko uporabljala v sistemu Solaris. Drugič, Komisija zavrača Microsoftovo utemeljitev, prav tako navedeno med upravnim postopkom, da se je Sunova prošnja nanašala na „notranjo strukturo operacijskih sistemov Windows za strežnike“ in je torej presegala informacije o interoperabilnosti. V zvezi s tem ugotavlja, da Sun v dopisu z dne 15. septembra 1998 izrecno omenja željo, da bi lahko dosegel „pregledno komunikacijo“ med okoljem sistema Solaris in okoljem sistema Windows (uvodna izjava 207 izpodbijane odločbe). Prav tako poudarja, da iz dopisa z dne 6. oktobra 1998 izhaja, da je Microsoft zelo dobro razumel, da želi Sun imeti dostop do informacij o interoperabilnosti z „nekaterimi značilnostmi sistema Windows“ (uvodna izjava 207 izpodbijane odločbe).

744 Z vidika teh različnih dejavnikov je nato treba ugotoviti, prvič, da čeprav je obseg prošnje v dopisu z dne 15. septembra 1998 v nekaterih pogledih širši od obsega izpodbijane odločbe, kot Komisija sicer sama priznava v odgovoru na tožbo, ostaja dejstvo, da je Sun v istem dopisu omejil ta obseg, ko je navedel svojo željo, da bi njegovi proizvodi lahko „pregledno komunicirali“ (seamlessly communicate) z okoljem Windows. V istem smislu je treba spomniti, da je Sun v istem dopisu tudi pojasnil, da morajo zahtevane informacije omogočiti, da „se zagotovi, da bi brez uporabe obratnega inženirstva predmeti COM in celoten nabor tehnologij Active Directory popolnoma združljivo delovali v sistemu Solaris“. Povedano drugače, iz besedila dopisa

z dne 15. septembra 1998 je jasno razvidno, da je Sun želel imeti dostop do informacij in da bi mu te morale omogočiti doseganje interoperabilnosti njegovih proizvodov z okoljem Windows.

745 Poleg tega iz besedila dopisa z dne 15. septembra 1998 izhaja, da je Sun želel biti sposoben doseči visoko stopnjo interoperabilnosti svojih proizvodov z arhitekturo domene Windows. V zvezi s tem je treba poudariti, da Maritz v dopisu z dne 6. oktobra 1998, ko navaja, da Microsoft nima nobenega namena, „prilagoditi [,to port'] Active Directory sistemu Solaris“, in da obstajajo „spremenljive ravni funkcionalnosti [...] za interoperiranje z imeniško storitvijo Active Directory“, jasno razlikuje med, po eni strani, višjo stopnjo interoperabilnosti, ki se lahko doseže, če so elementi nekega operacijskega sistema „prilagojeni“ drugemu operacijskemu sistemu, in, po drugi strani, nižjimi ali „spremenljivimi“ stopnjami interoperabilnosti, ki se lahko dosežejo ob uporabi drugih metod, predlaganih v istem dopisu.

746 Drugič, Microsoft se ne more razumno opirati na to, da Sun v pritožbi ni uporabil izraza „komunikacijski protokoli“. Kot je pojasnjeno v uvodni izjavi 49 izpodbijane odločbe in kot Komisija upravičeno poudarja v svojih pisanjih, „protokol“ pomeni celoto pravil medsebojne povezanosti in interakcije med različnimi elementi programske opreme znotraj nekega omrežja (glej tudi točki 196 in 197 zgoraj). Vendar je Sun, kot je navedeno v točki 740 zgoraj, želel dobiti informacije prav v zvezi s to vrsto pravil. Microsoftova utemeljitev je toliko manj sprejemljiva, ker je povsem formalistična. Maritz namreč v dopisu z dne 6. oktobra 1998 večkrat navaja interoperabilnost med Microsoftovimi proizvodi na eni strani in Sunovimi proizvodi ali proizvodi drugih prodajalcev programske opreme na drugi strani. To dokazuje, da je Microsoft zelo dobro razumel obseg Sunove prošnje, čeprav v dopisu z dne 15. septembra 1998 ni nobenega formalnega sklicevanja na „komunikacijske protokole“.

747 Tretjič, Microsoftove trditve, da naj bi dostop do zahtevane tehnologije Sunu omogočil „posnemanje“ skoraj vseh funkcij operacijskih sistemov Windows za strežnike, ni mogoče sprejeti. Kot izhaja iz zgornjih ugotovitev, je Sun namreč želel imeti dostop do potrebnih informacij, da bi lahko dosegel interoperabilnost svojih proizvodov z arhitekturo domene Windows. Kot izhaja iz uvodnih izjav 34, 570 in 571 izpodbijane odločbe in kot je bilo navedeno že v točkah od 199 do 206 zgoraj, se tak rezultat lahko doseže, če se posredujejo samo specifikacije nekaterih protokolov, to je brez razkritja elementov izvedbe. Če bi Microsoftova trditev temeljila na dejstvu, da Sun v dopisu z dne 15. septembra 1998 navaja, da bi mu moral Microsoft posredovati predvsem „referenčno izvedbo“, je treba ugotoviti, da tudi če bi Sun s tem želel prositi za posredovanje podrobnih elementov Microsoftove izvorne kode, pa obseg Sunove prošnje (glej točko 744 zgoraj) ne bi dopuščal sklepanja, da Sun ni zaprosil tudi za specifikacije protokolov, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi, ker je ravnanje, kaznovano s to odločbo, sicer omejeno na Microsoftovo zavrnitev posredovanja navedenih informacij, kot je navedeno v uvodni izjavi 569 izpodbijane odločbe.

748 Četrtrič, Microsoft tudi ne more uspešno trditi, da naj bi se Sunova prošnja v dopisu z dne 15. septembra 1998 nanašala na „tehnologijo, ki je še v razvoju“. Ta trditev je namreč po eni strani popolnoma nepomembna za vprašanje, ali se je ta prošnja nanašala na informacije o interoperabilnosti, kot se obravnavajo v izpodbijani odločbi. Po drugi strani ne upošteva dejstva, kot je ugotovljeno v uvodnih izjavah 398 in 790 izpodbijane odločbe, da je Microsoft že 23. septembra 1997 oziroma skoraj eno leto, preden je bil poslan ta dopis, distribuiral prvo različico beta sistema Windows 2000 Server.

749 Iz vseh zgornjih premislekov je treba sklepati, da se je v nasprotju z Microsoftovo trditvijo Sunova prošnja v dopisu z dne 15. septembra 1998 jasno nanašala na informacije o interoperabilnosti, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi in so predmet korektivnega ukrepa, določenega v členu 5 te odločbe.

Obseg dopisa z dne 6. oktobra 1998

750 Prav tako ni mogoče sprejeti drugega dela Microsoftove utemeljitve v podporo drugemu delu tožbenega razloga, in sicer dela o obsegu dopisa z dne 6. oktobra 1998.

751 Ob upoštevanju samega besedila tega dopisa, preučenega z vidika okoliščin, v katerih je bil sestavljen, identitete njegovega avtorja, obsega avtorjevega znanja o zadevnih tehnologijah in pristopa, ki ga je Microsoft sprejemal do sprejetja izpodbijane odločbe, je treba sklepati, da je Komisija v tej odločbi upravičeno razlagala navedeni dopis tako, da vsebuje zavrnitev razkritja informacij, za katere je Sun zaprosil.

752 V zvezi s tem je treba najprej spomniti, kot je bilo ugotovljeno v prvem delu tožbenega razloga, da utemeljitev, ki jo Microsoft navaja v okviru vprašanja zavrnitve posredovanja informacij o interoperabilnosti in dovoljenja njihove uporabe, v glavnem temelji na vprašanju, kakšno stopnjo interoperabilnosti njegovih proizvodov s proizvodi njegovih konkurentov je treba doseči. Microsoft je med celotnim upravnim postopkom zagovarjal stališče, da je dovolj, da so različni operacijski sistemi sposobni izmenjevati informacije ali opravljati storitve drug za drugega, ali povedano drugače, da lahko skupaj „delujejo pravilno“. Po Microsoftovem mnenju informacije in metode, ki so že na voljo na trgu, omogočajo doseganje takega rezultata, tako da mu ni treba razkriti dodatnih informacij, zlasti ne informacij o komunikacijah znotraj „blue bubble“. Predvsem trdi, da Komisija zahteva stopnjo interoperabilnosti, ki zelo presega to, kar je določeno v Direktivi 91/250, in ne ustreza načinu, kako podjetja v praksi organizirajo svoja računalniška omrežja. Komisija naj bi namreč želela, da operacijski sistemi Microsoftovih konkurentov v vseh pogledih delujejo enako kot operacijski sistem Windows za strežnike, zaradi česar bi moral

Microsoft svojim konkurentom posredovati več kot samo informacije o vmesnikih svojih proizvodov, kar bi vplivalo na njegove pravice intelektualne lastnine in njegove spodbude za uvajanje inovacij.

753 Kot je bilo navedeno že v točkah od 207 do 245 zgoraj, je Microsoftova razlaga stopnje interoperabilnosti, ki jo je zahtevala Komisija, in posledično obsega informacij, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi, napačna.

754 Te elemente je treba upoštevati pri presoji načina, kako je Komisija razlagala dopis z dne 6. oktobra 1998, in trditve, ki jih je Microsoft podal v zvezi s tem.

755 Kot je bilo dokazano v točki 746 zgoraj, je Microsoft zelo dobro razumel obseg prošnje, ki jo je Sun izrazil v dopisu z dne 15. septembra 1998, in predvsem Sunovo željo po potrebnih informacijah, da bi njegovi proizvodi lahko „pregledno komunicirali“ z okoljem Windows, ali povedano drugače, da bi vzpostavil višjo raven interoperabilnosti svojih proizvodov z navedenim okoljem.

756 Poleg tega je Sun poslal dopis z dne 15. septembra 1998 Microsoftu z očitnim namenom, da bi dobil dostop do informacij, ki še niso bile javno znane ali razpoložljive prek licenc, ponujenih na trgu.

757 Dopis z dne 6. oktobra 1998 vsebuje naslednjih šest elementov odgovora:

- prvič, Maritz se Greenu zahvaljuje za dopis z dne 15. septembra 1998 in navaja, da je bil Microsoft vedno pripravljen pomagati svojim konkurentom pri „razvoju čim boljših proizvodov in interoperabilnosti za [njegov] računalniško okolje“;
- drugič, Greena opozarja na dejstvo, da so informacije o storitvah in vmesnikih „računalniškega okolja Windows“ že na voljo s proizvodom, imenovanim „MSDN“;
- tretjič, družbo Sun vabi, naj se udeleži konference, ki jo bo Microsoft organiziral v Denverju od 11. do 15. oktobra 1998;
- četrtoč, sklicuje se na obstoj referenčne izvedbe predmetov COM v sistemu Solaris in pojasnjuje, da se za izvorno kodo predmetov COM lahko pridobi licenca, predvsem pri Software AG;
- petič, izjavlja, da Microsoft ne namerava „prilagoditi“ imeniške storitve Active Directory sistemu Solaris, in hkrati omenja obstoj metod s spremenljivimi ravni interoperabilnosti za interoperiranje z imeniško storitvijo Active Directory, med katerimi je možnost uporabe standardnega protokola LDAP;
- šestič, družbo Sun poziva, naj se v primeru, če bi potrebovala „dodatno pomoč“, obrne na „Account Managers“ skupine „Developer Relations“ pri Microsoftu,

katerih naloga je „pomagati razvijalcem, ki potrebujejo dodatno pomoč glede Microsoftovih računalniških okolij“, in imenuje Goldberga kot kontaktno osebo za ta namen.

758 Prvič, treba je ugotoviti, da je Maritz v dopisu z dne 6. oktobra 1998, namesto da bi odgovoril na posebne prošnje, ki jih je Sun izrazil v dopisu z dne 15. septembra 1998, tega samo napotil na vire informacij in metode, ki so že bile javno znane ali na voljo prek licenc. Ker je Maritz očitno razumel pomen posebnih prošenj, ki jih je izrazil Green, je tako napotitev mogoče razlagati samo kot zavrnitev posredovanja zahtevanih informacij.

759 Dejstvo, da Maritz v dopisu z dne 6. oktobra 1998 navaja, da Microsoft ne namerava „prilagoditi“ imeniške storitve Active Directory sistemu Solaris, potrjuje pravilnost te razlage, ker kaže, da se je Maritz zelo dobro zavedal, da bi Microsoftovi konkurenti, vključno s Sunom, lahko pričakovali, da bodo dosegli višjo stopnjo interoperabilnosti od stopnje, ki jo je mogoče doseči z uporabo metod, navedenih v tem dopisu (glej točko 745 zgoraj).

760 Ta točka je toliko jasnejša, ker Microsoft najprej v zvezi z MSDN v tem delu tožbenega razloga ne izpodbija ugotovitve analize, ki jo je Komisija opravila v izpodbijani odločbi, da ta mehanizem njegovim konkurentom ne omogoča doseganja zadostne stopnje interoperabilnosti z operacijskimi sistemi Windows za odjemalske osebne računalnike (uvodna izjava 563 izpodbijane odločbe, ki se sklicuje na del 4.1.3 in zlasti uvodni izjavi 209 in 210).

761 Nato, glede možnosti, da Sun uporabi referenčno izvedbo predmetov COM, ki je prosto na voljo in jo je Microsoft tudi omenil v dopisu z dne 6. oktobra 1998, Microsoft v tem delu tožbenega razloga prav tako ni zatrjeval, da je Komisija storila napako,

ko je v izpodbijani odločbi menila, da ta proizvod ni zadostna rešitev (uvodna izjava 563 izpodbijane odločbe, ki se sklicuje na del 4.1.3 in zlasti uvodne izjave od 218 do 230; glej tudi uvodne izjave od 288 do 291).

- 762 Končno, glede možnosti, da Sun uporabi protokol LDAP, ki je tudi izrecno naveden v dopisu z dne 6. oktobra 1998, Microsoft prav tako ni trdil v tem delu tožbenega razloga niti ni dokazal v prejšnjem delu tožbenega razloga, da je Komisija storila napako, ko je zlasti v uvodnih izjavah 194, 195 in od 243 do 250 izpodbijane odločbe sklepala, da ta protokol ne zadostuje za doseganje primerne ravni interoperabilnosti z imeniško storitvijo Active Directory.
- 763 Drugič, Microsoft se ne more opirati na to, da je Maritz v dopisu z dne 6. oktobra 1998 predlagal Goldbergovo dodatno pomoč, da bi podprl trditev, da ta dopis ne vsebuje zavrnitve. Dodatna pomoč, ki jo navaja v zadnjem pododstavku tega dopisa, se namreč nanaša samo na informacije in metode, navedene v drugem in tretjem pododstavku istega dopisa. Microsoft tako v bistvu predlaga, da bo Sunu pomagal tako, kot „Account Managers“ skupine „Developer Relations“ pomagajo vsem razvijalcem, ki potrebujejo pomoč glede „Microsoftovih računalniških okolij“.
- 764 Microsoft prav tako ne more uspešno trditi, kot izhaja iz zapisnika, ki ga je sestavil o svojih pogovorih s Sunom, da ta ni nameraval ravnati v skladu z Goldbergovimi predlogi. Treba je namreč ugotoviti, da ni nikjer v tem zapisniku, kot je Komisija upravičeno opozorila v uvodni izjavi 193 izpodbijane odločbe, navedena Microsoftova uradna ponudba, da bo posredoval informacije, za katere je zaprosil Sun, to je informacije, ki presegajo tiste, ki so na voljo javnosti.

765 Tretjič, treba je dodati, da je Komisija v izpodbijani odločbi toliko bolj upravičeno razlagala dopis z dne 6. oktobra 1998 tako, da vsebuje zavrnitev dostopa do informacij o interoperabilnosti, za katere je zaprosil Sun, saj je Microsoft med upravnim postopkom izrecno priznal, da ni razkril določenega števila teh informacij in da bo to še naprej zavračal (glej v zvezi s tem uvodne izjave od 194 do 198 izpodbijane odločbe). Čeprav je Microsoft na obravnavi izpodbijal izčrpnost enega od navedkov v uvodni izjavi 195 izpodbijane odločbe, ni zanikal, da je med upravnim postopkom trdil, da je replikacija med različnimi izvodi imeniške storitve Active Directory „lastniški proces“.

766 Microsoftovo trditev, da dopis z dne 6. oktobra 1998 ne pomeni zavrnitve, je torej treba zavrniti kot neutemeljeno.

767 V preostalem je treba dopis z dne 6. oktobra 1998 analizirati v splošnejšem okviru, opisanem v izpodbijani odločbi. Komisija je v tej odločbi, ne da bi se oprla na ta dopis, sklepala, kot je razvidno predvsem iz uvodnih izjav od 194 do 198 in od 573 do 577, da je Microsoftovo ravnanje del njegovega splošnega ravnanja.

768 Komisija je v uvodni izjavi 573 izpodbijane odločbe, ki se sklicuje predvsem na uvodno izjavo 194 iste odločbe, predvsem pojasnila, da je več Microsoftovih konkurentov potrdilo, da niso dobili dovolj informacij o interoperabilnosti, nekateri so tudi navedli, da je Microsoft zavrnil posredovanje informacij, za katere so zaprosili, oziroma ni odgovoril na njihove prošnje.

769 Poleg tega je Komisija v uvodni izjavi 576 izpodbijane odločbe povzela odlomke iz pričanja, ki ga je pred ameriškimi sodišči podal vodja licenc za izvorno kodo Windows, ki po mnenju Komisije kaže, da Microsoft omejuje licenčne pogodbe za tehnologije, potrebne za interoperabilnost z arhitekturo domene Windows.

770 Microsoft teh dejstev pred Sodiščem prve stopnje ni posebej zanikal.

771 Poleg tega je treba spomniti, da je Komisija v uvodni izjavi 778 izpodbijane odločbe navedla odlomek iz govora, ki ga je imel Microsoftov predsednik Bill Gates februarja 1997 pred Microsoftovo prodajno ekipo, da bi zavrnila Microsoftova zanikanja obstoja zavrnitve, saj ta trdi, da ni imel nobenega razloga, da bi z učinkom vzvoda (leveraging) izključil konkurente. Ta odlomek potrjuje obstoj splošnega ravnanja, katerega cilj je omejiti posredovanje informacij o interoperabilnosti, saj vsebuje naslednjo izjavo:

„Poskušamo uporabiti svoje znanje o strežnikih, da bi razvili nove protokole in izključili predvsem družbi Sun in Oracle [...] Ne vem, ali nam bo uspelo, vendar to vsekakor poskušamo doseči.“

Geografski obseg prošnje v dopisu z dne 15. septembra 1998

772 Tretji del Microsoftove utemeljitve v podporo drugemu delu edinega tožbenega razloga se opira na dejstvo, da ga Sun v dopisu z dne 15. septembra 1998 ni izrecno

zaprošil za licenco za pravice intelektualne lastnine, ki jih ima na območju EGP, da bi razvijal operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin na območju EGP. Microsoft iz tega sklepa, da mu v odgovoru Sunu ni bilo treba upoštevati posebne odgovornosti, da ne ogroža dejanske in neizkrivljene konkurence.

773 Te utemeljitve so povsem formalistične in jih je treba zavrni.

774 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da Sun v dopisu z dne 15. septembra 1998 Microsoftu ni izrecno prosil, naj mu podeli licenco za pravice intelektualne lastnine, ki jih ima na območju EGP. Vendar Sunu v prošnji ni bilo treba presoditi, ali so informacije, do katerih želi imeti dostop, zaščitene s pravicami intelektualne lastnine in ali uporaba takih informacij zahteva, da Microsoft podeli licenco. Poleg tega je očitna Sunova želja, naj mu Microsoft posreduje zadevne informacije, da bi jih lahko izvedel v svojih operacijskih sistemih za strežnike delovnih skupin. Poleg tega je zaradi svetovne razsežnosti zadevnega geografskega trga za te operacijske sisteme (glej v zvezi s tem uvodno izjavo 427 izpodbijane odločbe) območje EGP nujno zajeto v Sunovi splošni prošnji. Končno, kot Komisija opozarja v svojih pisanjih, ker je Sun nekaj tednov pozneje pri njej vložil pritožbo na podlagi člena 3 Uredbe št. 17, Microsoft takrat vsekakor ni mogel prezreti, da se zadeva nanaša tudi na EGP.

775 Iz tega sledi, da je Komisija v uvodni izjavi 787 izpodbijane odločbe upravičeno sklepala, da Microsoft, ko je odgovoril na dopis z dne 15. septembra 1998, ni zadostno upošteval posebne odgovornosti, da ne ogroža dejanske in neizkrivljene konkurence na skupnem trgu. Komisija je v isti uvodni izjavi tudi upravičeno navedla, da ta posebna odgovornost izhaja iz „skoraj monopolnega“ položaja, ki ga ima Microsoft na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike. Kot izhaja predvsem

iz uvodnih izjav, navedenih v točki 740 zgoraj, se je zadevna zavrnitev namreč nanašala na „specifikacije vmesnikov, na katerih temelji komuniciranje prek omrežja strežnikov delovnih skupin [ki delujejo s sistemom Windows] in odjemalskih osebnih računalnikov [ki delujejo s sistemom] Windows, in ki jih kot takih ni mogoče povezati z eno od dveh [vrst] zadevnih proizvodov (odjemalskimi osebnimi računalniki ali strežniki delovnih skupin), ampak pomenijo bolj pravilo združljivosti med tema dvema [vrstama] proizvodov“ (uvodna izjava 787 izpodbijane odločbe).

776 Iz vseh zgornjih premislekov izhaja, da je treba drugi del edinega tožbenega razloga, ki ga Microsoft navaja v okviru vprašanja zavrnitve posredovanja informacij o interoperabilnosti in dovoljenja njihove uporabe, zavrniti kot neutemeljen.

3. Tretji del: Komisija ne upošteva pravilno obveznosti, ki so Skupnostim naložene s Sporazumom TRIPS

a) Trditve strank

777 Microsoft trdi, da izpodbijana odločba s tem, ko mu nalaga, naj svojim konkurentom podeli licence za specifikacije komunikacijskih protokolov, katerih lastnik je, krši člen 13 Sporazuma TRIPS. Kumulativni pogoji, določeni s to določbo, naj namreč v obravnavanem primeru ne bi bili izpolnjeni.

778 Prvič, Microsoft v zvezi s tem trdi, da ta obveznost presega to, kar je potrebno za doseganje interoperabilnosti, in posledično ne upošteva pogoja, da so pravice intelektualne

lastnine lahko predmet „omejitev“ ali „izjem“ samo v „posebnih primerih“. Komisija naj bi s tem, ko nalaga navedeno obveznost, namreč želela omogočiti drugim ponudnikom operacijskih sistemov za strežnike, da razvijejo proizvode, ki „posnemajo“ funkcije operacijskih sistemov Windows za strežnike. Microsoft kritizira tudi obveznost, ki mu je naložena, naj da svoje komunikacijske protokole na voljo konkurentom ne glede na to, ali je njegovo domnevno protikonkurenčno ravnanje vplivalo nanje ali ne.

779 Drugič, Microsoft trdi, da je naložena obveznost podelitve licenc v neposrednem nasprotju z „normalno uporabo“ njegovih pravic intelektualne lastnine. V zvezi s tem navaja, da prodajalci poslovne programske opreme, kakršen je sam, običajno uporabljajo svoje pravice intelektualne lastnine, tako da razvijajo in tržijo proizvode, ki izvajajo te tehnologije, namesto da podeljujejo tretjim osebam licence za svoje inovativne tehnologije. Prav tako trdi, da bo navedena obveznost negativno vplivala na njegovo prodajo, saj bodo njegovi konkurenti sposobni uporabljati njegove komunikacijske protokole za razvoj operacijskih sistemov za strežnike, ki bodo zamenljivi z njegovimi proizvodi.

780 Tretjič, Microsoft trdi, da naložena obveznost povzroča „neupravičeno škodo [njegovim] zakonitim interesom“, ker je nesorazmerna z zastavljenim ciljem Komisije, in sicer odpravo učinkov protikonkurenčnega ravnanja. Zdi se namreč, da bi novi preizkus izravnave, ki ga je uporabila Komisija, upravičil prisilno podeljevanje licenc vsakič, ko imajo konkurenti prevladujočega podjetja lahko dobiček od dostopa do intelektualne lastnine tega podjetja, in to ne da bi bilo treba vedeti, ali je tak ukrep potreben za odpravo protikonkurenčnega ravnanja.

- 781 Končno, Microsoft trdi, da je mogoče, da se Sporazum TRIPS neposredno ne uporablja v pravu Skupnosti. Opozarja, da je Sodišče vseeno določilo načelo, da je treba pravo Skupnosti, vključno s členom 82 ES, razlagati z vidika mednarodnih sporazumov, ki jih je sklenila Skupnost, kot je navedeni sporazum (sodba Sodišča z dne 10. septembra 1996 v zadevi Komisija proti Nemčiji, C-61/94, Recueil, str. I-3989, točka 52).
- 782 ACT najprej meni, da se mora načelo razlage iz prejšnje točke uporabljati ne samo za akte sekundarnega prava Skupnosti, ampak tudi za določbe primarnega prava Skupnosti.
- 783 ACT nato trdi, da razlaga člena 82 ES, ki jo Komisija podaja v izpodbijani odločbi, ni v skladu z mednarodnimi obveznostmi Skupnosti, ki izhajajo iz Sporazuma TRIPS, in to s treh vidikov.
- 784 Prvič, korektivni ukrep, določen v členu 5 izpodbijane odločbe, naj bi bil nezdružljiv s členom 13 tega sporazuma.
- 785 Drugič, navedeni korektivni ukrep naj bi kršil člen 31 Sporazuma TRIPS, ker zahteva prisilno podeljevanje licenc za Microsoftove patente.

786 ACT zlasti opozarja, da je v tem členu določeno predvsem naslednje:

„Če zakon države članice dovoljuje drugačno uporabo [kot je dovoljena na podlagi člena 30] predmeta patenta brez dovoljenja imetnika pravice, vključno če jih uporabljajo vlade ali tretje stranke, ki jih vlade pooblastijo, je treba spoštovati te določbe:

(a) dovoljenje za tako uporabo se obravnava glede na posamezne pogoje.“

787 Trdi, da ta določba pomeni, da se lahko licence odobrijo samo za vsak primer posebej. V členu 5 izpodbijane odločbe naj bi bilo določeno prisilno podeljevanje licenc, „ki zajemajo patente, ki so bili odobreni, patente, ki so predmet prijave v postopku, in patente, za katere bodo prijave vložene ali bodo odobreni v prihodnosti“. Ta odločba naj bi pomenila prisilno podeljevanje licenc za „kategorije izumov“.

788 Tretjič, ob upoštevanju člena 39 Sporazuma TRIPS (ki je edini člen v delu 7 tega sporazuma) naj bi člen 5 izpodbijane odločbe v delu, v katerem Microsoftu nalaga, naj svojim konkurentom razkrije poslovne skrivnosti, povzročil ne samo izgubo pravice do nadzora uporabe teh poslovnih skrivnosti, ampak tudi njihovo „popolno uničenje“.

789 Komisija najprej opozarja, da v skladu z ustaljeno sodno prakso „sporazumi STO ob upoštevanju njihove narave in sistematike načeloma niso del pravil, z vidika katerih Sodišče nadzira zakonitost aktov institucij Skupnosti“ (sodba Sodišča z dne 23. novembra 1999 v zadevi Portugalska proti Svetu, C-149/96, Recueil, str. I-8395,

točka 47). Dodaja, da je Sodišče v sodbi z dne 14. decembra 2000 v združenih zadevah Dior in drugi (C-300/98 in C-392/98, Recueil, str. I-11307, točka 44) sklepalo, da „določbe [Sporazuma TRIPS], ki je priložen k Sporazumu [o ustanovitvi] STO, niso take, da bi posameznikom dajale pravice, na katere bi se ti pred sodiščem lahko neposredno sklicevali v skladu s pravom Skupnosti“. Prav tako trdi, da sodba Komisija proti Nemčiji, navedena v točki 781 zgoraj, ni upoštevana v obravnavanem primeru, saj se nanaša na razlago akta sekundarnega prava Skupnosti in ne na določbo Pogodbe ES. Vsekakor naj bi Microsoft v bistvu zagovarjal trditev, da je izpodbijana odločba nezakonita, ker krši Sporazum TRIPS.

790 Nato Komisija trdi, da Microsoftova trditev temelji na napačni domnevi, da mu je z izpodbijano odločbo naloženo, naj svojim konkurentom podeli licence za specifikacije komunikacijskih protokolov, ki so zaščitene z avtorsko pravico in katerih lastnik je. Prav tako opozarja, da je vprašanje avtorskih pravic kvečjemu „popolnoma postransko“ v obravnavanem primeru, in dodaja, da Sporazum TRIPS ne more pokrivati „pravice do razkritja“, na katero se sklicuje Microsoft, ker je to „moralna pravica“.

791 Končno, trdi, da Microsoftova trditev, da pogoji, določeni v členu 13 Sporazuma TRIPS, v obravnavanem primeru niso izpolnjeni, temelji na „napačnih domnevah“. V zvezi s tem trdi, da domnevno prisilno podeljevanje licenc, naloženo z izpodbijano odločbo, ne presega tega, kar je potrebno za doseganje interoperabilnosti, in ponavlja, da v obravnavanem primeru ni uporabila novega preizkusa izravnave.

792 Komisija glede trditev ACT meni, da jih je treba zavrnil kot nedopustne, če temeljijo na členih 31 in 39 Sporazuma TRIPS, ker se Microsoft ni skliceval nanju. V vsakem primeru naj trditve tega združenja ne bi bile v celoti utemeljene.

793 SIIA podpira trditve Komisije.

b) Presoja Sodišča prve stopnje

794 Microsoft v tretjem delu tega edinega tožbenega razloga Komisiji očita, da člena 82 ES ni razlagala v skladu s členom 13 Sporazuma TRIPS. Trdi, da Komisija, če bi pravilno upoštevala zadnjenavedeno določbo, v členu 2(a) izpodbijane odločbe ne bi mogla sklepati, da zadevna zavrnitev pomeni zlorabo prevladujočega položaja, niti ne bi mogla naložiti korektivnega ukrepa, določenega v členih 4, 5 in 6 iste odločbe, v kolikor ta ukrep zadeva informacije o interoperabilnosti.

795 Microsoft opira svojo utemeljitev na točko 52 sodbe Komisija proti Nemčiji, navedene v točki 781 zgoraj, v kateri naj bi Sodišče pojasnilo, da je treba pravo Skupnosti, vključno s členom 82 ES, razlagati z vidika zavezujočih mednarodnih sporazumov, kot je Sporazum TRIPS. Microsoft je na obravnavi poudaril, da nikakor ni trdil, da imajo določbe tega sporazuma neposredni učinek.

796 Sodišče prve stopnje meni, da se Microsoft ne more veljavno sklicevati na sodbo Komisija proti Nemčiji, navedeno v točki 781 zgoraj.

797 V točki 52 te sodbe je predvsem določeno:

„[P]rimarnost mednarodnih sporazumov, ki jih je sklenila Skupnost, nad akti sekundarnega prava Skupnosti narekuje, da se te določbe, kolikor je mogoče, razlagajo v skladu s temi sporazumi.“

798 Treba je ugotoviti, da se načelo skladne razlage, ki ga tako navaja Sodišče, uporablja samo v primeru, ko ima zadevni mednarodni sporazum prednost pred zadevnim aktom prava Skupnosti. Ker mednarodni sporazum, kot je Sporazum TRIPS, nima prednosti pred primarnim pravom Skupnosti, se to načelo zlasti ne more uporabljati takrat, kadar se kot v obravnavanem primeru mora domnevno razlagati določba, ki je člen 82 ES.

799 Poleg tega v obravnavanem primeru v nasprotju z domnevo iz točke 52 sodbe Komisija proti Nemčiji, navedene v točki 781 zgoraj, Komisiji pravzaprav ni bilo treba izbirati med več možnimi razlagami nekega akta prava Skupnosti. Ta zadeva namreč obravnava položaj, v katerem je Komisija morala uporabiti člen 82 ES za dejanske in pravne okoliščine primera in v katerem je treba domnevati, da so njene ugotovitve v zvezi s tem edine, ki jih je lahko veljavno sprejela, razen če se ne dokaže nasprotno.

800 Poleg tega Sodišče prve stopnje meni, da pod okriljem načela skladne razlage Microsoft v resnici samo izpodbija zakonitost izpodbijane odločbe z obrazložitvijo, da naj bi bila v nasprotju s členom 13 Sporazuma TRIPS.

- 801 V skladu z ustaljeno sodno prakso sporazumi STO ob upoštevanju njihove narave in sistematike načeloma niso del pravil, z vidika katerih Sodišče nadzira zakonitost aktov institucij Skupnosti (zgoraj v točki 789 navedena sodba Portugalska proti Svetu, točka 47, sodbe Sodišča z dne 2. marca 2002 v združenih zadevah Omega Air in drugi, C-27/00 in C-122/00, Recueil, str. I-2569, točka 93, z dne 9. januarja 2003 v zadevi Petrotub in Republica proti Svetu, C-76/00 P, Recueil, str. I-79, točka 53, in z dne 30. septembra 2003 v zadevi Biret International proti Svetu, C-93/02 P, Recueil, str. I-10497, točka 52).
- 802 Sodišče Skupnosti je pristojno za nadzor zakonitosti akta toženih institucij ob upoštevanju pravil STO le v primeru, da je Skupnost skušala izpolniti določeno obveznost, prevzeto v okviru STO, ali v primeru, da akt Skupnosti izrecno napotuje na točno opredeljene določbe sporazumov STO (zgoraj v točki 789 navedena sodba Portugalska proti Svetu, točka 49, in zgoraj v točki 801 navedena sodba Biret International proti Svetu, točka 53).
- 803 Ker okoliščine primera očitno ne ustrezajo nobenemu od obeh primerov, navedenih v prejšnji točki, Microsoft ne more navajati člena 13 Sporazuma TRIPS v podporo svojemu predlogu za razglasitev ničnosti členov 2, 4, 5 in 6 izpodbijane odločbe. Torej ni treba preučiti trditev, ki jih Microsoft, ki ga podpira ACT, navaja v podporo svoji trditvi, da pogoji, določeni v navedenem členu 13, v obravnavanem primeru niso izpolnjeni.
- 804 Trditev ACT, ki se opira na dejstvo, da naj bi bil člen 5 izpodbijane odločbe nezdržljiv s členoma 31 in 39 Sporazuma TRIPS (glej točke od 785 do 788 zgoraj), je treba zavrniti, in to zaradi istih razlogov, kot so navedeni v točkah od 796 do 803 zgoraj.
- 805 Poleg tega je treba ugotoviti, da trditev ACT, da člen 5 izpodbijane odločbe ne upošteva člena 31(a) Sporazuma TRIPS, temelji na popolnoma napačni predstavi,

da korektivni ukrep določa prisilno podeljevanje licenc za „kategorije izumov“ in ne predpostavlja nobene individualne presoje. Ob domnevi, da mora Microsoft za ravnanje v skladu s členom 5 izpodbijane odločbe na podlagi licence nekaterim svojim konkurentom dovoliti uporabo enega ali več svojih patentov, nič v izpodbijani odločbi ne preprečuje, da se ne bi pogajal o pogojih te licence za vsak primer posebej.

- 806 V zvezi s tem je treba spomniti, da iz izpodbijane odločbe izhaja, da je treba korektivni ukrep, določen v členu 5 te odločbe, izvajati po postopku, sestavljenem iz treh faz, in ob upoštevanju pogojev, določenih v uvodnih izjavah od 1005 do 1009 izpodbijane odločbe.
- 807 Microsoft mora tako najprej pripraviti informacije o interoperabilnosti v smislu člena 1(1) izpodbijane odločbe in vzpostaviti sistem ocenjevanja iz člena 5(c) iste odločbe.
- 808 Drugič, omogočiti mora dostop do informacij o interoperabilnosti podjetjem, ki želijo razvijati in distribuirati operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, da se jim omogoči ocenitev ekonomske vrednosti, ki jo bo imela zanje izvedba teh informacij v njihovih proizvodih (uvodna izjava 1008(i) izpodbijane odločbe). Pogoji, pod katerimi Microsoft dovoljuje to ocenitev, morajo biti razumni in nediskriminatorni.
- 809 Tretjič, Microsoft mora omogočiti dostop do zadevnih informacij vsakemu podjetju, ki ga zanimajo vse informacije o interoperabilnosti ali del teh informacij, in temu podjetju dovoliti, da izvede te informacije v operacijskih sistemih za strežnike delovnih skupin (uvodna izjava 1003 izpodbijane odločbe). Tudi v tem okviru morajo biti pogoji, ki jih namerava naložiti, razumni in nediskriminatorni (uvodne izjave od 1005 do 1008 izpodbijane odločbe).

- 810 Iz teh različnih elementov izpodbijane odločbe jasno izhaja, da Microsoftu, če bi se informacije o interoperabilnosti, za katere bi zaprosilo dano podjetje, nanašale na tehnologijo, ki je predmet patenta (ali jo zajema druga pravica intelektualne lastnine), nič ne preprečuje, da ne bi omogočil dostop do teh informacij in dovolil njihovo uporabo na podlagi licence, pod pogojem, da bi uporabil razumne in nediskriminatorne pogoje.
- 811 Samo dejstvo, da se v izpodbijani odločbi zahteva, da so pogoji, ki veljajo za te morebitne licence, razumni in nediskriminatorni, nikakor ne pomeni, da mora Microsoft naložiti enake pogoje vsakemu podjetju, ki zaprosi za take licence. Ni namreč izključeno, da se ti pogoji lahko prilagodijo položaju vsakega od teh podjetij in so na primer odvisni od obsega informacij, do katerih želijo imeti dostop, ali vrste proizvodov, v katerih jih nameravajo izvesti.
- 812 Iz vseh zgornjih preudarkov izhaja, da je treba tretji del edinega tožbenega razloga zavrnil kot neutemeljen.
- 813 Iz tega sledi, da je treba edini tožbeni razlog, naveden v okviru prvega vprašanja, zavrnil kot v celoti neutemeljen.

C – Vprašanje vezane prodaje operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player

- 814 Microsoft v okviru tega drugega vprašanja navaja dva tožbena razloga, ki se nanašata, prvič, na kršitev člena 82 ES, in, drugič, na kršitev načela sorazmernosti. Prvi tožbeni

razlog zadeva ugotovitev Komisije, da je Microsoftovo ravnanje, ko je razpoložljivost operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike pogojeval s sočasno pridobitvijo programske opreme Windows Media Player, vezana prodaja, ki pomeni zlorabo (člen 2(b) izpodbijane odločbe). Drugi tožbeni razlog se nanaša na korektivni ukrep, določen v členu 6 izpodbijane odločbe.

815 Pred preučitvijo teh tožbenih razlogov je treba spomniti na vrsto dejanskih in tehničnih ugotovitev v izpodbijani odločbi, ki se nanašajo na ozadje zgoraj navedenega ravnanja. V zvezi s tem je treba spomniti, da Microsoft v bistvu ne izpodbija teh različnih ugotovitev.

1. Dejanske in tehnične ugotovitve

816 Komisija v uvodnih izjavah od 60 do 66 izpodbijane odločbe predstavlja digitalne multimedijske predvajalnike.

817 Najprej multimedijske predvajalnike opredeljuje kot proizvode programske opreme, ki lahko „predvajajo“ zvočne in slikovne vsebine, to je dekodirajo ustrezne podatke in jih prevedejo v navodila za strojno opremo, kot so na primer zvočniki ali zaslon (uvodna izjava 60 izpodbijane odločbe).

818 Nato v uvodni izjavi 61 izpodbijane odločbe pojasnjuje, da so zvočne in slikovne vsebine v digitalnih multimedijskih datotekah urejene glede na posebne formate in da so bili kompresijski in dekompresijski algoritmi razviti za zmanjšanje prostora

shranjevanja, ki ga zahtevajo te vsebine, ne da bi to povzročilo izgubo kakovosti zvoka ali slike. Pojasnjuje, da so ti algoritmi izvedeni v multimedijskih predvajalnikih in programski opremi za kodiranje, ki omogoča generiranje stisnjenih datotek. Dodaja, da se del kode, ki v multimedijskem predvajalniku izvaja kompresijski in dekompresijski algoritem, imenuje „kodek“ in da mora multimedijski predvajalnik, da bi lahko pravilno deloval z „digitalno multimedijsko vsebino“, stisnjeno v danem formatu ob uporabi danega kompresijskega in dekompresijskega algoritma, biti sposoben razumeti ta format in ta kompresijski in dekompresijski algoritem, to je biti sposoben izvesti ustrezni kodek.

819 Komisija v naslednji uvodni izjavi izpodbijane odločbe pojasnjuje, da lahko končni uporabnik prek interneta dostopa do zvočnih in slikovnih vsebin, tako da prenese zadevno datoteko na svoj odjemalski osebni računalnik, to je da jo kopira in prenese na ta računalnik. Ko je datoteka prenesena, se lahko „predvaja“ z multimedijskim predvajalnikom, ki je združljiv z njenim formatom.

820 V uvodni izjavi 63 izpodbijane odločbe navaja, da končni uporabnik lahko tudi prejema zvočne in slikovne vsebine, ki se pretakajo po internetu. V tem primeru ni več treba čakati na popoln prenos zadevne datoteke, ker se ta odjemalskemu osebnemu računalniku pošlje kot zaporedje majhnih elementov, to je „tok“ podatkov, ki jih multimedijski predvajalnik predvaja sproti. Ta pretočni prenos zahteva, da je na odjemalskem osebnem računalniku prisoten pretočni multimedijski predvajalnik.

821 Komisija pojasnjuje, da pretočni prenos zvočnih in slikovnih vsebin do končnega uporabnika pogosto zahteva posebne protokole pretočnega prenosa, ki urejajo komunikacije med multimedijskim predvajalnikom in strežniško programsko opremo, ki prenaša vsebino po internetu. Da bi navedeni uporabnik lahko dostopal do zvočnih

in slikovnih vsebin z uporabo danega protokola, mora imeti na voljo multimedijski predvajalnik, ki „razume“ ta protokol (uvodna izjava 64 izpodbijane odločbe).

- 822 Končno, Komisija v uvodni izjavi 66 izpodbijane odločbe navaja, da je z uporabo programske opreme za kodiranje strežnikov pretočnega prenosa in multimedijskih predvajalnikov, ki so združljivi glede podpiranja kodekov, formatov in protokolov pretoka, mogoče zgraditi programsko infrastrukturo za ponujanje digitalnih pretočnih zvočnih in slikovnih vsebin na računalniških omrežjih ter njihovo uporabo. Pojasnjuje, da bo taka infrastruktura lahko prav tako tvorila računalniško okolje za razvoj drugih aplikacij, ki bodo uporabljale storitve, zagotovljene s to infrastrukturo. Multimedijski predvajalniki imajo lahko predvsem vmesnike API, ki jih bodo druge aplikacije uporabljale na primer za sprožitev predvajanja datoteke s predvajalnikom.
- 823 Komisija v uvodnih izjavah od 107 do 120 izpodbijane odločbe na kratko opisuje gospodarske dejavnike, ki so značilni za ponudbo, konkurenco in porabo v sektorju digitalnih multimedijskih predvajalnikov.
- 824 Na prvem mestu Komisija v zvezi s tem opozarja, da so na začetku distribucijske verige digitalnih multimedijskih vsebin lastniki teh vsebin, ki imajo običajno avtorske pravice za te vsebine in torej lahko nadzirajo njihovo reproduciranje in distribucijo (uvodna izjava 108 izpodbijane odločbe).
- 825 Na drugem mestu Komisija navaja, da vsebine nato preuredijo ponudniki vsebin, ki jih distribuirajo potrošnikom, predvsem tako, da jih shranjujejo na strežnikih, povezanih z internetom, do katerih lahko potrošniki dostopajo s svojih odjemalskih osebnih računalnikov (uvodne izjave od 109 do 111 izpodbijane odločbe).

826 Na tretjem mestu Komisija pojasnjuje, da programsko infrastrukturo, ki omogoča ustvarjanje, prenos in predvajanje digitalnih vsebin, ponujajo razvijalci programske opreme, med katerimi so Microsoft, RealNetworks in Apple (uvodna izjava 112 izpodbijane odločbe). Pojasnjuje, da je posebnost teh treh družb poleg podpiranja nekaterih standardnih formatov v sektorju tudi ponujanje popolne rešitve od programske opreme za kodiranje do predvajalnika, ki temelji predvsem na njihovih digitalnih multimedijskih tehnologijah in formatih datotek, katerih lastnice so (uvodna izjava 113 izpodbijane odločbe). Microsoft je tako lastnik naslednjih formatov: Windows Media Audio (WMA), Windows Media Video (WMV) in Advanced Streaming Format (ASF). Formata družbe RealNetworks se imenujeta „RealAudio“ in „RealVideo“. Applovi formati QuickTime vsebujejo pripone datotek „.qt“, „.mov“ in „.moov“. Komisija dodaja, da drugi razvijalci programske opreme ne zagotavljajo popolne rešitve za ponujanje multimedijske vsebine, ampak običajno pri eni od treh zgoraj navedenih družb pridobijo licence za uporabo njihove tehnologije ali odprtih industrijskih standardov (uvodna izjava 117 izpodbijane odločbe).

827 Na četrtem mestu Komisija trdi, da obstaja več kanalov za distribucijo multimedijskih predvajalnikov končnim uporabnikom (uvodni izjavi 119 in 120 izpodbijane odločbe).

828 Prvič, te predvajalnike lahko na odjemalske osebne računalnike namestijo proizvajalci originalne opreme na podlagi sporazumov, ki jih sklenejo z razvijalci programske opreme. Končni uporabniki tako na svojem odjemalskem osebem računalniku dobijo poleg operacijskega sistema vnaprej nameščen multimedijski predvajalnik in po potrebi drugo komplementarno programsko opremo. V skladu z uvodno izjavo 68 izpodbijane odločbe so proizvajalci originalne opreme družbe, ki sestavljajo računalnike, tako da uporabljajo nabor komponent, ki jih ponujajo različni proizvajalci. To sestavljanje običajno zajema namestitev operacijskega sistema, ki ga ponuja razvijalec programske opreme ali razvije sam proizvajalec originalne opreme, in tudi paket več aplikacij, ki jih zahteva končni uporabnik. Tako sestavljene naprave nato kupijo „prodajni posredniki“, ki jih prodajo naprej, potem ko vanje integrirajo komplementarno programsko opremo.

829 Drugič, končni uporabniki lahko multimedijske predvajalnike prenesejo na svoj odjemalski osebni računalnik z interneta.

830 Tretjič, multimedijski predvajalniki se lahko prodajajo na maloprodajnih mestih ali distribuirajo z drugimi proizvodi programske opreme.

831 Komisija v uvodnih izjavah od 121 do 143 izpodbijane odločbe opisuje zadevne proizvode Microsofta in njegovih konkurentov.

832 Za Microsoft ponavlja, da se njegov multimedijski predvajalnik imenuje „Windows Media Player“, in pojasnjuje, da se je na datum sprejetja izpodbijane odločbe najnovejša različica tega predvajalnika imenovala „Windows Media Player 9 Series“ (WMP 9). Trdi, da je WMP 9, ki omogoča predvsem predvajanje prenesenih ali pretočnih digitalnih zvočnih in slikovnih vsebin, na voljo od 7. januarja 2003, od začetka novembra 2003 pa deluje tudi z operacijskima sistemoma Mac Os in UNIX. Dodaja, da WMP 9 ne podpira formatov Real in QuickTime.

833 Kar zadeva Microsoftove konkurente, Komisija opisuje predvsem proizvode družb RealNetworks (uvodne izjave od 125 do 134 izpodbijane odločbe) in Apple (uvodne izjave od 135 do 140 izpodbijane odločbe).

834 Komisija predvsem trdi, da je bil RealNetworks – ki se je takrat imenoval Progressive Networks Inc. – leta 1995 prva večja družba, ki je tržila proizvode, ki so omogočali pretočni prenos digitalnih zvočnih vsebin, med njimi predvajalnik RealAudio

Player. RealNetworks je februarja 1997 poslal na trg RealPlayer 4.0, ki je omogočal predvajanje zvočnih in slikovnih datotek v živo in na zahtevo.

⁸³⁵ Komisija glede družbe Apple opozarja, da je ta na začetku devetdesetih let razvila multimedijски predvajalnik, imenovan „QuickTime Player“, ki je prvotno deloval samo na Macintoshovih osebnih računalnikih. Apple je novembra 1994 poslal na trg predvajalnik QuickTime 2.0 za sistem Windows, aprila 1999 pa predvajalnik QuickTime 4.0, ki je omogočal pretočnost multimedijских vsebin.

⁸³⁶ Komisija poleg tega navaja predvajalnik MusicMatch Jukebox družbe MusicMatch in predvajalnik Winamp Media Player družbe Nullsoft ter pojasnjuje, da ne temeljita na njunih kodekih ali formatih datotek, ampak na tehnologijah, katerih lastniki so Microsoft, Apple ali RealNetworks, ali na odprtih formatih (uvodne izjave od 141 do 143 izpodbijane odločbe).

⁸³⁷ Uvodne izjave od 302 do 314 izpodbijane odločbe vsebujejo časovni pregled Microsoftovih dejavnosti v sektorju multimedijске programske opreme, ki se lahko povzame, kot sledi:

- Microsoft je avgusta 1991 poslal na trg različico svojega operacijskega sistema Windows 3.0, vsebujočo „multimedijске razširitve“, ki so uporabnikom omogočale ogled fiksnih slik in poslušanje zvokov, ne pa pretočnosti multimedijских vsebin;

- Microsoft je leta 1993 poslal na trg proizvod, imenovan „Video for Windows“, ki je vključeval predvajalnik Media Player 2.0 in uporabnikom omogočal, da na svojem odjemalskem osebem računalniku predvajajo prenesene slikovne datoteke;

- Microsoft je avgusta 1995 dal na trg operacijski sistem Windows 95, v katerega je pozneje vgradil svoj spletni brskalnik Internet Explorer, ki je vključeval audiopredvajalnik RealAudio Player družbe RealNetworks;

- Microsoft je septembra 1996 poslal na trg programsko opremo NetShow 1.0, ki jo je razvil za delovanje s sistemom Windows 95 ter je omogočala predvajanje zvočnih in slikovnih vsebin, ki se prenašajo prek intraneta;

- Microsoft in RealNetworks sta 21. julija 1997 napovedala sklenitev sporazuma o sodelovanju pri pretočnem prenosu multimedijskih vsebin, na podlagi katerega je Microsoft od podjetja RealNetworks dobil predvsem licenco po eni strani za kodeke RealAudio in RealVideo 4.0, da bi jih vključil v svojo programsko opremo NetShow, in po drugi strani za RealPlayer 4.0, da bi ga vključil v brskalnik Internet Explorer;

- Microsoft je oktobra 1997 napovedal vključitev predvajalnika RealPlayer 4.0 v brskalnik Internet Explorer 4.0;

- Microsoft je 4. maja 1998 poslal na trg različico beta svoje programske opreme Microsoft Media Player, ki je omogočala predvajanje multimedijskih vsebin, ki se pretakajo po internetu, in predvsem podpirala formate MPEG, QuickTime, RealAudio in RealVideo, ter različico beta svoje programske opreme Netshow 3.0 Server;

- Microsoft je 25. junija 1998 dal na trg operacijski sistem Windows 98, s katerim je na namestitvenem CD za ta sistem distribuiral predvajalnik NetShow 2.0, ki je omogočal sprejemanje pretočnih vsebin, vendar ni bil del privzetih konfiguracij, ki jih je sistem Windows 98 ponujal uporabnikom;

- Microsoft je 7. julija 1998 dal na trg multimedijski predvajalnik Windows Media Player 6 (WMP 6), ki je omogočal predvajanje vsebin, ki se pretakajo po internetu, deloval z operacijskimi sistemi Windows 95, Windows 98 in Windows NT 4.0 ter podpiral formate RealAudio 4.0, RealVideo 4.0, ASF, AVI, WAV, MPEG in QuickTime;

- Microsoft je 5. maja 1999 dal na trg operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike Windows 98 Second Edition, v katerega je bil vgrajen predvajalnik WMP 6, ki ga proizvajalci originalne opreme ali uporabniki niso mogli odstraniti in je bil vgrajen tudi v poznejše različice sistema Windows, in sicer Windows Me, Windows 2000 Professional in Windows XP;

- Microsoft je avgusta 1999 poslal na trg „arhitekturo Windows Media Technologies 4“, ki je vsebovala predvajalnik Windows Media Player, Windows Media Services, Windows Media Tools in njegovo tehnologijo za upravljanje digitalnih pravic;

- ta programska oprema ni več zagotavljala podpore v „izvornem načinu“ za formate družbe RealNetworks ali za format QuickTime;

- Microsoft je septembra 2002 napovedal, da bo poslal na trg različico beta svoje tehnologije Windows Media 9 Series, ki je vsebovala predvsem predvajalnik WMP 9.

838 Treba je spomniti, da je Microsoft, s tem ko je 1. avgusta 2002 dal na trg sistem Windows 2000 Professional Service Pack 3, 9. septembra 2002 pa sistem Windows XP Service Pack 1, ravnal v skladu z obveznostjo, ki mu je bila naložena z ameriško poravnavo, in sicer proizvajalcem originalne opreme in končnim uporabnikom dovoliti, da omogočijo ali onemogočijo dostop do njegove vmesne programske opreme (uvodna izjava 315 izpodbijane odločbe).

2. Prvi tožbeni razlog: kršitev člena 82 ES

839 Prvi tožbeni razlog, ki ga Microsoft navaja v okviru tega vprašanja, je sestavljen iz štirih delov. Microsoft v prvem delu trdi, da je Komisija uporabila novo hipotetično teorijo, ki ne temelji na nobeni pravni podlagi, da bi ugotovila obstoj izključevalnega učinka na konkurente na trgu. V drugem delu trdi, da Komisija ni zadostno upoštevala prednosti, ki izhajajo iz „koncepta zasnove“ njegovega operacijskega sistema. V tretjem delu trdi, da Komisija ni dokazala obstoja kršitve člena 82 ES, zlasti ne člena 82, drugi pododstavek, točka (d), ES. Končno, v četrtem delu trdi, da Komisija ni upoštevala obveznosti, naloženih s Sporazumom TRIPS.

840 Poleg tega Microsoft na začetku utemeljitve v okviru tega vprašanja predstavlja nekatere trditve o potrebnih pogojih za ugotovitev obstoja vezane prodaje, ki pomeni zlorabo.

841 Sodišče prve stopnje bo najprej preučilo trditve iz prejšnje točke. Nato bo z vidika ugotovitev, ki jih bo oblikovalo (glej točko 869 spodaj), analiziralo trditve, ki jih Microsoft navaja v prvih treh delih prvega tožbenega razloga. Nazadnje bo odločilo o četrtem delu tega tožbenega razloga.

a) Potrebni pogoji za ugotovitev vezane prodaje, ki pomeni zlorabo

Trditve strank

⁸⁴² Microsoft, ki se sklicuje na uvodno izjavo 794 izpodbijane odločbe, trdi, da je Komisija pri ugotavljanju obstoja vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, v obravnavanem primeru upoštevala naslednje dejavnike:

- prvič, zavezujoči in vezani proizvod sta dva ločena proizvoda;
- drugič, zadevno podjetje ima prevladujoči položaj na trgu zavezujočega proizvoda;
- tretjič, navedeno podjetje potrošnikom ne daje možnosti, da bi dobili zavezujoči proizvod brez vezanega proizvoda;
- četrtič, zadevna praksa omejuje konkurenco.

⁸⁴³ Microsoft, ki se sklicuje na uvodno izjavo 961 izpodbijane odločbe, opozarja, da je Komisija upoštevala tudi dejstvo, da zadevna vezana prodaja domnevno ni bila objektivno utemeljena.

844 Microsoft trdi, da se ti različni dejavniki z dveh vidikov razlikujejo od pogojev, določenih v členu 82, drugi pododstavek, točka(d), ES.

845 Po eni strani naj bi Komisija zamenjala pogoj, da „sklepanje pogodb, ki sopogodbnikom narekujejo sprejetje dodatnih obveznosti, ki po svoji naravi ali glede na trgovinske običaje nimajo nikakršne zveze s predmetom takšnih pogodb“, s pogojem, da prevladujoče podjetje „potrošnikom ne daje možnosti dobiti zavezujoči proizvod brez vezanega proizvoda“.

846 Po drugi strani naj bi Komisija dodala pogoj izključitve konkurentov s trga, ki naj ne bi bil izrecno določen s členom 82, drugi pododstavek, točka (d), ES in ki naj se običajno ne bi upošteval pri presoji obstoja vezane prodaje, ki pomeni zlorabo. Natančneje, Komisija naj bi, potem ko je v uvodni izjavi 841 izpodbijane odločbe priznala, da ta zadeva ni „klasični primer vezane prodaje“, sklepala, da obstaja izključevalni učinek na konkurente na trgu, s tem ko se je oprla na novo in „zelo hipotetično“ teorijo, po kateri naj bi velika razširjenost multimedijske funkcije sistema Windows ponudnike vsebin prisilila, da kodirajo svoje vsebine v formatih Windows Media, kar naj bi povzročilo izključitev vseh konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov s trga in posredno prisililo potrošnike, da uporabljajo samo navedeno multimedijsko funkcijo.

847 Microsoft dodaja, da je izpodbijana odločba protislovna, saj Komisija v uvodni izjavi 792 ugotavlja, da so v obravnavanem primeru izpolnjeni pogoji iz člena 82, drugi pododstavek, točka (d), ES, medtem ko hkrati upošteva pogoje, ki odstopajo od te odločbe.

848 ACT trdi, da je Komisija upoštevala tri različne kategorije pogojev, da bi v obravnavanem primeru ugotovila obstoj vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, in sicer, prvič,

pogoje iz člena 82, drugi pododstavek, točka (d), ES, drugič, pogoje iz člena 82 ES na splošno, in tretjič, štiri pogoje, navedene v uvodni izjavi 794 izpodbijane odločbe. ACT meni, da je presoja Komisije napačna ne glede na uporabljeno kategorijo pogojev.

849 Komisija, ki se sklicuje na uvodno izjavo 831 izpodbijane odločbe, trdi, da zadevna vezana prodaja krši „člen 82 [ES] na splošno in posebej člen 82, [drugi pododstavek], točka (d), [ES]“. Pojasnjuje, da se je sklicevala na ti dve določbi skupaj zaradi trditev, ki jih je Microsoft navedel med upravnim postopkom, ter da bi „se izognila vsakršnemu dvomu“ in „preprečila semantično razpravo o razlagi [člena 82, drugi pododstavek, točka (d), ES]“. Dodaja, da so pogoji, ki jih je v obravnavanem primeru uporabila za ugotovitev obstoja vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, skladni s pogoji, priznanimi v sodni praksi.

Presoja Sodišča prve stopnje

850 Sodišče prve stopnje meni, da so Microsoftove trditve povsem semantične in da jih ni mogoče sprejeti.

851 V zvezi s tem je treba spomniti, kako Komisija v izpodbijani odločbi razvija svojo utemeljitev o zadevni vezani prodaji.

852 V uvodni izjavi 794 izpodbijane odločbe pojasnjuje, da obstoj vezane prodaje, ki pomeni zlorabo v smislu člena 82 ES, predpostavlja obstoj štirih dejavnikov, navedenih v točki 842 zgoraj.

- 853 Nato preučuje Microsoftu očitano ravnanje z vidika teh štirih dejavnikov (uvodne izjave od 799 do 954 izpodbijane odločbe).
- 854 Prvič, Komisija tako opozarja, da ima Microsoft prevladujoč položaj na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike (uvodna izjava 799 izpodbijane odločbe). Takoj je treba spomniti, da Microsoft ne zanika tega dejstva.
- 855 Drugič, Komisija trdi, da sta pretočni multimedijski predvajalnik in operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike dva ločena proizvoda (uvodne izjave od 800 do 825 izpodbijane odločbe).
- 856 Tretjič, Komisija navaja, da Microsoft potrošnikom ne daje možnosti dobiti njegov operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike brez predvajalnika Windows Media Player (uvodne izjave od 826 do 834 izpodbijane odločbe).
- 857 Četrtrič, Komisija trdi, da vezana prodaja predvajalnika Windows Media Player omejuje konkurenco na trgu multimedijskih predvajalnikov (uvodne izjave od 835 do 954 izpodbijane odločbe). V zvezi s tem predvsem opozarja, da sta Komisija in sodišče Skupnosti v klasičnih primerih vezane prodaje „menila, da vezana prodaja nekega ločenega proizvoda s prevladujočim proizvodom kaže na izključevalni učinek, ki ga ima tako ravnanje na konkurenta“ (uvodna izjava 841 izpodbijane odločbe). Vendar meni, da v tej zadevi obstajajo utemeljeni razlogi za to, da brez dodatne analize ni mogoče sklepati, da vezana prodaja predvajalnika Windows Media Player predstavlja ravnanje, ki bi lahko po svoji naravi omejevalo konkurenco (ista uvodna izjava). V bistvu meni, da je „zaradi vezave [predvajalnika Windows Media Player] s prevladujočim proizvodom Windows predvajalnik Windows Media Player najljubše računalniško okolje za vsebine in komplementarne aplikacije ter lahko tako omeji konkurenco na trgu multimedijskih predvajalnikov“ (uvodna izjava 842 izpodbijane

odločbe). Dodaja, da ima „[t]o [...] posledice za konkurenco na trgih povezanih proizvodov, kot je multimedijška programska oprema za kodiranje in upravljanje (pogosto na ravni strežnikov), in tudi na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, za katere so multimedijški predvajalniki, združljivi s kakovostnimi vsebinami, pomembna aplikacija“ (ista uvodna izjava).

858 Končno, Komisija preučuje elemente, ki jih je Microsoft navedel za dokaz, da je zloraba, ki se mu pripisuje, objektivno utemeljena (uvodne izjave od 955 do 970 izpodbijane odločbe).

859 Sodišče prve stopnje meni, da je analiza elementov pojma vezane prodaje, ki jo je Komisija tako opravila, točna ter v skladu s členom 82 ES in sodno prakso. Komisija se je upravičeno oprla na elemente, predstavljene v uvodni izjavi 794 izpodbijane odločbe, in tudi na dejstvo, da vezana prodaja ni objektivno utemeljena, da bi presodila, ali je Microsoftu očitano ravnanje vezana prodaja, ki pomeni zlorabo. Te elemente je mogoče izpeljati ne samo iz samega koncepta vezane prodaje, ampak tudi iz sodne prakse (glej predvsem sodbo Sodišča prve stopnje z dne 12. decembra 1991 v zadevi Hilti proti Komisiji, T-30/89, Recueil, str. II-1439, potrjeno s sodbo Sodišča z dne 2. marca 1994 v zadevi Hilti proti Komisiji, C-53/92 P, Recueil, str. I-667; ter zgoraj v točki 293 navedeni sodbi z dne 6. oktobra 1994 in z dne 14. novembra 1996 Tetra Pak proti Komisiji).

860 Treba je spomniti, da seznam zlorab iz člena 82, drugi pododstavek, ES ni izčrpen, tako da dejanja, ki so tam navedena, pomenijo izključno primere zlorabe prevladujočega položaja (glej v tem smislu zgoraj v točki 293 navedeno sodbo z dne 14. novembra 1996 Tetra Pak proti Komisiji, točka 37). Iz ustaljene sodne prakse dejansko izhaja, da naštevanje zlorab iz te določbe ne pomeni taksativnega seznama zlorab prevladujočega položaja, ki jih prepoveduje Pogodba ES (sodba Sodišča z dne 21. februarja 1973 v zadevi Europemballage in Continental Can proti Komisiji, 6/72, Recueil, str. 215, točka 26, ter zgoraj v točki 229 navedena sodba Compagnie maritime belge transports in drugi proti Komisiji, točka 112).

- 861 Iz tega sledi, da vezana prodaja, ki jo izvaja podjetje s prevladujočim položajem, lahko prav tako krši člen 82 ES, če ne ustreza primeru, navedenemu v členu 82, drugi pododstavek, točka (d), ES. Zato se je Komisija, da bi ugotovila obstoj vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, v izpodbijani odločbi upravičeno oprla na člen 82 ES v celoti in ne izključno na člen 82, drugi pododstavek, točka (d), ES.
- 862 Vsekakor je treba ugotoviti, da elementi vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, ki jih je Komisija opredelila v uvodni izjavi 794 izpodbijane odločbe, vsebinsko pokrivajo pogoje, določene v členu 82, drugi pododstavek, točka (d), ES.
- 863 V tem okviru je treba zavrniti Microsoftovo trditev, da je Komisija v obravnavanem primeru uporabila pogoje, ki se z dveh vidikov razlikujejo od pogojev, določenih v členu 82, drugi pododstavek, točka (d), ES.
- 864 Prvič, Komisija tako s trditvijo, da je treba preučiti, ali prevladujoče podjetje „potrošnikom ne daje možnosti dobiti zavezujoči proizvod brez vezanega proizvoda“, samo z drugimi besedami izraža misel, da pojem vezane prodaje predpostavlja, da so potrošniki neposredno ali posredno prisiljeni sprejeti „dodatne obveznosti“, kot so navedene v členu 82, drugi pododstavek, točka (d), ES.
- 865 Kot bo podrobneje predstavljeno v točkah 962 in 965 spodaj, se ta prisila v obravnavanem primeru izvaja predvsem najprej na proizvajalce originalne opreme, in ti jo nato prenesejo na končnega uporabnika. Ta je neposredno izpostavljen navedeni prisili v manj pogostem primeru, ko kupi operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike neposredno pri trgovcu na drobno namesto pri proizvajalcu originalne opreme.

866 Drugič, ni mogoče trditi, da je Komisija uvedla nov pogoj izključevalnega učinka na konkurente na trgu, da bi ugotovila obstoj vezane prodaje, ki pomeni zlorabo v smislu člena 82, drugi pododstavek, točka (d), ES.

867 Po eni strani je treba v zvezi s tem spomniti, da kljub temu, da se niti zadnjenevedena določba niti splošneje člen 82 ES ne sklicujeta na protikonkurenčni učinek zadevne prakse, ostaja dejstvo, da se neko ravnanje praviloma šteje za zlorabo, samo če lahko omejuje konkurenco (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 30. septembra 2003 v zadevi Michelin proti Komisiji, T-203/01, Recueil, str. II-4071, v nadaljevanju: sodba Michelin II, točka 237).

868 Po drugi strani, kot bo podrobneje pojasnjeno v točkah od 1031 do 1058 spodaj, ni mogoče trditi, da se je Komisija oprla na novo in zelo hipotetično teorijo za ugotavljanje, da v obravnavanem primeru obstaja izključevalni učinek na konkurente na trgu. Kot izhaja iz uvodne izjave 841 izpodbijane odločbe, je Komisija menila, da ob upoštevanju posebnih okoliščin obravnavanega primera ni mogla samo sklepati – kot običajno sklepa v zadevah na področju vezanih prodaj, ki pomenijo zlorabo –, da ima vezana prodaja danega proizvoda s prevladujočim proizvodom *per se* izključevalni učinek na trg. Zato je podrobneje preučila konkretne učinke, ki jih je zadevna vezana prodaja že imela na trg pretočnih multimedijskih predvajalnikov, in tudi, kako naj bi se ta trg razvijal.

869 Glede na vse zgoraj navedeno Sodišče prve stopnje meni, da je treba vprašanje zadevne vezane prodaje presojati z vidika štirih pogojev, navedenih v uvodni izjavi 794 izpodbijane odločbe (glej točko 842 zgoraj), in pogoja neobstoja objektivne utemeljitve.

870 Drugi pogoj, naveden v uvodni izjavi 794 izpodbijane odločbe, je treba šteti za izpolnjen, ker ni sporno, da ima Microsoft prevladujoči položaj na trgu domnevno zavezujočega proizvoda, in sicer operacijskega sistema za odjemalske osebne računalnike. Trditve, ki jih Microsoft navaja v prvih treh delih prvega tožbenega razloga (glej točko 839 zgoraj), bodo preučene v povezavi z drugimi štirimi pogoji, potrebnimi za ugotovitev obstoja vezane prodaje, ki pomeni zlorabo. Sodišče prve stopnje bo to preučilo na naslednji način. Prvič, pogoj obstoja dveh ločenih proizvodov bo preučilo z vidika premislekov, ki jih Microsoft izraža v drugem in tretjem delu. Drugič, pogoj pogojenosti sklepanja pogodb s sprejetjem dodatnih obveznosti bo preučilo z vidika trditve, ki jih Microsoft navaja v podporo tretjemu delu. Tretjič, pogoj omejevanja konkurence na trgu bo analiziralo z vidika premislekov, ki jih Microsoft navaja v prvem delu. Četrta, objektivne utemeljitve, ki jih je navedel Microsoft, bo preučilo predvsem ob upoštevanju trditve, ki jih navaja v drugem delu.

871 Četrta del o domnevnem neupoštevanju obveznosti, ki so Skupnostim naložene s Sporazumom TRIPS, bo preučen nazadnje.

b) Obstoj dveh ločenih proizvodov

Izpodbijana odločba

872 Komisija ta prvi pogoj preučuje v uvodnih izjavah od 800 do 825 izpodbijane odločbe. Njena analiza vsebuje tri dele. Prvič, dokazati želi, da sta pretočni multimedijski predvajalnik in operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike ločena proizvoda (uvodne izjave od 800 do 813 izpodbijane odločbe). Drugič, zavrača trditve,

ki jo Microsoft opira na dejstvo, da se je vezava njegove tehnologije multimedijskega predvajanja z njegovim operacijskim sistemom Windows začela pred letom 1999 (uvodne izjave od 814 do 820 izpodbijane odločbe). Tretjič, zavrača Microsoftovo trditev, da je vezana prodaja pretočnega multimedijskega predvajalnika z operacijskim sistemom običajna poslovna praksa (uvodne izjave od 821 do 824 izpodbijane odločbe).

873 Komisija v prvem delu svoje analize pojasnjuje, prvič, da v skladu s sodno prakso obstoj neodvisnih proizvajalcev, specializiranih za proizvodnjo vezanega proizvoda, kaže na obstoj ločenega povpraševanja potrošnikov in posledično ločenega trga za navedeni proizvod (uvodna izjava 802 izpodbijane odločbe). Zato meni, da je treba ločenost proizvodov za namene analize z vidika člena 82 ES presoјati ob upoštevanju povpraševanja potrošnikov, tako da, če ne obstaja ločeno povpraševanje po domnevno vezanem proizvodu, zadevna proizvoda nista ločena proizvoda (uvodna izjava 803 izpodbijane odločbe).

874 Drugič, Komisija opozarja, da „trg multimedijske predvajalnice ponuja ločeno“ in da obstajajo prodajalci, ki razvijajo in ponujajo multimedijske predvajalnice samostojno in neodvisno od operacijskih sistemov (uvodna izjava 804 izpodbijane odločbe).

875 Tretjič, Komisija se sklicuje na Microsoftovo prakso, da razvija in distribuira različice svojega predvajalnika Windows Media Player za Applov operacijski sistem Mac in Sunov sistem Solaris (uvodna izjava 805 izpodbijane odločbe). Prav tako opozarja, da Microsoft daje na trg posodobitve svojega predvajalnika, ki so ločene od različic ali posodobitev operacijskih sistemov Windows (ista uvodna izjava).

- 876 Četrtrič, Komisija trdi, da se nezanemarljivo število potrošnikov odloči za nakup multimedijjskih predvajalnikov ločeno od operacijskega sistema, med drugim tudi za nakup predvajalnika RealPlayer družbe RealNetworks, ki ne razvija in trži operacijskih sistemov (uvodna izjava 806 izpodbijane odločbe).
- 877 Petič, Komisija trdi, da nekateri uporabniki operacijskih sistemov ne bodo potrebovali ali želeli multimedijjskega predvajalnika (uvodna izjava 807 izpodbijane odločbe).
- 878 Šestič, zavrača Microsoftovo trditev, da ni velikega povpraševanja po operacijskih sistemih, ki ne vključujejo tehnologij multimedijjskega predvajanja (uvodna izjava 809 izpodbijane odločbe).
- 879 Sedmič, Komisija poudarja, da Microsoft izvaja promocijske dejavnosti, ki so posebej osredotočene na predvajalnik Windows Media Player, neodvisno od operacijskega sistema (uvodna izjava 810 izpodbijane odločbe).
- 880 Osmič, pojasnjuje, da se operacijski sistemi za odjemalske osebne računalnike in pretočni multimedijjski predvajalniki razlikujejo tudi glede funkcij (uvodna izjava 811 izpodbijane odločbe).
- 881 Devetič, Komisija navaja, da ta proizvoda „ustrezata“ različnima sektorskima struktura, kar dokazuje dejstvo, da ima Microsoft na trgu multimedijjskih predvajalnikov še vedno nekatere konkurente, medtem ko imajo njegovi konkurenti na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike zanemarljiv tržni delež (uvodna izjava 812 izpodbijane odločbe). Poleg tega naj bi se razlikovale tudi ravni cen obeh proizvodov (ista uvodna izjava).

- 882 Desetič, Komisija pojasnjuje, da Microsoft uporablja licenčne pogodbe, imenovane „licenčne pogodbe za software developer’s kit“ (v nadaljevanju: licenčne pogodbe za SDK), ki se razlikujejo glede na to, ali „software developer’s kit“ (zbirka za razvijalce programske opreme, v nadaljevanju: SDK) zadeva operacijski sistem Windows ali tehnologije Windows Media (uvodna izjava 813 izpodbijane odločbe).
- 883 Komisija v drugem delu analize trdi, da Microsoftova utemeljitev, da je njegova tehnologija multimedijskega predvajanja vezana na sistem Windows od leta 1992, ne more ovreči njene ugotovitve obstoja dveh ločenih proizvodov. Predvsem opozarja, da „obsoja Microsoftovo ravnanje, odkar je vezana prodaja postala bolj škodljiva, kot je bila prej“, in v zvezi s tem pojasnjuje, da je Microsoft leta 1999 „začel vezati proizvod (WMP 6), ki je ustrezal proizvodom drugih prodajalcev glede bistvene funkcije, ki jo je večina potrošnikov pričakovala od multimedijskega predvajalnika (in sicer pretočnost vsebin, ki se pošiljajo prek interneta), in s katerim je leta 1998 vstopil na trg pretočnih multimedijskih predvajalnikov“ (uvodna izjava 816 izpodbijane odločbe). Komisija tudi opozarja, da je bil prvi pretočni multimedijski predvajalnik, ki ga je Microsoft leta 1995 distribuiral skupaj s sistemom Windows, predvajalnik RealAudio Player družbe RealNetworks, saj Microsoft takrat še ni imel na voljo „izvedljivega“ multimedijskega predvajalnika (uvodna izjava 817 izpodbijane odločbe). Pojasnjuje, da je bilo mogoče programsko kodo predvajalnika RealAudio Player v celoti odstraniti (ista uvodna izjava).
- 884 Komisija v tretjem delu analize zavrača Microsoftovo utemeljitev, da je vezava pretočnega multimedijskega predvajalnika z operacijskim sistemom za odjemalske osebne računalnike običajna poslovna praksa. Pojasnjuje, prvič, da ta utemeljitev ne upošteva dejstva, da obstajajo neodvisni ponudniki vezanega proizvoda, drugič, da Sun in prodajalci proizvodov Linux ne vežejo svojih multimedijskih predvajalnikov, ampak multimedijske predvajalnike tretjih ponudnikov, in tretjič, da noben prodajalec operacijskih sistemov multimedijskega predvajalnika ne veže na operacijski sistem tako, da ga ne bi bilo mogoče odstraniti (uvodna izjava 823 izpodbijane odločbe).

Trditve strank

- 885 Prvič, Microsoft, ki ga podpirajo CompTIA, DMDsecure in drugi, ACT, Team-System, Mamut ter Exor, trdi, da v izpodbijani odločbi ni dokazano, da sistem Windows in njegova multimedijska funkcija spadata na dva ločena trga proizvodov.
- 886 Trdi, da je ta multimedijska funkcija „dolgoletna značilnost operacijskega sistema Windows“. Programska koda, ki uporabnikom omogoča predvajanje zvočnih in slikovnih vsebin, naj se v sistemu Windows ne bi v ničemer razlikovala od kode, ki jim omogoča dostop do drugih vrst informacij, kot so besedila ali grafike. Poleg tega naj bi drugi deli sistema Windows in tudi aplikacije tretjih podjetij, ki se izvajajo v tem operacijskem sistemu, uporabljali isto programsko kodo.
- 887 Microsoft kritizira dejstvo, da Komisija v izpodbijani odločbi obravnava samo vprašanje, ali je domnevno vezani proizvod, in sicer multimedijska funkcija, na voljo ločeno od domnevno zavezujočega proizvoda, in sicer operacijskega sistema za odjemalske osebne računalnike. V resnici bi bilo ustrezno vprašanje, ali se zadnje-navedeni proizvod redno trži brez vezanega proizvoda. Vendar naj ne bi obstajalo dejansko povpraševanje potrošnikov po operacijskem sistemu za odjemalske osebne računalnike brez multimedijske funkcije in noben gospodarski subjekt naj torej ne bi dal na trg takega operacijskega sistema.
- 888 Microsoft meni, da prevladujoča podjetja, ki izboljšujejo svoje proizvode z vključevanjem novih funkcij, Komisija kaznuje s tem, ko zahteva, da mora biti mogoče odstraniti te funkcije, kadar da tretje podjetje na trg samostojni proizvod, ki zagotavlja enake ali podobne funkcije.

889 Microsoft dodaja, da je stališče Komisije toliko manj sprejemljivo, ker domnevna zloraba ni posledica vključitve multimedijske funkcije v sistem Windows – ki je bila izvedena leta 1992 in se je nato stalno izboljševala –, ampak izboljšave te funkcije, ki jo je izvedel leta 1999, ko je vanjo dodal svojo zmogljivost pretočnega predvajanja. Povedano drugače, Komisija naj bi izpodbijala prisotnost multimedijske funkcije v sistemu Windows, samo v kolikor ta omogoča predvajanje zvočnih in slikovnih vsebin, najdenih na internetu, preden so popolnoma prenesene.

890 Microsoft tudi trdi, da vsi drugi glavni operacijski sistemi za odjemalske osebne računalnike, zlasti Mac OS, Linux, OS/2 in Solaris, vsebujejo multimedijsko funkcijo, ki lahko predvaja vsebine, ki se pretakajo po internetu. Vsi njegovi konkurenti naj bi menili, da je vključitev take funkcije v operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike običajna poslovna praksa, ki zadovoljuje povpraševanje potrošnikov. To naj bi dokazovalo, da je zmogljivost pretočnega predvajanja „naravna funkcija“ operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike in ne ločeni proizvod. Microsoft v tem okviru poudarja, da mora biti „proizvod [...] opredeljen predvsem glede na pričakovanja in zahteve potrošnikov“. Vendar, kot naj bi bilo ugotovljeno v uvodni izjavi 824 izpodbijane odločbe, naj bi Komisija priznala, da potrošniki želijo ravno to, da operacijski sistemi vsebujejo multimedijsko funkcijo.

891 Microsoft dodaja, da Komisija v uvodni izjavi 1013 izpodbijane odločbe izrecno priznava, da ne bi storil zlorabe, če bi leta 1999 dve različici sistema Windows, in sicer eno s predvajalnikom Windows Media Player, drugo brez tega predvajalnika, ponujal po enaki ceni. Vendar nič ne dokazuje, da naj bi obstajalo povpraševanje po različici sistema Windows, ki bi za enako ceno vsebovala manj značilnosti. Ta neobstoje povpraševanja naj bi tudi dokazoval, da je „sistem Windows z multimedijsko funkcijo“ en sam proizvod.

892 Poleg tega Microsoft, ki ga v tej točki podpirajo DMDsecure in drugi ter ACT, trdi, da se Komisija ne more opreti na zgoraj v točki 293 navedeno sodbo Tetra Pak II, ter sodbi z dne 12. decembra 1991 in z dne 2. marca 1994 v zadevi Hilti proti Komisiji, navedeni v točki 859 zgoraj (v nadaljevanju: zadeva Hilti) za utemeljitev svoje teze, da sistem Windows in njegova multimedijska funkcija spadata na dva ločena trga proizvodov. V zvezi s tem najprej poudarja, da sta se ti zadevi nanašali na potrošno blago, ki se je s trajno opremo uporabljalo v celotni življenjski dobi te opreme in je bilo „fizično ločeno“ od te opreme. Trdi, da so v teh dveh zadevah v nasprotju z obravnavanim primerom obstajali dokazi o obstoju povpraševanja po zavezujočem proizvodu brez vezanega proizvoda. Nato pojasnjuje, da Komisija v tej zadevi ni nikoli opredelila niti ene stranke, ki bi želela dobiti domnevno zavezujoči proizvod brez domnevno vezanega proizvoda.

893 Končno, Microsoft kritizira nekatere trditve, ki jih je Komisija podala v odgovoru na tožbo, kot dokaz, da je sistem Windows proizvod, ki je ločen od predvajalnika Windows Media Player. Prvič, trdi, da ameriški sodišči nista nikoli razsodili, da ta predvajalnik spada na trg, ki je ločen od trga, na katerega spada operacijski sistem Windows. Drugič, trdi, da dejstvo, da daje na trg različice predvajalnika Windows Media Player, ki so ločene od sistema Windows, ne dokazuje obstoja povpraševanja po sistemu Windows brez predvajalnika Windows Media Player. Poleg tega naj bi bile navedene različice tega predvajalnika dejansko samo posodobitve multimedijske funkcije v sistemu Windows. Tretjič, Microsoft trdi, da trditev Komisije, da je mogoče zlahka identificirati datoteke, ki sestavljajo predvajalnik Windows Media Player, ni pomembna. Vsekakor naj ta trditev ne bi bila točna.

894 Microsoft poleg tega trdi, da Komisija ni dokazala, da multimedijska funkcija po svoji naravi ali glede na trgovinske običaje ni vezana na operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike.

895 Trdi, da je vključitev multimedijske funkcije „naravna faza“ v razvoju teh operacijskih sistemov, kar dokazuje dejstvo, da vsi prodajalci navedenih sistemov vključujejo to

funkcijo v svoje proizvode. Pojasnjuje, da si neprestano prizadeva izboljšati sistem Windows zaradi tehnološkega napredka in razvoja povpraševanja potrošnikov, ter navaja, da so se sistem Windows in drugi operacijski sistemi za odjemalske osebne računalnike razvijali postopno, da bi bili sposobni podpirati vedno večji nabor datotek. Za razvijalce programske opreme in potrošnike naj ne bi obstajala bistvena razlika med datotekami, ki vsebujejo besedilo ali grafike, in datotekami z zvočnimi ali slikovnimi vsebinami. V resnici naj bi se od sodobnega operacijskega sistema pričakovalo, da omogoča uporabo teh dveh vrst datotek.

⁸⁹⁶ Microsoft dodaja, da so tudi operacijski sistemi in multimedijske funkcije postali „močno povezani“ v skladu s trgovinskimi običaji. V zvezi s tem opozarja, da je tako funkcijo vključil v sistem Windows leta 1992 in da jo je nato stalno izboljševal. Pojasnjuje, da je bila zmogljivost pretočnega predvajanja, ki jo je dodal leta 1999, „samo ena od številnih zmogljivosti [ki jih] je dodal zaradi upoštevanja hitrega tehnološkega razvoja“.

⁸⁹⁷ Končno, Microsoft meni, da se Komisija v obravnavanem primeru ne more sklicevati na izjavo Sodišča v točki 37 sodbe z dne 14. novembra 1996 v zadevi Tetra Pak proti Komisiji, navedene v točki 293 zgoraj, da vezana prodaja dveh proizvodov, tudi ko je v skladu s trgovinskimi običaji, lahko vseeno pomeni zlorabo v smislu člena 82 ES, razen če je objektivno utemeljena. V zvezi s tem predvsem opozarja, da v obravnavanem primeru v nasprotju s položajem v zadevi Tetra Pak II ponudniki multimedijskih predvajalnikov tretjih podjetij niso izključeni s trga, ker je v sistemu Windows prisotna multimedijska funkcija.

⁸⁹⁸ Microsoft v repliki dodaja, da trditev Komisije, da so podjetja s prevladujočim položajem lahko prikrajšana za pravico, da se odločijo za ravnanje, ki ne bi bilo sporno, če bi se zanj odločila neprevladujoča podjetja, in da sklicevanje na prakso industrije

v nekaterih okoliščinah ni dopustno, ni pomembna za vprašanje, ali je Komisija dokazala, da so izpolnjeni pogoji, določeni s členom 82, drugi pododstavek, točka (d), ES.

- 899 Komisija, ki jo podpira SIIA, izpodbija Microsoftovo trditev, da v izpodbijani odločbi ni dokazano, da sistem Windows in njegova „multimedijska funkcija“ spadata na dva ločena trga.
- 900 Komisija uvodoma ugotavlja, da Microsoftove trditve temeljijo na „nejasnem pojmu „multimedijska funkcija“. Trdi, da to, kar Microsoft imenuje „multimedijska funkcija“, ni splošen in nedeljiv blok kod. Microsoft naj bi v praksi sam razlikoval med osnovno multimedijsko infrastrukturo operacijskega sistema, ki se uporablja kot računalniško okolje za multimedijske aplikacije in zagotavlja osnovne funkcijske storitve za preostali del operacijskega sistema, in aplikacijo multimedijskega predvajalnika, ki se izvaja v operacijskem sistemu ter dekodira, raztegne in predvaja digitalne zvočne in slikovne datoteke, ki se prenesejo z interneta in pretakajo po internetu. Komisija v zvezi s tem navaja primer Microsoftovega proizvoda, imenovanega „Windows XP Embedded“. Poudarja, da izpodbijana odločba zadeva Microsoftovo vezano prodajo pretočnega multimedijskega predvajalnika Windows Media Player in ne osnovne multimedijske strukture.
- 901 Komisija, ki se sklicuje na uvodno izjavo 802 izpodbijane odločbe, trdi, da je sodišče Skupnosti sklepalo, da obstoj neodvisnih proizvajalcev, specializiranih za proizvodnjo vezanega proizvoda, kaže na obstoj ločenega povpraševanja potrošnikov in posledično ločenega trga za navedeni proizvod. Meni, da Microsoftovo razlikovanje med to zadevo ter zadevama Tetra Pak II in Hilti ni prepričljivo, ker sta se zadnje navedeni zadevi nanašali na potrošno blago, ki je bilo fizično ločeno od opreme, s katero se je uporabljalo. Dodaja, da sodb, izrečenih v zadnje navedenih zadevah, navedenih v točkah 293 in 859 zgoraj, ni mogoče razlagati, kot da mora biti uporaba člena 82 ES omejena na vezano prodajo potrošnega blaga.

- 902 Komisija izpodbija Microsoftovo trditev, da bi morala preučiti, ali obstaja povpraševanje po zavezujočem proizvodu brez vezanega proizvoda, in opozarja, da bi to pomenilo napačno trditev, da komplementarni proizvodi ne morejo biti ločeni proizvodi za uporabo člena 82 ES. Dodaja, da sta ameriški sodišči zavrnila podobne trditve, ki jih je Microsoft navedel pred njima, ter stalno sklepali, da obstaja ločen trg za operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike, združljive z Intelom, in s tega trga izključili proizvode „middleware“ (ki vključujejo predvajalnik Windows Media Player).
- 903 Komisija tudi trdi, da je Microsoftova poslovna praksa razvijanja in distribuiranja različic predvajalnika Windows Media Player za Appleove operacijske sisteme Mac in Sunove sisteme Solaris ter celo za druga računalniška okolja, ki niso odjemalski osebni računalniki – zlasti dekodirnike za televizorje –, dodatni kazalnik, da operacijski sistemi za odjemalske osebne računalnike in multimedijski predvajalniki niso le elementi istega proizvoda (uvodna izjava 805 izpodbijane odločbe). V istem smislu opozarja, da Microsoft daje na trg posodobitve predvajalnika Windows Media Player, ki so ločene od različic ali posodobitev operacijskega sistema Windows, izvaja promocijske dejavnosti, ki so posebej osredotočene na ta predvajalnik, in uporablja licenčne pogodbe za SDK, ki se razlikujejo glede na to, ali SDK zadeva sistem Windows ali tehnologije Windows Media (uvodni izjavi 805 in 813 izpodbijane odločbe).
- 904 Komisija poleg tega trdi, da je treba pripisati poseben pomen posebni vlogi proizvajalcev originalne opreme, ki naj bi v odnosih s prodajalci programske opreme delovali kot posredniki, ki delujejo za račun končnih uporabnikov, in tem ponujali proizvod, „pripravljen za uporabo“, v katerem so združeni strojna oprema, operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike in aplikacije v skladu z njihovim povpraševanjem (uvodni izjavi 68 in 119 izpodbijane odločbe). Komisija poudarja, da Microsoft proda veliko večino (75 %) operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike prek proizvajalcev originalne opreme. Prav tako ugotavlja, da želje potrošnikov, naj bo na njihovem računalniku vnaprej nameščen multimedijski predvajalnik, niso razlog za to, da mora Microsoft nujno vezati svoj multimedijski predvajalnik na svoj operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike. Proizvajalci originalne opreme bi lahko v odgovor na tako povpraševanje potrošnikov dodali multimedijski predvajalnik na

odjemalske osebne računalnike, ki jih prodajajo, enako kot ponujajo možnost vključitve drugih programskih aplikacij. Po mnenju Komisije Microsoftova trditev, da ni povpraševanja po operacijskem sistemu Windows, ki ne vsebuje multimedijskega predvajalnika, ne upošteva zgoraj opisane vloge proizvajalcev originalne opreme.

905 Komisija dodaja, da iz dokazov, ki so ji na voljo, izhaja, da uporabniki operacijskih sistemov ne želijo, da ti sistemi nujno vsebujejo pretočni multimedijski predvajalnik (uvodna izjava 807 izpodbijane odločbe), in da je, „če ga želijo, njihovo povpraševanje po pretočnih multimedijskih predvajalnikih ločeno od povpraševanja po operacijskih sistemih“.

906 Poleg tega Komisija, ki se sklicuje na uvodne izjave od 814 do 820 izpodbijane odločbe, trdi, da je Microsoftova trditev, da je zatrjevana zloraba posledica izboljšav, ki jih je leta 1999 vnesel v svojo multimedijsko funkcijo, zavajajoča.

907 Komisija v zvezi z trditvijo, ki jo Microsoft opira na to, da drugi prodajalci operacijskih sistemov ravna povsem enako kot on, ugotavlja, da ima vezana prodaja različne vplive glede na to, ali jo izvaja prevladujoče ali neprevladujoče podjetje. Prav tako navaja, da nekateri prodajalci operacijskih sistemov, kot so Sun in prodajalci proizvodov Linux, svojega operacijskega sistema ne vežejo na svoj multimedijski predvajalnik, ampak na multimedijski predvajalnik, ki ga ponujajo neodvisni ponudniki, in da zadevnega multimedijskega predvajalnika ne vežejo na svoj operacijski sistem tako, da ga ne bi bilo mogoče odstraniti (uvodni izjavi 822 in 823 izpodbijane odločbe).

- 908 Komisija zanika, da bi v uvodni izjavi 1013 izpodbijane odločbe ali kje drugje v tej odločbi priznala, da Microsoft ne bi storil zlorabe, če bi leta 1999 dve različici sistema Windows, in sicer eno s predvajalnikom Windows Media Player, drugo brez tega predvajalnika, ponujal po enaki ceni. Navaja, da bi, če bi se Microsoft zdaj odločil prodajati različico sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player po enaki ceni kot različico s predvajalnikom, to prakso preučila ob upoštevanju sedanjega položaja na trgu in Microsoftu naložene obveznosti, naj se vzdrži vsakršnega ukrepa, ki bi imel enak učinek kot vezana prodaja, in po potrebi sprejela novo odločbo na podlagi člena 82 ES.
- 909 Končno, Komisija poleg tega izpodbija Microsoftovo trditev, da naj ne bi bilo dokazano, da multimedijska funkcija po svoji naravi ali glede na trgovinske običaje ni vezana na operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike.
- 910 V zvezi s tem Komisija, ki se sklicuje na uvodno izjavo 961 izpodbijane odločbe, poudarja, da so podjetja s prevladujočim položajem lahko prikrajšana za pravico, da se odločijo za ravnanje, ki ne bi bilo sporno, če bi se zanj odločila neprevladujoča podjetja. Opozarja, da je Sodišče v sodbi Tetra Pak II, navedeni v točki 293 zgoraj, razsodilo, da vezana prodaja dveh proizvodov, tudi ko je v skladu s trgovinskimi običaji, lahko vseeno pomeni zlorabo v smislu člena 82 ES, razen če je objektivno utemeljena. Meni, da je „tavitološko“ govoriti o trgovinskih običajih ali poslovni praksi v sektorju, ki ga 95-odstotno nadzira Microsoft, in opozarja, da se v skladu z ustaljeno sodno prakso ni dopustno sklicevati na prakso industrije na trgu, na katerem je konkurenca že omejena zaradi same prisotnosti prevladujočega podjetja.
- 911 Končno, Komisija izpodbija Microsoftovo trditev, da je vključitev multimedijske funkcije v operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike del naravnega razvoja. Po eni strani v zvezi s tem opozarja, da Microsoft ni bil sposoben razviti pretočnega multimedijskega predvajalnika na podlagi lastne tehnologije in da je šele z nakupom družbe V Xtreme leta 1997 razvil predvajalnik, ki je lahko konkuriral

predvajaniku družbe RealNetworks. Po drugi strani se sklicuje na elektronsko pošto, ki jo je Microsoftov poslovodja Bay januarja 1999 poslal Gatesu in v kateri je predlagal „preusmeritev boja za pretočne multimedijske predvajalnike z NetShowa proti Realu na Windows proti Realu“ in „uporabo strategije [Internet Explorer] povsod, kjer bi bilo to primerno“.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 912 Microsoft v bistvu trdi, da multimedijska funkcija ni proizvod, ločen od operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike, ampak njegov sestavni del. Zato naj bi se obravnaval samo enotni proizvod, in sicer operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike, ki naj bi se stalno razvijal. Po Microsoftovem mnenju potrošniki namreč pričakujejo, da je vsak operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike opremljen s funkcijami, ki jih dojemajo kot bistvene, vključno z zvočnimi in slikovnimi funkcijami, in da se te funkcije stalno posodablajo.
- 913 Uvodoma je treba spomniti, da je sektor informacijske in komunikacijske tehnologije sektor, ki se stalno in hitro razvija, tako da se proizvodi, ki se sprva zdijo ločeni, pozneje lahko štejejo za en sam proizvod s tehnološkega vidika in tudi z vidika pravil o konkurenci.
- 914 Sodišče prve stopnje mora ob upoštevanju dejanskega in tehničnega položaja, kot je obstajal v času, ko je po mnenju Komisije očitano ravnanje postalo škodljivo, torej od maja 1999, presoditi, ali je Komisija upravičeno sklepala, da sta pretočni multimedijski predvajalnik in operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike dva ločena proizvoda.

915 Sodišče prve stopnje mora tako preveriti, ali je Komisija v izpodbijani odločbi upravičeno sklejala, da je, ko je Microsoft maja 1999 dal na trg različico sistema Windows, v katero je bil vključen predvajalnik Windows Media Player, to ravnanje predstavljalo vezano prodajo dveh ločenih proizvodov v smislu člena 82 ES.

916 Prav tako je treba uvodoma spomniti, kot je Komisija upravičeno navedla, da trditev, ki jo Microsoft navaja glede vprašanja vezane prodaje sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player, temelji večinoma na nejasnem pojmu multimedijske funkcije. V zvezi s tem je treba poudariti, da iz izpodbijane odločbe jasno izhaja, da se očitano ravnanje, kar zadeva to vprašanje, nanaša samo na programsko aplikacijo, ki jo predstavlja predvajalnik Windows Media Player, brez vsakršne druge multimedijske tehnologije, vključene v operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike (glej zlasti uvodni izjavi 1019 in 1020 izpodbijane odločbe). Treba je ugotoviti, kot so Komisija in intervenienti v podporo njenim predlogom opozorili v svojih pisanjih in na obravnavi, da Microsoft sam v tehnični dokumentaciji razlikuje med datotekami, ki sestavljajo predvajalnik Windows Media Player, in drugimi multimedijskimi datotekami, zlasti tistimi, ki se nanašajo na osnovno multimedijsko infrastrukturo operacijskega sistema. Prav tako je treba navesti primer Microsoftovega proizvoda, imenovanega „Windows XP Embedded“, ki je bil omenjen v uvodnih izjavah od 1028 do 1031 izpodbijane odločbe in predstavljen na obravnavi. S tehničnega vidika je ta proizvod pravi operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike, vendar Microsoftovi licenčni pogoji omejujejo njegovo uporabo na določene posebne stroje, kot so bankomati in dekodirniki. Posebnost tega proizvoda je v tem, da računalniškim inženirjem omogoča izbirati komponente operacijskega sistema. Zato prek orodja „Target Designer“ dostopajo do menija komponent, ki jih lahko vključijo v svoj operacijski sistem ali izključijo iz njega. Med temi komponentami je zlasti predvajalnik Windows Media Player. Treba je dodati, da navedeni meni vsebuje ločene vnose za multimedijsko infrastrukturo na eni strani in multimedijske aplikacije na drugi strani ter da je predvajalnik Windows Media Player izrecno vključen med zadnjenavedene aplikacije.

- 917 Najprej je treba spomniti, kot Komisija upravičeno navaja v uvodni izjavi 803 izpodbijane odločbe, da je treba vprašanje, ali so proizvodi ločeni, za namene analize na podlagi člena 82 ES presoditi ob upoštevanju povpraševanja potrošnikov. Poleg tega je treba potrditi, da se Microsoft strinja s tem stališčem (glej točko 890 zgoraj).
- 918 Komisija je prav tako v isti uvodni izjavi upravičeno pojasnila, da zaradi neobstoja ločenega povpraševanja po domnevno vezanem proizvodu ni mogoče govoriti o ločenih proizvodih ali posledično o vezani prodaji, ki pomeni zlorabo.
- 919 Microsoftove trditve, da naj bi Komisija tako uporabila napačno merilo in da bi v resnici morala ugotoviti, ali se je domnevno zavezujoči proizvod redno ponujal brez vezanega proizvoda in ali so potrošniki „želeli sistem Windows brez multimedijske funkcije“, ni mogoče sprejeti.
- 920 Prvič, stališče Komisije se namreč opira na sodno prakso (glej v tem smislu zgoraj v točki 293 navedeno sodbo z dne 14. novembra 1996 v zadevi Tetra Pak proti Komisiji, točka 36; zgoraj v točki 859 navedeno sodbo z dne 12. decembra 1991 Hilti proti Komisiji, točka 67, in zgoraj v točki 293 navedeno sodbo z dne 6. oktobra 1994 Tetra Pak proti Komisiji, točka 82).
- 921 Drugič, kot Komisija upravičeno opozarja v svojih pisanjih, Microsoftova trditev, ki temelji na ideji, da naj ne bi obstajalo povpraševanje po operacijskem sistemu Windows za odjemalske osebne računalnike brez pretočnega multimedijskega predvajalnika, dejansko pomeni, da komplementarni proizvodi ne morejo biti ločeni proizvodi za uporabo člena 82 ES, kar naj bi bilo v nasprotju s sodno prakso Skupnosti na področju vezanih prodaj. Glede zadeve Hilti je na primer mogoče domnevati,

da povpraševanje za nakup nabojnika za pištolo za zabijanje žeblicev brez dodatnih žeblicev ni obstajalo, ker je nabojnik brez žeblicev neuporaben. Vendar to sodišču Skupnosti ni preprečilo sklepa, da ta dva proizvoda spadata na različna trga.

- 922 V primeru komplementarnih proizvodov, kot so operacijski sistemi za odjemalske osebne računalnike in programske aplikacije, je popolnoma mogoče, da želijo potrošniki dobiti proizvode skupaj, vendar z nakupom pri različnih virih. Na primer, dejstvo, da večina uporabnikov odjemalskih osebnih računalnikov želi, da je njihov operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike opremljen s programsko opremo za obdelavo besedila, ne spreminja teh različnih proizvodov v enega samega za namene uporabe člena 82 ES.
- 923 Microsoftova trditev ne upošteva posebne vloge posrednika, ki jo imajo proizvajalci originalne opreme, ki združujejo strojno in programsko opremo iz različnih virov, da končnemu uporabniku ponudijo odjemalski osebni računalnik, pripravljen za uporabo. Kot Komisija pravilno ugotavlja v uvodni izjavi 809 izpodbijane odločbe, če bi imeli proizvajalci originalne opreme in potrošniki možnost dobiti sistem Windows brez predvajalnika Windows Media Player, to ne bi nujno pomenilo, da bi se odločili za sistem Windows brez vsakršnega pretočnega multimedijskega predvajalnika. Proizvajalci originalne opreme naj bi odgovarjali na povpraševanje potrošnikov po multimedijem predvajalniku, ki je vnaprej nameščen v operacijskem sistemu, in ponujali kombinacijo programske opreme, ki vključuje pretočni multimedijski predvajalnik, delujoč s sistemom Windows, vendar s to razliko, da ta predvajalnik ne bi bil nujno Windows Media Player.
- 924 Tretjič, Microsoftove trditve nikakor ni mogoče sprejeti, ker – kot Komisija ugotavlja v uvodni izjavi 807 izpodbijane odločbe – obstaja povpraševanje po operacijskih sistemih za odjemalske osebne računalnike, ki ne vključujejo pretočnih multimedijskih predvajalnikov, na primer povpraševanje družb, ki se bojijo, da bi njihovi zaposleni te predvajalnike uporabljali za namene, ki niso povezani z delom. Microsoft tega dejstva ne izpodbija.

- 925 Nato Sodišče prve stopnje ugotavlja, da vrsta dejavnikov, ki temeljijo na naravi in tehničnih značilnostih zadevnih proizvodov, ugotovljenem dejanskem stanju na trgu, zgodovini razvoja navedenih proizvodov in Microsoftovi poslovni praksi, dokazujejo obstoj ločenega povpraševanja potrošnikov po pretočnih multimedijskih predvajalnikih.
- 926 Prvič, v zvezi s tem je treba spomniti, da je operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike sistemska programska oprema, medtem ko je Windows Media Player aplikacijska programska oprema. Kot Komisija pojasnjuje v uvodni izjavi 37 izpodbijane odločbe, „[s]istemska programska oprema‘ nadzira strojno opremo računalnika in mu posreduje navodila, ki jih pošilja ‚aplikacijska programska oprema‘, zasnovana za izpolnjevanje posebne potrebe uporabnika, na primer obdelave besedila, ter izpolnjevanje potrebe po obdelavi besedil v digitalnem formatu“, „operacijski sistemi [pa] so sistemska programska oprema, ki nadzira osnovne funkcije računalnika in uporabniku omogoča uporabo tega računalnika z aplikacijsko programsko opremo“. Splošneje je treba spomniti, da iz opisa teh proizvodov v uvodnih izjavah od 324 do 342 in od 402 do 425 izpodbijane odločbe izhaja, da se operacijski sistemi za odjemalske osebne računalnike in pretočni multimedijski predvajalniki glede funkcij jasno razlikujejo.
- 927 Drugič, treba je ugotoviti, da obstajajo prodajalci, ki razvijajo in ponujajo pretočne multimedijske predvajalnike samostojno in neodvisno od operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike. Apple tako ponuja svoj predvajalnik QuickTime ločeno od svojih operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike. Drug primer, ki je posebno prepričljiv, je RealNetworks, glavni Microsoftov konkurent na trgu pretočnih multimedijskih predvajalnikov, ki ne razvija in prodaja operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike. V zvezi s tem je treba spomniti, da je v skladu s sodno prakso dejstvo, da na trgu obstajajo neodvisne družbe, specializirane za proizvodnjo in prodajo vezanega proizvoda, resen kazalnik obstoja ločenega trga za ta proizvod (glej v tem smislu zgoraj v točki 293 navedeno sodbo z dne 14. novembra

1996 Tetra Pak proti Komisiji, točka 36; zgoraj v točki 859 navedeno sodbo z dne 12. decembra 1991 Hilti proti Komisiji, točka 67, in zgoraj v točki 293 navedeno sodbo z dne 6. oktobra 1994 Tetra Pak proti Komisiji, točka 82).

- 928 Tretjič, v istem smislu je treba spomniti, da Microsoft, kot je potrdil v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje, razvija in trži različice predvajalnika Windows Media Player, ki so namenjene delovanju s konkurenčnimi operacijskimi sistemi za odjemalske osebne računalnike, v obravnavanem primeru z Applovim sistemom Mac OS X in Sunovim sistemom Solaris. Predvajalnik RealPlayer družbe RealNetworks prav tako deluje predvsem z operacijskimi sistemi Windows, Mac OS X, Solaris in nekaterimi sistemi UNIX.
- 929 Četrtrič, predvajalnik Windows Media Player se lahko neodvisno od operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike prenese z Microsoftove spletne strani. Prav tako je treba ugotoviti, da Microsoft izdaja posodobitve tega predvajalnika neodvisno od dajanja na trg ali posodobitev svojega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike.
- 930 Petič, treba je spomniti, da Microsoft izvaja promocijske dejavnosti, ki so posebej osredotočene na njegov predvajalnik Windows Media Player (glej uvodno izjavo 810 izpodbijane odločbe).
- 931 Šestič, treba je ugotoviti, kot Komisija pravilno navaja v uvodni izjavi 813 izpodbijane odločbe, da Microsoft ponuja licenčne pogodbe za SDK, ki se razlikujejo glede na to, ali se nanašajo na operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike ali tehnologije Windows Media. Tako obstaja posebna licenčna pogodba za SDK za predvajalnik Windows Media Player.

- 932 Končno, sedmič, kljub vezani prodaji, ki jo izvaja Microsoft, nezanemarljivo število potrošnikov še naprej kupuje multimedijske predvajalnike, konkurenčne predvajalniku Windows Media Player, ločeno od operacijskega sistema za odjemalske osebne računalnike, kar dokazuje, da obravnavajo ta proizvoda kot ločena.
- 933 Iz zgornjih dejstev pravno zadostno izhaja, da je Komisija upravičeno sklepala, da sta operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike in pretočni multimedijski predvajalnik dva ločena proizvoda za uporabo člena 82 ES.
- 934 Druge Microsoftove trditve ne izpodbijajo te ugotovitve.
- 935 Na prvem mestu, v zvezi z Microsoftovo trditvijo, da je vključitev predvajalnika Windows Media Player v operacijski sistem Windows od maja 1999 običajen in potreben korak v razvoju tega sistema in del stalnega izboljševanja njegove multimedijske funkcije, je dovolj ugotoviti, da posledica izvajanja vezane prodaje v obliki tehnične vključitve enega proizvoda v drugega z vidika presoje njenega učinka na trg ni, da te vključitve ni mogoče opredeliti kot vezano prodajo dveh ločenih proizvodov.
- 936 Kot je Microsoft sam priznal v odgovoru na vprašanje, ki mu ga je Sodišče prve stopnje postavilo na obravnavi, njegova odločitev, da od maja 1999 ponuja WMP 6 kot funkcijo, vključeno v operacijski sistem Windows, ni bila posledica tehnične prisile. Takrat ni Microsoftu nič preprečevalo, da bi ta multimedijski predvajalnik distribuiral enako, kot je od junija 1998 distribuiral svoj prejšnji predvajalnik, in sicer predvajalnik NetShow, ki je bil vključen v namestitveni CD za sistem Windows 98,

pri čemer je treba upoštevati, da nobena od štirih privzetih namestitev sistema Windows 98 ni predvidevala namestitve predvajalnika NetShow, ker so to namestitev morali izvesti uporabniki, ki so želeli uporabljati ta predvajalnik.

937 Poleg tega je Microsoftova trditev, da naj bi bil predvajalnik Windows Media Player vključen v operacijski sistem Windows zaradi tehničnih razlogov, malo verjetna glede na vsebino nekaterih njegovih internih obvestil. Tako je iz elektronske pošte, ki jo je Bay poslal Gatesu 3. januarja 1999 (glej točko 911 zgoraj), razvidno, da je bil namen vključitve predvajalnika Windows Media Player v sistem Windows predvsem okrepiti konkurenčnost predvajalnika Windows Media Player v primerjavi s predvajalnikom RealPlayer, s tem ko bi bil predstavljen kot komponenta sistema Windows in ne kot aplikacijska programska oprema, ki jo je mogoče primerjati s predvajalnikom RealPlayer.

938 Na drugem mestu, Microsoft ne more trditi, da Komisija ni dokazala, da multimedijška funkcija po svoji naravi ali glede na trgovinske običaje ni vezana na operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike.

939 Prvič, iz uvodnih izjav, navedenih v točkah od 925 do 932 zgoraj, namreč izhaja, da operacijski sistemi za odjemalske osebne računalnike in pretočni multimedijški predvajalniki po svoji naravi niso neločljivo povezani proizvodi. Čeprav obstaja povezava med operacijskim sistemom za odjemalske osebne računalnike, kot je sistem Windows, in aplikacijsko programsko opremo, kot je predvajalnik Windows Media Player, tako da sta z vidika uporabnika oba proizvoda na istem računalniku in da multimedijški predvajalnik deluje samo v prisotnosti operacijskega sistema, pa to vseeno ne pomeni, da ta proizvoda nista neločljivo povezana z ekonomskega in trgovskega vidika za uporabo pravil o konkurenci.

- 940 Drugič, kot Komisija upravičeno poudarja, je težko govoriti o trgovinskih običajih v sektorju, ki ga 95-odstotno nadzira Microsoft.
- 941 Tretjič, Microsoft se ne more opirati na to, da prodajalci konkurenčnih operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike tudi te vežejo s pretočnim multimedijским predvajalnikom. Po eni strani Microsoft namreč ne dokazuje, da so njegovi konkurenti že izvajali tako vezavo v času, ko se je začela vezana prodaja, ki pomeni zlorabo. Po drugi strani je treba ugotoviti, da poslovno ravnanje navedenih konkurentov potrjuje trditev Komisije, namesto da bi jo ovrglo. Kot izhaja predvsem iz uvodnih izjav 822 in 823 izpodbijane odločbe in kot Komisija opozarja v svojih pisanjih, nekateri prodajalci operacijskih sistemov Microsoftovih konkurentov, ki te sisteme ponujajo z multimedijским predvajalnikom, ponujajo namestitev tega predvajalnika kot možnost, omogočajo njegovo popolno odstranitev ali ponujajo izbor različnih multimedijških predvajalnikov.
- 942 Četrtrič in vsekakor v skladu s sodno prakso vezana prodaja dveh proizvodov, tudi kadar je v skladu s trgovinskimi običaji ali kadar obstaja naravna povezava med obema zadevnima proizvodoma, vseeno pomeni zlorabo v smislu člena 82 ES, razen če je objektivno utemeljena (zgoraj v točki 293 navedena sodba z dne 14. novembra 1996 Tetra Pak proti Komisiji, točka 37).
- 943 Končno je na tretjem mestu prav tako treba zavriniti trditev, ki jo je Microsoft navedel na obravnavi, da je bila različica sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player, ki jo je dal na trg na podlagi korektivnega ukrepa, neuspešna. Kot je bilo navedeno v točki 260 zgoraj, se namreč zakonitost akta Skupnosti presoja glede na dejanske in pravne okoliščine, ki so obstajale, ko je bil akt sprejet. Poleg tega morebitni dvomi o učinkovitosti korektivnega ukrepa, ki ga je odredila Komisija, sami po sebi ne dokazujejo, da je presoja obstoja dveh ločenih proizvodov, ki jo je opravila Komisija, napačna.

944 Iz vseh zgornjih premislekov je treba sklepati, da je Komisija upravičeno ugotovila, da sta operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike in pretočni multimedijski predvajalnik ločena proizvoda.

c) Dejstvo, da potrošniki nimajo možnosti dobiti zavezujoči proizvod brez vezanega proizvoda

Izpodbijana odločba

945 Komisija poskuša v uvodnih izjavah od 826 do 834 izpodbijane odločbe dokazati, da je tretji potreben pogoj za ugotovitev vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, in sicer pogoj prisile, izpolnjen v obravnavanem primeru, saj Microsoft potrošnikom ne daje možnosti dobiti operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike brez predvajalnika Windows Media Player.

946 Prvič, pojasnjuje, da so proizvajalci originalne opreme, ki od Microsofta dobijo licenco za operacijski sistem Windows za njegovo vnaprejšnjo namestitev na odjemalski osebni računalnik, običajno „neposredni naslovniki“ te prisile in jo prenesejo na končne uporabnike (uvodna izjava 827 izpodbijane odločbe). V zvezi s tem pojasnjuje, da morajo proizvajalci originalne opreme v skladu z Microsoftovim sistemom podeljevanja licenc dobiti licenco za operacijski sistem Windows z vnaprej nameščenim predvajalnikom Windows Media Player. Microsoft namreč ne podeljuje licence za ta sistem brez tega predvajalnika. Proizvajalci originalne opreme, ki želijo v navedeni sistem namestiti drug multimedijski predvajalnik, lahko to storijo samo tako, da ga dodajo predvajalniku Windows Media Player. Komisija v uvodni izjavi 829 izpodbijane odločbe dodaja, da ne obstaja noben tehnični način za odstranitev predvajalnika Windows Media Player.

- 947 Drugič, Komisija trdi, da ameriška poravnava v ničemer ne spreminja tega položaja, ker „[o]mogočanje prikritja uporabniških dostopov do proizvoda Microsoftovim strankam ne daje možnosti, da dobijo sistem Windows brez [predvajalnika Windows Media Player]“ (uvodna izjava 828 izpodbijane odločbe).
- 948 Tretjič, Komisija meni, da se Microsoft ne more sklicevati na dejstvo, da potrošnikom ni treba plačati dodatka, da bi dobili predvajalnik Windows Media Player, saj člen 82, drugi pododstavek, točka (d), ES ne omenja „plačil“, ko omenja „dodatne obveznosti“ (uvodna izjava 831 izpodbijane odločbe). Dodaja, da je cena tega predvajalnika verjetno „skrita“ v skupni ceni, ki se zaračunava za vezano prodajo sistema Windows z navedenim predvajalnikom (opomba 971 v izpodbijani odločbi).
- 949 Četrtrič, Komisija poudarja, da iz ničesar v besedilu člena 82 ES ni mogoče sklepati, da morajo biti potrošniki prisiljeni uporabljati „vezani“ proizvod. Trdi, da če vezana prodaja lahko omejuje konkurenco, ni treba ugotoviti, ali so potrošniki prisiljeni kupiti ali uporabljati predvajalnik Windows Media Player (uvodni izjavi 832 in 833 izpodbijane odločbe).

Trditve strank

- 950 Microsoft, ki ga podpirajo CompTIA, DMDsecure in drugi, ACT, TeamSystem, Mamut ter Exor, trdi, da v obravnavanem primeru ni mogoče govoriti o „dodatnih obveznostih“ v smislu člena 82, drugi pododstavek, točka (d), ES.

- 951 Microsoft v podporo tej trditvi najprej navaja, da potrošnikom ni treba plačati nobenega dodatka za multimedijsko funkcijo sistema Windows. Navaja, da je ta funkcija značilnost sistema Windows in je vključena v skupno ceno operacijskega sistema. Microsoft v nasprotju z zadevo, v kateri je bila izrečena sodba Hoffmann-La Roche proti Komisiji, navedena v točki 664 zgoraj, in z zadevo Hilti ne nalaga nobene finančne neugodnosti, ki bi potrošnike lahko odvrnila od uporabe konkurenčnih proizvodov.
- 952 Microsoft nato opozarja, da potrošniki niso dolžni uporabljati multimedijske funkcije sistema Windows. Uporabljali naj bi lahko tudi funkcijo „Set Program Access & Defaults“ sistema Windows, ki jo je razvil na podlagi ameriške poravnave, odobrene s sodbo District Court z dne 1. novembra 2002, za odstranitev vsakršnega uporabniškega dostopa do te funkcije in namestitev konkurenčnega multimedijskega predvajalnika kot privzetega upravljavca različnih vrst multimedijskih datotek.
- 953 Microsoft nazadnje trdi, da se v nasprotju z zadevama Tetra Pak II in Hilti potrošnikom ne preprečuje, da namestijo in uporabljajo multimedijske predvajalnike tretjih podjetij namesto ali poleg multimedijske funkcije sistema Windows. Opozarja, da Komisija v uvodni izjavi 860 izpodbijane odločbe sicer navaja, da potrošniki uporabljajo povprečno 1,7 multimedijskega predvajalnika vsak mesec, in pojasnjuje, da ta številka narašča.
- 954 Microsoft v repliki dodaja, da trditev Komisije členu 82 ES odvzema ves polni učinek. Če bi bilo treba sprejeti to trditev, bi to povzročilo odpravo zahteve po „prisili“ na področju vezanih prodaj, ki pomenijo zlorabo, kar bi bilo v nasprotju z razumnimi gospodarskimi načeli.

- 955 Komisija trdi, da so bile trditve, ki jih Microsoft navaja v podporo svoji tezi, da v obravnavanem primeru ni mogoče govoriti o „dodatnih obveznostih“ v smislu člena 82, drugi pododstavek, točka (d), ES, zavrnjene že v uvodnih izjavah od 826 do 834, 960 in 961 izpodbijane odločbe. Te trditve, ki jih sodna praksa ne podpira, naj bi členu 82 ES odvzele ves polni učinek. Poudarja, da obstaja prisila, ko prevladujoče podjetje stranke prikrajša za dejansko možnost kupiti zavezujoči proizvod brez vezanega proizvoda.
- 956 Komisija ugotavlja, da člen 82, drugi pododstavek, točka (d), ES ne vsebuje nobene omembe „plačila“. Microsoft naj bi s svojimi trditvami dajal razumeti, da ni mogoče govoriti o škodi za konkurenco, če prevladujoče podjetje zaračunava enotno ceno namesto dveh ločenih cen za dva proizvoda ali potrošnikom vsiljuje proizvod, ne da bi zaračunalo dodatek. Microsoft naj bi tako zamenjeval vprašani prisile in škode za konkurenco.
- 957 Komisija dodaja, da tudi iz besedila člena 82 ES ne izhaja, da bi morale biti stranke prisiljene uporabljati vezani proizvod ali da bi jim moralo biti preprečeno uporabljati nadomestne proizvode za vezani proizvod, ki jih proizvajajo konkurenti. Nasprotno pa trdi, da je vprašanje, ali lahko potrošniki ali ponudniki programske opreme ali dodatnih vsebin uporabljajo vezani proizvod v škodo nevezanih konkurenčnih proizvodov ali ne, seveda pomembno za preučitev pogoja izključitve konkurence.,
- 958 Komisija v zvezi z Microsoftovo trditvijo, da potrošniki vsak mesec uporabljajo povprečno 1,7 multimedijskega predvajalnika, trdi, da potrošniki ne morejo nadomestiti predvajalnika Windows Media Player z drugim multimedijskim predvajalnikom na svojem osebem računalniku, ampak lahko na ta računalnik samo dodajo drugi multimedijski predvajalnik. Zaradi te številke torej ne gre pozabiti, da je predvajalnik Windows Media Player vedno vnaprej nameščen na osebnih računalnikih, ki delujejo s sistemom Windows.

959 Končno, Komisija v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje navaja, da z ameriško poravnavo Microsoftu ni bilo naloženo, naj odstrani uporabniški dostop do predvajalnika Windows Media Player, ampak naj ta dostop samo prikrije, tako da bi ta predvajalnik na osebnem računalniku ostal vnaprej nameščen in popolnoma aktiven. Zato naj bi bili proizvajalci originalne opreme in končni uporabniki še naprej prisiljeni sočasno pridobiti predvajalnik Windows Media Player in sistem Windows. Komisija, ki se sklicuje na uvodno izjavo 852 izpodbijane odločbe, je v odgovoru tudi pojasnila, da je Microsoft razvil mehanizem prikrivanja, tako da lahko predvajalnik Windows Media Player razveljavi privzete parametre in se ponovno pojavi, ko uporabnik z brskalnikom Internet Explorer dostopa do multimedijskih datotek, ki se pretakajo po internetu.

Presoja Sodišča prve stopnje

960 Microsoft v bistvu meni, da dejstvo, da je predvajalnik Windows Media Player vključil v operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike, ne pomeni nobene prisile ali dodatne obveznosti v smislu člena 82, drugi pododstavek, točka (d), ES. V podporo svoji trditvi poudarja, prvič, da potrošniki ne plačajo nobenega dodatka za multimedijsko funkcijo sistema Windows, drugič, da niso dolžni uporabljati te funkcije, in tretjič, da se jim nikakor ne preprečuje, da namestijo in uporabljajo konkurenčne multimedijske predvajalnike.

961 Sodišče prve stopnje opozarja, da ne more biti sporno, da zaradi očitane ravnanja potrošniki nimajo možnosti kupiti operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike brez sočasne pridobitve predvajalnika Windows Media Player, kar pomeni (glej točko 864 zgoraj), da je treba pogoj pogojenosti sklepanja pogodb s sprejetjem dodatnih obveznosti šteti za izpolnjen.

- 962 Kot Komisija upravičeno navaja v uvodni izjavi 827 izpodbijane odločbe, se ta prisila večinoma izvaja najprej na proizvajalce originalne opreme in se nato prenese na potrošnike. Proizvajalci originalne opreme, ki sestavljajo odjemalske osebne računalnike, na te računalnike namestijo predvsem operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike, ki ga ponuja prodajalec programske opreme ali so ga razvili sami. Proizvajalci originalne opreme, ki želijo namestiti operacijski sistem Windows na odjemalske osebne računalnike, ki jih sestavljajo, morajo za to pridobiti licenco pri Microsoftu. Vendar v skladu s sistemom podeljevanja licenc, ki ga izvaja Microsoft, ni mogoče dobiti licence za operacijski sistem Windows brez predvajalnika Windows Media Player. V tem okviru je treba natančneje pojasniti, da ni sporno, da se velika večina operacijskih sistemov Windows za odjemalske osebne računalnike proda prek proizvajalcev originalne opreme, to je s podelitvijo licence za programsko opremo, kupljeno ob nakupu odjemalskega osebnega računalnika, in da se samo 10 % teh sistemov proda s prodajo posameznih licenc za sistem Windows.
- 963 Prisila, ki se tako izvaja na proizvajalce originalne opreme, ni le pogodbeno, ampak tudi tehnična. Nesporno je, da s tehničnega vidika predvajalnika Windows Media Player ni mogoče odstraniti.
- 964 Ker proizvajalci originalne opreme v odnosih s prodajalci programske opreme delujejo kot posredniki, ki delujejo za račun končnih uporabnikov in tem ponujajo osebni računalnik, „pripravljen za uporabo“, neobstoj možnosti nakupa operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike brez sočasne pridobitve predvajalnika Windows Media Player nazadnje velja tudi za navedene uporabnike.
- 965 V manj pogostem primeru, ko končni uporabnik kupi operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike neposredno pri trgovcu na drobno, se zgoraj navedena pogodbeno in tehnična prisila izvaja neposredno na tega končnega uporabnika.

966 Sodišče prve stopnje meni, da je treba zavrniti Microsoftove trditve.

967 Na prvem mestu se Microsoft tako ne more veljavno sklicevati na to, da potrošnikom ni treba plačati nobenega dodatka za predvajalnik Windows Media Player.

968 Prvič, čeprav je res, da Microsoft ne zaračunava ločene cene za predvajalnik Windows Media Player, iz tega vseeno ni mogoče sklepati, da se ta predvajalnik ponuja brezplačno. Kot izhaja iz točke 232 tožbe, je cena predvajalnika Windows Media Player vključena v skupno ceno operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike.

969 Drugič, niti iz člena 82, drugi pododstavek, točka (d), ES niti iz sodne prakse na področju vezanih prodaj vsekakor ne izhaja, da morajo potrošniki nujno plačati določeno ceno za vezani proizvod, da se lahko šteje, da so jim naložene dodatne obveznosti v smislu te določbe.

970 Na drugem mestu, pri preučitvi drugega pogoja prav tako ni pomembno dejstvo, na katerega se sklicuje Microsoft, da potrošniki niso dolžni uporabljati predvajalnik Windows Media Player, ki je vnaprej nameščen na njihovem odjemalskem osebem računalniku, ter da lahko na tem računalniku namestijo in uporabljajo multimedijske predvajalnike tretjih podjetij. Ponovno se niti v členu 82, drugi pododstavek, točka (d), ES niti v sodni praksi na področju vezanih prodaj ne zahteva, da so potrošniki prisiljeni uporabljati vezani proizvod ali da se jim preprečuje uporaba enakega proizvoda,

ki ga ponuja konkurent prevladujočega podjetja, da bi se pogoj pogojenosti sklepanja pogodb s sprejetjem dodatnih obveznosti lahko štel za izpolnjenega. Na primer, kot Komisija upravičeno opozarja v uvodni izjavi 832 izpodbijane odločbe, potrošniki v zadevi Hilti nikakor niso bili dolžni uporabljati žeblje znamke Hilti, ki so jih dobili hkrati s pištolo za zabijanje žebeljev iste znamke.

- 971 Treba je spomniti, kot bo podrobneje predstavljeno v preučitvi pogoja omejevanja konkurence na trgu, da zadevna vezana prodaja po eni strani proizvajalce originalne opreme odvrča od vnaprejšnje namestitve drugega pretočnega multimedijskega predvajalnika na odjemalske osebne računalnike in po drugi strani potrošnike spodbuja k uporabi predvajalnika Windows Media Player v škodo konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov, čeprav so ti kakovostnejši.
- 972 Prav tako je treba zavriniti trditev, ki jo Microsoft opira na nekatere svoje ukrepe, sprejete na podlagi ameriške poravnave (glej točko 952 zgoraj).
- 973 Ta poravnava je bila po eni strani namreč sklenjena šele novembra 2001 in Microsoft je šele avgusta in septembra 2002 sprejel ukrepe, ki so se s to poravnavo zahtevali glede vmesne programske opreme (vključno s predvajalnikom Windows Media Player). Vendar se je vezana prodaja, ki pomeni zlorabo, začela maja 1999. Prav tako je treba spomniti, da je bila ameriška poravnava sklenjena za določen čas do leta 2007.
- 974 Po drugi strani pa, kot Komisija upravičeno ugotavlja v uvodni izjavi 828 izpodbijane odločbe, ukrepi, ki jih je Microsoft sprejel na podlagi ameriške poravnave, potrošnikom niso omogočili nakupa operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike, ne da bi morali sočasno pridobiti predvajalnik Windows Media Player. Microsoft je bil na podlagi te poravnave dolžan odstraniti le ikono predvajalnika

Windows Media Player, ki se je pojavila na zaslonu, in podobne točke dostopa ter onemogočiti samodejno izvedbo tega predvajalnika. Ker je predvajalnik Windows Media Player tako ostal vnaprej nameščen in popolnoma aktiven, so bili proizvajalci originalne opreme in potrošniki še najprej prisiljeni pridobiti oba proizvoda skupaj. Še več, kot je navedeno v uvodni izjavi 852 izpodbijane odločbe, je Microsoft razvil tak mehanizem, da lahko predvajalnik Windows Media Player razveljavi privzete parametre in se ponovno pojavi, ko uporabnik z brskalnikom Internet Explorer dostopa do multimedijskih datotek, ki se pretakajo po internetu.

975 Iz vseh zgornjih ugotovitev izhaja, da je Komisija upravičeno ugotovila, da je v obravnavanem primeru izpolnjen pogoj naložitve dodatnih obveznosti.

d) Omejevanje konkurence

Izpodbijana odločba

976 Komisija v uvodnih izjavah od 835 do 954 izpodbijane odločbe analizira potreben pogoj za ugotovitev vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, in sicer pogoj omejevanja konkurence.

977 Njena analiza se začne v uvodni izjavi 841 izpodbijane odločbe, v kateri navaja:

„[O]bstajajo okoliščine, ki – kar zadeva vezano prodajo predvajalnika [Windows Media Player] – utemeljujejo natančnejšo preučitev učinkov, ki jih ima tako ravnanje

na konkurenco. Medtem ko sta v klasičnih primerih vezanih prodaj Komisija in sodišče Skupnosti menila, da vezana prodaja ločenega proizvoda s prevladujočim proizvodom kaže na izključevalni učinek, ki ga je to ravnanje imelo na konkurente, [je treba spomniti, da] v obravnavanem primeru [...] uporabniki lahko pridobijo – in v določeni meri se to tudi zgodi – multimedijske predvajalnike, konkurenčne [predvajalniku Windows Media Player] preko interneta, včasih celo brezplačno. Torej obstajajo utemeljeni razlogi za to, da brez dodatne analize ni mogoče domnevati, da vezana prodaja predvajalnika Windows Media Player predstavlja ravnanje, ki bi lahko že po svoji naravi omejevalo konkurenco.“

- 978 Komisija nato v izpodbijani odločbi sklepa v treh fazah.
- 979 Na prvem mestu Komisija ugotavlja, da je zaradi vezane prodaje predvajalnik Windows Media Player prisoten na vseh odjemalskih osebnih računalnikih po svetu (uvodne izjave od 843 do 878 izpodbijane odločbe).
- 980 Prvič, v tem okviru opozarja, da je operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike vnaprej nameščen na 90 % odjemalskih osebnih računalnikov, prodanih po svetu, tako da Microsoft z vezavo predvajalnika Windows Media Player s sistemom Windows zagotavlja, da je njegov predvajalnik zaradi splošne razširjenosti sistema Windows na odjemalskih osebnih računalnikih prisoten na teh računalnikih. Trdi, da so uporabniki, ki dobijo predvajalnik Windows Media Player vnaprej nameščen na svojem odjemalskem osebem računalniku, na splošno manj naklonjeni uporabi drugega multimedijskega predvajalnika (uvodne izjave od 843 do 848 izpodbijane odločbe).
- 981 Drugič, Komisija meni, da je možnost sklepanja sporazumov o distribuciji s proizvajalci originalne opreme manj učinkovit način distribucije multimedijskih predvajalnikov kot vezana prodaja, ki jo izvaja Microsoft (uvodne izjave od 849 do 857 izpodbijane odločbe).

- 982 Tretjič, Komisija meni, da niti prenos multimedijskih predvajalnikov z interneta niti drugi distribucijski kanali, vključno z vezano prodajo multimedijskega predvajalnika z drugo programsko opremo ali storitvami internetnega dostopa in prodajo multimedijskih predvajalnikov na drobno, ne morejo izravnati splošne razširjenosti predvajalnika Windows Media Player (uvodne izjave od 858 do 876 izpodbijane odločbe).
- 983 Na drugem mestu Komisija preučuje učinke te vezane prodaje na ponudnike vsebin in razvijalce programske opreme ter na nekatere sosednje trge (uvodne izjave od 879 do 899 izpodbijane odločbe). V bistvu meni, da ob upoštevanju posrednih učinkov omrežja, ki so značilni za trg multimedijskih predvajalnikov, „splošna razširjenost kode [predvajalnika Windows Media Player] daje temu predvajalniku veliko prednost pred konkurenčnimi proizvodi, kar ima lahko škodljiv učinek na strukturo konkurence na tem trgu“ (uvodna izjava 878 izpodbijane odločbe).
- 984 Komisija v tem okviru najprej poudarja, da ponudniki vsebin in razvijalci programske opreme na podlagi odstotnih deležev namestitve in uporabe multimedijskih predvajalnikov izberejo tehnologijo, za katero bodo razvili svojo komplementarno programsko opremo. Trdi, da ti gospodarski subjekti razvijajo svoje rešitve na podlagi predvajalnika Windows Media Player, saj jim to daje možnost, da dosežejo vse uporabnike sistema Windows oziroma več kot 90 % uporabnikov odjemalskih osebnih računalnikov. Dodaja, da komplementarna programska oprema, ko je enkrat kodirana v „lastniških multimedijskih formatih Windows Media“, lahko deluje s konkurenčnimi multimedijskimi predvajalniki, samo če Microsoft podeli licenco za ustrezno tehnologijo.
- 985 Komisija v uvodnih izjavah od 883 do 891 izpodbijane odločbe posebej preučuje položaj ponudnikov vsebin. Predvsem navaja, da glede na to, da zagotavljanje podpore za številne različne tehnologije ustvarja dodatne stroške razvoja, infrastrukture in upravljanja, ti ponudniki raje dajejo prednost samo enemu sklopu tehnologij. Prav tako opozarja, da je velika nameščenost danega multimedijskega predvajalnika,

ki vključuje določeno število multimedijskih tehnologij, pomemben dejavnik, ki lahko ponudnike vsebin prepriča, da ustvarjajo multimedijske vsebine za tehnologije, ki jih uporablja ta predvajalnik. Z opiranjem na najbolj distribuirani multimedijski predvajalnik naj bi namreč povečevali potencialno število uporabnikov svojih proizvodov. Meni, da torej splošna razširjenost predvajalnika Windows Media Player na odjemalskih osebni računalnikih, ki delujejo s sistemom Windows, Microsoftu zagotavlja konkurenčno prednost, ki ni povezana z bistvenimi lastnostmi proizvoda.

986 Komisija v uvodnih izjavah od 892 do 896 izpodbijane odločbe preučuje položaj razvijalcev programske opreme. V bistvu trdi, da se jih spodbuja k razvijanju aplikacij, namenjenih za delovanje samo v računalniškem okolju predvajalnika Windows Media Player namesto v več različnih računalniških okoljih, saj lahko tako dosežejo skoraj vse potencialne uporabnike svojih proizvodov, pokrijejo izdatke in učinkovito uporabijo svoja omejena razvojna sredstva. Poudarja, da iz nekaterih rezultatov raziskave trga iz leta 2003 izhaja, da razvoj aplikacij, ki podpirajo več multimedijskih tehnologij, ustvarja dodatne stroške.

987 Komisija v uvodnih izjavah od 897 do 899 izpodbijane odločbe ugotavlja, da splošna razširjenost predvajalnika Windows Media Player na odjemalskih osebni računalnikih vpliva na nekatere sosednje trge, kot so trgi multimedijskih predvajalnikov, nameščenih na brezžičnih terminalih, dekodirnikov, rešitev DRM (upravljanje digitalnih pravic) in spletnega ponujanja glasbe.

988 Na zadnjem tretjem mestu Komisija preučuje razvoj trga z vidika tržnih raziskav, ki so jih opravile družbe Media Metrix, Synovate in Nielsen/NetRatings (uvodne izjave od 900 do 944 izpodbijane odločbe). V bistvu meni, da podatki v teh študijah „stalno kažejo na trend v prid uporabi [predvajalnika Windows Media Player] in formatov Windows Media v škodo glavnih konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov in povezanih tehnologij“ (uvodna izjava 944 izpodbijane odločbe).

Trditve strank

989 Microsoft najprej trdi, da je Komisija dodala pogoj izključitve konkurentov s trga, ki se običajno ne upošteva pri presoji obstoja vezane prodaje, ki pomeni zlorabo. Opozarja, da je Komisija v uvodni izjavi 841 izpodbijane odločbe priznala, da ta zadeva ni „klasični primer vezane prodaje“ in da obstajajo „utemeljeni razlogi za to, da brez dodatne analize ni mogoče šteti za nesporno, da vezana prodaja predvajalnika Windows Media Player predstavlja ravnanje, ki bi lahko že po svoji naravi omejevalo konkurenco“. Ponavlja, da je Komisija nato sklepala, da obstaja izključevalni učinek na konkurente na trgu, s tem ko se je oprla na novo in zelo hipotetično teorijo (glej točko 846 zgoraj).

990 Microsoft, ki se sklicuje na uvodno izjavo 842 izpodbijane odločbe, trdi, da nova teorija Komisije temelji na obstoju posrednih učinkov omrežja in predstavi, da bi bila konkurenca lahko omejena v nedoločeni prihodnosti, če bi bili razvijalci programske opreme in ponudniki vsebin zaradi velike razširjenosti multimedijske funkcije sistema Windows motivirani, da razvijajo svoje proizvode izključno za predvajalnik Windows Media Player. Ta teorija naj bi tako predpostavljala obstoj protikonkurenčnih učinkov, s tem ko se opira samo na domnevo o prihodnjem ravnanju tretjih oseb, na katere Microsoft nima nobenega vpliva.

991 Nato Microsoft trdi, da je sprejel vse potrebne ukrepe, da vključitev multimedijske funkcije v sistem Windows ne bi povzročila izključitve konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov s trga. Dodaja, da so bili številni od teh ukrepov „kodificirani“ v sodbi District Court z dne 1. novembra 2002.

992 Na prvem mestu Microsoft v podporo tej trditvi navaja vrsto premislekov o tem, kako razvija sistem Windows.

993 Prvič, zagotavljal naj bi, da ta vključitev ne vpliva na delovanje konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov. Tako naj bi bilo tehnično mogoče – in običajno v praksi – da na istem odjemalskem osebem računalniku, na katerem je nameščen sistem Windows, deluje eden ali več tretjih multimedijskih predvajalnikov poleg multimedijske funkcije sistema Windows. Drugič, tretji multimedijski predvajalniki naj bi bili zlahka dostopni prek uporabniškega vmesnika sistema Windows. Tretjič, Microsoft naj bi razvijal sistem Windows tako, da bi tretji multimedijski predvajalniki samodejno zagotavljali nekatere vidike multimedijske funkcije, ki jih je sam sistem Windows sposoben zagotavljati. Četrto, orodje, ki ga je za to Microsoft razvil, naj bi proizvajalcem originalne opreme in potrošnikom omogočalo, da odstranijo uporabniški dostop do predvajalnika Windows Media Player. Petič, Microsoft naj bi olajševal razvoj aplikacij, ki konkurirajo multimedijski funkciji sistema Windows, s tem ko jo razkriva prek objavljenih vmesnikov API.

994 Na drugem mestu Microsoft trdi, da v pogodbah, ki jih sklepa z distributerji sistema Windows, in sicer predvsem s proizvajalci originalne opreme, zagotavlja, da prodajalci konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov ohranijo možnost distribuiranja svojih proizvodov. Tako naj bi izrecno določal, da lahko proizvajalci originalne opreme na odjemalske osebne računalnike, ki delujejo s sistemom Windows, svobodno nameščajo proizvode programske opreme po svoji izbiri, vključno z multimedijskimi predvajalniki, ki so konkurenčni predvajalniku Windows Media Player. Poleg tega naj bi jim dovoljeval ponujanje internetnega dostopa, tako da namestijo ikone v meni „start“ ali na „namizje“ sistema Windows ali da se te ponudbe pojavijo na zaslonu ob prvem zagonu sistema Windows. Ponudniki internetnega dostopa naj bi pogosto distribuirali multimedijske predvajalnike, ki so konkurenčni predvajalniku Windows Media Player, in jih promovirali.

- 995 Na tretjem mestu Microsoft trdi, da v pogodbah, ki jih sklepa z razvijalci programske opreme, ponudniki vsebin ali katero koli drugo osebo, nikoli ne zahteva, da distribuirajo predvajalnik Windows Media Player ali ga promovirajo izključno ali glede na določen odstotni delež njihove skupne prodaje multimedijske programske opreme.
- 996 Na četrtem mestu Microsoft trdi, da vključitev multimedijske funkcije v sistem Windows v tem sistemu ne preprečuje uporabe multimedijskih predvajalnikov, ki so konkurenčni predvajalniku Windows Media Player niti njihove „množične distribucije“. Opozarja, da obstaja več metod za zagotavljanje distribucije multimedijskih predvajalnikov, in sicer predvsem vnaprejšnja namestitvev na nove odjemalske osebne računalnike, ki jo opravijo proizvajalci originalne opreme, prenos z interneta ali intraneta podjetij, vključitev s strani drugih razvijalcev v njihove proizvode programske opreme in distribucija, ki jo ponudniki vsebin ali internetnih storitev izvajajo za uporabnike svojih proizvodov ali storitev.
- 997 Microsoft v istem okviru ob sklicevanju na študijo v Prilogi A.24.1 k tožbi pojasnjuje, da iz nedavne raziskave izhaja, da večina proizvajalcev originalne opreme v Združenih državah in Zahodni Evropi na odjemalske osebne računalnike, ki jih sestavljajo, namešča multimedijske predvajalnike, konkurenčne predvajalniku Windows Media Player, kot sta predvajalnika RealPlayer in QuickTime. Trditve Komisije, da naj bi proizvajalci originalne opreme na odjemalske osebne računalnike nameščali konkurenčne multimedijske predvajalnike, samo če lahko odstranijo predvajalnik Windows Media Player, je netočna. Dodaja, da celo podatki o trgu, navedeni v izpodbijani odločbi, dokazujejo, da se uporaba konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov še naprej povečuje, včasih celo v enakih ali večjih deležih, kot se povečuje uporaba multimedijske funkcije sistema Windows.
- 998 Končno, Microsoft, ki ga v tej točki podpira ACT, trdi, da teorija o izključitvi konkurentov, ki jo je sprejela Komisija, ne upošteva nekaterih pomembnih dejavnikov in da temelji na napovedih, ki jih izpodbijajo dejstva. Poudarja, da je dokazno breme Komisije posebno težko, ko opravlja propektivno analizo.

999 Microsoft v zvezi s tem najprej trdi, da Komisija „ni upoštevala dejavnikov, zaradi katerih ponudniki vsebin uporabljajo druge formate in ne formata Windows Media“. Trdi, da iz ničesar ni mogoče sklepati, da je obseg distribucije multimedijske programske opreme, povezane s posebnim formatom, dejavnik, ki določa, kateri format bodo ponudniki vsebin izbrali za kodiranje svojih proizvodov. Microsoft v tem okviru Komisiji očita, da teh ponudnikov v raziskavi trga iz leta 2003 ni vprašala, ali na njihove odločitve pri kodiranju vplivajo drugi dejavniki.

1000 Microsoft kritizira trditev Komisije, da ponudniki vsebin nosijo dodatne stroške, ko ponujajo svoje proizvode v več kot enem formatu. Trdi, da bi Komisija morala dokazati, da stroški, ki nastanejo zaradi ponujanja vsebin v dodatnem formatu, presegajo prednosti, ki izhajajo iz tega položaja. Komisija naj bi v resnici zbrala – vendar ne da bi jih upoštevala – dokaze o tem, da stroški, povezani s ponujanjem vsebine v določenem multimedijem formatu, pomenijo zanemarljiv delež skupnih stroškov. Microsoft, ki se sklicuje na uvodno izjavo 894 izpodbijane odločbe, dodaja, da „kodiranje v drugi multimedijski tehnologiji stane [...] samo 50 % tega, kolikor stane kodiranje v prvi multimedijski tehnologiji“. Microsoft, ki ga v tej točki podpirata CompTIA in ACT, iz tega sklepa, da ponujanje več multimedijskih formatov ustvarja ekonomije obsega in da bo drugi format ponujen, čeprav je precej manj priljubljen pri uporabnikih.

1001 Microsoft tudi poudarja, da celo ponudniki vsebin, ki se opirajo na samo en format, niso izbrali formata Windows Media, in to niti po začetku domnevne zlorabe. Tako naj Apple ne bi uporabljal multimedijske tehnologije Windows niti za svoj proizvod iPod niti za svojo spletno trgovino z glasbo iTunes. Poleg tega naj bi razvijalci programske opreme Komisiji povedali, da uporabljajo povprečno „dva od treh sklopov najpomembnejših vmesnikov API (Windows, Real ali QuickTime)“.

- 1002 Microsoft, ki ga v tej točki podpirajo DMDsecure in drugi ter ki se sklicuje na poročilo enega od svojih izvedencev (Priloga C.16 k repliki), v repliki trdi, da bi bili multimedijski predvajalniki lahko predmet „premika“ samo, po eni strani, če bi uporaba več multimedijskih predvajalnikov povzročila precejšnje stroške za uporabnike ali ponudnike vsebin in, po drugi strani, če bi se multimedijski predvajalniki dojemali kot enotni glede svojih notranjih značilnosti in vsebin, do katerih omogočajo dostop. Vendar naj v obravnavanem primeru ne bi bil izpolnjen nobeden od teh dveh pogojev.
- 1003 Nadalje Microsoft trdi, da napoved v uvodni izjavi 984 izpodbijane odločbe, da se bo „premik“ v korist formata Windows Media zgodil v „bližnji prihodnosti“, izpodbijajo dejstva in podatki v spisu. Ta dejstva in podatki naj bi namreč dokazovali, da ponudniki vsebin še naprej uporabljajo različne formate, da so tretji multimedijski predvajalniki zelo uspešni in niso izginili s trga ter da potrošniki niso prisiljeni uporabljati predvajalnik Windows Media Player.
- 1004 Prvič, Microsoft v zvezi s tem opozarja, da iz raziskave trga iz leta 2003 izhaja, da je deset od dvanajstih ponudnikov vsebin, ki so svoje vsebine kodirali v formatih Windows Media, te vsebine kodiralo tudi v drugih formatih. Tako naj bi številni ponudniki vsebin še naprej uporabljali formate, ki so jih razvili Apple, RealNetworks ali drugi prodajalci. Študija, ki je zajela 1000 najbolj obiskanih spletnih mest v Združenih državah v obdobju 2001–2004, naj bi dokazovala, da se je število mest „s kakršno koli multimedijsko vsebino“ povečalo za 47 %, medtem ko se je število mest, ki uporabljajo formate družbe RealNetworks, povečalo za 59 %, število mest, ki uporabljajo formate QuickTime, pa za 79 %.
- 1005 Drugič, Microsoft trdi, da proizvajalci originalne opreme na osebnih računalnikih, ki jih prodajajo, še naprej ponujajo več multimedijskih predvajalnikov. Tako naj bi se maja 2004 povprečno število tretjih multimedijskih predvajalnikov, nameščenih na domačih računalnikih ali računalnikih, namenjenih za majhne pisarne, ki so jih prodali glavni proizvajalci originalne opreme, dvignilo na 4,3 pri ameriških modelih in 2,4 pri evropskih modelih.

- 1006 Tretjič, Microsoft trdi, da se je povprečno število multimedijskih predvajalnikov, ki jih ena oseba uporablja vsak mesec, z 1,5 konec leta 1999 povečalo na 2,1 leta 2004. Meni, da Komisija svojih trditev ne more opirati na rast števila uporabnikov predvajalnika Windows Media Player. Po Microsoftovem mnenju je pomembno vprašanje, ali je število uporabnikov drugih formatov zadostno, da je v interesu ponudnikov vsebin, da svoje proizvode kodirajo v teh formatih. Poleg tega Microsoft izpodbija utemeljenost analogije z brskalnikom Netscape Navigator, ki jo ugotavlja Komisija.
- 1007 Microsoft dodaja, da teorija o izključevanju konkurentov s trga, ki jo uporablja Komisija, očitno ni objektivna. Iz izpodbijane odločbe naj bi namreč izhajalo, da se ta teorija uporablja samo, če je Microsoft razvil multimedijsko funkcijo, ki je vezana na sistem Windows. Predvsem naj se ne bi uporabljala v obdobju 1995–1998, ko je bil v sistem Windows vključen pretočni multimedijski predvajalnik družbe RealNetworks.
- 1008 DMDsecure in drugi, ACT, TeamSystem, Mamut ter Exor v bistvu navajajo iste trditve kot Microsoft.
- 1009 Komisija najprej opozarja na ugotovitve v uvodni izjavi 841 izpodbijane odločbe in trdi, da iz „dobro poznanih precedensov“ izhaja, da je samo iz dejstva, da podjetje s prevladujočim položajem izvaja vezano prodajo ločenega proizvoda s prevladujočim proizvodom, mogoče ugotoviti obstoj izključevalnega učinka na konkurente na trgu. V obravnavanem primeru naj bi glede na posebnosti trga vseeno sklepala, da „obstajajo utemeljeni razlogi za to, da brez dodatne analize ni mogoče zaključiti, da vezana prodaja predvajalnika Windows Media Player predstavlja ravnanje, ki bi lahko že po svoji naravi omejevalo konkurenco“. Pojasnjuje, da ni menila, da očitno ravnanje samo po sebi ne pomeni zlorabe, ampak da ga je treba analizirati „v njegovem posebnem tržnem kontekstu“. Čudi se, da ji Microsoft očita, da se je

potrudila preučiti dejanski izključevalni učinek na konkurente, ki ga je povzročila zadevna vezana prodaja, in meni, da dejstvo, da je dokazala tak izključevalni učinek v primeru, v katerem se običajno domneva njegov obstoj, ne pomeni, da je uporabila novo pravno teorijo.

1010 Komisija trdi, da je po opravljeni analizi ugotovila, da „Microsoft izkrivlja običajni konkurenčni proces“ (uvodna izjava 980 izpodbijane odločbe) in da „torej obstaja precejšnje tveganje, da vezana prodaja predvajalnika Windows Media Player s sistemom Windows vodi k slabitvi konkurence, tako da ohranitev učinkovite konkurenčne strukture v bližnji prihodnosti ne bi bila več zagotovljena“ (uvodna izjava 984 izpodbijane odločbe). Trdi, da – v nasprotju z Microsoftovimi trditvami – ni v uvodni izjavi 984 izpodbijane odločbe niti kje drugje v tej odločbi trdila, da bo zadevna zloraba povzročila izključitev vseh tretjih multimedijskih predvajalnikov v bližnji prihodnosti. Trdi, da je dokazala, da Microsoft „z vezano prodajo izkrivlja izbire in spodbude akterjev na trgu“, in meni, da je tako izkrivljanje konkurenčnega procesa enako omejevanju konkurence v smislu sodne prakse, „ker lahko izključi konkurenco“. Dodaja, da je na podlagi podatkov o razvoju trga analizirala tudi dejanske izključevalne učinke na konkurente, ki jih je povzročila Microsoftova zloraba. Komisija ob sklicevanju na uvodno izjavo 944 izpodbijane odločbe trdi, da ti podatki stalno kažejo na trend v prid uporabi predvajalnika Windows Media Player in formatov Windows Media ter potrjujejo, da že obstaja določena stopnja izključenosti s trga.

1011 Nato Komisija izpodbija Microsoftovo trditev, da naj bi sprejel vse potrebne ukrepe, da zadevna vezana prodaja ne bi povzročila izključitve multimedijskih predvajalnikov, konkurenčnih predvajalniku Windows Media Player, s trga. Trdi, da se je ta zloraba začela maja 1999 in da se je še izvajala na dan vložitve odgovora na tožbo. Spominja, da je bila ameriška poravnava sklenjena šele novembra 2001 in da so bili ukrepi, sprejeti na njeni podlagi, sprejeti šele avgusta in septembra 2002. Poleg tega naj ti ukrepi očitno ne bi bili zadostni za odpravo zlorabe, ki jo pomeni vezana prodaja, ugotovljena v izpodbijani odločbi. Komisija, ki se sklicuje na uvodne izjave od 849 do

877 izpodbijane odločbe, v zvezi z različnimi metodami distribucije konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov, ki jih navaja Microsoft, trdi, da te metode zadevnim predvajalnikom ne omogočajo doseganja splošne razširjenosti, ki jo Microsoft lahko zagotavlja predvajalniku Windows Media Player zaradi zadevne vezane prodaje.

- 1012 Komisija poleg tega opozarja na ugotovitve o izključitvi konkurence, ki jih je navedla v izpodbijani odločbi, zlasti v uvodnih izjavah od 844 do 846 in od 879 do 882 te odločbe.
- 1013 Komisija, ki jo v tej točki podpira SIIA, meni, da njena ugotovitev, da zadevna vezana prodaja lahko izključi konkurenco s trga, ni hipotetična, ampak temelji na dejanski presoji posebnosti tega trga in spodbudah ponudnikov vsebin in razvijalcev programske opreme. Trdi, da iz sodbe Sodišča prve stopnje z dne 23. oktobra 2003 v zadevi Van den Bergh Foods proti Komisiji (T-65/98, Recueil, str. II-4653) izhaja, da je sprejemljivo upoštevati verjetne odzive tretjih oseb ter zlasti konkurentov in strank na enostranski ukrep prevladujočega podjetja pri oceni, ali ta ukrep lahko povzroči izključitev konkurence. V obravnavanem primeru naj ne bi bilo sporno, da Microsoft strankam ne daje možnosti, da kupijo sistem Windows brez predvajalnika Windows Media Player. Poleg tega naj bi imela ta vezana prodaja neposredni vpliv na tretje osebe in naj bi torej vplivala na njihovo svobodno izbiro (uvodne izjave 845, 851, 870, 883, 884 in 895 izpodbijane odločbe).
- 1014 Komisija, ki se sklicuje na uvodne izjave od 879 do 896 izpodbijane odločbe, v tem okviru opozarja, da je podrobno analizirala učinek očitane ravnanja, zlasti s pošiljanjem dolgih vprašalnikov številnim ponudnikom vsebin, razvijalcem programske opreme in lastnikom vsebin.

1015 Na podlagi odgovorov na te vprašalnike je lahko oblikovala naslednje ugotovitve:

- vsi ponudniki vsebin, ki so odgovorili na vprašalnike, so navedli, da ustvarjanje dane vsebine za več kot eno tehnologijo ustvarja dodatne stroške (uvodna izjava 884 izpodbijane odločbe);

- isti ponudniki vsebin so menili, da sta število uporabnikov dane tehnologije in prisotnost multimedijske odjemalske programske opreme na osebnih računalnikih odločilna dejavnika pri izbiri tehnologije, ki jo bodo podpirali (uvodna izjava 886 izpodbijane odločbe);

- nekateri od teh ponudnikov so celo izjavili, da je število uporabnikov dane tehnologije „daleč najpomembnejši dejavnik“ (uvodna izjava 889 izpodbijane odločbe);

- dokler uporaba konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov ostaja velika, je za ponudnike vsebin podpiranje dodatnih formatov lahko pozitivno glede stroškov (uvodna izjava 890 izpodbijane odločbe);

- razvijalci programske opreme so odgovorili podobno kot ponudniki vsebin (uvodne izjave od 893 do 896 izpodbijane odločbe);

- tako je dvanajst od trinajstih razvijalcev programske opreme odgovorilo pritr-dilno na vprašanje, ali lahko dodatni stroški, povezani s „podpiranjem več formatov“, v prihodnosti vplivajo na njihovo odločitev glede razvijanja aplikacij za druge tehnologije in ne za Windows Media (uvodna izjava 890 izpodbijane odločbe);

- s tem ko Microsoft veže prodajo sistema Windows na predvajalnik Windows Media Player, ponudnikom vsebin in razvijalcem programske opreme zagotavlja, da bodo končni uporabniki lahko predvajali njihove vsebine, povedano drugače, da bodo lahko dosegli velik krog uporabnikov; torej splošna razširjenost pred-vajalnika Windows Media Player na odjemalskih osebni računalnikih, ki delu-jejo s sistemom Windows, Microsoftu zagotavlja konkurenčno prednost, ki ni povezana z bistvenimi lastnostmi tega proizvoda (uvodna izjava 891 izpodbijane odločbe).

¹⁰¹⁶ Končno, Komisija zavrača Microsoftovo trditev, da teorija, ki jo je uporabila v obravnavanem primeru, ne upošteva nekaterih pomembnih dejavnikov in temelji na napovedih, ki jih izpodbijajo dejstva.

¹⁰¹⁷ Na prvem mestu Komisija v zvezi s tem zanika, da „ni upoštevala dejavnikov, zaradi katerih ponudniki vsebin uporabljajo druge formate in ne formata Windows Media“. Trdi, da v zahtevah po informacijah, ki jih je poslala tem ponudnikom, ni navedla samo vprašanja „stopnje prisotnosti“ nekega multimedijskega predvajalnika in da v izpodbijani odločbi ni trdila, da je navedena stopnja prisotnosti edini upoštevni dejavnik, ampak je samo ugotovila njegovo pomembnost. Microsoft naj bi vsekakor priznal, da ponudniki vsebin upoštevajo navedeni dejavnik, ko izbirajo format za kodiranje svojih proizvodov, in torej implicitno priznava, da „neenaka splošna razširjenost, dosežena z [njegovo] vezano prodajo [...] izkrivlja to [izbiro]“.

1018 Komisija dodaja, da iz vprašanj, ki jih je postavila ponudnikom vsebin in razvijalcem programske opreme, izhaja, da so te tretje osebe pretehtale stvari in pripisujejo večji pomen stroškom podpiranja več tehnologij kot prednostim same podpore. Opozarja, da je Microsoft sam navedel, da je „kodiranje pretočne vsebine v več formatih [...] drago in dolgotrajno za ponudnike vsebin“ (uvodna izjava 883 izpodbijane odločbe), in se sklicuje na nekatere podatke, zbrane v raziskavi trga iz leta 2003 (uvodna izjava 884 izpodbijane odločbe). Stroški podpiranja več tehnologij, čeprav niso edini dejavnik, ki vpliva na odločitev ponudnikov vsebin, ali bodo kodirali v več formatih ali ne, naj bi bili očitno pomemben dejavnik, ki ga upoštevajo. Komisija tudi zanika, da je v raziskavi trga iz leta 2003 zbrala dokaze o tem, da so stroški, povezani s ponujanjem vsebin v določenem multimedijem formatu, samo zanemarljiv delež skupnih stroškov. Nasprotno pa naj bi iz dobljenih informacij izhajalo, da so stroški, povezani s pripravo vsebin, visoki.

1019 Poleg tega Komisija izpodbija pravilnost ugotovitev v poročilu v Prilogi C.16 k repliki (glej točko 1002 zgoraj). Najprej opozarja, da je v izpodbijani odločbi dokazano, da prenos ne more nadomestiti splošne razširjenosti, ki jo predvajalnik Windows Media Player dosega zaradi zadevne vezane prodaje, in da ta splošna razširjenost izkrivlja spodbude ponudnikov vsebin. Nato pojasnjuje, da njen sklep o obstoju zlorabe prevladujočega položaja ne temelji na ugotovitvi popolne odprave konkurence ali „premika“ trga. Končno, trdi, da avtor tega poročila, prvič, ne utemeljuje svoje trditve, drugič, ne upošteva različnih pomembnih vidikov obravnavanega primera, kot so „izkrivljanja, ki jih učinkom omrežja povzroča izvajanje učinka vzvoda z monopolom“, in tretjič, ne dokazuje, da pogoji, za katere trdi, da so nujni za „premik“ trga, niso izpolnjeni.

1020 Na drugem mestu Komisija, ki jo v tej točki podpira SIIA, izpodbija Microsoftovo trditev, da dejstva izpodbijajo analizo izključitve konkurence v izpodbijani odločbi.

- 1021 Najprej ponavlja, da Microsoft napačno predstavlja uvodno izjavo 984 izpodbijane odločbe, saj se ta ne sklicuje na „premik“ trga, ampak je v njej navedeno samo, da vezana prodaja, ki jo izvaja Microsoft, lahko vpliva na strukturo konkurence na trgu multimedijskih predvajalnikov.
- 1022 Nato Komisija trdi, da poslovni podatki, ki jih je upoštevala v izpodbijani odločbi, stalno kažejo na trend v prid uporabi predvajalnika Windows Media Player in formatov Windows Media v škodo glavnih konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov (uvodne izjave od 906 do 942 izpodbijane odločbe). Iz teh podatkov naj bi bilo razvidno, da je bil predvajalnik RealPlayer do drugega četrtertletja leta 1999 vodilni na trgu in je imel skoraj dvakrat več uporabnikov kot predvajalnika Windows Media Player in QuickTime (uvodna izjava 906 izpodbijane odločbe). Toda od drugega četrtertletja leta 1999 do drugega četrtertletja leta 2002 pa naj bi se skupno število uporabnikov predvajalnika Windows Media Player povečalo za približno 39 milijonov, kar je skoraj enako skupnemu povečanju števila uporabnikov predvajalnikov družb RealNetworks in Apple (uvodna izjava 907 izpodbijane odločbe). Novejši podatki družbe Nielsen/NetRatings naj bi kazali, da ima predvajalnik Windows Media Player veliko prednost pred predvajalnikoma RealPlayer (več kot 50 % več uporabnikov samo enega predvajalnika) in QuickTime (več kot trikrat več uporabnikov samo enega predvajalnika) in da se je ta prednost še povečala od oktobra 2002 do januarja 2004 (uvodna izjava 922 izpodbijane odločbe). Zgoraj opisani trend naj bi bil primerljiv s trendom na trgu spletnih brskalnikov, ki je predmet postopka zaradi kršitve ameriškega protimonopolnega prava
- 1023 Po mnenju Komisije Microsoft ne izpodbija teh različnih podatkov, ampak predstavlja nove, med katerimi so nekateri iz obdobja po sprejetju izpodbijane odločbe in jih zato ni mogoče upoštevati.
- 1024 Končno, Komisija trdi, da novejši podatki vsekakor potrjujejo izključevalni učinek na konkurenco, ugotovljen v izpodbijani odločbi.

1025 Prvič, Komisija tako v zvezi s podatki o ponudnikih vsebin, ki jih je predstavil Microsoft (glej točko 1004 zgoraj), navaja, da jih Microsoft nikakor ne utemeljuje in da je njihova predstavitev zavajajoča. V zvezi s tem opozarja, da je jasno, da se je v obdobju 2001–2004 število spletnih mest, ki ponujajo „kakršno koli“ multimedijsko vsebino, povečalo, tako da ni presenetljivo, da obstaja več spletnih mest, ki ponujajo druge formate in ne formata Windows Media. Dodaja, da Microsoft ne omenja, da se je v istem obdobju število spletnih mest, ki podpirajo format Windows Media, povečalo za 141 %. Microsoft naj prav tako ne bi navedel podatkov niti o dejanskem obsegu vsebin v drugih formatih in ne v formatu Windows Media, ki jih ponujajo zadevna spletna mesta, niti o dejanski uporabi vsebin v teh multimedijskih formatih.

1026 Drugič, Komisija trdi, da podatki o povprečnem številu multimedijskih predvajalnikov, ki jih proizvajalci originalne opreme vnaprej namestijo na odjemalske osebne računalnike, niso prepričljivi (glej točko 1005 zgoraj). Vsekakor naj bi bilo iz podatkov, ki jih je predložil Microsoft, razvidno, da več kot 70 % osebnih računalnikov, prodanih v Evropi, in več kot 80 % osebnih računalnikov, prodanih po svetu, običajno vsebuje samo en multimedijski predvajalnik in da je ta zaradi zadevne vezane prodaje vedno Windows Media Player. Komisija dodaja, da če proizvajalci originalne opreme na osebne računalnike vnaprej namestijo konkurenčne multimedijske predvajalnike, to vnaprejšnjo namestitev „zasenči“ dejstvo, da je predvajalnik Windows Media Player avtomatično prisoten na 95 % osebnih računalnikov, prodanih po svetu. Nazadnje trdi, da Microsoftovi podatki niso zanesljivi, saj se nanašajo predvsem na konkurenčne multimedijske predvajalnike, ki so bili vnaprej nameščeni zaradi „legacy deals“ (iztekajočih pogodb), ki niso bile podaljšane, in programsko opremo, ki je ni mogoče opredeliti kot pretočne multimedijske predvajalnike.

1027 Tretjič, Komisija trdi, da obstaja močan trend v prid uporabi predvajalnika Windows Media Player in formata Windows Media. Podatki družbe Nielsen/NetRatings o uporabi multimedijskih predvajalnikov v Združenih državah naj bi dokazovali, da je marca 2005 delež uporabe predvajalnika Windows Media Player presegel 80 %, delež uporabe predvajalnika RealPlayer je padel pod 40 %, delež uporabe predvajalnika

QuickTime pa je predstavljal samo še malo več kot 10 %. Prav tako naj bi iz novejših podatkov družbe Nielsen/NetRatings izhajalo, da se je delež izključnih uporabnikov predvajalnika Windows Media Player stalno povečeval, saj naj bi zdaj 53–55 % uporabnikov uporabljalo izključno ta predvajalnik, medtem ko naj bi jih 10–13 % uporabljalo RealPlayer in 3–4 % QuickTime Player.

1028 Komisija v zvezi z Microsoftovo trditvijo, da trditev o izključitvi konkurentov s trga ni objektivna, saj se ni uporabljala, ko je bil v sistem Windows vključen multimedijski predvajalnik RealNetworks (glej točko 1007 zgoraj), napotuje na uvodno izjavo 818 izpodbijane odločbe in opozarja, da ji ni mogoče preprečiti ukrepanja zoper dano kršitev konkurenčnega prava Skupnosti zato, ker ni ukrepala zoper drugo morebitno kršitev.

1029 SIIA v bistvu navaja iste trditve kot Komisija.

1030 Audiobanner.com trdi, da ima zadevna vezana prodaja negativni učinek na vlaganje tretjih oseb v tehnologije, ki so konkurenčne Microsoftovim, ter na inovacije v sektorju digitalnih pretočnih multimedijskih predvajalnikov in potrošnike. V zvezi s to zadnjo točko vztraja, da ta vezana prodaja preprečuje konkurenco na podlagi prednosti.

Presoja Sodišča prve stopnje

1031 Microsoft v bistvu trdi, da Komisija ni dokazala, da vključitev predvajalnika Windows Media Player v operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike

povzroča omejevanje konkurence, zato ni mogoče šteti, da v obravnavanem primeru obstaja četrti element vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, kot je naveden v uvodni izjavi 794 izpodbijane odločbe.

1032 Microsoft predvsem trdi, da je Komisija, ki priznava, da ni šlo za klasični primer vezane prodaje, morala uporabiti novo in zelo hipotetično teorijo, ki se opira na prospektivno analizo morebitnih odzivov tretjih oseb, da bi ugotovila, da zadevna vezana prodaja lahko omejuje konkurenco.

1033 Sodišče prve stopnje meni, da Microsoftove trditve niso utemeljene ter da temeljijo na selektivnem in netočnem branju izpodbijane odločbe. Te trditve se namreč osredotočajo predvsem na drugo od treh faz sklepanja, ki jih je Komisija predstavila v uvodnih izjavah od 835 do 954 izpodbijane odločbe.

1034 V resnici je treba ugotoviti, da je Komisija v izpodbijani odločbi predvsem jasno dokazala, da je to, da je Microsoft od maja 1999 proizvajalcem originalne opreme ponujal samo različico sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player za vnaprejšnjo namestitev na odjemalskih osebnih računalnikih, neizogibno vplivalo na odnose na trgu med Microsoftom, proizvajalci originalne opreme in ponudniki tretjih multimedijskih predvajalnikov, s tem ko je precej spremenilo ravnovesje konkurence v prid Microsoftu in v škodo drugih gospodarskih subjektov.

1035 Kot je bilo ugotovljeno že v točki 868 zgoraj, to, da je Komisija preučila konkretne učinke zadevne vezane prodaje na trg in tudi kako naj bi se ta trg razvijal, namesto da bi samo ugotovila – kot to običajno stori v zadevah na področju vezanih prodaj, ki

pomenijo zlorabo –, da ima navedena vezana prodaja izključevalni učinek na trg *per se*, ne pomeni, da je sprejela novo pravno teorijo.

1036 Analiza pogoja omejevanja konkurence, ki jo je opravila Komisija, izhaja iz uvodne izjave 841 izpodbijane odločbe, v kateri navaja, da v tej zadevi obstajajo utemeljeni razlogi za to, da brez dodatne analize ni mogoče zaključiti, da vezana prodaja sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player predstavlja ravnanje, ki bi lahko že po svoji naravi omejevalo konkurenco (glej točko 977 zgoraj). V bistvu sklep Komisije glede tega temelji na ugotovitvi, da vezava predvajalnika Windows Media Player na operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike – ki je operacijski sistem, vnaprej nameščen na veliki večini odjemalskih osebnih računalnikov, prodanih po svetu – ne da bi ga bilo mogoče odstraniti iz tega sistema, temu multimedijškemu predvajalniku omogoča izkoriščanje splošne razširjenosti navedenega operacijskega sistema na odjemalskih osebnih računalnikih, ki je drugi načini distribucije multimedijških predvajalnikov ne morejo izravnati.

1037 Sodišče prve stopnje meni, da je ta ugotovitev, ki je predmet prve faze sklepanja Komisije (glej uvodne izjave od 843 do 878 izpodbijane odločbe, kot so povzete v točkah od 979 do 982 zgoraj), v celoti utemeljena.

1038 Prvič, tako je očitno, da je zadevna vezana prodaja predvajalniku Windows Media Player omogočila prisotnost brez primere na odjemalskih osebnih računalnikih po svetu, saj je temu multimedijškemu predvajalniku omogočila, da je avtomatično dosegel raven uveljavitve na trgu, ki se ujema z ravno, ki jo je dosegel operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike, in to brez konkuriranja konkurenčnim proizvodom na podlagi prednosti. V zvezi s tem je treba spomniti, da ni sporno, da je tržni delež, ki ga ima Microsoft na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, večji od 90 % in da se velika večina operacijskih sistemov Windows za odjemalske osebne računalnike (oziroma približno 75 %) proda prek proizvajalcev originalne opreme, ki jih vnaprej namestijo na odjemalske osebne

računalnike, ki jih sestavljajo in distribuirajo. Tako je iz števil, navedenih v uvodni izjavi 843 izpodbijane odločbe, razvidno, da je imel Microsoft leta 2002 93,8-odstotni tržni delež po prodanih enotah na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike (glej tudi uvodno izjavo 431 izpodbijane odločbe) in da je bil sistem Windows – in posledično predvajalnik Windows Media Player – vnaprej nameščen na 196 od 207 milijonov odjemalskih osebnih računalnikov, ki so bili po svetu prodani od oktobra 2001 do marca 2003.

1039 Kot bo podrobneje pojasnjeno spodaj, noben tretji multimedijski predvajalnik ne bi mogel doseči take ravni uveljavitve na trgu, ne da bi imel prednost pri distribuciji, kakršno ima predvajalnik Windows Media Player zaradi take Microsoftove uporabe njegovega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike.

1040 Treba je dodati, da vezana ponudba operacijskega sistema Windows in predvajalnika NetShow 2.0, ki jo je Microsoft izvajal od junija 1998, temu predvajalniku ni zagotavljala enake stopnje prisotnosti na odjemalskih osebnih računalnikih. Kot je bilo že navedeno v točkah 837 in 936 zgoraj, je bil NetShow 2.0 na namestitvenem CD za Windows 98, vendar nobena od štirih privzetih namestitev tega sistema ni predvidevala namestitve tega predvajalnika. Povedano drugače, uporabniki so se morali potruditi in ločeno namestiti predvajalnik NetShow 2.0, lahko pa so se odločili, da tega ne bodo storili. V istem smislu je treba spomniti, da navedena vezana ponudba ni preprečevala niti prodajalcem tretjih multimedijskih predvajalnikov, da bi Microsoftu konkurirali z bistvenimi lastnostmi svojih proizvodov, niti proizvajalcem originalne opreme, da izkoristijo to konkurenco.

1041 Drugič, jasno je, kot Komisija upravičeno opozarja v uvodni izjavi 845 izpodbijane odločbe, da so „uprabniki, ki dobijo [predvajalnik Windows Media Player] vnaprej nameščen na svojih odjemalskih osebnih računalnikih, običajno manj nagnjeni k uporabi alternativnega multimedijskega predvajalnika, če že imajo aplikacijo, ki zagotavlja to funkcijo predvajalnika pretočnih multimedijskih vsebin“. Torej je treba

sklepati, da morajo v primeru neobstoja zadevne vezane prodaje potrošniki, ki želijo imeti na voljo pretočni multimedijski predvajalnik, izbrati enega od tistih, ki so ponujeni na trgu.

- 1042 V zvezi s tem je treba spomniti na okoliščino, na katero se Komisija sklicuje v uvodnih izjavah 119, 848, 869 in 956 izpodbijane odločbe, in sicer na pomen, ki ga uporabniki pripisujejo temu, da lahko kupijo odjemalske osebne računalnike ali sisteme, „pripravljene za uporabo“ (out of the box), torej take, ki se lahko namestijo in uporabljajo z najmanjšim naporom. Tako ima očitno ponudnik, čigar programska oprema je vnaprej nameščena na odjemalskem osebem računalniku in se samodejno zažene ob zagonu tega računalnika, konkurenčno prednost pred katerim koli drugim ponudnikom podobnih proizvodov.
- 1043 Tretjič, Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija v uvodni izjavi 857 izpodbijane odločbe upravičeno ugotovila, da očitano ravnanje proizvajalce originalne opreme odvrča od vnaprejšnjega nameščanja konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov na odjemalske osebne računalnike, ki jih prodajajo.
- 1044 Po eni strani, kot je ugotovljeno v uvodni izjavi 851 izpodbijane odločbe, so namreč proizvajalci originalne opreme zadržani glede dodajanja drugega multimedijskega predvajalnika v sestavljeni računalnik, ki ga ponujajo potrošnikom, ker ta drugi multimedijski predvajalnik uporablja zmogljivosti trdega diska odjemalskega osebne računalnika, ko ponuja funkcije, ki so v bistvu podobne funkcijam predvajalnika Windows Media Player, in ker je malo verjetno, da bodo potrošniki pripravljeni plačati višjo ceno za tak dodatek.
- 1045 Po drugi strani prisotnost več pretočnih multimedijskih predvajalnikov na istem odjemalskem osebem računalniku povzroča verjetnost zmede pri uporabnikih ter povečanje stroškov pomoči strankam in stroškov preizkusov (glej uvodno izjavo 852

izpodbijane odločbe). V zvezi s tem je treba spomniti, da je Microsoft med upravnim postopkom sam poudaril, da imajo proizvajalci originalne opreme običajno majhne dobičke in se torej raje izognejo temu, da bi morali nositi take stroške (glej opombo 1006 v izpodbijani odločbi).

1046 Tako je neposredna in takojšnja posledica dajanja na trg različice sistema Windows in predvajalnika Windows Media Player kot edine različice operacijskega sistema Windows, ki jo proizvajalci originalne opreme lahko vnaprej namestijo na nove odjemalske osebne računalnike, da so ti proizvajalci brez možnosti, ki so jo imeli prej, da sestavijo proizvode glede na svojo presojo, kaj je najprivlačnejše za potrošnike, in da jim je predvsem preprečeno, da kot edini multimedijski predvajalnik izberejo predvajalnik, konkurenčen predvajalniku Windows Media Player. V zvezi z zadnjo točko je treba spomniti, da je imel takrat predvajalnik RealPlayer veliko komercialno prednost kot vodilni proizvod na trgu. Kot Microsoft sam priznava, mu je šele leta 1999 uspelo razviti pretočni multimedijski predvajalnik, ki je bil dovolj zmogljiv, saj njegov prejšnji predvajalnik, in sicer NetShow, „ni [bil] priljubljen pri potrošnikih, ker ni deloval zelo dobro“ (uvodna izjava 819 izpodbijane odločbe). Poleg tega je treba spomniti, da so se od avgusta 1995 do julija 1998 s sistemom Windows distribuirali proizvodi družbe RealNetworks – v obravnavanem primeru najprej predvajalnik RealAudio Player in nato RealPlayer. Zato je dovoljeno sklepati, da bi bil konkurenčni boj med predvajalnikoma RealPlayer in Windows Media Player odločen na podlagi bistvenih lastnosti obeh proizvodov, če se Microsoft ne bi odločil za očitano ravnanje.

1047 Treba je dodati, da so prodajalci multimedijskih predvajalnikov Microsoftovih konkurentov, čeprav jim je uspelo skleniti sporazum s proizvajalci originalne opreme o vnaprejšnjem nameščanju svojih proizvodov, še naprej v slabšem konkurenčnem položaju v primerjavi z Microsoftom. Po eni strani namreč, ker proizvajalci originalne opreme ali uporabniki ne morejo odstraniti predvajalnika Windows Media Player iz paketa, sestavljenega iz sistema Windows in predvajalnika Windows Media Player, tretji multimedijski predvajalnik nikoli ne bi mogel biti edini multimedijski predvajalnik na odjemalskem osebem računalniku. Zadevna vezana prodaja predvsem preprečuje prodajalcem tretjih multimedijskih predvajalnikov, da pri tem konkurirajo

Microsoftu z bistvenimi lastnostmi teh proizvodov. Po drugi strani prodajalci tretjih multimedijskih predvajalnikov zaradi omejenega števila multimedijskih predvajalnikov, ki so jih proizvajalci originalne opreme pripravljeni vnaprej namestiti na odjemalske osebne računalnike, konkurirajo drug drugemu, da bi dosegli tako vnaprejšnjo namestitev, medtem ko se Microsoft zaradi zadevne vezane prodaje lahko izogne tej konkurenci in visokim dodatnim stroškom, ki jih ta povzroča. V zvezi s to zadnjo točko se je treba sklicevati na uvodno izjavo 856 izpodbijane odločbe, v kateri Komisija navaja sporazum o distribuciji za predvajalnik RealPlayer, ki sta ga leta 2001 sklenili družbi RealNetworks in Compaq, ter dejstvo, da je Microsoft med upravnim postopkom priznal, da je RealNetworks plačal proizvajalcem originalne opreme za vnaprejšnje nameščanje svojih proizvodov.

1048 Iz teh različnih ugotovitev izhaja, da je Komisija upravičeno menila, da je „možnost sklepanja sporazumov o distribuciji s proizvajalci originalne opreme manj učinkovit način distribucije multimedijskih predvajalnikov kot vezana prodaja, ki jo izvaja Microsoft“ (uvodna izjava 859 izpodbijane odločbe).

1049 Četrtrič, Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija prav tako upravičeno ugotovila, da drugi načini distribucije v nasprotju z vnaprejšnjo namestitvijo multimedijskih predvajalnikov, ki jo opravijo proizvajalci originalne opreme, ne omogočajo izravnave splošne razširjenosti predvajalnika Windows Media Player (uvodne izjave od 858 do 876 izpodbijane odločbe).

1050 Po eni strani, čeprav je za prenos multimedijskih predvajalnikov z interneta res, da ta način distribucije omogoča doseganje zelo velikega števila uporabnikov, vseeno ni tako učinkovit kot vnaprejšnja namestitev, ki jo opravijo proizvajalci originalne opreme. Prvič, prenos konkurenčnim multimedijskim predvajalnikom ne zagotavlja enake distribucije, kot jo dosega predvajalnik Windows Media Player (uvodna izjava 861 izpodbijane odločbe). Drugič, nezanimljivemu številu uporabnikov se prenos – v primerjavi z uporabo vnaprej nameščenega proizvoda – zdi zapletena operacija. Tretjič, kot Komisija opozarja v uvodni izjavi 866 izpodbijane odločbe,

veliko število poskusov prenosa – več kot 50 % glede na preizkuse, ki jih je Real-Networks opravil leta 2003 – ne uspe. Čeprav je res, da širokopasovni prenos pospeši prenos in ga torej naredi manj zapletenega, je treba vseeno spomniti, da je imela leta 2002 samo šestina evropskih gospodinjstev z internetnim dostopom na voljo širokopasovno povezavo (uvodna izjava 867 in opomba 1037 v izpodbijani odločbi). Četrtrič, uporabniki se bodo verjetno nagibali k sklepanju, da bo multimedijški predvajalnik, vključen v odjemalski osebni računalnik, ki so ga kupili, deloval bolje kot proizvod, ki ga namestijo sami (uvodna izjava 869 izpodbijane odločbe). Končno, petič, treba je spomniti, da v večini podjetij zaposleni nimajo pravice prenašati programske opreme z interneta, ker to zapleta delo skrbnikov omrežja (ista uvodna izjava).

¹⁰⁵¹ Nekateri podatki, ki jih je Microsoft sam predložil med upravnim postopkom in so navedeni v uvodnih izjavah od 909 do 911 izpodbijane odločbe, potrjujejo, da prenos z interneta ni tako učinkovit način distribucije kot vnaprejšnja namestitvev, ki jo opravijo proizvajalci originalne opreme. Microsoft je namreč navedel, prvič, da je bilo v dvanajstih mesecih, potem ko je dal na trg svoj predvajalnik WMP 6, prenesenih 8,8 milijona izvodov tega predvajalnika, in drugič, da je od julija do septembra 1999 prodal 7,9 milijona operacijskih sistemov Windows 98 SE. Povedano drugače, WMP 6 je v treh mesecih zaradi vezane prodaje z operacijskim sistemom Windows dosegel skoraj enako razširjenost, kot jo je dosegel v enem letu s prenosom.

¹⁰⁵² Glede prenosa je treba dodati, kot je Komisija v uvodni izjavi 870 izpodbijane odločbe navedla, da morajo prodajalci, čeprav je prenos s tehničnega vidika poceni način distribucije multimedijških predvajalnikov, uporabiti izdatna sredstva, da „premagajo pasivnost končnih uporabnikov in jih prepričajo, naj ne upoštevajo prisotnosti vnaprej nameščenega predvajalnika [Windows Media Player]“.

1053 Po drugi strani je glede drugih načinov distribucije pretočnih multimedijskih predvajalnikov, ki so navedeni v izpodbijani odločbi, in sicer vezave predvajalnikov z drugo programsko opremo ali storitvami internetnega dostopa ter prodaje na drobno, dovolj ugotoviti, da Microsoft ne navaja nobene trditve, s katero bi lahko izpodbijal presojo Komisije, da so ti načini samo „zasilne rešitve, ki ne morejo tekmovati z učinkovitostjo vnaprejšnje namestitve programske opreme na odjemalskih osebnih računalnikih [ki delujejo s sistemom Windows]“ (uvodne izjave od 872 do 876 izpodbijane odločbe).

1054 Iz zgornjega izhaja, da je Komisija v analizi v uvodnih izjavah od 843 do 878 izpodbijane odločbe, ki je prva faza njenega sklepanja, pravno zadostno dokazala, da je vezana prodaja sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player od maja 1999 neizogibno močno vplivala na strukturo konkurence. Ta praksa je namreč Microsoftu omogočila, da je pridobil prednost brez primere pri distribuciji svojega proizvoda, in zagotovila splošno razširjenost predvajalnika Windows Media Player na odjemalskih osebnih računalnikih po svetu, s čimer je tako uporabnike odvrnila od uporabe tretjih multimedijskih predvajalnikov in proizvajalce originalne opreme od vnaprejšnje namestitve takih predvajalnikov na odjemalske osebne računalnike.

1055 Kot trdi Microsoft, več proizvajalcev originalne opreme seveda še naprej dodaja tretje multimedijske predvajalnike v pakete, ki jih ponujajo svojim strankam. Prav tako ni sporno, da se število multimedijskih predvajalnikov in tudi stopnja uporabe več predvajalnikov stalno povečujeta. Vendar ti elementi ne izpodbijajo ugotovitve Komisije, da je očitano ravnanje lahko oslabilo konkurenco v smislu sodne prakse. Od maja 1999 si prodajalci tretjih multimedijskih predvajalnikov namreč ne morejo več konkurirati prek proizvajalcev originalne opreme, ki bi njihove proizvode nameščali namesto predvajalnika Windows Media Player kot edinega multimedijskega predvajalnika, prisotnega na odjemalskih osebnih računalnikih, ki jih sestavljajo in prodajajo ti proizvajalci.

1056 Poleg tega je treba spomniti, da pravilnost zgornjih ugotovitev potrjujejo nekateri podatki, ki jih je Komisija preučila v tretji fazi svojega sklepanja. Kot bo pojasnjeno v točkah od 1080 do 1084 spodaj, predvsem podatki, navedeni v uvodnih izjavah od 905 do 926 izpodbijane odločbe, dokazujejo močan trend v prid uporabi predvajalnika Windows Media Player v škodo konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov.

1057 Treba je dodati, da iz informacij, ki jih je Microsoft sam posredoval med upravnim postopkom in so navedene v uvodnih izjavah od 948 do 951 izpodbijane odločbe, izhaja, da znatnega povečanja uporabe predvajalnika Windows Media Player ni mogoče pripisati dejstvu, da je ta predvajalnik kakovostnejši od konkurenčnih predvajalnikov ali da imajo ti in zlasti predvajalnik RealPlayer nekatere pomanjkljivosti.

1058 Ob upoštevanju vsega zgoraj navedenega je treba skleniti, da ugotovitve Komisije v prvi fazi njenega sklepanja same po sebi zadostujejo za ugotovitev, da v obravnavanem primeru obstaja četrti element vezane prodaje, ki pomeni zlorabo. Te ugotovitve ne temeljijo na novi ali zelo hipotetični teoriji, ampak na naravi očitane ravnanja, razmerah na trgu in bistvenih značilnostih zadevnih proizvodov. Temeljijo na točnih, zanesljivih in skladnih dokazih, katerih netočnosti Microsoftu, ki je trdil samo, da gre zgolj za domneve, ni uspelo dokazati.

1059 Iz zgornjega izhaja, da ni treba preučiti trditev, ki jih Microsoft navaja v zvezi z ugotovitvami Komisije v drugih dveh fazah njenega sklepanja. Sodišče prve stopnje vseeno meni, da jih je treba preučiti na kratko.

- 1060 Komisija je v drugi fazi sklepanja želela dokazati, da ima lahko splošna razširjenost predvajalnika Windows Media Player, ki je posledica njegove vezave na sistem Windows, nezanemarljiv vpliv na ponudnike vsebin in razvijalce programske opreme.
- 1061 Trditev Komisije temelji na tem, da so za trg pretočnih multimedijskih predvajalnikov značilni veliki posredni učinki omrežja, ali če uporabimo izraz, ki ga je uporabil Gates, na obstoju „pozitivne povratne zanke“ (uvodna izjava 882 izpodbijane odločbe). Zadnji izraz opisuje pojav, pri katerem večje kot je število uporabnikov danega programskega računalniškega okolja, večje so naložbe v razvoj proizvodov, združljivih s tem računalniškim okoljem, kar posledično povečuje priljubljenost navedenega računalniškega okolja pri uporabnikih.
- 1062 Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija upravičeno upoštevala obstoj takega pojava v obravnavanem primeru in ugotovila, da ponudniki vsebin in razvijalci programske opreme na podlagi odstotnih deležev namestitve in uporabe multimedijskih predvajalnikov izberejo tehnologijo, za katero razvijajo svoje proizvode (uvodna izjava 879 izpodbijane odločbe). Komisija je po eni strani upravičeno ugotovila, da ti gospodarski subjekti raje uporabljajo predvsem predvajalnik Windows Media Player, ker jim to daje možnost doseči veliko večino uporabnikov odjemalskih osebnih računalnikov po svetu, in po drugi strani, da je širjenje vsebin in aplikacij, združljivih z danim multimedijskim predvajalnikom, samo po sebi pomemben konkurenčni dejavnik, saj posledično spodbuja uporabo osnovne multimedijske tehnologije, vključno s kodeki, formati (vključno s formatom DRM) in strežniško programsko opremo (uvodni izjavi 880 in 881 izpodbijane odločbe).
- 1063 Prvič, Sodišče prve stopnje zlasti v zvezi z učinki vezane prodaje na ponudnike vsebin meni, da je presoja tega vprašanja, ki jo je Komisija opravila v uvodnih izjavah od 883 do 891 izpodbijane odločbe, utemeljena.

1064 Predvsem je Komisija zelo upravičeno ugotovila, da bi zagotavljanje podpore za več različnih tehnologij ponudnikom vsebin povzročilo dodatne stroške razvoja, infrastrukture in upravljanja, tako da so se ti raje oprli na samo eno tehnologijo za svoje proizvode, če jim je ta omogočala, da so dosegli širše občinstvo.

1065 Tako iz dokazov, ki jih je zbrala Komisija, in predvsem iz odgovorov na zahteve po informacijah, ki jih je ponudnikom vsebin poslala v raziskavi trga iz leta 2003, izhaja, da je kodiranje pretočnih vsebin v več formatih drago in dolgotrajno. Komisija je v zahtevi po informacijah z dne 16. aprila 2003 te ponudnike vsebin predvsem prosila, naj navedejo, ali ustvarjanje dane vsebine za več kot eno tehnologijo ustvarja dodatne stroške (vprašanje 19). Vsi subjekti, ki so na to vprašanje odgovorili pritrdilno, so navedli predvsem dodatne stroške za osebje in nadure, potrebne za pripravo vsebine, strojno opremo, infrastrukturo in licence. Zadevni subjekti, ki so bili pozvani, naj ocenijo te dodatne stroške, so ocenili, da znašajo od 20 do 100 % začetnih stroškov ponujanja vsebin v samo enem formatu, to pomeni, da povprečni dodatni stroški znašajo približno 50 % (vprašanje 20). Kot Komisija navaja v uvodni izjavi 884 izpodbijane odločbe, je eden od vprašanih subjektov celo pojasnil, da „razmeroma visoki dodatni stroški, povezani s pripravo vsebine, [lahko] zmanjšujejo morebitni gospodarski interes glasbenih založb in/ali spletnih portalov, da bi podpirali številne formate, ki imajo različen uspeh pri uporabnikih“, in da „[n]ekatere glasbene založbe [primerjajo] te dodatne stroške z dobičkom, ki bi ga imele od večjega števila uporabnikov in podpiranja številnih tehnologij“.

1066 Treba je ugotoviti, da je Komisija v nasprotju z Microsoftovo trditvijo preučila, ali prednosti kodiranja v več formatih lahko prevladajo nad dodatnimi stroški, ki nastanejo zaradi takega kodiranja. Komisija je namreč ponudnike vsebin o tem vprašala v raziskavi trga iz leta 2003, ti pa so izrazili svoje mnenje (glej uvodne izjave 884, 887, 889 in 890 izpodbijane odločbe).

- 1067 Iz dokazov, ki jih je zbrala Komisija, tudi izhaja, da bolj kot je dani multimedijski predvajalnik razširjen, bolj so ponudniki vsebin naklonjeni ustvarjanju vsebin za tehnologijo, ki jo izvaja ta multimedijski predvajalnik. Kot Komisija upravičeno navaja v uvodni izjavi 885 izpodbijane odločbe, ponudniki vsebin s tem, ko se opirajo na najbolj razširjen multimedijski predvajalnik, povečujejo število morebitnih uporabnikov lastnih proizvodov.
- 1068 Kot je navedeno v uvodni izjavi 886 izpodbijane odločbe, je Komisija tako v zahtevi za informacije z dne 16. aprila 2003 ponudnike vsebin vprašala, ali sta število uporabnikov, ki bi lahko uporabljali dano tehnologijo, in prisotnost multimedijske odjemalske programske opreme na odjemalskih osebnih računalnikih, dejavnika, ki imata odločilno vlogo pri izbiri tehnologije, ki jo bodo podpirali (vprašanji 33 in 34). Vsi ponudniki vsebin, ki so odgovorili na vprašanji, so odgovorili pritrnilno (uvodna izjava 886 izpodbijane odločbe).
- 1069 Ob upoštevanju zgoraj navedenega in dejstva, da je sistem Windows prisoten na skoraj vseh odjemalskih osebnih računalnikih po svetu, je treba sklepati, da je Komisija v uvodni izjavi 891 izpodbijane odločbe upravičeno ugotovila, da je „Microsoft z vezavo predvajalnika [Windows Media Player] na sistem Windows [lahko] zagotovil ponudnikom vsebin, da [bodo] končni uporabniki lahko predvajali njihove vsebine, povedano drugače, da [bodo] ti ponudniki lahko dosegli širše občinstvo“, da je „[s]plošna razširjenost [tega] predvajalnika [...] na osebnih računalnikih [ki delujejo s sistemom] Windows torej [zagotovila] Microsoftu konkurenčno prednost, ki ni povezana z odlikami tega proizvoda“, in da „se konkurenčni položaj združljivih multimedijskih predvajalnikov okrepi, ko je vsebina, ki temelji na določenem formatu, zelo razširjena, medtem ko je vstop novih konkurentov težji“.
- 1070 V tem okviru je torej treba spomniti, da je cilj člena 82 ES prepovedati prevladujočemu podjetju okrepitev njegovega položaja z uporabo drugih sredstev in ne

sredstev, ki temeljijo na konkurenci na podlagi prednosti (sodba Sodišča prve stopnje z dne 21. oktobra 1997 v zadevi Deutsche Bahn proti Komisiji, T-229/94, Recueil, str. II-1689, točka 78, in zgoraj v točki 1013 navedena sodba Van den Bergh Foods proti Komisiji, točka 157).

- 1071 Drugič, Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija v uvodnih izjavah od 892 do 896 izpodbijane odločbe pravilno presodila učinke vezane prodaje na razvijalce programske opreme.
- 1072 Predvsem je v uvodni izjavi 892 izpodbijane odločbe upravičeno opozorila, da razvijalci programske opreme aplikacije raje razvijajo za samo eno računalniško okolje, če jim to omogoča, da dosežejo skoraj vse morebitne uporabnike svojih proizvodov, ker prilagajanje njihovih programov drugim računalniškim okoljem, trženje teh programov in pomoč strankam v zvezi s temi programi ustvarjajo dodatne stroške.
- 1073 Iz odgovorov na nekatera vprašanja, ki jih je Komisija razvijalcem programske opreme postavila v raziskavi trga iz leta 2003 (glej predvsem vprašanja 8 in 48 v zahtevi za informacije z dne 16. aprila 2003), tako izhaja, da razvoj aplikacij za več multimedijskih tehnologij ustvarja dodatne stroške za osebje, nadure, licence in pomoč strankam. Zadevni razvijalci programske opreme so ocenili, da ti dodatni stroški znašajo od 1 do 100 % stroškov razvoja aplikacij, namenjenih za samo eno tehnologijo, to pomeni, da povprečni dodatni stroški znašajo približno 58 % (glej uvodno izjavo 894 izpodbijane odločbe).
- 1074 Prav tako iz odgovorov na zahtevo po informacijah z dne 16. aprila 2003 izhaja, da razvoj aplikacij za dodatne tehnologije, ki niso Microsoftove, ustvarja dodatne stroške za razvijalce programske opreme in lahko vpliva na njihovo odločitev, ali bodo aplikacije razvijali za dodatne tehnologije ali ne (glej uvodno izjavo 894 izpodbijane

odločbe; glej tudi izjavo subjekta št. 30, povzeto v uvodni izjavi 893 izpodbijane odločbe).

- 1075 Ob upoštevanju teh dejstev in tega, da je predvajalnik Windows Media Player zaradi zadevne vezane prodaje prisoten na veliki večini odjemalskih osebnih računalnikov po svetu, je treba sklepati, da je Komisija v uvodni izjavi 895 izpodbijane odločbe upravičeno navedla, da so razvijalci programske opreme, ki razvijajo aplikacije, temelječe na multimedijem predvajalniku, motivirani, da jih razvijajo predvsem za predvajalnik Windows Media Player. V zvezi s tem je treba pripomniti, da je Komisija v raziskavi trga iz leta 2003 pozvala vprašane razvijalce programske opreme, naj navedejo dejavnike, ki odločilno vplivajo na njihovo izbiro tehnologije, za katero razvijajo svoje aplikacije (vprašanje 7 v zahtevi po informacijah z dne 16. aprila 2003). Od štirinajstih subjektov, ki so odgovorili na to vprašanje, jih je deset navedlo stopnjo prisotnosti multimedijskega predvajalnika na odjemalskih osebnih računalnikih kot prvi ali drugi najpomembnejši dejavnik (uvodna izjava 896 izpodbijane odločbe). Komisija je razvijalce programske opreme tudi vprašala, ali je zanje pomembno, da so vmesniki predvajalnika Windows Media Player prisotni na skoraj vseh odjemalskih osebnih računalnikih, ki delujejo s sistemom Windows (vprašanje 14 v zahtevi za informacije z dne 16. aprila 2003). Od trinajstih subjektov, ki so odgovorili na to vprašanje, jih je deset odgovorilo pritrdilno (uvodna izjava 896 izpodbijane odločbe).
- 1076 Tretjič, Sodišče prve stopnje opozarja, da Komisija v uvodnih izjavah od 897 do 899 izpodbijane odločbe navaja, da splošna razširjenost predvajalnika Windows Media Player zaradi zadevne vezane prodaje učinkuje tudi na nekatere sosednje trge, kot so trgi multimedijskih predvajalnikov, nameščenih na brezžičnih terminalih, dekodirnikov, rešitev DRM in spletnega ponujanja glasbe. V zvezi s tem je dovolj ugotoviti, da Microsoft ni predstavil nobene trditve, s katero bi lahko izpodbijal to presojo.
- 1077 Ob upoštevanju zgornjih ugotovitev je treba sklepati, da je druga faza sklepanja Komisije utemeljena.

- 1078 Komisija v tretji fazi sklepanja preučuje razvoj trga z vidika tržnih raziskav, ki so jih opravile družbe Media Metrix, Synovate in Nielsen/NetRatings, preden sklene, da podatki v teh študijah „stalno kažejo na trend v prid uporabi [predvajalnika Windows Media Player] in formatov Windows Media v škodo glavnih konkurenčnih multi-medijskih predvajalnikov in povezanih tehnologij“ (uvodna izjava 944 izpodbijane odločbe).
- 1079 Sodišče prve stopnje meni, da je ugotovitev, obravnavana v prejšnji točki, točna.
- 1080 Prvič, tako je glede uporabe multimedijskih predvajalnikov iz podatkov, ki jih je zbrala družba Media Metrix, razvidno, da je predvajalnik Windows Media Player do drugega četrtertletja leta 1999, ko se je začela zadevna vezana prodaja, zelo zaostajal za vodilnim predvajalnikom na trgu, in sicer predvajalnikom RealPlayer, ki je imel skoraj dvakrat več uporabnikov (uvodni izjavi 905 in 906 izpodbijane odločbe). Nasprotno pa se je število uporabnikov predvajalnika Windows Media Player od drugega četrtertletja leta 1999 do drugega četrtertletja leta 2002 povečalo za več kot 39 milijonov, kar je primerljivo s skupno rastjo števila uporabnikov predvajalnikov RealPlayer in QuickTime Player (glej podatke v tabelah 8 in 9 v uvodni izjavi 907 izpodbijane odločbe).
- 1081 Tudi podatki, ki jih je zbrala družba Synovate za Microsoftov račun in so navedeni v uvodnih izjavah od 918 do 920 izpodbijane odločbe, jasno kažejo trend v prid predvajalnika Windows Media Player v škodo predvajalnikov RealPlayer in QuickTime Player.
- 1082 Predvsem je treba spomniti, da je iz podatkov družbe Synovate, navedenih v uvodni izjavi 920 izpodbijane odločbe, razvidno, da je, čeprav določeno število uporabnikov uporablja več kot en multimedijski predvajalnik, avgusta 2003 45 % vprašanih

„uporabnikov več predvajalnikov“ vseeno izjavilo, da najpogosteje uporabljajo multi-medijski predvajalnik Windows Media Player, v primerjavi z 19 %, ki uporabljajo RealPlayer, in 11 %, ki uporabljajo QuickTime Player. Za primerjavo je treba navesti, da so oktobra 1999 uporabniki več predvajalnikov najpogosteje uporabljali predvajalnik RealPlayer (50 %), ki sta mu sledila najprej Windows Media Player (22 %) in nato QuickTime Player (15 %).

1083 Tu je treba dodati, da je treba relativizirati Microsoftovo ugotovitev, da so potrošniki junija 2002 uporabljali povprečno 1,7 multimedijskega predvajalnika – ta številka se je v letu 2004 dvignila na 2,1. Kot Komisija upravičeno opozarja v uvodni izjavi 860 izpodbijane odločbe, prenos z interneta – čeprav ni tako učinkovit način distribucije kot vnaprejšnja namestitev, ki jo opravijo proizvajalci originalne opreme – uporabniku namreč omogoča, da kvečjemu doda multimedijski predvajalnik na svoj odjemalski osebni računalnik in ne, da zamenja predvajalnik Windows Media Player. Ta predvajalnik ostane na odjemalskem osebem računalniku, medtem ko je dodatni predvajalnik v nekaterih primerih RealPlayer in v drugih QuickTime Player ali neki tretji multimedijski predvajalnik.

1084 Nazadnje, podatki, ki jih je zbrala družba Nielsen/NetRatings (glej uvodni izjavi 921 in 922 izpodbijane odločbe), prav tako dokazujejo, da je predvajalnik Windows Media Player od oktobra 2002 do januarja 2004 precej povečal svojo prednost pred predvajalnikoma RealPlayer in QuickTime Player.

1085 Drugič, glede uporabe formatov je treba ugotoviti, da podatki družbe Nielsen/Net-Ratings, navedeni v uvodnih izjavah od 930 do 932 izpodbijane odločbe, kažejo trend v prid formatov Windows Media v škodo formatov družbe RealNetworks in formatov QuickTime družbe Apple.

1086 Tretjič, Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija v uvodnih izjavah od 934 do 942 izpodbijane odločbe upravičeno ugotovila, da podatki družbe Netcraft, ki ponuja

internetne storitve, o multimedijskih formatih, uporabljenih na spletnih mestih, ki jih je Microsoft posredoval med upravnim postopkom, niso prepričljivi. Komisija je predvsem pravno zadostno dokazala, da metodološke pomanjkljivosti raziskav, ki jih je opravil Netcraft, kot so ugotovljene v uvodnih izjavah od 940 do 942 izpodbijane odločbe, izpodbijajo Microsoftovo trditev, da so bili „novembra 2002 formati družbe RealNetworks še vedno dosti bolj razširjeni na [internetu]“ (uvodna izjava 937 izpodbijane odločbe).

1087 Četrtrič, nazadnje je treba ugotoviti, da je Komisija v uvodni izjavi 943 izpodbijane odločbe upravičeno zavrnila trditev, ki jo je Microsoft oprl na dejstvo, da je bil predvajalnik RealPlayer leta 2001 prisoten na 92 % domačih osebnih računalnikih v Združenih državah in je torej imel nameščeno bazo, primerljivo z bazo predvajalnika Windows Media Player, kar zadeva te osebne računalnike. Po eni strani, kot je navedeno v isti uvodni izjavi, je bil predvajalnik leta 2003 prisoten samo še na 60–70 % domačih osebnih računalnikov v Združenih državah. Po drugi strani je treba spomniti, da je stopnja namestitve predvajalnika Windows Media Player 100-odstotna na odjemalskih osebnih računalnikih, ki delujejo s sistemom Windows, in več kot 90-odstotna na odjemalskih osebnih računalnikih za domačo in poklicno uporabo na svetovni ravni.

1088 Iz vseh zgornjih premislekov izhaja, da je končna ugotovitev Komisije v uvodnih izjavah od 978 do 984 izpodbijane odločbe o protikonkurenčnih učinkih zadevne vezane prodaje utemeljena. Komisija namreč v teh uvodnih izjavah upravičeno navaja naslednje ugotovitve:

- Microsoft uporablja operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike kot distribucijski kanal za zagotavljanje znatne konkurenčne prednosti na trgu multimedijskih predvajalnikov (uvodna izjava 979 izpodbijane odločbe);

- Microsoftovi konkurenti so zaradi zadevne vezane prodaje *a priori* v neugodnem položaju, in to čeprav imajo njihovi proizvodi boljše bistvene lastnosti kot predvajalnik Windows Media Player (ista uvodna izjava);

- Microsoft izkrivlja običajni konkurenčni proces, ki bi koristil potrošnikom, ker bi omogočal hitrejšo inovacijsko cikle pod vplivom neovirane konkurence na podlagi prednosti (uvodna izjava 980 izpodbijane odločbe);

- zadevna vezana prodaja povečuje ovire za vstop, povezane z vsebino in aplikacijami, ki ščitijo sistem Windows, in olajšuje pojav podobnih ovir za vstop v korist predvajalnika Windows Media Player (ista uvodna izjava);

- Microsoft se varuje pred učinkovito konkurenco potencialno sposobnejših prodajalcev multimedijskih predvajalnikov ter tako omejuje sposobnosti in kapital, ki se vlagajo v inovacije v zvezi z multimedijskimi predvajalniki (uvodna izjava 981 izpodbijane odločbe);

- Microsoft lahko z zadevno vezano prodajo poveča svoj vpliv na sosednjih trgih multimedijske programske opreme in na njih oslabi učinkovito konkurenco v škodo potrošnikov (uvodna izjava 982 izpodbijane odločbe);

- Microsoft z zadevno vezano prodajo oddaja signale, ki odvrtaajo od inovacij v vseh tehnologijah, za katere bi se lahko nekega dne zanimal in bi jih v prihodnosti lahko vezal na sistem Windows (uvodna izjava 983 izpodbijane odločbe).

1089 Zato je Komisija v uvodni izjavi 984 izpodbijane odločbe utemeljeno navedla, da obstaja precejšnje tveganje, da bi vezana prodaja sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player vodila k slabitvi konkurence, tako da ohranitev učinkovite konkurenčne strukture v bližnji prihodnosti ne bi bila več zagotovljena. Treba je pojasniti, da Komisija ni izjavila, da bo vezana prodaja povzročila odpravo vsakršne konkurence na trgu pretočnih multimedijskih predvajalnikov. Microsoftova trditev, da več let po začetku zadevne zlorabe tretji multimedijski predvajalniki ostajajo na trgu, torej ne izpodbija trditve Komisije.

1090 Iz vsega zgornjega izhaja, da Microsoft ni navedel nobene trditve, ki bi lahko ovrgla pravilnost ugotovitev Komisije v izpodbijani odločbi glede pogoja omejevanja konkurence. Zato je treba sklepati, da je Komisija pravno zadostno dokazala, da je ta pogoj izpolnjen v obravnavanem primeru.

e) Neobstoj objektivne utemeljitve

Izpodbijana odločba

1091 Komisija v uvodnih izjavah od 955 do 970 izpodbijane odločbe preučuje Microsoftovo utemeljitev, da zadevna vezana prodaja pomeni povečanje učinkovitosti, s čimer bi se lahko izravnali ugotovljeni protikonkurenčni učinki.

1092 Prvič, Komisija zavrača Microsoftovo trditev, da ta vezana prodaja pomeni povečanje učinkovitosti distribucije (uvodne izjave od 956 do 961 izpodbijane odločbe).

- 1093 V zvezi s tem Komisija najprej meni, da Microsoft ne more trditi, da privzeta opredelitev vrste možnosti na računalniku, „pripravljenem za uporabo“, pomeni prednosti za potrošnike, ker prihrani čas in zmanjšuje verjetnost zmede. Po mnenju Komisije naj bi Microsoft tako zamenjeval „prednost, ki jo imajo potrošniki zaradi nakupa vnaprej nameščenega multimedijskega predvajalnika z operacijskim sistemom za odjemalske osebne računalnike, in korist od tega, da Microsoft izbere multimedijski predvajalnik namesto njih“ (uvodna izjava 956 izpodbijane odločbe).
- 1094 Nato Komisija poudarja vlogo proizvajalcev originalne opreme in zlasti dejstvo, da odjemalske osebne računalnike prilagodijo zahtevam uporabnikov glede strojne in tudi programske opreme, da bi se razlikovali od konkurenčnih proizvodov in zadovoljili povpraševanje potrošnikov. Pojasnjuje, da bi se „[t]rg tako odzval na povečanje učinkovitosti, povezane z nakupom celotnega paketa [ki vsebuje] programsko opremo, operacijski sistem in programske aplikacije, kot so multimedijski predvajalniki, ter bi poleg tega lahko svobodno ponujal izbor proizvodov, ki jih želijo potrošniki“ (uvodna izjava 957 izpodbijane odločbe). Ti bi lahko med paketi operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike in multimedijskih predvajalnikov, ki jih ponujajo proizvajalci originalne opreme, izbrali najustreznejšega.
- 1095 Poleg tega Komisija meni, da se Microsoft ne more sklicevati niti na dejstvo, da prihranki zaradi vezane prodaje dveh proizvodov lahko pomenijo prihranek finančnih sredstev, ki bi bila sicer namenjena za ohranitev sistema distribucije za drugi proizvod, in da naj bi se navedeni prihranki prenesli na potrošnike, „ki jim ne bi bilo treba nositi stroškov drugega nakupa, vključno z izbiro in namestitvijo tega proizvoda“ (uvodna izjava 958 izpodbijane odločbe). Predvsem primerja nizke stroške distribucije, povezane s podeljevanjem licenc za programsko opremo, s pomenom izbire potrošnikov in inovacij v zvezi s programsko opremo, kot so multimedijski predvajalniki.
- 1096 Končno, Komisija zavrača Microsoftovo trditev, da ga je s prepovedjo zadevne vezane prodaje postavila v neugoden položaj v primerjavi z večino njegovih konkurentov, ki

naj bi ponujali svoje operacijske sisteme skupaj z multimedijskimi funkcijami. Po eni strani v zvezi s tem opozarja, da z izpodbijano odločbo Microsoftu ne preprečuje sklepanja sporazumov s proizvajalci originalne opreme za vnaprejšnjo namestitev operacijskega sistema Windows in multimedijskega predvajalnika – po potrebi predvajalnika Windows Media Player – na odjemalske osebne računalnike, da bi zadovoljili povpraševanje potrošnikov. Poudarja, da je „zloraba to, da Microsoft stalno vsiljuje svoj predvajalnik prek vezane prodaje“ (uvodna izjava 959 izpodbijane odločbe). Dodaja, da Microsoft ne upošteva dejstva, da vezana prodaja nima enakih učinkov na trg glede na to, ali jo izvaja podjetje s prevladujočim položajem ali podjetje, ki nima takega položaja. Poleg tega ponavlja, da je podjetje s prevladujočim položajem lahko prikrajšano za pravico, da se odloči za ravnanje, ki ne bi bilo sporno, če bi se zanj odločila neprevladujoča podjetja.

1097 Drugič, Komisija zavrača Microsoftovo trditev, da zadevna vezana prodaja pomeni povečanje učinkovitosti, ki je povezano s tem, da je predvajalnik Windows Media Player računalniško okolje za vsebine in aplikacije (uvodne izjave od 962 do 969 izpodbijane odločbe).

1098 V zvezi s tem v bistvu trdi, da ji Microsoft ni posredoval dokazov, da vključitev predvajalnika Windows Media Player v sistem Windows povečuje tehnično zmogljivost tega sistema, niti da je zadevna vezana prodaja nujna za doseganje za konkurenco ugodnih učinkov, ki jih navaja. Predvsem opozarja, da Microsoft niti ne trdi niti ne dokazuje, da naj razvijalci programske opreme ne bi bili sposobni razviti aplikacij, če bi se predvajalnik Windows Media Player distribuiral neodvisno od operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike (uvodna izjava 965 izpodbijane odločbe).

1099 Komisija tudi navaja, da je zmožnost multimedijskih predvajalnikov različnih znamk, da delujejo s sistemom Windows, znatno prispevala k razširjenosti pretočne

multimedijske tehnologije in posledičnemu razvoju številnih multimedijskih aplikacij (uvodna izjava 966 izpodbijane odločbe).

- 1100 Tretjič, Komisija v uvodni izjavi 970 izpodbijane odločbe sklepa, da Microsoft ni pravno zadostno dokazal, da je zadevna vezana prodaja objektivno utemeljena z učinki, ugodnimi za konkurenco, ki naj bi prevladali nad oviro za konkurenco, ki jo ta praksa povzroča. Poudarja, da bi Microsoft prav tako lahko dosegel prednosti, ki so posledica vezane prodaje, tudi brez take prodaje. Dodaja, da so druge prednosti, ki jih navaja Microsoft, predvsem povečanje donosnosti zanj in da niso primerljive s protikonkurenčnimi učinki zadevne vezane prodaje.
- 1101 Komisija v uvodnih izjavah od 1026 do 1042 izpodbijane odločbe preučuje trditve, ki jih Microsoft opira na domnevno medsebojno odvisnost sistema Windows in predvajalnika Windows Media Player ter na domnevne medsebojne odvisnosti sistema Windows in aplikacij, ki so jih razvile tretje osebe.

Trditve strank

- 1102 Microsoft na začetku utemeljitve v okviru vprašanja vezane prodaje sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player navaja vrsto dejanskih ugotovitev.
- 1103 Prvič, trdi, da ima splošna vključitev novih funkcij v zaporedne različice njegovega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike prednosti za razvijalce programske opreme, proizvajalce originalne opreme in potrošnike.

- 1104 Microsoft glede razvijalcev programske opreme najprej pojasnjuje, da operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike zagotavlja stabilno in dobro opredeljeno računalniško okolje za razvoj programske opreme. Vključitev novih funkcij v ta sistem naj bi omogočila lažji in hitrejši razvoj programske opreme, ki deluje v tem sistemu. Možnost, da razvijalci programske opreme uporabljajo funkcije, ki jih ponuja sistem Windows, naj bi jim omogočala zmanjšanje števila funkcij, ki jih morajo razviti in preizkusiti v svojih proizvodih, ter splošne velikosti njihovih proizvodov. Končno, opozarja, da manj kot ima aplikacija programskih kod, manjše je tveganje, da bo delovala slabo in zahtevala tehnično pomoč.
- 1105 Microsoft glede proizvajalcev originalne opreme pojasnjuje, da ti „računajo na dodatek funkcij v sistemu Windows, da bi izdelali osebni računalnik, ki bi ugajal potrošnikom in omogočal razvoj novih zanimivih aplikacij“.
- 1106 Potrošniki naj bi pričakovali stalno izboljševanje sistema Windows. Poleg tega naj bi novi uporabniki osebnih računalnikov, zlasti tisti z omejenim tehničnim znanjem, želeli, da je osebne računalnike mogoče zlahka konfigurirati in uporabljati.
- 1107 Drugič, Microsoft opisuje prednosti, ki naj bi izhajale iz vključenosti zlasti multimedijske funkcije v sistem Windows. V zvezi s tem najprej navaja, da aplikacije tretjih oseb lahko uporabljajo to funkcijo, kar naj bi razvijalcem programske opreme olajševalo vključitev zvočnih in slikovnih vsebin v njihove proizvode. Enotna prisotnost multimedijske funkcije v sistemu Windows, ki jo razvijalci programske opreme ponujajo prek objavljenih vmesnikov API, naj bi spodbujala razvoj številnih aplikacij, ki temeljijo na takih vsebinah. Nato trdi, da multimedijska funkcija sistema Windows ponuja vrsto funkcij, kot sta predvajanje avdio CD in video DVD ter prenos glasbe z interneta, ki so priljubljene pri potrošnikih in prispevajo k povečanju prodaje

odjemalskih osebnih računalnikov. Končno, trdi, da so osebni računalniki zaradi multimedijske funkcije v sistemu Windows za potrošnike privlačnejši in jih ti lažje uporabljajo.

1108 Microsoft pojasnjuje, da glavna utemeljitev njegovega ravnanja temelji na tem, da je vključitev novih funkcij v operacijske sisteme zaradi tehnološkega napredka in razvoja povpraševanja potrošnikov ključni element konkurenčnosti v sektorju teh sistemov in je industriji koristila več kot dvajset let. Trdi, da je vključitev zmogljivosti pretočnega prenosa v sistem Windows eden od vidikov njegovega „uspešnega poslovnega modela“ in je prispevala k večji uporabi digitalnih multimedijskih predvajalnikov. Microsoft, ki ga v tej točki podpirajo DMDsecure in drugi ter Exor, trdi, da je Komisija storila očitno napako pri presoji, ker ni dovolj upoštevala dejanskih prednosti vključitve novih funkcij v operacijski sistem Windows.

1109 Microsoft v podporo utemeljitvi, predstavljeni v prejšnji točki, navaja tri skupine ugotovitev.

1110 Prvič, Microsoft, ki ga podpirajo DMDsecure in drugi, TeamSystem, Mamut ter Exor, trdi, da je vključitev multimedijske funkcije v sistem Windows nujna, da lahko razvijalci programske opreme in ustvarjalci spletnih mest učinkovito uporabljajo „stabilno in dobro opredeljeno“ računalniško okolje Windows. Z uporabo te funkcije bi v svoje proizvode zlahka vključili zvočne in slikovne vsebine, tako da jim ne bi bilo treba razviti zapletene programske kode, ki se zahteva za predvajanje take vsebine, zaradi česar bi se lahko osredotočili na izboljšanje značilnosti svojih proizvodov.

- 1111 Microsoft zavrača trditev Komisije v uvodni izjavi 1031 izpodbijane odločbe, da ni pomembno, ali multimedijsko funkcijo, vezano na sistem Windows, ponuja Microsoft ali tretja oseba, ker je mogoče prerazporediti programsko kodo, ki zagotavlja to funkcijo, ali se opreči na funkcijo, ki jo zagotavljajo tretji multimedijski predvajalniki. Trdi, da naj bi bili razvijalci programske opreme, če nimajo na voljo enotnega računalniškega okolja, ki zagotavlja zanesljiv sklop sistemskih storitev, prisiljeni za vsak primer posebej določiti, katere funkcije so prisotne v različici sistema Windows, ki je nameščena na osebnem računalniku dane stranke, in nato po potrebi zagotoviti manjkajoče funkcije. Zato bi bile aplikacije težje in bolj zapletene, njihov razvoj, preizkušanje in spremljanje pa bi bili posledično dražji.
- 1112 Microsoft, ki ga v tej točki podpira Exor, opozarja, da postopno dodajanje komponent v sistem Windows lahko povzroči konflikte med različicami teh komponent, kar bi povzročilo nepravilno delovanje sistema Windows ali nameščene aplikacije
- 1113 Microsoft tudi trdi, da za aplikacije, „ki se že veliko uporabljajo“, ni na voljo nobenega mehanizma, ki bi zagotavljal distribucijo komponent sistema Windows, na katere se opirajo za pridobitev multimedijske funkcije. Te aplikacije naj ne bi več delovale pravilno z različico sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player. Dodaja, da multimedijska funkcija sistema Windows ni „zamenljiva“, tako da aplikacija, razvita za uporabo te funkcije, brez znatnih sprememb ne more uporabljati podobne funkcije, ki jo zagotavlja konkurenčni multimedijski predvajalnik.
- 1114 Microsoft poleg tega izpodbija trditev Komisije, da konkurenčni multimedijski predvajalniki lahko nadomestijo predvajalnik Windows Media Player pri večini njegovih funkcij. Predvsem trdi, da Komisija ne dokazuje, da se bo katera koli tretja oseba

odločila ponuditi „nadomestno funkcijo za vse multimedijske funkcije, vključene v sistem Windows“.

- 1115 Po Microsoftovem mnenju bo neobstoj multimedijske funkcije v nekaterih izvodih sistema Windows škodljiv tudi za ustvarjalce spletnih mest, ki se opirajo na to funkcijo za širjenje zvočnih in slikovnih vsebin. Trdi, da bodo morali, če ne bodo mogli več računati na enotno prisotnost multimedijske funkcije v sistemu Windows, v svoje proizvode vključiti mehanizme za odkrivanje prisotnosti zahtevane multimedijske funkcije, in če bo ta manjkala, za prenos potrebne programske kode na osebni računalnik uporabnika.
- 1116 Končno, Microsoft v repliki izpodbija trditev Komisije, da prednost, ki izhaja iz vključitve enotne multimedijske funkcije v sistem Windows, ne more biti veljavna utemeljitev po pravu Skupnosti. Po eni strani namreč Komisija, ko uporablja člen 82 ES, ne more ne upoštevati prednosti, izhajajočih iz ravnanja, ki se šteje za zlorabo. Po drugi strani bi bilo netočno trditi, da standardizacija, ki naj bi se izvedla v obravnavanem primeru, ne bi bila rezultat konkurenčnega procesa.
- 1117 Drugič, Microsoft trdi, da je vključitev multimedijske funkcije v sistem Windows nujna za doseganje „drugih prednosti“.
- 1118 V zvezi s tem pojasnjuje, da sistem Windows sestavlja veliko blokov posebnih programskih kod, ki izvajajo posebne funkcije. Da se prepreči reproduciranje iste funkcije v vsakem od teh blokov, posebni bloki programskih kod – „komponente“ – uporabljajo drug drugega za izvajanje posebnih opravil. Tako se lahko ena sama komponenta uporablja za izvajanje več funkcij. Na primer, komponenta, ki predvaja zvočne vsebine, se lahko uporablja za „sistem pomoči“ v sistemu Windows in

sistem pretvorbe besedila v govor, zaradi katerega je sistem Windows dostopnejši slabovidnim. Ta metoda razvoja programske opreme, imenovana „komponentizacija“, naj bi temeljila na medsebojni odvisnosti komponent, tako da bi odprava ene od teh komponent povzročila nepravilno delovanje številnih drugih komponent. Tako več elementov sistema Windows XP, vključno s sistemom pomoči, ne bi več delovalo, če bi bila multimedijaska funkcija odstranjena iz operacijskega sistema. Poleg tega Microsoft zaradi medsebojne odvisnosti komponent ne bi mogel razviti drugih delov sistema Windows, namenjenih za uporabljanje multimedijске funkcije, če ni prepričan o njeni prisotnosti v vseh odjemalskih osebnih računalnikih, ki delujejo s sistemom Windows. Proizvajalci računalnikov torej ne bi smeli imeti možnosti, da svobodno odstranijo komponente sistema Windows, zlasti ne tistih, ki zagotavljajo multimedijsko funkcijo.

1119 Microsoft v repliki zanika, da ni nikoli trdil, da vključitev predvajalnika Windows Media Player v sistem Windows pomeni povečanje tehnične učinkovitosti. Trdi, da je podrobno pojasnil, zakaj je bilo „tehnično učinkovito v sistem Windows vključiti multimedijsko funkcijo, ki jo lahko uporabljajo drugi deli operacijskega sistema in aplikacije, ki delujejo v tem sistemu“. Microsoft dodaja, da dejstvo, da se številni razvijalci programske opreme svobodno odločijo za uporabo multimedijске funkcije sistema Windows, samo po sebi dokazuje, da „enotna vključitev“ take funkcije pomeni povečanje tehnične učinkovitosti. Nazadnje trdi, da je med upravnim postopkom dokazal, da sistem Windows deluje „hitreje“, če je vanj vgrajena taka funkcija.

1120 Tretjič, Microsoft trdi, da bo imela izvedba korektivnega ukrepa, določenega v členu 6(a) izpodbijane odločbe, določene škodljive posledice.

- 1121 Po eni strani v zvezi s tem trdi, da bi odstranitev nekaterih komponent iz celote, sestavljene iz sistema Windows in predvajalnika Windows Media Player, povzročila okrnitev operacijskega sistema, zlasti če bi bile odstranjene komponente, ki se uporabljajo za zagotavljanje osnovnih storitev, kot je zmožnost predvajanja zvočnih in slikovnih vsebin.
- 1122 Po drugi strani Microsoft navaja, da bi hitro postalo nemogoče razvijati in preizkušati operacijski sistem Windows, če bi se morala izpodbijana odločba uporabljati kot precedens, ki bi mu preprečeval izvajanje drugih vključitev v ta sistem v prihodnosti. Za vsak blok programskih kod, ki bi ga bilo treba odstraniti, bi se Microsoft spopadal z eksponentnim povečanjem svojega delovnega bremena. Na primer, če bi se Komisija odločila, da za drugi blok programskih kod uporabi ista načela, ki so določena v izpodbijani odločbi, bi moral Microsoft ponujati štiri različice sistema Windows. Po Microsoftovem mnenju zaradi take „drobitve“ ne bi bilo mogoče vedeti, ali dani izvod operacijskih sistemov vsebuje funkcije, ki jih želijo uporabljati razvijalci programske opreme, proizvajalci perifernih naprav ali uporabniki. To bi povzročilo, da bi obstajala ena ali celo več različic sistema Windows na proizvajalca računalnikov, ker bi vsaka ponujala drugačen nabor funkcij. Dolgoročno bi možnost odstranitve funkcij sistema Windows zmanjšala izbiro potrošnikov, saj bi bili ti vezani na določene znamke odjemalskih osebni računalnikov, na katerih delujejo posebne različice sistema Windows, ne da bi bilo gotovo, ali bi aplikacije, kot so grafični programi, delovale v drugih različicah sistema Windows. Prav tako bi postalo veliko težje mešati in povezovati različne znamke odjemalskih osebni računalnikov znotraj istega računalniškega omrežja. Po Microsoftovem mnenju bi bil edini način za preprečitev take „drobitve“ „zamrznitev“ sistema Windows v sedanji različici.
- 1123 Komisija najprej zavrača Microsoftove dejanske ugotovitve. Zlasti trdi, da so njegove splošne trditve o prednostih vključitve novih funkcij, nepovezanih s predvajalnikom Windows Media Player, v operacijske sisteme za odjemalske osebne računalnike nepomembne.

1124 Komisija, ki jo podpira SIIA, nato trdi, da Microsoft ne dokazuje, da je očitano ravnanje objektivno utemeljeno.

1125 Na prvem mestu Komisija v zvezi s tem spominja, da je v uvodnih izjavah od 955 do 970 izpodbijane odločbe zavrnila Microsoftovo utemeljitev, da zadevna vezana prodaja pomeni povečanje učinkovitosti, kar bi omogočilo izravnavo ugotovljenih protikonkurenčnih učinkov. Predvsem v zvezi z domnevnim povečanjem učinkovitosti, povezanim z distribucijo, opozarja, da Microsoftove trditve temeljijo na tem, da zamenjuje „prednost, ki jo imajo potrošniki zaradi nakupa vnaprej nameščenega multimedijskega predvajalnika z operacijskim sistemom za odjemalske osebne računalnike, in korist od tega, da Microsoft izbere predvajalnik namesto njih“. Komisija, ki se sklicuje na uvodno izjavo 962 izpodbijane odločbe, dodaja, da Microsoft ni navedel nobenega povečanja tehnične učinkovitosti, katerega predpogoj bi bila vključitev predvajalnika Windows Media Player v sistem Windows. Trdi, da niti najmanjši dokaz ne potrjuje trditve, ki jo je Microsoft izrazil v repliki, da sistem Windows deluje hitreje, če je vanj vgrajena multimedijska funkcija. Nazadnje trdi, da se Microsoft z zadevno vezano prodajo varuje pred učinkovito konkurenco potencialno sposobnejših prodajalcev multimedijskih predvajalnikov, ki bi lahko ogrozili njegov položaj. Microsoft naj bi tako omejeval sposobnosti in kapital, ki se vlagajo v inovacije v zvezi z multimedijskimi predvajalniki, in zmanjševal svoje spodbude za uvajanje inovacij na tem področju.

1126 Na drugem mestu Komisija preučuje tri skupine ugotovitev, ki jih je predstavil Microsoft.

1127 Prvič, Komisija opozarja, da imajo multimedijski predvajalniki hkrati značilnosti aplikacije in programskega računalniškega okolja. Povedano drugače, po mnenju Komisije se lahko uporabljajo kot podlaga za druge aplikacije, čeprav temeljijo na operacijskem sistemu za odjemalske osebne računalnike. Opozarja, da multimedijski predvajalniki ponujajo svoje storitve računalniškega okolja, naj so povezani z nekim operacijskim sistemom za odjemalske osebne računalnike ali ne.

- 1128 Komisija trdi, da prednost, ki jo zadevna vezana prodaja ponuja razvijalcem programske opreme in ponudnikom vsebin, tem omogoča, da se izognejo „prizadevanjem konkurence“, kar ne bi moglo biti veljavna utemeljitev po konkurenčnem pravu Skupnosti. Zaradi vezane prodaje tega predvajalnika s „splošno razširjenim monopolnim“ operacijskim sistemom Windows razvijalcem programske opreme in ponudnikom vsebin, ki opirajo svoje proizvode na računalniško okolje Windows Media Player, naj namreč ne bi bilo treba prepričevati uporabnikov, da namestijo navedeni predvajalnik. Nasprotno, tisti, ki opirajo svoje proizvode na računalniško okolje tretjih multimedijskih predvajalnikov, naj bi običajno predvideli načine za spodbujanje uporabnikov, da na svoj računalnik namestijo potrebni multimedijski predvajalnik, na primer z vključitvijo povezave za njegov prenos z interneta.
- 1129 Komisija dodaja, da zadevna vezana prodaja povečuje stroške, ki jih morajo nositi prodajalci konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov in tretji razvijalci programske opreme, ki se opirajo nanje, da bi uporabnike prepričali v namestitev navedenih multimedijskih predvajalnikov, saj morajo „konkurenti [...] premagati odvrtačne dejavnike, ki jih povzroča avtomatična prisotnost predvajalnika Windows Media Player, da dosežejo namestitev drugačnega multimedijskega predvajalnika, ki pa ima v glavnem podobne značilnosti (stroški usposabljanja, pomoči in skladiščenja so primeri teh odvrtačnih dejavnikov)“.
- 1130 Komisija tudi meni, da Microsoftova utemeljitev o enotnem računalniškem okolju pomeni, da bi moralo biti Microsoftu dovoljeno razširiti monopol sistema Windows s tem, da nanj veže druge proizvode programske opreme, in to samo zato, ker ti tretjim razvijalcem prav tako ponujajo zmogljivosti računalniškega okolja. Opozarja, da Microsoft zlasti trdi, da vključitev predvajalnika Windows Media Player v sistem Windows vodi k dejanski standardizaciji in da to tretjim osebam zagotavlja prednost, saj vedo, da bo ta predvajalnik vedno prisoten v tem sistemu. Vendar prevladujoče podjetje ne more enostransko vsiliti standardizacije z vezano prodajo (uvodna izjava 969 izpodbijane odločbe).

- 1131 Poleg tega Komisija trdi, da ostaja dejstvo, da konkurenčni multimedijski predvajalniki lahko nadomestijo predvajalnik Windows Media Player pri večini njegovih funkcij, čeprav programska koda ni popolnoma zamenljiva (glej točko 1113 zgoraj). Kar zadeva druge funkcije, bi se prodajalci konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov lahko odločili, da jih zdaj ne namestijo, saj vedo, da so na voljo v predvajalniku Windows Media Player. To jim vseeno ne bi preprečilo razviti te funkcije takoj po izvedbi korektivnega ukrepa, da bi izkoristili različico sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player in zadovoljili zahteve razvijalcev programske opreme.
- 1132 Komisija v dupliki pojasnjuje, da ni nikoli trdila, da so tretji multimedijski predvajalniki „popolni nadomestki“ za multimedijsko funkcijo sistema Windows. V izpodbijani odločbi naj bi samo pojasnila, da bi tretji multimedijski predvajalniki, dodani različici sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player, lahko v veliki meri „nadomestili značilnosti“ predvajalnika Windows Media Player. Opozarja, da pretočni multimedijski predvajalniki konkurirajo glede določenih parametrov, kot so kakovost pretoka, način organizacije vsebin in format, v katerem je datoteka ponujena.
- 1133 Končno, Komisija izpodbija Microsoftovo trditev, da nekatere aplikacije ne bodo več delovale pravilno, če se bodo uporabljale z različico sistema Windows, naloženo s členom 6(a) izpodbijane odločbe. Poleg tega Komisija, ki se sklicuje na primer, naveden v uvodni izjavi 1038 izpodbijane odločbe, pojasnjuje, da profesionalna spletna mesta običajno vsebujejo mehanizme, ki samodejno zaznavajo neobstoje komponent, potrebnih za upravljanje spletne strani, in omogočajo njihov prenos. V dupliki dodaja, da imajo razvijalci, ki svoje proizvode opirajo na predvajalnik Windows Media Player, vsekakor na voljo več načinov za spoprijemanje z možnostjo, da uporabnik osebnega računalnika še ni namestil tega predvajalnika.

- 1134 Drugič, Komisija zavrača trditve, ki jih Microsoft opira na komponentizacijo.
- 1135 Najprej trdi, da so te trditve popolnoma abstraktne, saj se Microsoft na splošno sklicuje predvsem na koncept multimedijske funkcije. Ponavlja, da korektivni ukrep iz člena 6(a) izpodbijane odločbe ne vpliva na osnovno multimedijsko funkcijo sistema Windows.
- 1136 Nato Komisija trdi, da je Microsoft jasno opredelil datoteke, ki sestavljajo predvajalnik Windows Media Player in jih je treba odstraniti na podlagi izpodbijane odločbe. V zvezi s tem se sklicuje na dopis z dne 13. septembra 2004, ki ji ga je poslal Microsoftov uslužbenec Heiner, in meni, da Microsoft ne more trditi, da razvoj različice sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player ni „tehnično izvedljiv“.
- 1137 Poleg tega Komisija opozarja, da je bilo Microsoftu z izpodbijano odločbo naloženo, naj razvije in ponudi različico sistema Windows, ki ni vezana s predvajalnikom Windows Media Player, in zagotovi, da bo ta različica popolnoma delujoča in kakovostna. Poudarja, da se Microsoftu s to odločbo ne preprečuje, da še naprej ponuja različico sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player „v skladu s sedanjo metodo razvijanja programske opreme“.
- 1138 Končno, Komisija opozarja, da Microsoft navaja samo en primer „medsebojne odvisnosti komponent“, in sicer sistem pomoči sistema Windows XP. Trdi, da ta sistem pomoči, ker temelji na zvoku ali sliki, temelji na multimedijski infrastrukturi, ki bo ostala v različici sistema Windows, ki ne vsebuje predvajalnika Windows Media Player. Torej naj bi deloval pravilno ne glede na prisotnost tega multimedijskega

predvajalnika, kot naj bi dokazovalo poročilo o preizkusu, ki ga je RealNetworks predložil med postopkom za izdajo začasne odredbe. Microsoftova trditev, da številni drugi elementi sistema Windows XP ne bodo več delovali, če bi bila multimedijska funkcija odstranjena iz sklopa, sestavljenega iz sistema Windows in predvajalnika Windows Media Player, nikakor ne more biti utemeljena.

1139 Komisija dodaja, da je v uvodnih izjavah od 1026 do 1042 izpodbijane odločbe podrobno preučila vprašanje domnevnih medsebojnih odvisnosti sistema Windows in predvajalnika Windows Media Player. Opozarja na svojo ugotovitev, da je očitno, da nekatere funkcije, ki jih običajno ponuja ta multimedijski predvajalnik, ne bi bile več prisotne, če bi ga odstranili iz sistema Windows (uvodna izjava 1033 izpodbijane odločbe). To naj vseeno ne bi pomenilo, da operacijski sistem ne bo deloval pravilno ali da bo proizvod „okrnjen“. Dodaja, da primer sistema Windows XP Embedded dokazuje tehnično možnost, da sistem Windows deluje brez multimedijskih zmogljivosti zaradi odstranitve kode, ne da bi to blokiralo funkcije operacijskega sistema (uvodne izjave od 1028 do 1030 izpodbijane odločbe).

1140 Tretjič, Komisija meni, da so Microsoftove trditve o prihodnjih negativnih učinkih korektivnega ukrepa iz člena 6(a) izpodbijane odločbe hipotetične, domnevne in brezpredmetne.

1141 Najprej spominja, da Microsoft v skladu z izpodbijano odločbo ohranja pravico, da še naprej ponuja vezano različico sistema Windows.

1142 Nato Komisija, ki jo podpira SIIA, opozarja, da Microsoft že trži več različic svojega operacijskega sistema za odjemalske osebne računalnike, ki niso vse zamenljive, in sicer Windows 98, Windows 2000, Windows Millennium Edition, Windows NT in Windows XP. Te različne različice sistema Windows naj ne bi podpirale istih aplikacij.

1143 Komisija nazadnje zavrača Microsoftovo trditev, da bi moral sistem Windows „zamrzniti“ v sedanji različici. Trdi, da korektivni ukrep iz člena 6(a) izpodbijane odločbe v celoti ohranja Microsoftove spodbude za uvajanje inovacij, in to na trgu multimedijских predvajalnikov in tudi na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, ter da ta ukrep omogoča potrošnikom izbiro glede na odlike proizvodov. Komisija, ki jo v tej točki podpira Audiobanner.com, trdi, da v resnici zadevna vezana prodaja odvrta od uvajanja inovacij, zlasti na trgu multimedijских predvajalnikov (uvodna izjava 981 izpodbijane odločbe). Poleg tega naj bi ta praksa odvrta naložbe v vse tehnologije, za katere bi se Microsoft lahko nekega dne zanimal (uvodna izjava 983 izpodbijane odločbe).

Presoja Sodišča prve stopnje

1144 Uvodoma je treba spomniti, da čeprav Komisija nosi dokazno breme o obstoju okoliščin, ki pomenijo kršitev člena 82 ES, mora vseeno zadevno prevladujoče podjetje in ne Komisija, če je potrebno, in sicer pred koncem upravnega postopka, navesti morebitno objektivno utemeljitev ter v zvezi s tem podati trditve in dokaze. Komisija mora nato, če namerava skleniti, da obstaja zloraba prevladujočega položaja, dokazati, da trditve in dokazi, ki jih je podalo navedeno podjetje, na morejo prevladati in da zato predstavljene utemeljitve ni mogoče sprejeti.

1145 Microsoft v svojih pisanjih v bistvu navaja dve skupini trditve za utemeljitev svojega ravnanja, ki večinoma zajemajo trditve, ki jih je v ta namen navedel med upravnim postopkom ter jih je Komisija preučila in upravičeno zavrnila v uvodnih izjavah od 955 do 970 in od 1026 do 1042 izpodbijane odločbe, kot je razvidno iz naslednjih točk.

- 1146 Po eni strani Microsoft očita Komisiji, da ni upoštevala prednosti, izhajajočih iz njegovega poslovnega modela, ki naj bi zahteval stalno vključevanje novih funkcij v sistem Windows. V tem okviru zlasti trdi, da je vključitev multimedijske funkcije v sistem Windows nujna, da lahko razvijalci programske opreme in ustvarjalci spletnih mest še naprej uživajo prednosti, ki jih ponuja „stabilno in dobro opredeljeno“ računalniško okolje Windows.
- 1147 Po drugi strani Microsoft trdi, da bi odstranitev multimedijske funkcije iz sklopa, sestavljenega iz sistema Windows in predvajalnika Windows Media Player, povzročila vrsto težav potrošnikom, razvijalcem programske opreme in ustvarjalcem spletnih mest. Predvsem se sklicuje na to, da njegov operacijski sistem Windows temelji na metodi, imenovani „komponentizacija“ (glej točko 1118 zgoraj), ter da bi taka odstranitev povzročila okrnitev in „drobitev“ tega sistema.
- 1148 Glede prve skupine trditev, ki jih navaja Microsoft, je treba najprej spomniti na natančen obseg zlorabe, ugotovljene v točki 2(b) izpodbijane odločbe, in tudi korektivnega ukrepa, določenega v členu 6(2) iste odločbe.
- 1149 Komisija v izpodbijani odločbi Microsoftu ne očita, da vključuje predvajalnik Windows Media Player v sistem Windows, ampak da na trgu ponuja izključno različico sistema Windows, v katero je vključen predvajalnik Windows Media Player, in sicer da proizvajalcem originalne opreme in potrošnikom ne omogoča dobiti sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player ali vsaj odstraniti ta predvajalnik iz sklopa, sestavljenega iz sistema Windows in predvajalnika Windows Media Player. Tako, čeprav je v členu 6(a) izpodbijane odločbe Microsoftu naloženo, naj trži „popolnoma delujočo različico svojega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike, ki ne vsebuje predvajalnika Windows Media Player“,

je v njem vseeno izrecno pojasnjeno, da „Microsoft [...] ohrani pravico do ponujanja svojega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player“ (glej v istem smislu uvodni izjavi 1011 in 1023 izpodbijane odločbe).

1150 Komisija tako ne podvomi v Microsoftov poslovni model, v kolikor ta zajema vključitev pretočnega multimedijskega predvajalnika v njegov operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike, niti v Microsoftove možnosti, da razvijalcem programske opreme in ustvarjalcem spletnih mest omogoči izkoristiti prednosti, ki jih ponuja „stabilno in dobro opredeljeno“ računalniško okolje Windows. Komisija kritizira dejstvo, da Microsoft hkrati z različico sistema Windows, ki ustreza njegovemu poslovnemu modelu, ne trži različice tega sistema brez predvajalnika Windows Media Player, s čimer bi, če bi bilo potrebno, proizvajalcem programske opreme ali končnim uporabnikom omogočil, da na odjemalski osebni računalnik kot prvi pretočni multimedijski predvajalnik namestijo proizvod po svoji izbiri.

1151 Sodišče prve stopnje nato meni, da se Microsoft ne more opirati na to, da zadevna vezana prodaja omogoča enotno prisotnost multimedijske funkcije v sistemu Windows, kar razvijalcem programske opreme in ustvarjalcem spletnih mest omogoča, da jim v svoje proizvode ni treba vključiti mehanizmov za preverjanje, kateri multimedijski predvajalnik je prisoten na danem odjemalskem osebni računalniku, in da po potrebi namestijo zahtevano funkcijo (glej točke 1107, 1111 in 1115 zgoraj). Dejstvo, da so razvijalci originalne opreme in ustvarjalci spletnih mest prepričani, da je predvajalnik Windows Media Player prisoten na skoraj vseh odjemalskih osebnih računalnikih po svetu, je namreč prav eden od glavnih razlogov za upravičeno sklepanje Komisije, da navedena vezana prodaja vodi k izključitvi konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov s trga. Čeprav ima enotna prisotnost, na katero se sklicuje Microsoft, lahko prednosti za te razvijalce, to vseeno ne more biti dovolj za izravnavo protikonkurenčnih učinkov, ki jih povzroča zadevna vezana prodaja.

- 1152 Kot Komisija upravičeno ugotavlja (glej točko 1130 zgoraj), Microsoft s to utemeljitvijo dejansko trdi, da vključitev predvajalnika Windows Media Player v sistem Windows in trženje sistema Windows samo v tej obliki vodita k dejanski standardizaciji računalniškega okolja Windows Media Player, kar ima ugodne učinke na trg. Čeprav ima standardizacija na splošno dejansko lahko take prednosti, ni mogoče sprejeti, da jo podjetje s prevladujočim položajem enostransko vsiljuje z vezanimi prodajami.
- 1153 Treba je dodati, da ni mogoče izključiti, da tretje osebe ne želijo dejanske standardizacije, ki jo priporoča Microsoft, ampak raje vidijo, da si različna računalniška okolja še naprej konkurirajo, saj bo to spodbujalo inovacije na področju teh računalniških okolij.
- 1154 Poleg tega je treba ugotoviti, kot Komisija in SIIA upravičeno opozarjata, da bi se druge prednosti, ki jih navaja Microsoft, prav tako lahko dosegle, če ne bi bilo očitane ravnanja.
- 1155 Tako lahko povpraševanje potrošnikov po odjemalskem osebem računalniku, „pripravljenem za uporabo“, ki vsebuje zlasti pretočni multimedijski predvajalnik, v celoti zadovoljijo proizvajalci originalne opreme, katerih dejavnost je predvsem sestavljanje osebnih računalnikov s povezovanjem operacijskega sistema za odjemalske osebne računalnike z aplikacijami, ki jih želijo potrošniki (uvodni izjavi 68 in 119 izpodbijane odločbe). Treba je dodati, da Microsoftu z izpodbijano odločbo ni preprečeno, da potrošnikom, ki imajo raje različico sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player, še naprej ponuja tako rešitev.
- 1156 V istem smislu se Microsoft ne more opirati na to, da proizvajalci originalne opreme „računajo na dodatek funkcij v sistemu Windows, da bi izdelali osebni računalnik,

ki bi ugajal potrošnikom in omogočal razvoj novih zanimivih aplikacij“. Proizvajalci originalne opreme namreč lahko ponudijo odjemalske osebne računalnike s takimi značilnostmi tako, da nanje vnaprej namestijo aplikacije, ki jih dobijo pri razvijalcih programske opreme. Enako lahko Microsoft samostojno ponuja funkcije, ki jih ima predvajalnik Windows Media Player, to je brez vezave tega predvajalnika na svoj operacijski sistem Windows.

1157 Microsoft prav tako ne more trditi, da je vključitev multimedijske funkcije v sistem Windows nujna za to, da se razvijalcem programske opreme in ustvarjalcem spletnih mest omogoči učinkovita uporaba računalniškega okolja Windows in da jim samim ni treba razviti zahtevane programske kode.

1158 Iz razlogov, navedenih v uvodnih izjavah od 962 do 967 izpodbijane odločbe, je treba namreč to trditev zavrni kot neutemeljeno. V zvezi s tem je treba spomniti, da čeprav so pretočni multimedijski predvajalniki – in sicer predvajalnik Windows Media Player in konkurenčni predvajalniki – programske aplikacije, imajo vseeno vmesnike API in se torej lahko uporabljajo kot računalniško okolje za aplikacije tretjih oseb. Vendar nikakor ni nujno, da je pretočni multimedijski predvajalnik vključen v operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike, da bi lahko zagotavljal take storitve računalniškega okolja. Predvsem v nasprotju s tem, kar hoče dopovedati Microsoft, posledica neobstoja take vključitve ni, da morajo tretji razvijalci programske opreme napisati zahtevano programsko kodo. Kot je ugotovljeno v uvodni izjavi 966 izpodbijane odločbe, tako veliko razvijalcev programske opreme in ponudnikov spletnih vsebin razvija svoje proizvode na podlagi vmesnikov API v predvajalniku RealPlayer, čeprav ni vključen v noben operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike. V istem smislu je treba spomniti, da razvijalci programske opreme lahko razvijejo – in tudi razvijajo – aplikacije za delovanje s predvajalnikom WMP 9, čeprav ta predvajalnik ni bil vnaprej nameščen v sistemu Windows (uvodna izjava 965 izpodbijane odločbe).

- 1159 Končno, Sodišče prve stopnje ugotavlja, kot Komisija opozarja v izpodbijani odločbi in svojih pisanjih, da Microsoft ne dokazuje, da vključitev predvajalnika Windows Media Player v sistem Windows pomeni povečanje tehnične učinkovitosti, ali povedano drugače, da „omogoča boljše tehnične zmogljivosti proizvoda“ (uvodna izjava 962 izpodbijane odločbe).
- 1160 Microsoft v repliki prvič navaja dejstvo, da „sistem Windows deluje hitreje, če je vanj vključena multimedijska funkcija“. V zvezi s tem je dovolj ugotoviti, da ta trditev ni utemeljena.
- 1161 Microsoft v repliki prav tako trdi, da svobodno odločanje številnih razvijalcev programske opreme za uporabo multimedijske funkcije sistema Windows dokazuje, da „enotna vključitev“ take funkcije pomeni povečanje tehnične učinkovitosti. To trditev je treba zavrni. Po eni strani je treba spomniti, da se izpodbijana odločba nanaša na predvajalnik Windows Media Player in ne na multimedijsko funkcijo na splošno. Po drugi strani samo dejstvo, da se razvijalci programske opreme opirajo na predvajalnik Windows Media Player, ne dokazuje, da vezana prodaja pomeni povečanje tehnične učinkovitosti.
- 1162 Drugo skupino trditev, ki jih navaja Microsoft, je prav tako treba zavrni.
- 1163 V zvezi s tem je najprej glede Microsoftove navedbe dovolj ugotoviti, da ni bilo pravno zadostno dokazano, da aplikacije, „ki se že veliko uporabljajo“, ne bodo več delovale pravilno, če se bodo izvajale v sistemu Windows brez predvajalnika Windows Media Player.

1164 Nato Sodišče prve stopnje meni, da Microsoftova trditev, da bo odstranitev multimedijske funkcije iz sklopa, sestavljenega iz sistema Windows in predvajalnika Windows Media Player, vplivala na delovanje nekaterih elementov samega operacijskega sistema Windows, ni utemeljena. Edina primera, ki ju Microsoft navaja v zvezi s tem, in sicer sistem pomoči in sistem pretvorbe besedila v govor, ki ju vsebuje sistem Windows, nista prepričljiva. Ta sistema namreč temeljita na osnovni multimedijski infrastrukturi operacijskega sistema Windows in ne na predvajalniku Windows Media Player. Kot je bilo v zvezi z vprašanjem vezane prodaje navedeno že v točki 916 zgoraj, očitano ravnanje zadeva samo programsko aplikacijo, ki jo predstavlja predvajalnik Windows Media Player, in ne zadeva kake druge multimedijske tehnologije, ki jo vsebuje operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike; osnovna multimedijska infrastruktura tega sistema ostaja prisotna v različici sistema Windows, ki je naložena s členom 6(a) izpodbijane odločbe. V točki 916 zgoraj je bilo prav tako že ugotovljeno, da Microsoft sam v tehnični dokumentaciji razlikuje med datotekami, ki sestavljajo predvajalnik Windows Media Player, in drugimi multimedijskimi datotekami, zlasti tistimi, ki se nanašajo na navedeno osnovno multimedijsko infrastrukturo.

1165 Poleg tega Sodišče prve stopnje meni, da Microsoft prav tako ne more trditi, da bo odstranitev predvajalnika Windows Media Player iz sklopa, sestavljenega iz tega predvajalnika in sistema Windows, povzročila okrnitev operacijskega sistema. Tako je lahko sistem Windows XP Embedded konfiguriran tako, da ne vključuje predvajalnika Windows Media Player, ne da bi to škodilo celovitosti drugih funkcij operacijskega sistema. Treba je dodati, da je Microsoft v celotnem obdobju od junija 1998 do maja 1999, ko je prvič vključil predvajalnik WMP 6 v svoj operacijski sistem Windows za odjemalske osebne računalnike, ne da bi proizvajalcem originalne opreme ali uporabnikom dovolil njegovo odstranitev iz tega sistema, svoj pretočni multimedijski predvajalnik ponujal kot ločeno programsko aplikacijo, ne da bi to vplivalo na delovanje operacijskega sistema Windows. Poleg tega je treba spomniti, da je Microsoft v skladu s korektivnim ukrepom iz člena 6(a) izpodbijane odločbe dal na trg različico sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player in da je bila ta različica popolnoma delujoča.

- 1166 Končno, zavrnuti je treba tudi trditev, ki jo Microsoft opira na nevarnost „drobitve“ svojega operacijskega sistema Windows (glej točko 1122 zgoraj). Po eni strani, kot Komisija poudarja v odgovoru na tožbo, je ta trditev hipotetična in spekulativna. Po drugi strani je navedena trditev v nasprotju s samo Microsoftovo poslovno prakso. Microsoft je tako v zadnjih letih zaporedoma dal na trg več različic svojega operacijskega sistema Windows, ki niso vse zamenljive, in sicer Windows 98, Windows 2000, Windows Me, Windows NT in Windows XP. Poleg tega, na primer, obstaja sedem ločenih različic sistema Windows XP.
- 1167 Iz vseh zgornjih ugotovitev izhaja, da Microsoft ni dokazal obstoja nikakršne objektivne utemeljitve vezane prodaje operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player, ki pomeni zlorabo.

f) Neizpolnjevanje obveznosti, ki so Skupnostim naložene s Sporazumom TRIPS

Izpodbijana odločba

- 1168 Komisija v uvodnih izjavah od 1049 do 1053 izpodbijane odločbe preučuje Microsoftovo trditev, da ukrep za odpravo zavrnutve posredovanja informacij, ki pomeni zlorabo, ne upošteva obveznosti, ki jih ima Skupnost na podlagi Sporazuma TRIPS, in trditev, da ukrep za odpravo vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, ne upošteva obveznosti, ki jih ima Skupnost na podlagi Sporazuma o tehničnih ovirah v trgovini (STO) z dne 15. aprila 1994 (Priloga 1 A k Sporazumu o ustanovitvi STO (v nadaljevanju: Sporazum STO)).

- 1169 Komisija v bistvu trdi, da je izpodbijana odločba popolnoma v skladu z obveznostmi, ki so ji naložene s Sporazumom TRIPS in Sporazumom STO (uvodna izjava 1052 izpodbijane odločbe).
- 1170 Dodaja, da se Microsoft zaradi razlogov, navedenih v točkah 801 in 802 zgoraj, ne more sklicevati na ta dva sporazuma, da bi izpodbijal zakonitost izpodbijane odločbe (uvodna izjava 1053 izpodbijane odločbe).

Trditve strank

- 1171 Microsoft trdi, da mu je z izpodbijano odločbo naloženo, naj razvije različico svojega operacijskega sistema Windows, iz katere bi bila odstranjena „skoraj cela“ multimedijška funkcija, in ta „okrnjeni proizvod“ pod blagovnimi znamkama Microsoft in Windows ponudi potrošnikom v Evropi. S tem naj bi ta odločba vplivala na njegove pravice iz znamke in avtorske pravice, torej dve kategoriji pravic, ki naj bi jih bile Skupnosti zakonito dolžne zaščititi v skladu s Sporazumom TRIPS.
- 1172 Prvič, Microsoft glede svojih pravic iz znamke trdi, da jih izpodbijana odločba omejuje, kar je v nasprotju s členoma 17 in 20 Sporazuma TRIPS. Pojasnjuje, da so v skladu s členom 17 Sporazuma TRIPS izjeme od pravic iz znamke lahko samo omejene in morajo upoštevati legitimne interese lastnika znamke in tretjih oseb. V členu 20 Sporazuma TRIPS pa naj bi bilo določeno, da uporabe znamke ne smejo neutemeljeno ovirati posebne zahteve, kot so „uporaba v posebni obliki ali uporaba na način, ki škoduje njeni lastnosti razločevanja med proizvodi ali storitvami enega podjetja in proizvodi ali storitvami drugih podjetij“.

1173 Po Microsoftovem mnenju mu Komisija z zahtevo, naj podeljuje licence za različico sistema Windows brez multimedijske funkcije, nalaga, naj namesti svojo „najdražgocenejšo“ znamko na proizvod, ki ga ni razvil in za katerega ne ve, ali bo deloval na želeni način. Poleg tega bi lahko obstajala verjetnost zmede med to različico sistema Windows in različico, ki vsebuje multimedijsko funkcijo. Microsoft tudi meni, da izpodbijana odločba vpliva na njegovo pravico do nadzora kakovosti proizvodov, na katerih je nameščena znamka, in v zvezi s tem ponavlja, da bo različica sistema Windows, naložena s členom 6(a) izpodbijane odločbe, vplivala na delovanje vrste elementov samega operacijskega sistema Windows na eni strani ter aplikacij in spletnih mest, ki uporabljajo navedeno multimedijsko funkcijo, na drugi strani. Microsoft meni, da „ovire“, ki jih tako povzročata izpodbijana odločba, ne spadajo v vrsto „omejenih“ izjem, predvidenih s členom 17 Sporazuma TRIPS. Dodaja, da je njemu naložena obveznost, naj svoji znamki Windows in Microsoft namesti na manj kakovostne proizvode, nad katerimi ne more izvajati nadzora zasnove, v neposrednem nasprotju z njegovimi interesi ter interesi potrošnikov in tretjih razvijalcev programske opreme.

1174 Člen 20 Sporazuma TRIPS naj ne bi bil kršen, ker Komisija Microsoftu kljub obstoju enako učinkovitih alternativnih možnosti nalaga, naj škodi znamki Windows tako, da bi to zmanjšalo njeno vlogo označbe porekla in kakovosti, kar bi povzročilo zmedo med potrošniki in škodilo „dobremu imenu“ te znamke.

1175 Drugič, Microsoft glede svojih avtorskih pravic trdi, da izpodbijana odločba vpliva na njegove izključne pravice – zaščitene s Sporazumom TRIPS – da dovoli prilagoditve, ureditve in druge spremembe svojih del, reproduciranje svojih del na kakršen koli način in v kakršni koli obliki ter distribuira izvode sistema Windows javnosti. S to odločbo naj bi mu bilo namreč naloženo, naj razvije prilagojeno različico sistema Windows, ki ne bi ustrezala njegovi zasnovi in bi predstavljala znatno spremembo njegovega zaščitenege dela, in podeli licence za uporabo izvodov te „prisilno prilagojene različice svojega zaščitenege dela“. Microsoft trdi, da je s Sporazumom TRIPS

dovoljeno prisilno podeljevanje licenc za delo, zaščiteno z avtorskimi pravicami, samo pod pogoji, določenimi v členu 13 tega sporazuma, ki v obravnavanem primeru niso izpolnjeni.

- 1176 Komisija predvsem trdi, da zakonitosti izpodbijane odločbe ni mogoče nadzirati z vidika Sporazuma TRIPS (glej točko 789 zgoraj).
- 1177 Komisija podredno trdi, da so Microsoftove trditve vsekakor popolnoma neutemeljene.
- 1178 Prvič, Komisija v zvezi s tem zavrača Microsoftove trditve glede njegovih pravic iz znamke.
- 1179 Najprej trdi, da so te trditve težko razumljive in da Microsoft ne pojasnjuje, ali se zadevna kršitev Sporazuma TRIPS nanaša na ugotovitev zlorabe, ki jo pomeni vezana prodaja, v izpodbijani odločbi ali ukrep za odpravo te zlorabe.
- 1180 Nato Komisija navaja, da ima v skladu s členom 16(1) Sporazuma TRIPS lastnik registrirane znamke izključno pravico preprečiti tretjim osebam, ki nimajo njegove privolitve, da uporabijo enake ali podobne znake. Vendar naj Microsoft ne bi pojasnil, kako naj bi izpodbijana odločba vplivala na to pravico niti koliko bi lahko uporabo teh znamk zaradi te odločbe neutemeljeno ovirale posebne zahteve v smislu člena 20 Sporazuma TRIPS. Po mnenju Komisije je torej zgoraj navedena izključna pravica ohranjena v obravnavanem primeru, prav tako tudi funkcija znamke kot jamstva porekla proizvodov.

- 1181 Komisija dodaja, da korektivni ukrep iz člena 6(a) izpodbijane odločbe nikakor ne vpliva na Microsoftovo pravico nadzirati kakovost proizvodov, na katerih je nameščena znamka, saj bo ohranil „popoln nadzor nad svojimi proizvodi“. Poleg tega meni, da je že zavrnila trditev, da je različica sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player okrnjen proizvod. Komisija glede verjetnosti zmede, na katero se sklicuje Microsoft, predvsem trdi, da se ji je mogoče izogniti z ustreznimi informacijami in označevanjem.
- 1182 Končno, Komisija trdi, da bi tudi ob domnevi, da izpodbijana odločba vpliva na Microsoftove pravice iz znamke, določba o odstopanju iz člena 17 Sporazuma TRIPS v povezavi s členom 8(2) in členom 40(2) tega sporazuma omogočila prenehanje kršitve konkurenčnega prava, ugotovljene v izpodbijani odločbi.
- 1183 Drugič, Komisija zavrača trditve, ki jih Microsoft opira na svoje avtorske pravice.
- 1184 Najprej v zvezi s tem poudarja, da izpodbijana odločba tretjim osebam ne dovoljuje, da prilagodijo ali reproducirajo Microsoftova dela, zaščiteni z avtorsko pravico, in meni, da se Microsoft ne more sklicevati na „pravico do celovitosti“, ki naj bi bila moralna pravica in naj zato ne bi bila pokrita s Sporazumom TRIPS.
- 1185 Nato Komisija meni, da utemeljitev, ki jih Microsoft opira na člen 13 Sporazuma TRIPS, ni mogoče sprejeti. V zvezi s tem predvsem opozarja, da izpodbijana odločba obravnava „poseben primer“ v smislu tega člena, saj velja za „primere vezane prodaje, ki naj bi pomenili zlorabo prevladujočega položaja“.

- 1186 Končno, Komisija meni, da bi tudi ob domnevi, da izpodbijana odločba vpliva na Microsoftove avtorske pravice, določba o odstopanju iz člena 13 Sporazuma TRIPS v povezavi s členom 8(2) in členom 40(2) tega sporazuma omogočila prenehanje kršitve konkurenčnega prava, ugotovljene v izpodbijani odločbi.
- 1187 SIIA v bistvu podpira trditve Komisije.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 1188 Sodišče prve stopnje ugotavlja, da Microsoft izpodbija zakonitost izpodbijane odločbe, saj naj bi bila ta v nasprotju z različnimi določbami Sporazuma TRIPS, ter zlasti s členi 13, 17 in 20 tega sporazuma.
- 1189 Vendar kot je bilo navedeno že v točki 801 zgoraj, v skladu z ustaljeno sodno prakso sporazumi STO ob upoštevanju njihove narave in sistematike načeloma niso del pravil, z vidika katerih Sodišče nadzira zakonitost aktov institucij Skupnosti.
- 1190 Kot je bilo prav tako že ugotovljeno v točki 802 zgoraj, je Sodišče Skupnosti pristojno za nadzor zakonitosti ravnanja toženih institucij ob upoštevanju pravil STO le v primeru, da je Skupnost skušala izpolniti določeno obveznost, prevzeto v okviru STO, ali v primeru, da akt Skupnosti izrecno napotuje na točno opredeljene določbe sporazumov STO. Ker okoliščine primera očitno ne ustrezajo nobenemu od teh

primerov, se Microsoft ne more sklicevati na Sporazum TRIPS ter zlasti na člene 13, 17 in 20 tega sporazuma v podporo svojemu predlogu za razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe v delu, ki zadeva vprašanje vezane prodaje sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player.

1191 Iz tega sledi, da je treba zavrniti ta del prvega tožbenega razloga, ne da bi bilo treba preučiti trditve, ki jih je Microsoft navedel v podporo temu razlogu.

1192 Treba je dodati, da vsekakor nič v določbah Sporazuma TRIPS ne nasprotuje temu, da organi članic STO za konkurenco odredijo korektivne ukrepe, ki omejujejo ali urejajo izvajanje pravic intelektualne lastnine podjetja s prevladujočim položajem, ko podjetje uveljavlja te pravice na protikonkurenčen način. Kot Komisija upravičeno opozarja, iz člena 40(2) Sporazuma TRIPS izrecno izhaja, da imajo članice STO pravico urediti zlorabo takih pravic, da preprečijo negativne učinke na konkurenco. V tej določbi je namreč določeno:

„Nič v tem sporazumu članicam ne preprečuje, da v svoji zakonodaji ne bi določile prakse ali pogojev dajanja licenc, ki v določenih primerih pomenijo zlorabo pravic intelektualne lastnine in imajo negativen učinek na konkurenco na ustreznem trgu. Kot je določeno zgoraj, lahko članica v skladu z drugimi določbami tega sporazuma sprejme ustrezne ukrepe za preprečitev ali nadzor take prakse, ki vključuje npr. izključne povratne pogoje, pogoje za preprečitev zanikanja veljavnosti in prisilno dajanje licenc za pakiranje na podlagi ustreznih zakonov in predpisov te članice.“

1193 Iz vsega zgoraj navedenega izhaja, da je treba prvi tožbeni razlog zavrni kot v celoti neutemeljen.

3. Drugi tožbeni razlog: kršitev načela sorazmernosti

a) Izpodbijana odločba

1194 V členu 6 izpodbijane odločbe je Microsoftu kot ukrep za odpravo vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, navedene v členu 2(b) te odločbe, predvsem naloženo, naj v roku 90 dni od vročitve navedene odločbe ponudi popolnoma delujočo različico svojega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike, ki ne vsebuje predvajalnika Windows Media Player, pri čemer Microsoft ohrani pravico do ponujanja svojega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player. V tem členu 6 je tudi določeno, da mora Microsoft v istem roku sporočiti vse ukrepe, ki jih bo sprejel za izpolnitev te obveznosti.

1195 Komisija v uvodnih izjavah od 1011 do 1042 izpodbijane odločbe pojasnjuje ta korektivni ukrep.

1196 Na prvem mestu Komisija opisuje obseg navedenega korektivnega ukrepa (uvodne izjave od 1011 do 1014 izpodbijane odločbe).

1197 Predvsem pojasnjuje, da Microsoftu naložena obveznost, naj ponudi različico sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player, zadeva primer, ko se licenca za

sistem Windows podeljuje neposredno končnim uporabnikom, in tudi primer, ko se licenca podeljuje proizvajalcem originalne opreme. Prav tako dejstvo, da Microsoft obdrži možnost ponujanja različice sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player, velja za končne uporabnike in tudi proizvajalce originalne opreme.

- 1198 Poleg tega Komisija Microsoftu prepoveduje, da bi sprejel kakršen koli tehnološki, trgovski, pogodbeni ali drug ukrep, ki bi imel enak učinek kot vezana prodaja sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player, in pri tem zlasti poudarja, da mora biti različica sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player enako zmožljiva kot različica sistema Windows, ki vsebuje ta predvajalnik. V uvodni izjavi 1013 izpodbijane odločbe je nepopoln seznam praks, ki so prepovedane na tej podlagi.
- 1199 Na drugem mestu Komisija določa rok 90 dni, v katerem mora Microsoft izvesti zadevni korektivni ukrep (uvodne izjave od 1015 do 1017 izpodbijane odločbe).
- 1200 Na tretjem mestu Komisija zavrača Microsoftovo trditev, da korektivni ukrep iz člena 6(a) izpodbijane odločbe ni dovolj natančen, saj naj Microsoft ne bi vedel, katero programsko kodo mora odstraniti iz svojega proizvoda (uvodne izjave od 1018 do 1021 izpodbijane odločbe). Komisija navaja predvsem primer sistema Windows XP Embedded in vztraja pri tem, da v izpodbijani odločbi Microsoftu nikakor ni naloženo, naj odstrani vse multimedijske datoteke iz sistema Windows, ampak samo tiste, ki sestavljajo predvajalnik Windows Media Player.
- 1201 Na četrtem mestu Komisija navaja vrsto premislekov, da bi dokazala sorazmernost zadevnega korektivnega ukrepa (uvodne izjave od 1022 do 1042 izpodbijane odločbe).

- 1202 Prvič, v zvezi s tem trdi, da je ta ukrep potreben za odpravo omejevanja konkurence, ki je posledica očitane ravnanja (uvodna izjava 1022 izpodbijane odločbe).
- 1203 Drugič, Komisija opozarja, da korektivni ukrep iz člena 6(a) izpodbijane odločbe Microsoftu ne preprečuje, da trži svoj multimedijski predvajalnik, niti mu ne nalaga drugih omejitev razen prepovedi nadaljnega izvajanja zadevne vezane prodaje ali sprejetja ukrepov z enakim učinkom, kot jih ima navedena vezana prodaja (uvodna izjava 1023 izpodbijane odločbe). Ponavlja, da je Microsoftu dovoljeno še naprej tržiti različico sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player (ista uvodna izjava).
- 1204 Tretjič, Komisija zavrača Microsoftovo utemeljitev, ki temelji na dejstvu, da znatno povpraševanje potrošnikov po operacijskih sistemih za odjemalske osebne računalnike brez multimedijske funkcije ne obstaja (uvodni izjavi 1024 in 1025 izpodbijane odločbe). V bistvu trdi, da bodo proizvajalci originalne opreme lahko izpolnili pričakovanja potrošnikov s tem, da bodo v odjemalske osebne računalnike, ki jih prodajajo, vnaprej namestili multimedijski predvajalnik po svoji izbiri.
- 1205 Četrtrič, Komisija v uvodnih izjavah od 1026 do 1034 izpodbijane odločbe preučuje trditve, ki jih Microsoft opira na domnevno medsebojno odvisnost sistema Windows in predvajalnika Windows Media Player. S tem ko ponovno navaja primer sistema Windows XP Embedded, zavrača trditve, da bi odstranitev kode predvajalnika Windows Media Player škodila celovitosti operacijskega sistema. Poleg tega trdi, da Microsoft ni dokazal, da je vključitev predvajalnika Windows Media Player v sistem Windows predpogoj za povečanje učinkovitosti. V zvezi s tem predvsem opozarja, da „[r]azvijalci programske opreme, čeprav razvijajo svoje multimedijske rešitve ali vključujejo v svoj proizvod kodo, ki jo je mogoče prerazporediti in jo ponujajo tretje osebe, niso odvisni od prisotnosti multimedijskega predvajalnika na odjemalskem osebem računalniku uporabnika“ (uvodna izjava 1032 izpodbijane odločbe).

1206 Končno, petič, Komisija v uvodnih izjavah od 1035 do 1042 izpodbijane odločbe preučuje trditve, ki jih Microsoft opira na domnevno medsebojno odvisnost sistema Windows in aplikacij, ki jih razvijajo tretje osebe. Predvsem zavrača trditev, da naj bi odstranitev kode predvajalnika Windows Media Player imela škodljive posledice za ponudnike vsebin in razvijalce programske opreme. Glede ponudnikov vsebin navaja, da ni redko, da ti iščejo rešitve za ugotavljanje, kateri multimedijski predvajalnik je nameščen na danem odjemalskem osebem računalniku, in določijo ukrepe, ki jih je treba sprejeti, če bi predvajanje njihovih vsebin zahtevalo poseben predvajalnik ali posebno različico danega predvajalnika (uvodna izjava 1037 izpodbijane odločbe). Komisija glede razvijalcev programske opreme zavrača trditev, ki jo Microsoft opira na prednost ohranjanja sistema Windows kot „skladnega računalniškega okolja“ (uvodna izjava 1041 izpodbijane odločbe). V bistvu meni, da se Microsoft ne more sklicevati na to, da njegova praksa razvijalcem programske opreme, katerih proizvodi se opirajo na multimedijske predvajalnike, omogoča, da imajo na voljo „fiksno referenco“ na tem področju, saj navedena praksa izkrivlja konkurenco na podlagi prednosti (uvodna izjava 1042 izpodbijane odločbe).

b) Trditve strank

1207 Microsoft trdi, da korektivni ukrep iz člena 6(a) izpodbijane odločbe s treh vidikov krši načelo sorazmernosti.

1208 Najprej ta korektivni ukrep ne upošteva legitimnega interesa razvijalcev programske opreme in ustvarjalcev spletnih mest, da „ohranijo sistem Windows kot stabilno in skladno računalniško okolje“.

1209 Nadalje naj bi navedeni korektivni ukrep kršil Microsoftove moralne pravice z zahtevo, naj Microsoft okrni svoj operacijski sistem Windows in tretjim osebam

podeli licence za to okrnjeno različico svojega proizvoda. Predvsem naj ne bi upošteval Microsoftove pravice, da nasprotuje spremembam, deformaciji in okrnitvi svojega dela ter drugim posegom v to delo.

- 1210 Tretjič, Microsoft trdi, da je korektivni ukrep iz člena 6(a) izpodbijane odločbe „notranje protisloven“ in da ne more ravnati v skladu z njim, saj se od njega zahteva, da odstrani pomembne funkcije iz sistema Windows in sočasno zagotovi, da okrnjena različica sistema Windows ni manj zmogljiva od različice tega sistema s predvajalnikom Windows Media Player.
- 1211 Komisija meni, da je zadevni korektivni ukrep sorazmeren, zlasti ker Microsoft ohranja pravico do ponujanja različice sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player. Prav tako opozarja, da ta korektivni ukrep Microsoftu ne preprečuje, da trži svoj multimedijski predvajalnik niti da ga še naprej ponuja ločeno za prenos.
- 1212 Komisija izpodbija trditev, da je nemogoče določiti programsko kodo predvajalnika Windows Media Player ali ravnati v skladu s korektivnim ukrepom iz člena 6(a) izpodbijane odločbe, in poudarja, da Microsoft sam priznava, da je že razvil različico sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player, ki je pripravljena, da jo da na trg. Poleg tega se sklicuje na uvodne izjave od 1018 do 1021 izpodbijane odločbe.
- 1213 Komisija poleg tega trdi, da Microsoft ni predložil nobenega dokaza, da naj bi ta korektivni ukrep povzročil škodo tretjim osebam ali okrnitev operacijskega sistema.

- 1214 Komisija glede domnevne kršitve Microsoftovih moralnih pravic trdi, da se Microsoft „običajno ne obravnava kot imetnik moralnih pravic v Evropi“. Poleg tega naj zadevni korektivni ukrep avtorjem dela ne bi preprečeval, da zahtevajo njegovo „avtorstvo“, in ne bi zahteval nobenega razkritja kode.
- 1215 Končno, Komisija, ki jo v tej točki podpira SIIA, meni, da ukrepi, določeni s sodbo District Court z dne 1. novembra 2002, ne zadostujejo za odpravo zlorabe, ki jo pomeni vezana prodaja, ugotovljena v izpodbijani odločbi. Opozarja, da Microsoft s to sodbo ni zavezan odstraniti kode predvajalnika Windows Media Player iz operacijskega sistema za odjemalske osebne računalnike, ampak samo zagotoviti način, ki proizvajalcem originalne opreme in končnim uporabnikom omogoča, da na zaslonu računalnika skrijejo ikono in dostope do programa Windows Media Player. Poleg tega naj bi Microsoft razvil ta mehanizem prikrivanja tako, da se predvajalnik Windows Media Player lahko ponovno zažene in razveljavi privzete nastavitve uporabnikov. Ukrepi iz navedene sodbe naj torej ne bi vplivali na splošno razširjenost kode predvajalnika Windows Media Player na odjemalskih osebnih računalnikih niti posledično na spodbude razvijalcev programske opreme in ponudnikov vsebin, naj „svoje komplementarne ponudbe usmerijo na predvajalnik Windows Media Player kot tehnologijo računalniškega okolja“.

c) Presoja Sodišča prve stopnje

- 1216 Sodišče prve stopnje najprej ugotavlja, da Microsoft v podporo temu tožbenemu razlogu v bistvu ponavlja iste trditve, kot jih je predstavil v okviru prvega tožbenega razloga v zvezi s pogojem neobstoja objektivne utemeljitve (glej točke od 1102 do 1122 zgoraj).

- 1217 Razlogi, zakaj je Sodišče prve stopnje menilo, da zadnjenavedene trditve niso utemeljene, se morajo upoštevati tudi pri preučitvi tega tožbenega razloga.
- 1218 Najprej je v zvezi s trditvijo, da Komisija ni upoštevala interesa razvijalcev programske opreme in ustvarjalcev spletnih mest, da imajo na voljo stabilno in dobro opredeljeno računalniško okolje, dovolj napotiti na točke od 1148 do 1153 zgoraj.
- 1219 Nadalje Microsoftova trditev, da ga korektivni ukrep iz člena 6(a) izpodbijane odločbe zavezuje k okrnitvi njegovega operacijskega sistema Windows in podelitvi licence za tako okrnjeno različico njegovega proizvoda tretjim osebam, je bila zavrnjena že v točki 1165 zgoraj.
- 1220 V zvezi s tem je treba spomniti, da z izpodbijano odločbo Microsoftu ni naloženo, naj ponuja različico sistema Windows, iz katere naj bi bile odstranjene vse multimedijske datoteke, vključno s tistimi, ki se nanašajo na osnovno multimedijsko infrastrukturo operacijskega sistema. To zadeva samo datoteke, ki sestavljajo predvajalnik Windows Media Player in ki jih Microsoft sam v tehnični dokumentaciji razlikuje od drugih datotek (glej točki 916 in 1164 zgoraj). Treba je tudi spomniti, da primer sistema Windows XP Embedded dokazuje, da neobstoj predvajalnika Windows Media Player v operacijskem sistemu ne škodi celovitosti drugih funkcij tega sistema (glej točko 1165 zgoraj).
- 1221 Treba je dodati, da je Microsoft svoj pretočni multimedijski predvajalnik v celotnem obdobju od junija 1998 do maja 1999 ponujal kot ločeno programsko aplikacijo, ne da bi to vplivalo na delovanje operacijskega sistema Windows. Kot je bilo navedeno

že v točki 936 zgoraj, je Microsoft na obravnavi priznal, da maja 1999 s tehničnega vidika nič ni nasprotovalo temu, da še naprej tako ponuja svoj multimedijski predvajalnik, torej ne da bi ga vključil v operacijski sistem Windows 98 Second Edition.

1222 Še naprej, iz premislekov, predstavljenih v točkah od 1219 do 1221 zgoraj, izhaja, da Microsoftova trditev, da je korektivni ukrep iz člena 6(a) izpodbijane odločbe „notranje protisloven“ in da ne more ravnati v skladu z njim, ni utemeljena. Ta trditev namreč temelji na napačni predpostavki, da je različica sistema Windows, naložena s to določbo, okrnjena različica njegovega operacijskega sistema. Kot Komisija upravičeno opozarja v svojih pisanjih, čeprav je očitno, da funkcije, ki jih ponuja predvajalnik Windows Media Player, če je ta odstranjen iz sistema Windows, niso več na voljo v taki različici operacijskega sistema, iz tega vseeno ni mogoče sklepati, da je navedena različica okrnjena ali v vseh pogledih manj zmogljiva kot različica operacijskega sistema z navedenim predvajalnikom. V zvezi s tem je treba spomniti, da je treba zahtevo, da mora Microsoft ponuditi „popolnoma delujočo“ različico svojega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike, ki ne vsebuje predvajalnika Windows Media Player (člen 6(a) izpodbijane odločbe), razumeti predvsem z vidika trditve v uvodni izjavi 1012 izpodbijane odločbe, da bo morala biti „različica sistema Windows brez [predvajalnika Windows Media Player] predvsem tako zmogljiva kot različica sistema Windows s [predvajalnikom Windows Media Player] ob upoštevanju dejstva, da funkcija predvajalnika [Windows Media Player] po definiciji ne bo del različice sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player“.

1223 Nadalje, Sodišče prve stopnje meni, da korektivni ukrep iz člena 6(a) izpodbijane odločbe ni nesorazmeren, ampak je ustrezen način za odpravo zadevne kršitve in rešitev opredeljenih vprašanj konkurence, saj povzroča najmanj nevšečnosti Microsoftu in njegovemu poslovnemu modelu.

- 1224 Tako izvedba tega ukrepa ne zahteva nobene spremembe Microsoftove sedanje tehnične prakse, razen razvoja različice sistema Windows, naložene s členom 6(a) izpodbijane odločbe.
- 1225 Microsoft predvsem ohranja pravico do ponujanja različice sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player. V zvezi s tem je treba spomniti, da je edini namen Komisije dati potrošnikom možnost, da dobijo ta operacijski sistem brez tega multimedijskega predvajalnika.
- 1226 Treba je še dodati, kot Komisija upravičeno opozarja, da zadevni korektivni ukrep ne vpliva na Microsoftovo možnost, da trži svoj multimedijski predvajalnik in ga ponuja zlasti s prenosom z interneta.
- 1227 Končno, Sodišče prve stopnje ugotavlja, da je Komisija zaradi razlogov, navedenih v točki 974 zgoraj, utemeljeno sklepala, da ukrepi, ki jih je Microsoft sprejel na podlagi ameriške poravnave, ne zadostujejo za odpravo zadevne zlorabe in rešitev opredeljenih vprašanj konkurence.
- 1228 Iz vseh zgornjih ugotovitev izhaja, da je treba drugi tožbeni razlog zavrniti kot neutemeljen.
- 1229 Zato je treba zavrniti predloge za razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe v delu, ki se nanaša na vprašanje vezane prodaje sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player.

D – *Vprašanje neodvisnega pooblaščenca*

1. Izpodbijana odločba

1230 Microsoft mora v skladu s členom 4, prvi pododstavek, izpodbijane odločbe odpraviti zlorabi, navedeni v členu 2, v skladu s členoma 5 in 6 iste odločbe. Microsoft se mora tudi vzdržati vsakršnega ravnanja, katerega cilj ali učinek je enak ali podoben cilju ali učinku navedenih zlorab (člen 4, drugi pododstavek).

1231 V členu 5 izpodbijane odločbe je kot ukrep za odpravo zavrnitve posredovanja informacij o interoperabilnosti, ki pomeni zlorabo, Microsoftu naloženo, da v roku 120 dni od vročitve te odločbe razkrije informacije o interoperabilnosti vsem podjetjem, ki želijo razvijati in distribuirati operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin, ter tem podjetjem pod razumnimi in nediskriminatornimi pogoji dovoli uporabo teh informacij za razvoj in distribucijo operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Microsoft je dolžan tudi zagotoviti, da se razkrite informacije o interoperabilnosti po potrebi in pravočasno posodablajo. Končno, v členu 5 izpodbijane odločbe je Microsoftu naloženo, naj v roku 120 dni od vročitve te odločbe vzpostavi sistem ocenjevanja, ki omogoči zainteresiranim podjetjem, da se učinkovito informirajo o obsegu in pogojih uporabe informacij o interoperabilnosti.

1232 V členu 6 izpodbijane odločbe je kot ukrep za odpravo vezane prodaje operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player, ki pomeni zlorabo, Microsoftu predvsem naloženo, naj v roku 90 dni od vročitve te odločbe ponudi popolnoma delujočo različico svojega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike, ki ne vsebuje predvajalnika

Windows Media Player, pri čemer Microsoft ohrani pravico do ponujanja svojega operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player.

- 1233 Poleg tega je v členu 7 izpodbijane odločbe določena vzpostavitev mehanizma spremljanja, ki Komisiji pomaga nadzirati, ali Microsoft ravna v skladu z izpodbijano odločbo, in zajema predvsem imenovanje neodvisnega pooblaščenca. V skladu s tem členom mora Microsoft predlagati ta mehanizem v roku 30 dni od vročitve te odločbe, pri čemer bi bila Komisija „pooblaščenca, da naloži tak mehanizem z odločbo“, če bi menila, da predlagani mehanizem ni ustrezen.
- 1234 Komisija v uvodnih izjavah od 1043 do 1048 izpodbijane odločbe podrobneje opisuje mehanizem spremljanja, naveden v prejšnji točki, in zlasti navaja „načela, ki jih mora Microsoft upoštevati [pri pripravi svojega predloga za imenovanje neodvisnega pooblaščenca]“ (uvodna izjava 1044 izpodbijane odločbe).
- 1235 Komisija tako v uvodni izjavi 1045 izpodbijane odločbe navaja, da je „bistvena odgovornost“ pooblaščenca izdajanje mnenj, in sicer na zahtevo tretje osebe, Komisije ali na lastno pobudo, o „tem, ali Microsoft v nekaterih pogledih ni izpolnil svojih obveznosti na podlagi [...] [izpodbijane] odločbe, in o vseh pomembnih vprašanjih v zvezi z učinkovitim izvajanjem te odločbe“.
- 1236 Komisija v uvodnih izjavah 1046 in 1047 izpodbijane odločbe pojasnjuje nalogo pooblaščenca glede vsake od obeh zadevnih zlorab (glej točko 1261 spodaj).

1237 Komisija v uvodni izjavi 1048 izpodbijane odločbe navaja načela, ki bi jih Microsoft moral upoštevati pri svojem predlogu pooblaščenca. Prvič, Komisija trdi, da bo tega pooblaščenca imenovala s seznama oseb, ki ga bo sestavil Microsoft. Microsoft mora določiti postopek, ki Komisiji dovoljuje imenovati pooblaščenca po njeni izbiri, če meni, da nobena od predlaganih oseb ni sposobna izvajati zahtevanih nalog. Drugič, Komisija navaja, da mora biti pooblaščenec neodvisen od Microsofta in da je treba sprejeti „vse ukrepe [...] za zagotovitev, da ni in ne bo izpostavljen navzkrižju interesov“. Pooblaščenec mora imeti potrebne kvalifikacije za dobro opravljanje svoje naloge in možnost, da najame izvedence, ki v njegovem imenu opravijo nekatere natančno opredeljene naloge. Tretjič, Komisija trdi, da je treba sprejeti ukrepe, da se pooblaščenca zagotovi „dostop do Microsoftove pomoči, informacij, dokumentov, prostorov in zaposlenih v takem obsegu, kot bo to lahko razumno zahteval pri izvajanju svoje naloge“. Četrto, Komisija meni, da mora imeti pooblaščenec popoln dostop do izvirne kode upoštevanih Microsoftovih proizvodov. Končno, petič, Komisija pojasnjuje, da bo „vse stroške, povezane z imenovanjem pooblaščenca, vključno s pravičnim plačilom za naloge, ki jih ta opravi, nosil Microsoft“.

2. Trditve strank

1238 Microsoft meni, da je obveznost, ki mu je naložena s členom 7 izpodbijane odločbe, da imenuje neodvisnega pooblaščenca, nezakonita, saj Komisija nima pravice, po eni strani, da posamezniku podeli izvedbena pooblastila, ki so ji podeljena z Uredbo št. 17, in po drugi strani, da mu naloži plačilo stroškov, povezanih s spremljanjem upoštevanja izpodbijane odločbe, vključno s plačilom neodvisnega pooblaščenca.

1239 Microsoft uvodoma zanika, da je njegov predlog za razglasitev ničnosti člena 7 izpodbijane odločbe prenašljiv. Komisija se zlasti ne more sklicevati na to, da bi lahko

mehanizem spremljanja naložila z ločeno odločbo, če ne bi bila zadovoljna z Microsoftovim predlogom in če bi ta potem lahko zahteval razglasitev ničnosti te odločbe.

1240 Nato na prvem mestu Microsoft trdi, da iz uvodnih izjav od 1043 do 1048 izpodbijane odločbe jasno izhaja, da so pooblastila, ki so v obravnavanem primeru podeljena neodvisnemu pooblaščenцу, preiskovalna in izvedbena pooblastila, ki jih ima običajno Komisija. Opozarja, da je ta pooblaščenec, čeprav je njegova glavna naloga izdajanje mnenj o upoštevanju izpodbijane odločbe, pooblaščen tudi za preučevanje ukrepov, ki jih Microsoft sprejme za izpolnjevanje te odločbe. Microsoft poudarja, da je v opombi 1317 v izpodbijani odločbi navedeno, da „[p]ooblaščenec ne sme biti samo odziven, ampak mora imeti proaktivno vlogo pri nadziranju, ali Microsoft upošteva svoje obveznosti“. Cilj izpodbijane odločbe naj bi bil torej določiti neodvisni vir preiskovalnih in izvedbenih ukrepov.

1241 V skladu s členoma 11 in 14 Uredbe št. 17 ter členi od 18 do 21 Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 [ES] in 82 [ES] (UL 2003, L 1, str. 1) naj bi imeli preiskovalna in izvedbena pooblastila v zvezi z navedenimi pravili izključno Komisija in nacionalni organi, pristojni za konkurenco. Nobena od teh uredb naj ne bi dovoljevala Komisiji, da svoja pooblastila prenese na tretje osebe niti *a fortiori* na posameznike.

1242 Microsoft dodaja, da mu Komisija s tem prenosom pooblastil jemlje zagotovila, ki jih sodna praksa priznava podjetjem za varstvo njihovih pravic do obrambe.

1243 Microsoft v repliki pojasnjuje, da nima nobenega ugovora zoper to, da neodvisni pooblaščenec svetuje Komisiji glede tehničnih vprašanj. Vendar meni, da bi morala Komisija za to imenovati svojega izvedenca.

1244 Drugič, Microsoft opozarja, da mu je s členom 7 izpodbijane odločbe v povezavi z uvodno izjavo 1048(v) te odločbe naloženo, da nosi „vse stroške, povezane z imenovanjem pooblaščenca, vključno s pravičnim plačilom za naloge, ki jih ta opravi“. Vendar Komisija v skladu s pravili o konkurenci zadevnemu podjetju ne more naložiti drugih denarnih obveznosti, razen glob in periodičnih denarnih kazni.

1245 Microsoft meni, da se Komisija ne more sklicevati na pooblastilo, ki se ji priznava, za odreditev prenehanja kršitve nekemu podjetju, da bi upravičila dejstvo, da temu podjetju nalaga stroške, povezane s pooblaščencom. Naložitev take denarne obveznosti naj ne bi imela nobene pravne podlage niti v Uredbi št. 17 niti v Uredbi št. 1/2003 niti v katerem koli drugem aktu.

1246 Komisija primarno trdi, da so Microsoftove trditve v zvezi z vprašanjem pooblaščenca nedopustne, saj so prenašljive, hipotetične in nezadostne, da bi zagotovile razglasitev ničnosti člena 7 izpodbijane odločbe. Opozarja, da je v tem členu Microsoftu naloženo, naj predloži predlog o vzpostavitvi mehanizma spremljanja, pri čemer se Komisiji pridržuje pravico, da naloži tak mehanizem z odločbo, če bi menila, da mehanizem, ki ga je predlagal Microsoft, ni ustrezen. Navaja, da so v uvodnih izjavah od 1044 do 1048 izpodbijane odločbe navedena načela, ki jih mora Microsoft upoštevati pri pripravi svojega predloga, vendar večina teh načel Microsoftu ni naložena s členom 7 izpodbijane odločbe. Predvsem naj v tem členu ne bi bile natančneje določene niti točne naloge neodvisnega pooblaščenca niti „vir“ njegovega plačila. Microsoft bi torej lahko zanj svobodno predlagal nalogo, katere obseg bi bil ožji od obsega, določenega z izpodbijano odločbo, in tudi različne načine plačila. Komisija bi nato lahko zavrnila te predloge in z odločbo naložila drugače izraženo nalogo. Taka odločba bi ne samo potrejevala izpodbijano odločbo, ampak bi bila akt, ki bi ga bilo mogoče izpodbijati.

1247 Komisija podredno trdi, da Microsoftove trditve niso utemeljene.

1248 Prvič, Komisija trdi, da iz uvodnih izjav od 1044 do 1048 izpodbijane odločbe ne izhaja, da je posamezniku podelila preiskovalna in izvedbena pooblastila, ki so ji podeljena s členoma 81 ES in 82 ES. Trdi, da je za „zbiranje informacij“ v izpodbijani odločbi določen samo „sporazumni mehanizem“, s katerim je omogočeno hitro reševanje številnih tehničnih vprašanj, ki se lahko pojavijo v zvezi z izvajanjem korektivnih ukrepov. Priznava, da je v uvodni izjavi 1048 in opombi 1317 v izpodbijani odločbi predvidena možnost, da neodvisni pooblaščenec Microsoftu postavi vprašanja ter ima dostop do dokumentov in izvorne kode upoštevnih proizvodov, vendar trdi, da Microsoftu nič ne preprečuje, da v svojem predlogu za pooblastilo natančneje določi, da lahko zavrne odgovor na taka vprašanja ali dostop do zahtevanih informacij. Komisija bi v primeru take zavrnitve preučila možnost, da ravna v skladu s poglavjem V Uredbe št. 1/2003, in tako ohranila vso diskrecijsko pravico glede uporabe svojih preiskovalnih pooblastil.

1249 Komisija je v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje pojasnila, da člen 7 izpodbijane odločbe temelji na členu 3 Uredbe št. 17 in da določa „izraz“ pooblastila, podeljenega z zadnjenavedenim členom, za sprejemanje odločb, s katerimi podjetjem odredi odpravo kršitev.

1250 Drugič, Komisija trdi, da Microsoftu naloženo plačilo stroškov, povezanih s plačilom pooblaščenca, očitno ni del kazni, ki so določene z Uredbo št. 17 in Uredbo št. 1/2003. Trdi, da če bi bilo treba člen 7 izpodbijane odločbe razumeti tako, kot da nalaga obveznost v zvezi s plačilom neodvisnega pooblaščenca, bi ta obveznost imela pravno podlago v členu 3 Uredbe št. 17. Pojasnjuje, da odločba, sprejeta na podlagi tega člena, lahko vsebuje zahtevo za izvedbo nekaterih dejavnosti ali storitev, ki so bile nezakonito opuščene, in tudi prepoved nadaljnjega izvajanja nekaterih dejavnosti, praks ali

položajev, ki so v nasprotju s Pogodbo, ter da ustvarja določene stroške za naslovnika. Komisija, ki se sklicuje na uvodno izjavo 1044 izpodbijane odločbe, opozarja, da izvajanje korektivnih ukrepov zahteva dejanski nadzor upoštevanja obveznosti, ki so Microsoftu naložene z izpodbijano odločbo.

3. Presoja Sodišča prve stopnje

- 1251 Microsoft želi doseči razglasitev ničnosti člena 7 izpodbijane odločbe, ko trdi, da je Komisija z nezakonitim prenosom svojih preiskovalnih in izvedbenih pooblastil presegla pristojnosti, ki jih ima na podlagi člena 82 ES in Uredbe št. 17. To, da se nekemu podjetju naloži mehanizem spremljanja, kot je naveden v členu 7 izpodbijane odločbe, in stroške plačila tretje stranke, ki jo Komisija imenuje, da ji pomaga pri nadziranju upoštevanja korektivnih ukrepov, odrejenih z odločbo o kršitvi, naj ne bi imelo nobene pravne podlage v pravu Skupnosti.
- 1252 Komisija meni, da je ta predlog za razglasitev ničnosti prenatrjen in torej nedopusten, saj s členom 7 izpodbijane odločbe Microsoftu ni naložena nobena obveznost, ampak je v njem Microsoft samo pozvan, naj predloži predlog o vzpostavitvi morebitnega mehanizma spremljanja. Vsekakor naj ta člen ne bi povzročil nobenega prenosa njenih pooblastil. Komisija trdi, da je podlaga tega mehanizma spremljanja in naložitve plačila neodvisnega pooblaščenca Microsoftu člen 3 Uredbe št. 17, ki Komisiji dovoljuje, da zadevnim podjetjem odredi odpravo ugotovljene kršitve.
- 1253 Treba je spomniti, da se mora zakonitost člena 7 izpodbijane odločbe presojati glede na dejanske in pravne okoliščine, ki so obstajale, ko je bila ta odločba sprejeta. Uredba št. 17 je bila na dan sprejetja te odločbe še vedno v veljavi, saj je Uredba št. 1/2003, ki je Uredbo št. 17 nadomestila, začela veljati 1. maja 2004.

- 1254 Treba je tudi spomniti, da so bila preiskovalna in izvedbena pooblastila, ki jih je Komisija imela na dan sprejetja izpodbijane odločbe, kolikor so pomembna za predlog za razglasitev ničnosti člena 7 te odločbe, pooblastilo iz člena 3(1) Uredbe št. 17, da od zadevnih podjetij zahteva, da odpravijo ugotovljeno kršitev, pooblastila iz člena 11 te uredbe glede zahtev za informacije, preiskovalna pooblastila iz člena 14 iste uredbe in pooblastilo iz člena 16 navedene uredbe, naj podjetjem naloži periodične denarne kazni, da bi jih prisilila k prenehanju ugotovljene kršitve.
- 1255 Najprej, Sodišče prve stopnje meni, da je treba zavrniti trditev Komisije, da je predlog za razglasitev ničnosti člena 7 izpodbijane odločbe prenačilen, ker je v tej odločbi Microsoft samo pozvan, naj predloži predlog, preden Komisija sprejme dokončno odločbo o vzpostavitvi mehanizma spremljanja. Dejstvo, da člen 7 izpodbijane odločbe vsebuje poziv za predložitev predloga, namreč ne more spremeniti zavezujočega značaja tega člena, da Komisija izvaja svoje pooblastilo za odreditev prenehanja kršitve.
- 1256 Ko Komisija v odločbi ugotovi, da je podjetje kršilo člen 82 ES, mora to podjetje pravočasno sprejeti vse potrebne ukrepe, da svoje ravnanje uskladi s to določbo, čeprav Komisija v njej ni predpisala posebnih ukrepov. Če so korektivni ukrepi določeni v navedeni odločbi, jih je zadevno podjetje dolžno izvesti – in ob tem nositi vse stroške, povezane s to izvršitvijo –, v nasprotnem primeru se mu naložijo periodične denarne kazni v skladu s členom 16 Uredbe št. 17 (glej točko 1259 spodaj).
- 1257 Iz besedila člena 7 izpodbijane odločbe in zlasti iz 30-dnevnega roka, naloženega Microsoftu, izhaja, da je s to določbo določen prav tak zavezujoč ukrep. Čeprav je prvi odziv, če Microsoft ne bi predložil ustreznega predloga, naveden v členu 7, drugi pododstavek, in sicer naložitev mehanizma spremljanja z odločbo, ostaja dejstvo, da

se Microsoftu zaradi neupoštevanja obveznosti predložitve predloga lahko naložijo periodične denarne kazni. Zavezujočega značaja odrejenega ukrepa ne more postaviti pod vprašaj zgolj dejstvo, da si Komisija pridržuje pravico naložiti tak mehanizem, če meni, da je Microsoftov predlog neustrezen. Neizvršitev takega posebnega ukrepa, odrejenega v izpodbijani odločbi za odpravo kršitve člena 82 ES, pomeni ločeno kršitev prava Skupnosti, v obravnavanem primeru člena 3 Uredbe št. 17.

¹²⁵⁸ Te presoje ne more ovreči trditev Komisije, da bi Microsoft lahko predložil drugačen predlog, ki bi bil skladnejši z njegovim razumevanjem, kaj mu je Komisija upravičena naložiti. V zvezi s tem je treba spomniti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso izrek akta neločljivo povezan z njegovo obrazložitvijo, tako da ga je treba razlagati, če je potrebno, ob upoštevanju razlogov, ki so vodili do njegovega sprejetja (sodbi Sodišča z dne 15. maja 1997 v zadevi TWD proti Komisiji, C-355/95 P, Recueil, str. I-2549, točka 21, in z dne 29. aprila 2004 v zadevi Italija proti Komisiji, C-91/01, Recueil, str. I-4355, točka 49, ter sodba Sodišča prve stopnje z dne 14. oktobra 2004 v zadevi Pollmeier Malchow proti Komisiji, T-137/02, ZOdl., str. II-3541, točka 60).

¹²⁵⁹ Sodišče prve stopnje namreč meni, da predvsem glede na nalogo, kot je povzeta v točki 1261 spodaj in ki jo Komisija načrtuje za pooblaščenca, ter pooblastila, ki so Komisiji podeljena s členoma 3 in 16 Uredbe št. 17, člen 7 pomeni, da bi Microsoft kršil to odločbo, če v predvidenem roku 30 dni ne bi predložil predloga, skladnega z načeli, navedenimi zlasti v uvodnih izjavah od 1045 do 1048 izpodbijane odločbe, in tvegati, da se mu naloži plačilo periodičnih denarnih kazni v skladu s členom 16 Uredbe št. 17. Iz tega sledi, da je na Microsoftov pravni položaj neposredno vplival člen 7 izpodbijane odločbe, tako da se predlog za razglasitev ničnosti te določbe ne more šteti za prenatrjenega ali hipotetičnega, kot trdi Komisija.

1260 Nato Sodišče prve stopnje meni, da je treba preučiti vprašanje, ali ima člen 7 izpodbijane odločbe pravno podlago v Uredbi št. 17 in ali je Komisija presegla svoja preiskovalna in izvedbena pooblastila, kot trdi Microsoft, ker mu nalaga, naj sprejme imenovanje neodvisnega pooblaščenca, ki bi imel zadevno vlogo in pooblastila.

1261 V zvezi s tem je treba spomniti, da iz uvodnih izjav od 1043 do 1048 izpodbijane odločbe izhaja, da naloga neodvisnega pooblaščenca obsega predvsem naslednje:

- njegova „bistvena odgovornost“ je izdajanje mnenj o tem, ali Microsoft v določenih konkretnih primerih ni izpolnil obveznosti, ki jih ima na podlagi izpodbijane odločbe (vključno z obveznostjo pravilne izvršitve korektivnih ukrepov);
- ta mnenja bodo izdana na zahtevo tretje osebe ali Komisije ali na lastno pobudo pooblaščenca;
- v zvezi s tem je določeno, da pooblaščenec ne sme biti samo odziven, ampak mora imeti proaktivno vlogo pri nadziranju, ali Microsoft upošteva svoje obveznosti (opomba 1317 v izpodbijani odločbi);
- glede zadevne zavrnitve, ki pomeni zlorabo, mora pooblaščenec oceniti, ali so informacije, ki jih razkrije Microsoft, popolne in točne, ali so pogoji, pod katerimi omogoča dostop do specifikacij in dovoljuje njihovo uporabo, razumni in nediskriminatorni ter ali so informacije razkrite pravočasno;

- glede vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, mora pooblaščenec svetovati Komisiji, ali so pritožbe, ki jih tretje osebe vložijo v zvezi z Microsoftovim upoštevanjem njegovih obveznosti, tehnično utemeljene, in predvsem, ali je različica sistema Windows brez predvajalnika Windows Media Player manj zmogljiva od različice sistema Windows s tem predvajalnikom, ki naj bi jih Microsoft še naprej tržil. Pooblaščenec mora tudi preučiti, ali Microsoft s selektivnim, neustreznim ali prepoznam razkritjem vmesnikov API sistema Windows škodi zmogljivostim konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov.

¹²⁶² Komisija v uvodni izjavi 1048 izpodbijane odločbe navaja načela, ki jih mora Microsoft upoštevati pri svojem predlogu neodvisnega pooblaščenca na podlagi člena 7 izpodbijane odločbe. Ta načela so predvsem naslednja:

- pooblaščenca imenuje Komisija s seznama oseb, ki ga predloži Microsoft (uvodna izjava 1048(i));
- pooblaščenec mora biti neodvisen od Microsofta in sprejeti bo treba vse ukrepe za zagotovitev, da ni in ne bo izpostavljen navzkrižju interesov; pooblaščenec mora imeti potrebne kvalifikacije za dobro opravljanje svoje naloge in možnost, da najame izvedence, ki bodo v njegovem imenu opravili nekatere natančno opredeljene naloge (uvodna izjava 1048(ii));
- treba bo sprejeti ukrepe, s katerimi se pooblaščenca zagotovi dostop do Microsoftove pomoči, informacij, dokumentov, prostorov in zaposlenih v takem obsegu, ki ga bo lahko razumno zahteval pri izvajanju svoje naloge (uvodna izjava 1048(iii));

- pooblaščenec ima popoln dostop do izvorne kode upoštevnih Microsoftovih proizvodov (vsi spori glede točnosti in izčrpnosti specifikacij, ki jih bo Microsoft razkril, se bodo lahko rešili samo s preverjanjem tehnične dokumentacije glede na izvorno kodo Microsoftovih proizvodov) (uvodna izjava 1048(iv));

- vse stroške, povezane z imenovanjem pooblaščenca, vključno s pravičnim plačilom za naloge, ki jih opravi, nosi Microsoft (uvodna izjava 1048(v)).

¹²⁶³ Iz tega opisa izhaja, da Komisija razume, da je vloga neodvisnega pooblaščenca ocenjevati in preverjati izvajanje korektivnih ukrepov, po potrebi tako, da ima dostop do virov iz tretje in četrte alineje prejšnje točke, pri čemer deluje samostojno in celo na lastno pobudo.

¹²⁶⁴ Komisija v svojih pisanjih izrecno priznava, da ne more na tretjo osebo prenesti preiskovalnih in izvedbenih pooblastil, ki so ji podeljene z Uredbo št. 17. Zanima, da mehanizem spremljanja, določen z izpodbijano odločbo, vključuje tak prenos pooblastil.

¹²⁶⁵ Nasprotno pa ima Komisija, kot priznava Microsoft, pravico nadzirati, kako zadevno podjetje izvaja korektivne ukrepe, odrejene v odločbi o kršitvi, in zagotoviti, da se drugi potrebni ukrepi za prenehanje protikonkurenčnih učinkov kršitve v celoti izvedejo pravočasno. Zato ima pravico uporabiti preiskovalna pooblastila iz člena 14 Uredbe št. 17 in po potrebi tudi zunanje izvedence, da bi dobila zlasti pojasnila o tehničnih vprašanjih.

- 1266 Poleg tega ne more biti sporno, da lahko Komisija, če se odloči za pomoč zunanjega izvedenca, temu posreduje informacije in dokumente, ki bi jih dobila med izvajanjem svojih preiskovalnih pooblastil v skladu s členom 14 Uredbe št. 17.
- 1267 Na podlagi člena 11(4) in člena 14(3) te uredbe morajo podjetja posredovati informacije, ki jih zahteva Komisija, in se podrediti preiskavam, ki jih ta odredi. Vendar so take zahteve in preiskave po potrebi predmet sodnega nadzora sodišča Skupnosti.
- 1268 Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija z vzpostavitvijo mehanizma spremljanja, ki vključuje imenovanje neodvisnega pooblaščenca, kot je opredeljen v členu 7 izpodbijane odločbe, in ki ima naloge, navedene zlasti v uvodni izjavi 1048(iii) in (iv) te odločbe, preseгла položaj, v katerem imenuje svojega zunanjega izvedenca, da ji med preiskavo svetuje o izvajanju korektivnih ukrepov, določenih v členih 4, 5 in 6 izpodbijane odločbe.
- 1269 Komisija namreč s členom 7 izpodbijane odločbe zahteva imenovanje tretje osebe, ki je pri izvajanju svojih nalog neodvisna ne samo od Microsofta, ampak tudi od Komisije, ker mora pri izvajanju svojih pooblastil ravnati na lastno pobudo in na zahtevo tretjih strank. Kot Komisija opozarja v uvodni izjavi 1043 izpodbijane odločbe, ta zahteva presega sólo obveznost, da ji poroča o Microsoftovih ukrepih.
- 1270 Poleg tega predvidena vloga neodvisnega pooblaščenca ni omejena na postavljanje vprašanj Microsoftu ter poročanje o odgovorih in svetovanje Komisiji o izvajanju korektivnih ukrepov. Sodišče prve stopnje glede Microsoftu naložene obveznosti,

naj pooblaščenca neodvisno od Komisije dovoli dostop do informacij, dokumentov, prostorov in zaposlenih ter do izvorne kode svojih upoštevnihi proizvodov, opozarja, da ni določena nobena časovna omejitev za stalno posredovanje neodvisnega pooblaščenca pri nadzoru Microsoftovih dejavnosti, povezanih s korektivnimi ukrepi. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da iz uvodne izjave 1002 izpodbijane odločbe izhaja, da Komisija meni, da se mora obveznost razkritja informacij o interoperabilnosti uporabljati „prospektivno“ za prihodnje generacije Microsoftovih proizvodov.

- 1271 Iz tega sledi, da Komisija ni pooblaščenca, da v okviru izvajanja pooblastil, ki jih ima na podlagi člena 3 Uredbe št. 17, prisili Microsoft, naj neodvisnemu pooblaščenca podeli pooblastila, za katera sama ni pooblaščenca, da jih podeli tretji osebi. Iz tega sledi, da člen 7, drugi pododstavek, izpodbijane odločbe nima pravne podlage, zlasti kolikor vključuje prenos preiskovalnih pooblastil na neodvisnega pooblaščenca, ki jih lahko v skladu z Uredbo št. 17 izvaja samo Komisija.
- 1272 Poleg tega, če je bil namen Komisije, kot trdi sama, vzpostaviti povsem sporazumni mehanizem, nikakor ni bilo nujno, da je tak mehanizem odredila v členu 7 izpodbijane odločbe.
- 1273 Končno, Komisija presega svoja pooblastila, ko s členom 7 izpodbijane odločbe v povezavi z uvodno izjavo 1048(v) te odločbe Microsoftu nalaga vse stroške, povezane z imenovanjem pooblaščenca, vključno z njegovim plačilom, in tudi stroške, povezane z izvajanjem njegovih nalog.
- 1274 Nobena določba Uredbe št. 17 ne pooblašča Komisije, naj podjetjem naloži stroške, ki jih ima sama zaradi nadzora izvajanja korektivnih ukrepov.

1275 Komisija mora namreč kot organ, zadolžen za izvajanje pravil Skupnosti o konkurenci, še naprej neodvisno, objektivno in nepristransko izvajati odločbe o kršitvi. Bilo bi nezdržljivo z njeno odgovornostjo v zvezi s tem, če bi bilo dejansko izvajanje prava Skupnosti odvisno od volje ali zmožnosti podjetja, ki je naslovnik odločbe, da nosi take stroške, ali če bi njegova volja ali zmožnost vplivala na to izvajanje.

1276 Poleg tega iz sodne prakse izhaja, da Komisija nima neomejene diskrecijske pravice pri pripravi korektivnih ukrepov, ki jih je treba naložiti podjetjem za odpravo kršitve. Načelo sorazmernosti v okviru izvajanja člena 3 Uredbe št. 17 nalaga, da obveznosti, ki se naložijo podjetjem, da bi se odpravila kršitev konkurenčnega prava, ne smejo prestopiti meje tistega, kar je primerno in potrebno za uresničitev zasledovanega cilja, tj. ponovne vzpostavitve zakonitosti glede na pravila, ki so bila v obravnavanem primeru kršena (zgoraj v točki 107 navedena sodba Magill, točka 93).

1277 Če Komisija ni pristojna, da v skladu s členom 3 Uredbe št. 17 podjetju, ki je kršilo člen 82 ES, z odločbo naloži korektivne ukrepe, vključno s stroški, povezanimi s temi ukrepi, ki presega, kar je primerno in potrebno, je še manj pristojna, da temu podjetju naloži stroške, ki jih Komisija nosi pri izpolnjevanju svojih preiskovalnih in izvedbenih pristojnosti.

1278 Iz vseh zgornjih ugotovitev izhaja, da člen 7 izpodbijane odločbe nima pravne podlage v Uredbi št. 17 in torej presega preiskovalna in izvedbena pooblastila, ki jih ima Komisija na podlagi Uredbe št. 17, ker Microsoftu nalaga, naj predloži predlog o vzpostavitvi mehanizma, ki mora po eni strani vključevati imenovanje neodvisnega pooblaščenca s pooblastili, da neodvisno od Komisije dostopa do Microsoftove

pomoči, informacij, dokumentov, prostorov in zaposlenih ter izvorne kode njegovih upoštevnihi proizvodov, in po drugi strani določa, da se Microsoftu naložijo vsi stroški, povezani z imenovanjem pooblaščenca, vključno z njegovim plačilom. Zato si Komisija ne more pridržati pravice, da z odločbo naloži tak mehanizem, če meni, da mehanizem, ki ga je predlagal Microsoft, ni ustrezen.

1279 Iz tega sledi, da je treba razglasiti ničnost člena 7 izpodbijane odločbe v delu, opisanem v prejšnji točki.

II – Predlogi za odpravo globe ali zmanjšanje njenega zneska

A – Izpodbijana odločba

1280 Obe zlorabi, opredeljeni v izpodbijani odločbi, se kaznujeta z globo v višini 497.196.304 EUR (člen 3 izpodbijane odločbe).

1281 Komisija je vprašanje globe preučila v uvodnih izjavah od 1054 do 1080 izpodbijane odločbe.

1282 Na prvem mestu Komisija pojasnjuje, da je upoštevala določbe člena 15(2) Uredbe št. 17 (uvodna izjava 1054 izpodbijane odločbe), in opozarja, da mora za določitev višine globe upoštevati težo in trajanje kršitve ter morebitne oteževalne ali olajševalne okoliščine (uvodna izjava 1055 izpodbijane odločbe).

1283 Na drugem mestu Komisija zavrača trditve, ki jih je Microsoft med upravnim postopkom navedel v podporo svoji tezi, da se mu v obravnavanem primeru mu ne bi smela naložiti nobena globa (uvodne izjave od 1056 do 1058 izpodbijane odločbe).

1284 V zvezi s tem pojasnjuje, prvič, da iz izpodbijane odločbe pravno zadostno izhaja, da je Microsoft namerno ali vsaj iz malomarnosti kršil člen 82 ES in člen 54 Sporazuma EGP (uvodna izjava 1057 izpodbijane odločbe). Drugič, zanika, da je uvedla „novo pravno pravilo“, in meni, da bi se Microsoft torej moral zavedati, da krši zgoraj navedeni določbi (ista uvodna izjava). Tretjič, zavrača Microsoftovo trditev, da se vezana prodaja, ki pomeni zlorabo, ni mogla začeti leta 1999, saj naj bi bile nekatere multimedijske funkcije vključene v operacijski sistem Windows od leta 1992 (ista uvodna izjava).

1285 Na tretjem mestu Komisija pojasnjuje, kako je izračunala globo (uvodne izjave od 1059 do 1079 izpodbijane odločbe).

1286 Prvič, Komisija določi osnovni znesek globe glede na težo in trajanje kršitve (uvodne izjave od 1059 do 1078 izpodbijane odločbe).

1287 Po eni strani glede teže kršitve opozarja, da mora za oceno tega dejavnika upoštevati naravo te kršitve, njene učinke na trg in velikost zadevnega geografskega trga (uvodna izjava 1060 izpodbijane odločbe).

1288 Komisija glede narave kršitve v uvodnih izjavah od 1061 do 1068 izpodbijane odločbe poudarja naslednja dejstva:

- Sodišče je že večkrat razglasilo za nezakonite zavrnitve podjetij s prevladujočim položajem, da posredujejo informacije, in vezane prodaje, ki jih izvajajo ta podjetja;
- Microsoft ima prevladujoči položaj na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike s tržnim deležem, večjim od 90 %;
- za ta trg in tudi za druga dva trga, opredeljena v izpodbijani odločbi, je značilen obstoj velikih neposrednih in posrednih učinkov omrežja;
- Microsoft je v teh okoliščinah sprejel strategijo učinka vzvoda, ki predstavlja dve ločeni zlorabi;
- kar zadeva zavrnitev posredovanja informacij, ki pomeni zlorabo, je Microsoft sprejel splošno ravnanje, katerega cilj je, da v svojo korist oblikuje in izkorišča sklop privilegiranih povezav med svojim operacijskim sistemom za odjemalske osebne računalnike in svojim operacijskim sistemom za strežnike delovnih skupin, in ki vključuje prekinitev prejšnjih višjih ravni posredovanja informacij;
- ta praksa, ki pomeni zlorabo, Microsoftu omogoča, da razširi svoj prevladujoči položaj na trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, ki ima „veliko vrednost“;

- osvojitve zadnjenavedenega trga ima lahko druge škodljive učinke na konkurenco;

- vezana prodaja, ki pomeni zlorabo, Microsoftu zagotavlja, da je njegov predvajalnik Windows Media Player enako splošno razširjen kot njegov operacijski sistem za odjemalske osebne računalnike, kar proizvajalce originalne opreme odvrača od vnaprejšnjega nameščanja tretjih multimedijskih predvajalnikov na odjemalske osebne računalnike in vpliva na konkurenco na trgu pretočnih multimedijskih predvajalnikov;

- poleg tega ima ta praksa, ki pomeni zlorabo, precejšnje učinke na stanje konkurence v sektorju ponujanja vsebin na internetu in sektorju multimedijske programske opreme;

- končno, obvladovanje trga pretočnih multimedijskih predvajalnikov lahko pomeni strateško odprtje k vrsti povezanih trgov, med katerimi nekateri prinašajo velike dobičke.

¹²⁸⁹ Komisija glede na dejavnike, navedene v prejšnji točki, meni, da mora biti kršitev zaradi svoje narave opredeljena kot „zelo resna“ (uvodna izjava 1068 izpodbijane odločbe).

¹²⁹⁰ Komisija glede učinkov kršitve na trg ugotavlja, da ima „ravnanje, ki ga je sprejel Microsoft in ki pomeni uporabo vzvoda, zagotovljenega s prevladujočim položajem na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, za izključitev konkurence, znaten vpliv na trga operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin in pretočnih multimedijskih predvajalnikov“ (uvodna izjava 1069 izpodbijane odločbe).

1291 To ugotovitev opira na naslednja dejstva:

- zavrnitev posredovanja informacij, ki pomeni zlorabo, je Microsoftu omogočila, da je pridobil prevladujoči položaj na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, in lahko odpravi konkurenco na tem trgu (uvodna izjava 1070 izpodbijane odločbe);

- vezana prodaja, ki pomeni zlorabo, je Microsoftu že omogočila osvojitve prvega mesta na trgu pretočnih multimedijskih predvajalnikov, in iz dokazov, preučeni v izpodbijani odločbi, izhaja, da se „trg mogoče že premika v prid [predvajalniku Windows Media Player]“ (uvodna izjava 1071 izpodbijane odločbe).

1292 Komisija glede geografskega obsega zadevnega trga proizvodov navaja, da trije trgi, opredeljeni v izpodbijani odločbi, pokrivajo celotno območje EGP (uvodna izjava 1073 izpodbijane odločbe).

1293 Komisija v uvodni izjavi 1074 izpodbijane odločbe iz predhodne analize sklepa, da je Microsoft zelo resno kršil člen 82 ES in člen 54 Sporazuma EGP, kar se lahko kaznuje z globo, višjo od 20 milijonov EUR. V naslednji uvodni izjavi določa, da prvotni znesek glede na težo kršitve znaša 165.732.101 EUR, kar je izhodišče osnovnega zneska globe (v nadaljevanju: izhodiščni znesek).

1294 Komisija v uvodni izjavi 1076 izpodbijane odločbe navaja, da je treba za izvajanje dovolj odvračalnega učinka na Microsoft in ob upoštevanju Microsoftove precejšnje gospodarske zmogljivosti podvojiti izhodiščni znesek, tako da v tej fazi znesek globe znaša 331.464.203 EUR.

- 1295 Po drugi strani Komisija glede trajanja kršitve ugotavlja, da se je zavrnitev posredovanja informacij, ki pomeni zlorabo, začela oktobra 1998 in se še ni končala, medtem ko se je vezana prodaja, ki pomeni zlorabo, začela maja 1999 in se prav tako ni končala (uvodna izjava 1077 izpodbijane odločbe). Meni, da je torej celotno trajanje kršitve, ki jo je storil Microsoft, pet let in pet mesecev, kar ustreza dolgotrajni kršitvi (ista uvodna izjava). Posledično se za 50 % poviša znesek iz prejšnje točke, tako da osnovni znesek globe znaša 497.196.304 EUR (uvodna izjava 1078 izpodbijane odločbe).
- 1296 Drugič, Komisija meni, da v obravnavanem primeru ni treba upoštevati nobene oteževalne ali olajševalne okoliščine (uvodna izjava 1079 izpodbijane odločbe). Zato določa, da končni znesek globe znaša 497.196.304 EUR (uvodna izjava 1080 izpodbijane odločbe).

B – *Trditve strank*

- 1297 Microsoft primarno meni, da je globa, naložena s členom 3 izpodbijane odločbe, neutemeljena zaradi neobstoja kršitve člena 82 ES.
- 1298 Microsoft podredno trdi, da je ta globa pretirana in nesorazmerna ter da jo je treba zato odpraviti ali znatno zmanjšati.
- 1299 Na prvem mestu Microsoft v zvezi s tem meni, da ni upravičeno, da se mu naloži globa, saj njemu očitane kršitve izhajajo iz „nove razlage prava“. V podporo tej trditvi se sklicuje na nekatere odlomke iz obvestil za javnost, ki jih je objavila Komisija in se nanašajo na zadeve na področju konkurence (obvestili za javnost z dne 20. aprila

2001, IP/01/584, in z dne 2. junija 2004, IP/04/705), in tudi na prakso Komisije, da ne nalaga glob v zadevah, v katerih se postavljajo nova ali zapletena vprašanja. Prav tako opozarja, da je Komisija v nekaterih zadevah zadevnim podjetjem naložila samo simbolično globo, ker iz njene prejšnje prakse odločanja niso mogla zlahka sklepati, da ravnanje, ki se jim je očitalo, krši pravila o konkurenci.

1300 Microsoft trdi, da se načela, ki jih je Komisija uporabila v obravnavanem primeru, precej razlikujejo od načel, določenih s sodno prakso, in da so rezultat „precejšnjega spreminjanja teorij Komisije vzporedno z razvojem zadeve v zadnjih petih letih“.

1301 Tako Microsoft po eni strani glede zlorabe, ki jo pomeni njegova zavrnitev posredovanja informacij o interoperabilnosti svojim konkurentom in dovoljenja njihove uporabe, trdi, da Komisija ni nikoli natančno opredelila zadevnih informacij. Poleg tega ponavlja, da ga Sun ni zaprosil za licenco za njegove pravice intelektualne lastnine, da bi razvijal operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin na območju EGP. Končno, trdi, da je stališče Komisije novo, ker določa obveznost podeljevanja licenc za pravice intelektualne lastnine velike vrednosti, za lažji razvoj proizvodov, ki neposredno konkurirajo operacijskim sistemom Windows za strežnike. Microsoft trdi, da ima glede na te različne dejavnike utemeljene razloge, da verjame, da v obravnavani zadevi ne obstajajo izjemne okoliščine, ki jih zahteva Sodišče.

1302 Po drugi strani Microsoft glede zlorabe, ki jo pomeni njegovo pogojevanje razpoložljivosti operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s sočasno pridobitvijo predvajalnika Windows Media Player, najprej opozarja, da teorija Komisije o vezani prodaji sploh ni bila omenjena v prvem obvestilu o nasprotovanju. Nato

navaja, da je Komisija prvič menila, da izboljšanje proizvoda z vključitvijo „izboljšane“ funkcije, v obravnavanem primeru multimedijske funkcije, ki vključuje zmogljivost pretočnega prenosa, ne da bi se hkrati po enaki ceni ponujala različica tega sistema brez te funkcije, lahko pomeni kršitev člena 82 ES.

- 1303 Na drugem mestu Microsoft trdi, da je znesek globe, ki mu je bila naložena, pretiran. V podporo temu očitku navaja tri skupine trditev.
- 1304 Prvič, trdi, da izhodiščni znesek globe ni utemeljen. Najprej trdi, da je določitev tega zneska na 165.732.101 EUR samovoljna in nepravilno obrazložena. Nato izpodbija utemeljenost trditve Komisije, da je storil „zelo resno“ kršitev. V zvezi s tem opozarja, da je Komisija potrebovala več kot pet let za ugotovitev, da je njegovo ravnanje kaznivo, in še več, da se je odločila, kateri korektivni ukrepi so ustrezni. Nazadnje trdi, da ni bil sposoben predvideti, da bi se njegovo ravnanje lahko štelo za kršitev pravil o konkurenci in še manj za „zelo resno“ kršitev.
- 1305 Microsoft v repliki izpodbija trditev Komisije, da imajo zadevne zlorabe precejšen vpliv na zadevne trge.
- 1306 Microsoft prav tako v repliki trdi, da Komisija pri določitvi izhodiščnega zneska ni upoštevala samo „proizvodov, ki jih zadevajo zlorabe“. Oprla naj bi se namreč na promet, ki ga je Microsoft ustvaril na trgu operacijskih sistemov za strežnike na splošno. Vendar naj bi trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin, kot ga je opredelila Komisija, lahko pripisali manj kot četrtno prihodkov, ki jih Microsoft ustvari s temi sistemi.

1307 Drugič, Microsoft meni, da Komisija ni imela pravice podvojiti izhodiščni znesek zaradi njegove „precejšnje gospodarske zmogljivosti“ in nujnosti, da se zagotovi zadosten odvrtačni učinek. Opozarja, da mu Komisija ne očita, da ni hotel upoštevati zakonodaje, in da je nasprotno Monti, ki je bil tedaj član Komisije, pristojen za konkurenco, hvalil Microsoftova prizadevanja za sklenitev prijateljskega dogovora v obravnavanem primeru in tudi profesionalnost članov njegove ekipe. Dodaja, da se Komisija prav tako ne more sklicevati na nujnost odvrtačanja drugih podjetij od tega, da bi storila podobne kršitve. Nazadnje trdi, da izhodiščni znesek temelji na prometu in dobičku, ki ju ustvarja na svetovni ravni, in da se isti podatki uporabljajo za utemeljitev povečanja zneska zaradi odvrtačnega učinka (opomba 1342 v izpodbijani odločbi), kar pomeni „dvakratno upoštevanje istega dejavnika“. Drugi dejavniki, navedeni v opombi 1342 v izpodbijani odločbi, naj nikakor ne bi utemeljevali podvojitve izhodiščnega zneska.

1308 Tretjič, Microsoft trdi, da je povečanje dvakratnega izhodiščnega zneska za 50 % zaradi trajanja kršitve pretirano. Najprej kritizira dejstvo, da Komisija ni upoštevala ukrepov, ki jih je sprejel za odpravo težav in jih je Komisija opredelila med njunimi pogovori in v obvestilih o nasprotovanju, niti zavez, ki jih je sprejel na podlagi ameriške poravnave. Nato Microsoft Komisiji očita, da ni upoštevala trajanja upravnega postopka, in meni, da mu ni mogoče očitati, da je poskusil doseči poravnavo z njo. Dodaja, da ne bi mogel prej odpraviti domnevnih zlorab, saj so se „teorije Komisije v zadnjih šestih letih precej spremenile“.

1309 Komisija meni, da je treba zavrniti Microsoftovo glavno trditev, saj ni dokazal, da je napačno sklepala o obstoju kršitve člena 82 ES.

1310 Komisija izpodbija tudi Microsoftovo podredno trditev.

- 1311 Na prvem mestu Komisija v zvezi s tem trdi, da je globa utemeljena.
- 1312 Prvič, trdi, da v obravnavanem primeru ni uporabila nobenega novega pravnega pravila.
- 1313 Tako glede zadevne zavrnitve, ki pomeni zlorabo, trdi, da je upoštevala možnost, da „gre za pravice intelektualne lastnine“. Zato naj bi na podlagi sodb, kakršna je zgoraj v točki 107 navedena sodba Magill, velik del izpodbijane odločbe posvetila dokazovanju, da v določenih izjemnih okoliščinah zavrnitev podelitve licence za pravice intelektualne lastnine lahko pomeni zlorabo prevladujočega položaja. Dodaja, da Microsoft ne more resno trditi, da se ni zavedal kršenja člena 82 ES, ker je v uvodnih izjavah Direktive 91/250 izrecno navedeno, da neposredovanje informacij o interoperabilnosti lahko pomeni zlorabo prevladujočega položaja.
- 1314 Poleg tega Komisija opozarja na svoje mnenje, da je že zavrnila Microsoftove trditve o obsegu Sunove prošnje in tudi že navedla, da v sodni praksi ni izključeno, da so proizvodi imetnika avtorske pravice in prihodnji proizvodi licencojemalca konkurenčni. V dupliki dodaja, da je že v času prvega obvestila o nasprotovanju opredelila „določeno količino informacij, ki jih je Microsoft neupravičeno prikril“, in ponavlja, da se je Microsoft v celoti zavedal, da svojim konkurentom noče omogočiti dostopa do informacij o interoperabilnosti, ki se obravnavajo v izpodbijani odločbi.
- 1315 Komisija glede vezane prodaje, ki pomeni zlorabo, priznava, da se ta zadeva lahko razlikuje od prejšnjih zadev na področju vezanih prodaj, ker je v izpodbijani odločbi presodila dejanske učinke tega ravnanja. Meni, da iz tega vseeno ni treba sklepati, da

je oblikovala novo teorijo, in poudarja, da njene ugotovitve temeljijo na dobro znanih pravnih in gospodarskih načelih.

¹³¹⁶ Drugič, Komisija trdi, da je bil Microsoft zaradi velikih finančnih in pravnih virov, ki jih ima na voljo, sposoben predvideti, da bo njegovo ravnanje, to je uporaba njegovega prevladujočega položaja na trgu za osvojitve drugega trga, opredeljeno kot zloraba. Poudarja, da je sodišče Skupnosti stalno zavračalo trditev, da se ne sme naložiti nobene globe, če zadevno podjetje ne more vedeti, da krši pravila o konkurenci. Končno, Komisija meni, da se Microsoft ne more opirati na dejstvo, da v drugi zadevi podjetju ni naložila globe.

¹³¹⁷ Na drugem mestu Komisija trdi, da globa ni pretirana, in predvsem opozarja, da znaša samo 1,62 % Microsoftovega svetovnega prometa v poslovnem letu, končanem 30. junija 2003.

¹³¹⁸ Prvič, Komisija trdi, da ima pri določitvi zneska globe diskrecijsko pravico in da ni dolžna uporabljati natančne matematične formule. Dodaja, da na podlagi obveznosti obrazložitve ni dolžna, da v odločbi navede številčne podatke o načinu določanja glob. Poleg tega navaja, da je v skladu s Smernicami o načinu določanja glob, naloženih na podlagi člena 15(2) Uredbe št. 17 in člena 65(5) [PJ] (UL 1998, C 9, str. 3, v nadaljevanju: Smernice), presodila težo kršitve ob upoštevanju njene narave, vpliva na trg in geografskega obsega trga.

1319 Komisija trdi, da izhodiščnega zneska globe ni določila na podlagi Microsoftovega svetovnega prometa, ampak na podlagi prometa, ki ga je ustvaril na območju EGP na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike in strežnike delovnih skupin. V opombi 217 v odgovoru na tožbo pojasnjuje, da to izhodišče predstavlja 7,5 % tega prometa. Iz tega sklepa, da Microsoftova trditve, da je isti dejavnik štela dvakrat, ni utemeljena. Komisija glede Microsoftove trditve, da je upoštevala promet, ustvarjen na trgu operacijskih sistemov za strežnike na splošno, navaja, da se je oprla na številke, ki ji jih je Microsoft poslal na podlagi zahteve za informacije, ki se je nanašala na operacijske sisteme za strežnike delovnih skupin. V zvezi s tem se sklicuje na dopis, ki ji ga je Microsoft poslal 9. marca 2004 (Priloga D.16 k dupliki).

1320 Drugič, Komisija trdi, da je izhodiščni znesek globe upravičeno pomnožila z dva. V zvezi s tem opozarja, da je ta znesek predstavljal manj kot 1 % prometa, ki ga je Microsoft ustvaril v zadnjem poslovnem letu, kar globi ne daje zadostnega odvrčalnega učinka. Pojasnjuje, da je ta faktor določila ob upoštevanju dejstva, da imajo velika podjetja v nasprotju z manjšimi podjetji običajno sredstva, ki jim omogočajo boljše poznavanje zahtev in posledic konkurenčnega prava.

1321 Komisija tudi opozarja, da iz sodne prakse izhaja, da je namen odvrčanja, ki ga Komisija lahko zasleduje pri določitvi zneska globe, zagotoviti, da podjetja pri izvajanju svojih dejavnosti v Skupnosti ali na območju EGP spoštujejo pravila o konkurenci, določena v Pogodbi (sodba Sodišča prve stopnje z dne 9. julija 2003 v zadevi Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, T-224/00, Recueil, str. II-2597, točki 110 in 111). Iz tega naj bi sledilo, da odvrčalnega učinka globe, naložene zaradi kršitve pravil o konkurenci, ni mogoče določati samo glede na posebni položaj prevladujočega podjetja. Treba bi bilo ne samo odvrniti to podjetje

od tega, da ne bi ponovilo iste kršitve ali storilo druge kršitve pravil o konkurenci, ampak tudi odvrniti druga podjetja „podobne velikosti in s podobnimi sredstvi“ od tega, da storijo primerljive kršitve.

1322 Poleg tega Komisija poudarja, po eni strani, da ni trdila, da je Microsoft oviral njeno preiskavo, in po drugi strani, da ni navedla nobene oteževalne okoliščine za Microsoft.

1323 Tretjič, Komisija zanika, da je 50-odstotno povečanje, ki ga je zaradi trajanja kršitve uporabila za znesek, določen glede na težo kršitve, pretirano. Trdi, da je sledila običajni praksi, da se za dolgotrajne kršitve uporabi 10-odstotno povečanje za vsako leto sodelovanja pri kršitvi.

1324 Meni, da se Microsoft ne more sklicevati na ukrepe, ki jih je sprejel za odpravo težav, ki jih je izpostavila Komisija, ali na podlagi ameriške poravnave, saj ti ukrepi niso pomembni za izračun trajanja kršitve. Komisija, ki se sklicuje na uvodne izjave 241, 242 in od 270 do 279 izpodbijane odločbe, dodaja, da Microsoft s temi ukrepi ni odpravil kršitve.

1325 Nazadnje izpodbija Microsoftovo trditev glede trajanja upravnega postopka in predvsem ugotavlja, da je bilo to trajanje objektivno utemeljeno z zapletenostjo zadeve in nujnostjo zagotavljanja Microsoftove pravice do obrambe.

C – *Presoja Sodišča prve stopnje*

- 1326 Sodišče prve stopnje mora v okviru teh predlogov preučiti zakonitost člena 3 izpodbijane odločbe in po potrebi ob izvajanju pristojnosti za odločanje v sporu polne jurisdikcije odpraviti ali zmanjšati globo, ki je Microsoftu naložena s tem členom.
- 1327 Komisija nalaga Microsoftu enotno globo za obe zlorabi, ugotovljeni v členu 2 izpodbijane odločbe. Predvsem iz uvodnih izjav od 1061 do 1069 izpodbijane odločbe izhaja, da je Komisija, ko je priznala obstoj dveh ločenih zlorab, vseeno menila, da je Microsoft storil enotno kršitev, in sicer ko je uporabil strategijo prenosa prevladujočega položaja, ki ga ima na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike (glej zlasti uvodno izjavo 1063 izpodbijane odločbe).
- 1328 Iz uvodnih izjav od 1054 do 1080 izpodbijane odločbe izhaja, čeprav to v izpodbijani odločbi ni izrecno navedeno, da je Komisija nameravala določiti znesek globe v skladu z metodologijo, opisano v Smernicah.
- 1329 Microsoft primarno trdi, da je treba člen 3 izpodbijane odločbe razglasiti za ničnega, saj je zaradi neobstoja kršitve člena 82 ES naložena globa neutemeljena.
- 1330 To trditev je treba zavrniti. Iz presoje, opravljene pri vprašanju zavrnitve posredovanja informacij o interoperabilnosti in njihove uporabe ter vprašanju vezane prodaje operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom

Windows Media Player, namreč izhaja, da je Komisija upravičeno ugotovila, da je Microsoft kršil člen 82 ES, ko se je odločil za ti dve ravnanji.

- 1331 Microsoft podredno trdi, da je globa pretirana in nesorazmerna ter da jo je zato treba odpraviti ali precej zmanjšati. Microsoft predvsem trdi, da sta ravnanji, navedeni v členu 2 izpodbijane odločbe, povsem novi obliki zlorabe prevladujočega položaja in da ni mogel predvideti, da bo Komisija njegovo ravnanje, ki je po eni strani izvajanje njegovih pravic intelektualne lastnine za veliko vredno tehnologijo, ki jo je razvil, in po drugi strani vnašanje tehnoloških izboljšav v obstoječi proizvod, razlagala kot kršitev člena 82 ES.
- 1332 Sodišče prve stopnje meni, da trditve, ki jih Microsoft navaja podredno, niso utemeljene in da Microsoft zlasti ne dokazuje, da je Komisija napačno presodila težo in trajanje kršitve ali storila napako pri določitvi zneska globe.
- 1333 V zvezi s tem je treba spomniti, da je Sodišče prve stopnje pri preučitvi prvega vprašanja potrdilo pravilnost presoje Komisije, da je Microsoftu očitana zavrnitev – pri čemer je izhajala iz predpostavke, da je bilo mogoče, da ta zavrnitev pomeni zavrnitev podelitve licence za pravice intelektualne lastnine tretji osebi – pomenila zlorabo, ker se je po eni strani zgodila v izjemnih okoliščinah, kot so predvidene v sodni praksi, in omogočila poseganje v izključno pravico imetnika pravice intelektualne lastnine v javnem interesu ohranjanja učinkovite konkurence na trgu ter ker po drugi strani ni bila objektivno utemeljena.

- 1334 Prav tako je treba spomniti na ugotovitev Sodišča prve stopnje pri preučitvi drugega vprašanja, da je Komisija pravno zadostno dokazala, da Microsoftovo pogojevanje razpoložljivosti operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s sočasno pridobitvijo programa Windows Media Player izpolnjuje potrebne pogoje za ugotovitev vezane prodaje, ki pomeni zlorabo v smislu člena 82 ES, in ni objektivno utemeljeno.
- 1335 Prvič, glede Microsoftove trditve, da obe zlorabi, ugotovljeni v členu 2 izpodbijane odločbe, izhajata iz „nove razlage prava“ (glej točke od 1299 do 1302 zgoraj), je dovolj ugotoviti, da je Sodišče prve stopnje pri preučitvi prvih dveh vprašanj že dokazalo, da ni utemeljena. Iz te preučitve izhaja, da Komisija v obravnavanem primeru ni uporabila nobenega novega pravnega pravila.
- 1336 Na prvem mestu, tako je bilo glede zlorabe, ugotovljene v členu 2(a) izpodbijane odločbe, že navedeno, da je med nastankom dejstev Sodišče že v sodbi Magill, navedeni v točki 107 zgoraj, razsodilo, da zavrnitev imetnika pravice intelektualne lastnine, da podeli licenco, čeprav bi to storilo podjetje s prevladujočim položajem, sama po sebi ne more pomeniti zlorabe tega položaja, vendar pa lahko v izjemnih okoliščinah imetnikovo izvajanje izključne pravice vseeno pomeni zlorabo.
- 1337 Microsoftova trditev, da se ni mogel zlahka zavedati, da očitano ravnanje krši pravila o konkurenci, je poleg tega težko združljiva s stališčem, ki ga je zagovarjal med upravnim postopkom. Microsoft je namreč trdil, da bi, če bi Komisija morala ugotoviti, da zadevna zavrnitev pomeni zlorabo, to lahko porušilo „razumno ravnovesje med avtorsko pravico in politiko konkurence“, doseženo z Direktivo 91/250 (uvodna izjava 743 izpodbijane odločbe). Treba je dodati, da je v uvodni izjavi 26 te direktive navedeno, da določbe te direktive „ne vplivajo na uporabo pravil o konkurenci po

členu [81 ES in 82 ES], če ponudnik s prevladujočim tržnim položajem ne da na voljo razpoložljivih informacij, ki so potrebne za interoperabilnost, kot je opredeljena v tej direktivi“.

- 1338 Iz tega sledi, da Komisija upravičeno meni, da bi Microsoft moral vedeti, da zadevna zavrnitev lahko krši pravila o konkurenci.
- 1339 Na drugem mestu, isto velja za zlorabo, ugotovljeno v členu 2(b) izpodbijane odločbe, ker so bile trditve o domnevni uporabi nove teorije zavrnjene pri preučitvi drugega vprašanja (glej zlasti točke 859 in od 863 do 868 zgoraj). Sodišče prve stopnje zato meni, da Komisija v uvodni izjavi 1057 izpodbijane odločbe upravičeno meni, da njena preučitev zadevne vezane prodaje in ugotovitev, da to ravnanje pomeni zlorabo, temeljita na praksi, ki je bila dobro opredeljena predvsem v zadevah Hilti in Tetra Pak II.
- 1340 Dejstvo, da se prvo obvestilo o nasprotovanju ni nanašalo na vezano prodajo, ki pomeni zlorabo, ni pomembno za vprašanje, ali je Komisija uporabila novo pravno teorijo.
- 1341 Prav tako ni mogoče sprejeti trditve, da je izpodbijana odločba prva odločba, v kateri je Komisija kot zlorabo opredelila izboljšanje proizvoda z vključitvijo nove „izboljšane“ funkcije. Kot je bilo ugotovljeno v točkah 936, 937 in 1221 zgoraj, se zadevne vključitve namreč niso izvedle zaradi tehničnih razlogov. Še več, zaradi razlogov, navedenih predvsem v točki 935 zgoraj, ta trditev ne izpodbija presoje Komisije o obstoju dveh ločenih proizvodov, kar je eno od meril, na podlagi katerih je mogoče opredeliti vezano prodajo, ki pomeni zlorabo, v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 859 zgoraj.

- 1342 Iz zgornjega izhaja, da Microsoft ne more utemeljeno trditi, da mu Komisija ne bi smela naložiti globe ali da bi mu morala naložiti samo simbolično globo.
- 1343 Drugič, treba je zavrniti tudi Microsoftovo trditev, da je znesek globe pretiran. Sodišče prve stopnje namreč meni, da je Komisija pravilno presodila težo in trajanje kršitve.
- 1344 Na prvem mestu, glede teže kršitve je treba najprej spomniti, da sta obe zadevni kršitvi del kršitve, ko je Microsoft uporabil strategijo prenosa prevladujočega položaja, ki ga ima na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike, v želji, da bi tak položaj razširil na druga dva sosednja trga, v obravnavanem primeru na trg operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin in trg pretočnih multimedijskih predvajalnikov.
- 1345 Najprej, Komisija v zvezi z zlorabo, ugotovljeno v členu 2(a) izpodbijane odločbe, ocenjuje težo te zlorabe ob upoštevanju njene narave (uvodni izjavi 1064 in 1065 izpodbijane odločbe), njenega dejanskega vpliva na trg (uvodni izjavi 1069 in 1070 izpodbijane odločbe) in velikosti zadevnega geografskega trga (uvodna izjava 1073 izpodbijane odločbe). Kršitev, katere del je ta zloraba, opredeljuje kot „zelo resno“, zato se ta lahko kaznuje z globo, višjo od 20 milijonov EUR.
- 1346 Sodišče prve stopnje meni, da dejstva, ki jih je Komisija upoštevala v uvodnih izjavah, navedenih v prejšnji točki, utemeljujejo opredelitev kršitve kot „zelo resno“. Microsoftove trditve ne morejo ovreči te presoje.

1347 Sodišče prve stopnje želi v zvezi s tem poudariti, da več Microsoftovih internih dokumentov, ki so v spisu, potrjuje, da je z izvajanjem učinka vzvoda uporabil svoj prevladujoči položaj na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike za krepitev svojega položaja na trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin. Komisija tako v uvodni izjavi 774 izpodbijane odločbe navaja odlomek iz elektronske pošte, ki jo je Bayer, Microsoftov višji vodstveni delavec, poslal drugemu Microsoftovemu višjemu vodstvenemu delavcu in v katerem je navedel, da ima „[Microsoft] ogromno prednost na informacijskem trgu za podjetja [...] zaradi prenosa, ki mu ga zagotavlja prevladujoči položaj sistema Windows na namiznih računalnikih“.

1348 Komisija v naslednji uvodni izjavi izpodbijane odločbe navaja odlomek iz druge elektronske pošte, ki sta si jo izmenjala ta dva Microsoftova višja vodstvena delavca in ki dokazuje, da se je osvojitve trga operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin obravnavala kot sredstvo za izvajanje iste strategije učinka vzvoda v zvezi z internetom. Ta odlomek se glasi:

„[O]bvladovanje strežniške infrastrukture na internetu bo trd oreh, [vendar] bi to lahko dosegli iz omrežij podjetij, če bi nam jih uspelo obvladati (kar je po mojem mnenju mogoče).“

1349 Poleg tega, kot Komisija upravičeno opozarja v uvodni izjavi 778 izpodbijane odločbe, je iz odlomka govora, ki ga je Gates imel februarja 1997, razvidno, da so najvišji Microsoftovi vodstveni delavci interoperabilnost videli kot orodje v tej strategiji učinka vzvoda. Ta odlomek se glasi:

„Poskušamo uporabiti svoje znanje o strežnikih, da bi razvili nove protokole in izključili predvsem družbi Sun in Oracle [...] Ne vem, ali nam bo uspelo, vendar to vsekakor poskušamo doseči.“

- 1350 Treba je opozoriti, da je Gates imel ta govor februarja 1997, to je preden je Microsoft zavrnil prošnjo v dopisu z dne 15. septembra 1998. Komisija je torej upravičeno sklepala, da je sporna zavrnitev del splošne strategije Microsoftove uporabe njegovega prevladujočega položaja na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike za okrepitev njegovega konkurenčnega položaja na sosednjem trgu operacijskih sistemov za strežnike delovnih skupin.
- 1351 Nato Sodišče prve stopnje glede vezane prodaje sistema Windows s predvajalnikom Windows Media Player, navedene v členu 2(b) izpodbijane odločbe, meni, da je Komisija tudi pravilno presodila merilo teže kršitve, ko jo je opredelila kot „zelo resno“.
- 1352 V zvezi s tem je treba spomniti, prvič, da iz elektronske pošte, ki jo je januarja 1999 Bay poslal Gatesu (glej točko 911 zgoraj), izhaja, da je ta druga zloraba prav tako del strategije učinka vzvoda.
- 1353 Drugič, Komisija v uvodni izjavi 1068 izpodbijane odločbe upravičeno ugotavlja, da navedena zloraba po svoji naravi pomeni zelo resno kršitev člena 82 ES in člena 54 Sporazuma EGP.
- 1354 Najprej, sodišče Skupnosti je namreč prakso vezane prodaje že jasno razglasilo za nezakonito, predvsem v sodbah Hilti in Tetra Pak II, očitano ravnanje pa izpolnjuje pogoje, navedene v tej sodni praksi. Predvsem je treba spomniti, kot je navedeno

v točkah 859 in od 863 do 868 zgoraj, da Komisija v obravnavanem primeru ni uporabila nove pravne teorije, zlasti ko je preučila, ali je izpolnjen pogoj izključitve konkurentov s trga.

1355 Nato Komisija v uvodni izjavi 1066 izpodbijane odločbe upravičeno opozarja, da zadevna vezana prodaja predvajalniku Windows Media Player zagotavlja splošno razširjenost na odjemalskih osebnih računalnikih po svetu, kar proizvajalce originalne opreme odvrača od vnaprejšnjega nameščanja konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov na odjemalske osebne računalnike in vpliva na konkurenco na trgu pretočnih multimedijskih predvajalnikov (glej točke od 1031 do 1058 zgoraj).

1356 Končno, kot Komisija upravičeno poudarja v uvodni izjavi 1067 izpodbijane odločbe, ima zadevna vezana prodaja, ki pomeni zlorabo, precejšnje učinke na stanje konkurence v sektorjih ponujanja vsebin na internetu in multimedijske programske opreme, to je v dveh pomembnih sektorjih, ki se bosta še razvijala. Kot je bilo navedeno v uvodnih izjavah od 1060 do 1075 zgoraj, splošna razširjenost, ki jo navedena vezana prodaja zagotavlja predvajalniku Windows Media Player, spodbuja po eni strani ponudnike vsebin, naj distribuirajo svoje vsebine v formatih Windows Media, in po drugi strani razvijalce aplikacij, naj razvijajo svoje proizvode tako, da se opirajo na nekatere funkcije predvajalnika Windows Media Player, čeprav je kakovost konkurenčnih multimedijskih predvajalnikov podobna kakovosti tega predvajalnika ali celo boljša. V točki 1076 zgoraj je bilo tudi že dokazano, da je Komisija v uvodnih izjavah od 897 do 899 izpodbijane odločbe zelo upravičeno ugotovila, da vezana prodaja, ki pomeni zlorabo, učinkuje tudi na nekatere sosednje trge.

1357 Tretjič, Komisija v uvodnih izjavah 1069 in 1071 izpodbijane odločbe upravičeno opozarja, da ima zadevna vezana prodaja, ki pomeni zlorabo, precejšen vpliv na trg pretočnih multimedijskih predvajalnikov. Ta vezana prodaja je namreč Microsoftu omogočila, da je s svojim predvajalnikom Windows Media Player osvojil prvo mesto na tem trgu.

1358 Četrtrič, ni sporno, da trg pretočnih multimedijskih predvajalnikov pokriva celotno območje EGP (uvodna izjava 1073 izpodbijane odločbe).

1359 Iz ugotovitev, predstavljenih v točkah od 1344 do 1358 zgoraj, izhaja, da je Komisija za izhodišče pri določitvi globe za kršitev upravičeno upoštevala najnižji znesek 20 milijonov EUR.

1360 Komisija je v obravnavanem primeru, potem ko je upoštevala naravo kršitve, njen učinek na zadevne trge proizvodov in geografski obseg teh trgov, uporabila enoten izhodiščni znesek, ki ga je določila na 165.732.101 EUR za obe zlorabi (uvodna izjava 1075 izpodbijane odločbe). Treba je opozoriti, da Komisija v izpodbijani odločbi ne pojasnjuje, čemu ustreza ta znesek niti kako je razdeljen med obe zlorabi. Vseeno se ob skupnem branju opombe 217 v odgovoru na tožbo in vsebine Microsoftovega dopisa z dne 9. marca 2004 (glej točko 1319 zgoraj) zdi, da ta znesek predstavlja 7,5 % skupnega prometa, ki ga je Microsoft ustvaril na območju EGP na trgih operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike in strežnike delovnih skupin v poslovnem letu, končanem 30. junija 2003. V nasprotju z Microsoftovo trditvijo torej ni mogoče sklepati, da je bil ta izhodiščni znesek določen samovoljno.

1361 Glede Microsoftove trditve, da določitev izhodiščnega zneska globe na 165.732.101 EUR ni obrazložena, je dovolj spomniti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso obveznost obrazložitve Komisiji ne nalaga, da v svoji odločbi navede številčne podatke v zvezi z načinom izračuna glob (sodba Sodišča z dne 16. novembra 2000 v zadevi

Sarrió proti Komisiji, C-291/98 P, Recueil, str. I-9991, točki 76 in 80, ter zgoraj v točki 95 navedena sodba Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, točka 464).

- 1362 Prav tako ni mogoče sprejeti Microsoftove trditve, da bi Komisija morala upoštevati promet, ustvarjen na trgu operacijskih sistemov za strežnike na splošno, in sicer na trgu, ki je širši od drugega trga, opredeljenega v izpodbijani odločbi. Komisija se je namreč oprla na številke, ki ji jih je Microsoft poslal v dopisu z dne 9. marca 2004 (glej točko 1319 zgoraj) v odgovor na zahtevo za informacije z dne 2. marca 2004 (Priloga D.16 k dupliki), ki se je nanašala predvsem na operacijske sisteme Windows za strežnike delovnih skupin, ki jih je Microsoft takrat še vedno ponujal.
- 1363 Sodišče prve stopnje sicer meni, da je Komisija upravičeno uporabila faktor dva za ta izhodiščni znesek, da bi globi zagotovila zadosten odvračalni učinek in zaradi Microsoftove precejšnje gospodarske zmogljivosti. Po eni strani ni mogoče izključiti, da bo imela ta družba druge priložnosti za uporabo strategije učinka vzvoda na drugih sosednjih trgih, ker bo Microsoft vsaj v prihodnjih nekaj letih zelo verjetno ohranil prevladujoči položaj na trgu operacijskih sistemov za odjemalske osebne računalnike. Po drugi strani je treba spomniti, da je bil Microsoft v Združenih državah že predmet postopkov zaradi prakse, podobne zadevni vezani prodaji, ki pomeni zlorabo, in sicer zaradi vezane prodaje svojega brskalnika Internet Explorer s svojim operacijskim sistemom Windows za odjemalske osebne računalnike, in da obstaja tveganje, da bo v prihodnosti storil isto vrsto kršitve z drugimi programskimi aplikacijami.
- 1364 Na drugem mestu, v zvezi s trajanjem kršitve je treba zavrnilo Microsoftovo trditev, da je 50-odstotno povečanje osnovnega zneska globe pretirano. Kot je Sodišče prve stopnje že ugotovilo pri preučitvi drugega dela vprašanja zavrnitve posredovanja informacij o interoperabilnosti, je Komisija upravičeno sklepal, da je dopis z dne

6. oktobra 1998 vseboval Microsoftovo zavrnitev, da Sunu posreduje zahtevane informacije. Iz tega sledi, da je Komisija upravičeno ugotovila, da je od tega datuma Microsoft kršil člen 82 ES. Dokazano je, da se je ta kršitev nadaljevala do sprejetja izpodbijane odločbe in da je Microsoft maja 1999 tej kršitvi dodal drugo zlorabo.

1365 Na tretjem mestu, po mnenju Sodišča prve stopnje je Komisija upravičeno menila, da v obravnavanem primeru ni treba upoštevati oteževalnih ali olajševalnih okoliščin.

1366 Iz vseh zgornjih ugotovitev izhaja, da je treba zavrniti Microsoftovo trditev, da je globa pretirana in nesorazmerna.

1367 Zato je treba tožbo zavrniti kot neutemeljeno v delu, ki zadeva odpravo globe ali zmanjšanje njenega zneska.

Stroški

1368 V skladu s členom 87(2) Poslovnika Sodišča prve stopnje se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Sodišče prve stopnje lahko v skladu s členom 87(3), če vsaka stranka uspe samo deloma ali v izjemnih okoliščinah, odloči, da se stroški delijo ali da vsaka stranka nosi svoje stroške.

- 1369 V obravnavanem primeru Microsoft ni uspel niti s predlogi za razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe v celoti niti s predlogi za odpravo globe ali zmanjšanje njenega zneska. Komisija ni uspela s predlogi za zavrnitev tožbe v celoti.
- 1370 V teh okoliščinah je treba v zadevi v glavni stvari razdeliti stroške. Microsoft nosi 80 % svojih stroškov in 80 % stroškov Komisije, razen stroškov Komisije, povezanih z intervencijami CompTIA, ACT, TeamSystem, Mamut, DMDsecure in drugih ter Exor. Komisija nosi 20 % svojih stroškov in 20 % stroškov Microsofta, razen stroškov Microsofta, povezanih z intervencijami SIIA, FSFE, Audiobanner.com in ECIS.
- 1371 V postopku za izdajo začasne odredbe Microsoft nosi svoje stroške in stroške Komisije, razen stroškov Komisije, povezanih z intervencijami CompTIA, ACT, TeamSystem, Mamut, DMDsecure in drugih ter Exor.
- 1372 CompTIA, ACT, TeamSystem, Mamut, DMDsecure in drugi ter Exor nosijo vsak svoje stroške, vključno s stroški postopka za izdajo začasne odredbe. Ker Komisija ni predlagala, naj se tem intervenientom naloži plačilo stroškov njihove intervencije, ti nosijo samo svoje stroške.
- 1373 Stroške SIIA, FSFE, Audiobanner.com in ECIS, vključno s stroški postopka za izdajo začasne odredbe, nosi Microsoft.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (veliki senat)

razsodilo:

- 1. Člen 7 Odločbe Komisije 2007/53/ES z dne 24. marca 2004 v zvezi s postopkom na podlagi člena 82 [ES] in člena 54 Sporazuma EGP proti Microsoft Corp. (Zadeva COMP/C-3/37.792 – Microsoft) se razglasi za nič v delu, v katerem:**
 - je Microsoftu odrejeno, da predloži predlog o vzpostavitvi mehanizma, ki mora vključevati imenovanje neodvisnega pooblaščenca s pooblastili, da neodvisno od Komisije dostopa do Microsoftove pomoči, informacij, dokumentov, prostorov in zaposlenih ter do „izvirne kode“ upoštevnih Microsoftovih proizvodov;**
 - se zahteva, da je v predlogu za vzpostavitev tega mehanizma določeno, da Microsoft nosi vse stroške v zvezi z imenovanjem pooblaščenca, vključno z njegovim plačilom;**
 - se Komisiji pridržuje pravica, da z odločbo odredi mehanizem, kot je naveden v prvi in drugi alineji zgoraj.**

2. **V preostalem se tožba zavrne.**

3. **Microsoft nosi 80 % svojih stroškov in 80 % stroškov Komisije, razen stroškov Komisije, povezanih z intervencijami The Computing Technology Industry Association, Inc., Association for Competitive Technology, Inc., TeamSystem SpA, Mamut ASA, DMDsecure.com BV, MPS Broadband AB, Pace Micro Technology plc, Quantel Ltd, Tandberg Television Ltd in Exor AB.**

4. **Microsoft nosi svoje stroške in stroške Komisije v zvezi s postopkom za izdajo začasne odredbe v zadevi T-201/04 R, razen stroškov Komisije, povezanih z intervencijami The Computing Technology Industry Association, Association for Competitive Technology, TeamSystem, Mamut, DMDsecure.com, MPS Broadband, Pace Micro Technology, Quantel, Tandberg Television in Exor.**

5. **Microsoft nosi stroške Software & Information Industry Association, Free Software Foundation Europe, Audiobanner.com in European Committee for Interoperable Systems (ECIS), vključno s stroški postopka za izdajo začasne odredbe.**

6. **Komisija nosi 20 % svojih stroškov in 20 % stroškov Microsofta, razen stroškov Microsofta, povezanih z intervencijami Software & Information Industry Association, Free Software Foundation Europe, Audiobanner.com in ECIS.**

7. **The Computing Technology Industry Association, Association for Competitive Technology, TeamSystem, Mamut, DMDsecure.com, MPS Broadband, Pace Micro Technology, Quantel, Tandberg Television in Exor nosijo vsak svoje stroške, vključno s stroški postopka za izdajo začasne odredbe.**

Vesterdorf

Jaeger

Pirrung

García-Valdecasas

Tiili

Azizi

Cooke

Meij

Forwood

Martins Ribeiro

Wiszniewska-Białecka

Vadapalas

Labucka

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourg, 17. septembra 2007.

Sodni tajnik

Predsednik

E. Coulon

B. Vesterdorf

Stvarno kazalo

Dejansko stanje	II - 3623
Izpodbijana odločba	II - 3629
I – Zadevni trgi proizvodov in geografski trg	II - 3629
II – Prevladujoči položaj	II - 3631
III – Zloraba prevladujočega položaja	II - 3634
A – Zavrnitev posredovanja informacij o interoperabilnosti in dovoljenja za njihovo uporabo	II - 3634
B – Vezana prodaja operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player	II - 3636
IV – Globa in korektivni ukrepi	II - 3637
Postopek zaradi kršitve ameriškega protimonopolnega prava	II - 3639
Postopek	II - 3640
Predlogi strank	II - 3644
Pravo	II - 3646
I – Predlogi za razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe	II - 3647
A – Uvodna vprašanja	II - 3647
1. Obseg nadzora sodišča Skupnosti	II - 3647
2. Dopustnost vsebine nekaterih prilog	II - 3649
B – Vprašanje zavrnitve posredovanja informacij o interoperabilnosti in dovoljenja njihove uporabe	II - 3652
	II - 4029

1. Prvi del: merila, na podlagi katerih je mogoče podjetje s prevladujočim položajem prisiliti k podelitvi licence, kot jih je natančno določilo sodišče Skupnosti, v obravnavanem primeru niso izpolnjena . .	II - 3653
a) Uvod	II - 3653
b) Različne stopnje interoperabilnosti in obseg korektivnega ukrepa, določenega v členu 5 izpodbijane odločbe	II - 3659
Trditve strank	II - 3659
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3670
– Dejanske in tehnične ugotovitve	II - 3670
– Narava informacij, ki jih zadeva izpodbijana odločba	II - 3684
– Stopnja interoperabilnosti, ki jo Komisija uporablja v izpodbijani odločbi	II - 3688
– Obseg člena 5(a) izpodbijane odločbe	II - 3699
c) Trditev, da so Microsoftovi komunikacijski protokoli zaščiteni s pravicami intelektualne lastnine	II - 3705
Trditve strank	II - 3705
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3710
d) Utemeljitev v ožjem pomenu, navedena v podporo prvemu delu tožbenega razloga	II - 3713
i) Okoliščine, z vidika katerih je treba analizirati očitano ravnanje	II - 3713
Trditve strank	II - 3713
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3719

MICROSOFT PROTI KOMISIJI

ii) Nujnost informacij o interoperabilnosti	II - 3728
Trditve strank	II - 3728
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3739
– Domnevna zmotna uporaba prava	II - 3739
– Domnevno napačno ugotovljeno dejansko stanje	II - 3754
iii) Odprava konkurence	II - 3758
Trditve strank	II - 3758
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3769
– Opredelitev zadevnega trga proizvodov	II - 3770
– Metodologija, uporabljena za izračun tržnih deležev	II - 3786
– Uporabljeno merilo	II - 3793
– Presoja podatkov o trgu in konkurenčnega položaja	II - 3795
iv) Nov proizvod	II - 3811
Trditve strank	II - 3811
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3817
v) Neobstoj objektivne utemeljitve	II - 3824
Trditve strank	II - 3824
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3830
	II - 4031

2. Drugi del: Sun Microsofta ni zaprosil za razkritje tehnologije, za katero mu Komisija nalaga, da jo razkrije	II - 3837
a) Trditve strank	II - 3837
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3842
Obseg Sunove prošnje	II - 3843
Obseg dopisa z dne 6. oktobra 1998	II - 3849
Geografski obseg prošnje v dopisu z dne 15. septembra 1998	II - 3855
3. Tretji del: Komisija ne upošteva pravilno obveznosti, ki so Skupnostim naložene s Sporazumom TRIPS	II - 3857
a) Trditve strank	II - 3857
b) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3862
C – Vprašanje vezane prodaje operacijskega sistema Windows za odjemalske osebne računalnike s predvajalnikom Windows Media Player	II - 3866
1. Dejanske in tehnične ugotovitve	II - 3867
2. Prvi tožbeni razlog: kršitev člena 82 ES	II - 3875
a) Potrebni pogoji za ugotovitev vezane prodaje, ki pomeni zlorabo	II - 3876
Trditve strank	II - 3876
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3878
b) Obstoj dveh ločenih proizvodov	II - 3883
Izpodbijana odločba	II - 3883
Trditve strank	II - 3887
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3895

MICROSOFT PROTI KOMISIJI

c) Dejstvo, da potrošniki nimajo možnosti dobiti zavezujoči proizvod brez vezanega proizvoda	II - 3904
Izpodbijana odločba	II - 3904
Trditve strank	II - 3905
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3908
d) Omejevanje konkurence	II - 3912
Izpodbijana odločba	II - 3912
Trditve strank	II - 3916
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3929
e) Neobstoj objektivne utemeljitve	II - 3948
Izpodbijana odločba	II - 3948
Trditve strank	II - 3951
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3963
f) Neizpolnjevanje obveznosti, ki so Skupnostim naložene s Sporazumom TRIPS	II - 3970
Izpodbijana odločba	II - 3970
Trditve strank	II - 3971
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3975
3. Drugi tožbeni razlog: kršitev načela sorazmernosti	II - 3977
a) Izpodbijana odločba	II - 3977
b) Trditve strank	II - 3980
c) Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3982

D – Vprašanje neodvisnega pooblaščenca	II - 3986
1. Izpodbijana odločba	II - 3986
2. Trditve strank	II - 3988
3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3992
II – Predlogi za odpravo globe ali zmanjšanje njenega zneska	II - 4001
A – Izpodbijana odločba	II - 4001
B – Trditve strank	II - 4006
C – Presoja Sodišča prve stopnje	II - 4014
Stroški	II - 4024